

Redovisning av uppdrag om uppföljning av gymnasieskolan 2017

Dnr 2016:01706

Härmed redovisas uppdraget om uppföljning av gymnasieskolan givet i regleringsbrevet för budgetåret 2017.

Sammanfattning

De största programmen fortsätter att dominera

De tre största programmen i gymnasieskolan är fortsatt samhällsvetenskapsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet. Tillsammans utgör dessa program 39 procent av elevunderlaget i gymnasieskolans alla år och program. Begränsat till de nationella programmen motsvarar denna andel 48 procent. Alla tre programmen har en ökning av antal elever i år 1. Dessa tre program har i regel även den högsta genomströmningen av de nationella programmen. Industri-tekniska programmet hade dock en jämförbar genomströmning våren 2016 sett till elever som påbörjade sin gymnasieutbildning hösten 2013 men är betydligt mindre sett till elevantalet. Av yrkesprogrammen har andelen elever i år 1 på handels- och administrationsprogrammet ökat med 15 procent och på bygg- och anläggningsprogrammet med 11 procent. Samtidigt har andelen elever i år 1 på hotell- och turistprogrammet minskat med 11 procent.

Av eleverna som antas till nationella program är det en tredjedel som går till yrkesprogram och två tredjedelar som går till högskoleförberedande program. Dessa programtyper ökar med 3 respektive 4 procent läsåret 2016/17. Denna ökning kan till viss del förklaras med att barnafödandet ökade igen i Sverige år 2000, det år då stor del av de elever som startade sin gymnasieutbildning 2016 var födda. De föregående fem åren har elevunderlaget kontinuerligt minskat. Migrationen till Sverige har även bidragit till större elevkullar men den stora tillströmningen av nyanlända 2015 ger sig tydligast till känna på introduktionsprogrammen.

Hälften av introduktionseleverna påbörjar ett nationellt program

Främst är det elever från preparandutbildningen och programinriktat individuellt val som går över till ett nationellt program, 70 respektive 69 procent går över till ett nationellt program inom loppet av fem år. Väl inne på ett nationellt program är det eleverna som kom från programinriktat individuellt val som i högst utsträckning tar en gymnasieexamen. Tre år efter starten på programinriktat individuellt val har 27 procent tagit en gymnasieexamen och efter fem år har andelen ökat till 43 procent.

Yrkesintroduktion och individuellt alternativ har ökat sitt antal elever i år 1 medan programinriktat individuellt val och preparandutbildning har minskat. Den stora ökningen står språkintröduktion för. Programmet antog 90 procent fler elever hösten 2016 än hösten 2015. Språkintröduktion är under läsåret 2016/17 det fjärde största gymnasieprogrammet sett till antal elever i alla år på utbildningen och det program som finns i flest skolkommuner, 246 stycken. Språkintröduktion är det intröduktionsprogram med den minsta andelen elever som går över till ett nationellt program, 36 procent. Många elever på programmet har svårt att hinna uppnå behörighet till ett nationellt program innan de fyller 20 år vilket kan vara en förklaring till den låga andelen övergångar. Enligt programreferensskolorna har vissa elever låg läs- och skrivkunnighet eller en mycket kort utbildningsbakgrund. Andra har utbildning motsvarande gymnasieskola men behöver lära sig svenska språket. Dessa skolors huvudmän efterfrågar ytterligare stöd för att validera elevernas kunskaper eller tidigare utbildningar. Av de elever som går över till ett nationellt program har 41 procent tagit en examen fem år efter påbörjat språkintröduktionsprogram. Regeringen har givit Skolverket i uppdrag att göra en mer ingående analys av språkintröduktion, vilket kommer att redovisas inom ramen för ”Uppdrag att följa upp intröduktionsprogrammet språkintröduktion” under våren 2017.

Genomströmningen ökar

Andelen elever som tar examen efter tre år från påbörjad gymnasieutbildning har ökat med nästan 3 procentenheter sedan införandet av Gy 2011, från 71 till 74 procent. Det är fortsatt kvinnorna, främst på högskoleförberedande program, som i högre utsträckning än män tar examen efter tre år. Även andelen avgångna elever som lämnar gymnasieskolan med grundläggande behörighet har ökat, från 70 procent våren 2014 till 72 procent våren 2016. Den genomsnittliga betygspoängen är däremot stabil över tid och var 14,1 poäng våren 2016.

2017-04-05

3 (207)

Dnr: 2016:01706

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Inledning.....	4
Nationell bild av gymnasieskolan.....	7
Yrkesprogram.....	23
Högskoleförberedande program.....	30
Introduktionsprogram.....	36
Redovisning per program – yrkesprogram.....	41
Barn- och fritidsprogrammet (BF).....	42
Bygg- och anläggningsprogrammet (BA).....	49
El- och energiprogrammet (EE).....	57
Fordons- och transportprogrammet (FI).....	64
Handels- och administrationsprogrammet (HA).....	72
Hantverksprogrammet (HV).....	80
Hotell- och turismprogrammet (HT).....	88
Industritekniska programmet (IN).....	96
Naturbruksprogrammet (NB).....	103
Restaurang- och livsmedelsprogrammet (RL).....	112
VVS- och fastighetsprogrammet (VF).....	120
Vård- och omsorgsprogrammet (VO).....	127
Redovisning per program – högskoleförberedande program.....	135
Ekonomiprogrammet (EK).....	136
Estetiska programmet (ES).....	143
Humanistiska programmet (HU).....	150
Naturvetenskapsprogrammet (NA).....	158
Samhällsvetenskapsprogrammet (SA).....	164
Teknikprogrammet (TE).....	171
Vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år.....	178
Redovisning per program – Introduktionsprogram.....	182
Individuellt alternativ (IMIND).....	183
Preparandutbildning (IMPRE).....	187
Programinriktat individuellt val (IMPRO).....	191
Språkintrödnung (IMSPR).....	195
Yrkesintrödnung (IMYRK).....	200
Bilaga: Förklaringar och definitioner.....	203

Inledning

Uppdraget

Med gymnasiereformen Gy 2011 infördes från och med hösten 2011 den nya gymnasieskolan. Syftet med reformen var bland annat att i högre grad än tidigare förbereda elever för arbetslivet respektive för högre studier, förtydliga innehållet i de olika programmen samt öka genomströmningen.

Skolverket har sedan fem år haft ett särskilt regeringsuppdrag att följa upp och analysera den reformerade gymnasieskolan¹. Detta uppdrag har hittills redovisats i åtta rapporter², samt andra skriftliga redovisningar. Föreliggande rapport är Skolverkets årliga rapportering av de delar av uppdraget som avser uppföljning och analys av gymnasieskolan. I rapporten samlar vi all tillgänglig statistik programvis, och kommenterar utvecklingen i gymnasieskolan och situationen för respektive program.

Rapporten har sammanställts av Anna Nää i samarbete med Fredrik Lundholm, Max Lundin, Per Alvant, Karin Darin och Daven Seabrook Sävenfalk på Skolverkets analysavdelning, samt Ylva Eriksson, Paula Starbäck, Cristina Pontis och Ylva Rosing på Skolverkets läroplansavdelning. De undervisningsråd på Skolverkets läroplansavdelning som ansvarar för respektive gymnasieprogram har bidragit med skriftliga kommentarer.

Underlag – material och källor

I den programvisa redovisningen i rapporten sammanfattas dels Skolverkets statistik om elever på respektive program, med utgångspunkt från rapporterade uppgifter om förstahandsval till gymnasieskolan och elevuppgifter per den 15 oktober för åren 2011 till 2016, dels Skolverkets statistik om genomströmning och studieresultat i gymnasieskolan läsåren 2013/14, 2014/15 samt 2015/16.

Utöver sammanställningen av den aktuella statistiken per gymnasieprogram kommenterar vi situationen inom respektive program. Dessa kommentarer avser elevutveckling och utbud, särskilda iakttagelser om programmen, samt förberedelse för yrkesliv och vidare studier. Kommentarererna är skrivna av undervisningsråd vid lä-

¹ Dock omfattas inte gymnasiesärskolan av uppdraget.

² Skolverket 2013: *Elever per programtyp och program*, rapport 395; Skolverket 2013: *Tillgången på yrkeslärare*, rapport 396; Skolverket 2013: *Utvecklingen av lärlingsutbildningen*, rapport 397; Skolverket 2014: *Nationella program*, rapport 412; Skolverket 2014: *Introduktionsprogram*, rapport 413; Skolverket 2014: *Yrkeslärare per program*, rapport 414; Skolverket 2015: *Uppföljning av gymnasieskolan per program*, PDF, Skolverket.se; Skolverket 2016: *Det arbetsplatsförlagda lärandet*.

roplansavdelningen med ansvar för respektive program utifrån Skolverkets erfarenheter från samarbetet med verkets nationella programråd för gymnasial yrkesutbildning och programreferensskolor, vilka beskrivs närmare nedan. Även möten i samband med nätverksträffar, workshops med mera har bidragit till bilden av utvecklingen inom programmen. Det ska understrykas att erfarenheter från programråd och programreferensskolor inte nödvändigtvis är representativa för programmen i ett nationellt perspektiv. Dessa kommentarer kan dessutom skildra en verklighet där skolenheterna gör vad de kan för att bedriva sin verksamhet enligt alla styrdokument. Kommentarererna är inte baserade på systematiserad inhämtning av information, utan är det som framstår som väsentligt att nämna för respektive program utifrån den kunskap som Skolverket hittills har samlat in genom kontakter med dessa representanter för programmen.

Skolverkets *programreferensskolor* är skolor (skolenheter³) som Skolverket samarbetar med för att få synpunkter på stödmaterial, idéer till fortsatt stöd och kunskap om hur programmen utvecklas i enlighet med nya examensmål, programstrukturer, ämnesplaner och yrkesutgångar. Skolorna har bland annat bidragit med information om hur elever väljer och om möjligheter och eventuella problem med programmen och de olika inriktningarna. Sedan Gy 2011 infördes har Skolverket genomfört hundratals skolbesök, och i detta arbete träffat rektorer, lärare, studie- och yrkesvägledare och elever. Erfarenheter från besöken har präglat Skolverkets arbete och bidragit till en tydligare bild av hur Gy 2011 fungerar i praktiken. Skolverket har även programreferensskolor för introduktionsprogrammen.

Under 2015 gjorde Skolverket ett nytt urval av programreferensskolor. Urvalet utgörs av 3-5 skolor för respektive program, och gjordes utifrån kriterier som geografisk spridning, olika sorters huvudmän och skolstorlek. Urvalet är av praktiska orsaker begränsat varför det inte är att betrakta som ett representativt urval.

Skolverkets nationella programråd för gymnasial yrkesutbildning diskuterar och ger råd till Skolverket i många frågor som rör yrkesutbildning. Det finns ett nationellt programråd för varje yrkesprogram. Diskussionerna som förs med programråden handlar om alltifrån analyser av utbildningen utifrån arbetsmarknadens behov till mer konkreta uppgifter som till exempel innehållet i utbildningen. Skolverket utser ledamöter till de tolv programråden efter en nomineringsprocess. Ledamöterna har en tydlig anknytning till nationella arbetsgivar-, arbetstagar- och branschorganisationer med relevans för programmets yrkesområde. Även myndigheter som till exempel Arbetsförmedlingen, Elsäkerhetsverket och Socialstyrelsen finns representerade i programråden. De nationella programråden möts regelbundet ca 5-6 gånger per år och verksamheten sammanfattas årligen i en rapport till regeringen.⁴

³ I rapportens löpande text används ibland begreppet skolor i stället för det mer korrekta begreppet skolenhet (se bilagan förklaringar och definitioner). Detta för läsbarhetens skull.

⁴ Skolverket 2015: Redovisning av uppdrag om Skolverkets samverkan med de nationella programråden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan, Bilaga 1, *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet*, rapport 427.

För de sex högskoleförberedande programmen finns inga nationella programråd. Skolverket har dock ett egeninitierat råd för de högskoleförberedande programmen. Ledamöterna är representanter för lärosäten inom olika ämnesområden och representanter för Universitets- och högskolerådet (UHR), Universitetskanslersämbetet (UKÄ) och Sveriges Elevkårer. Här har framför allt frågor som rör högskoleförberedelse och gymnasiearbete diskuterats. Det finns dessutom ett nationellt råd för vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år. Däremot finns inga programråd för introduktionsprogrammen.

Disposition

Rapporten inleds med en övergripande bild av gymnasieskolans elevunderlag och hur deras studier fortskrider. Det inledande avsnittet beskriver både gymnasieskolan som helhet och de olika programtyperna; yrkesprogram, högskoleförberedande program samt introduktionsprogram. I denna redovisning finns även International Baccalaureate (IB) samt riksrekryterande program för att ge en mer heltäckande bild av hela elevkullen. IB ingår inte i det svenska skolväsendet då de läser enligt egen läroplan. De riksrekryterande programmen ingår i det svenska skolväsendet men har egna examensmål vid sidan av de nationella programmen. Därefter följer en redovisning av Skolverkets statistik med kommentarer för vart och ett av gymnasieskolans program. Denna genomgång omfattar i tur och ordning de tolv yrkesprogrammen, de sex högskoleförberedande programmen, det fjärde tekniska året, samt de fem introduktionsprogrammen.

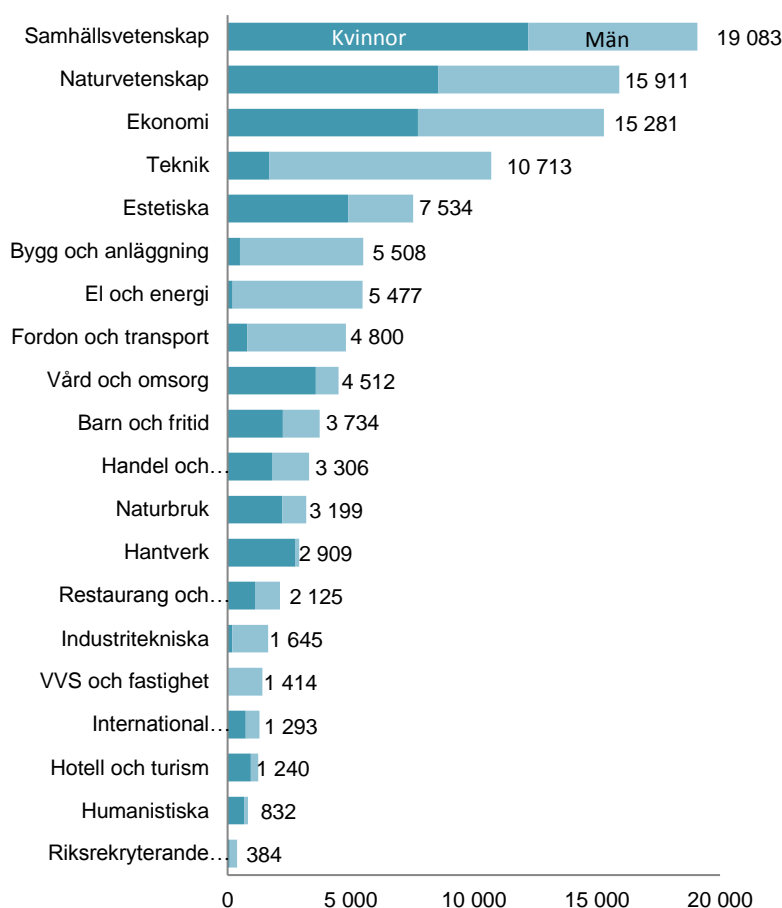
I rapportens bilaga har vi samlat förklaringar och definitioner av de mått och de begrepp som presenteras. Dessa definitioner är viktiga för att tolka den statistik som vi presenterar i rapporten.

Nationell bild av gymnasieskolan

Fler sökande till gymnasieskolans nationella program

Inför läsåret 2016/17 sökte 110 900 elever till gymnasieskolans nationella program. Det är 4 400 fler jämfört med föregående läsår, en ökning motsvarande 4 procent. Ökningen i elevkullen är till viss del en följd av större födelsekullar. Den ökade tillströmningen av nyanlända elever märks framför allt på introduktionsprogrammen. Av sökande till gymnasieskolan kom 96 500, motsvarande 87 procent, direkt från grundskolan. I diagrammet nedan redovisas antal förstahandssökande⁵ till respektive program och fördelningen av kvinnor och män.

Diagram 1. Antal förstahandssökande till respektive nationellt program inför läsåret 2016/17 (Totalt 110 900 elever)



Antalsuppgifter avser det totala antalet förstahandssökande per program, dvs. både elever med och utan aktuell behörighet. Den mörkare delen av staplarna avser andelen förstahandssökande till programmet som var kvinnor, den ljusare delen av staplarna avser andelen män.

⁵ Sökande avser samtliga elever som söker in till gymnasieskolan. Förstahandssökande avser de elever som sökt ett aktuellt program i första hand.

Flest förstahandssökande hade de högskoleförberedande samhällsvetenskaps-, naturvetenskaps- och ekonomiprogrammen med sammanlagt 50 300 sökande. Detta motsvarar 45 procent av alla sökande till ett nationellt program. De yrkesprogram som hade flest förstahandssökande var el- och energiprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet samt fordons- och transportprogrammet. Dessa program är starkt mansdominerade, vilket innebär att yrkesprogrammen som helhet hade en större andel män än bland sina sökande, 59 procent. De högskoleförberedande programmen hade istället fler kvinnor som sökande, 52 procent.

Fortsatt minskad andel sökande till yrkesprogram

Sedan många år har andelen sökande till gymnasieskolans yrkesprogram minskat och i motsvarande grad ökat till de högskoleförberedandeprogrammen. Inför läsåret 2016/17 valde 64 procent av eleverna som sökte ett nationellt program i första hand ett högskoleförberedande program – en ökning med 0,4 procentenheter jämfört med föregående läsår. Resterande elever, 36 procent, valde ett yrkesprogram. Trenden att andelen förstahandssökande till ett högskoleförberedande program ökar håller därmed i sig.

Större andel behöriga sökanden till högskoleförberedande program

Av de elever som sökte till ett nationellt program var 87 procent behöriga till sitt förstahandsval. Andelen behöriga varierar dock mycket mellan programmen. Bland förstahandssökande till ett högskoleförberedande program var 94 procent behöriga. Motsvarande siffra för yrkesprogrammen var 75 procent.

De största programmen – samhällsvetenskaps-, naturvetenskaps- och ekonomiprogrammen – hade alla en relativt hög andel behöriga sökande, mellan 94 och 96 procent. Motsvarande andel bland förstahandssökande till fordons- och transportprogrammet var 65 procent, vilket var lägst bland de nationella programmen. Även bland de sökande till vård- och omsorgsprogrammet var andelen med behörighet relativt låg, 66 procent. El- och energiprogrammet var det yrkesprogram som hade högst andel behöriga sökande, 86 procent.

Färre elever antagna till förstahandsvalet

Inför läsåret 2016/17 blev 69 procent antagna⁶ till det program och vid den skola de sökte i första hand. Det var 1,6 procentenheter mindre jämfört med förra året. De som söker till högskoleförberedande program blir i större utsträckning (72 procent) antagna till sitt förstahandsval 1 juli jämfört med förstahandssökande till yrkesprogram där 63 procent blev antagna till sitt förstahandsval. Det är framför allt på högskoleförberedande program som färre har blivit antagna i år jämfört med förra året.

⁶ Antagna avser de elever som 1 juli har fått ett positivt antagningsbesked. Majoriteten av eleverna blir antagna till det program de söker i första hand.

Förstahandssökande till humanistiska programmet var i störst utsträckning antagna till sitt förstahandsval av program och skola 1 juli, 79 procent. Motsvarande andel bland förstahandssökande till ekonomiprogrammet var 69 procent, vilket var den lägsta andelen bland de högskoleförberedande programmen. Bland yrkesprogrammen var förstahandssökande till hotell- och turismprogrammet samt restaurang- och livsmedelsprogrammet i störst utsträckning antagna till sitt förstahandsval av program och skola, 72 procent.

Meritvärdet från grundskolan ökar

I tabellen nedan visas det genomsnittliga meritvärdet från grundskolan för elever i gymnasieskolans år 1 per programtyp.

Tabell 1. Genomsnittligt meritvärde från grundskolan, elever i år 1

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Yrkesprogram	176	177	181	184	186	188
Högskoleförberedande program	238	238	239	241	243	247

Sedan läsåret 2011/12 har det skett en ökning av det genomsnittliga meritvärdet från grundskolan. För elever som börjar i år 1 på gymnasieskolans yrkesprogram har denna ökning varit kontinuerlig under hela sexårsperioden. För eleverna på högskoleförberedande program har det genomsnittliga meritvärdet från grundskolan ökat de senaste tre läsåren. Ökningen har varit särskilt markant det senaste läsåret, 2016/17 – från 243 till 247 meritpoäng.

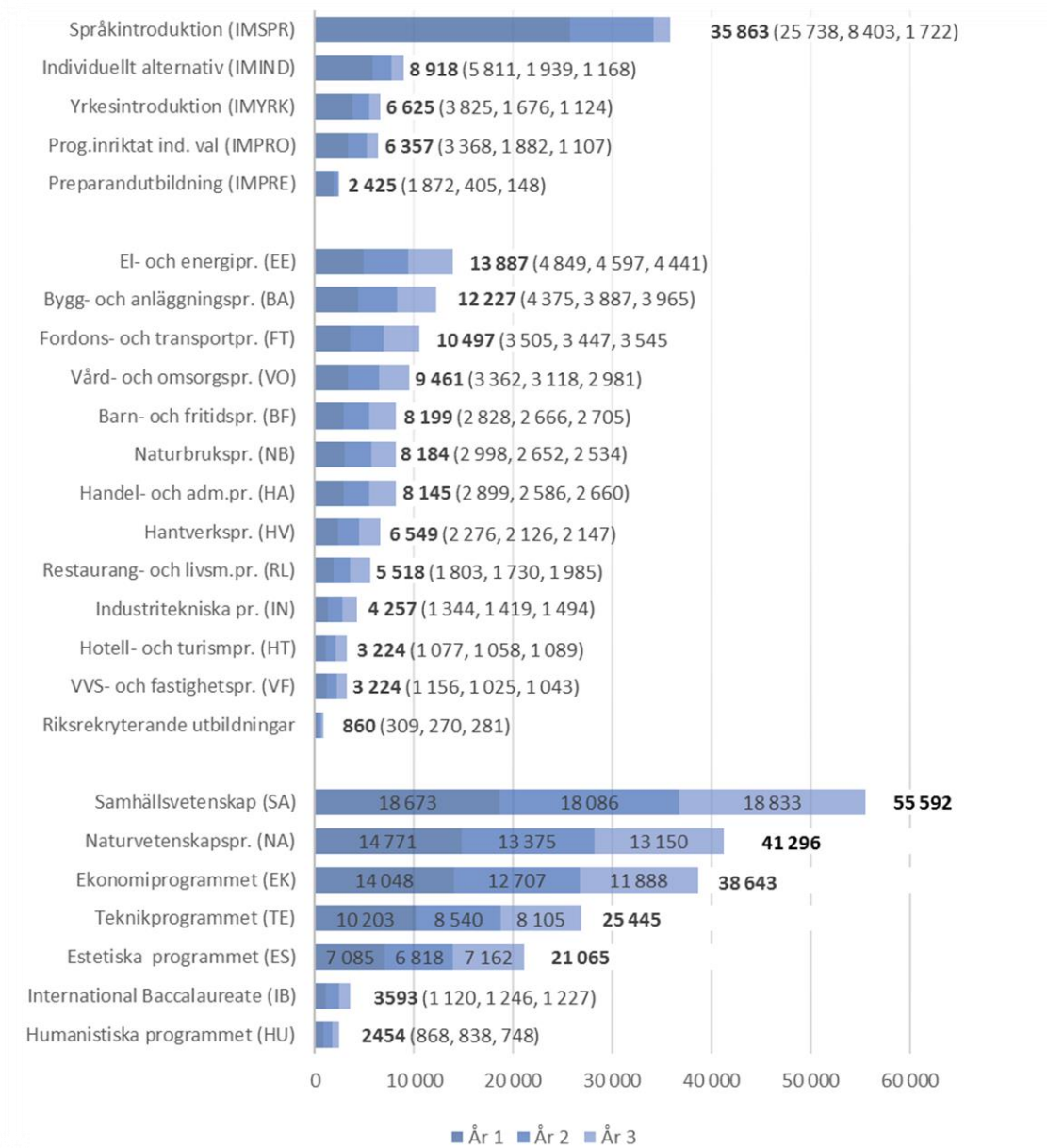
Elevepopulationen i gymnasieskolan ökar

Eleverna i gymnasieskolan läsåret 2016/17 är totalt 343 900, vilket är en ökning med 20 800 elever (6 procent). Flest antal elever går i år 1 i gymnasieskolan och i jämförelse med läsåret 2015/16 har eleverna i år 1 ökat med omkring 16 100 vilket motsvarar 13 procent. Ökningen beror främst på att fler elever läser på introduktionsprogrammen, och i synnerhet språkintröduktion. Det går totalt cirka 60 200 elever på introduktionsprogrammen. Omkring 35 900 (60 procent) befinner sig på språkintröduktion.

2017-04-05

10 (207)

Dnr 2016:01706

Diagram 2. Antal elever inskrivna i respektive år på respektive gymnasieprogram hösten 2016, (Totalt 343 911 elever)

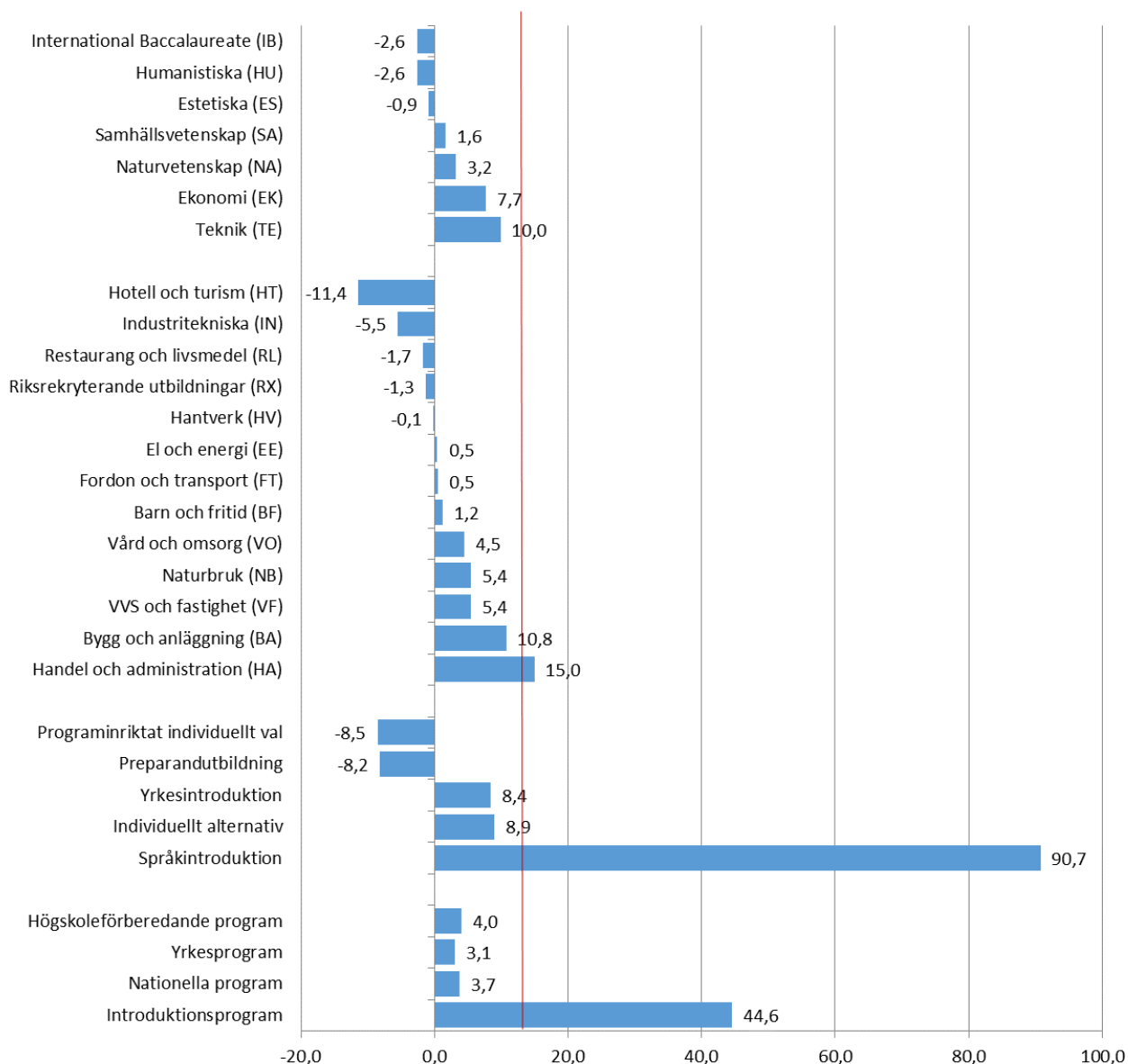
Det totala elevantalet är skrivet i fet stil till höger om respektive stapel.

De tre största programmen är samtliga högskoleförberedande program – samhällsvetenskaps-, naturvetenskaps- och ekonomiprogrammet – och innefattar tillsammans 135 531 elever. Detta motsvarar 39 procent av alla elever i gymnasieskolan. Det fjärde största programmet är språkintröduktion där 10 procent av eleverna i gymnasieskolan går.

Elevökningen sker i alla programtyper

I detta avsnitt koncentrerar vi redovisningen på elever i år 1 eftersom elevförändringar det första året ger indikationer för hur utvecklingen kommer att se ut över tid. Det ska poängteras att diagrammet visar den procentuella förändringen av antalet elever mellan 2015 och 2016 på respektive program. Denna förändring ska relateras till elevvolymen på respektive program. För program med liten elevvolym ser en stor procentuell minskning mer dramatisk ut än den är.

Diagram 3. Procentuell förändring av antalet elever år 1 på respektive program mellan läsåret 2015/16 och läsåret 2016/17



Den röda linjen markerar den genomsnittliga förändringen för samtliga gymnasieprogram, 13 procent.

Diagrammet på föregående sida visar den procentuella förändringen av antalet elever hösten 2016 jämfört med hösten 2015. Den röda vertikala linjen markerar den allmänna ökningen av elevkullen (elever totalt i gymnasieskolans år 1). Denna ökning är 13 procent mellan 2016 och 2015. En oförändrad elevfördelning mellan programmen skulle innebära att samtliga program uppvisade en elevökning på 13 procent. Att ökningen är så stor beror på tillströmningen av elever på språkintröduktion. Ser vi endast till de nationella programmen är ökningen 3,7 procent.

De högskoleförberedande programmen ökar med omkring 2 600 elever år 1 jämfört med läsåret 2015/16, vilket motsvarar 4 procent. Ekonomiprogrammet fortsätter som tidigare att växa och har cirka 1000 fler elever (8 procent) i år 1 detta läsår. Teknikprogrammet ökar med ungefär 900 elever i år 1 vilket motsvarar 10 procent. Samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet ökar också, med 300 respektive 400 elever i år 1. Humanistiska programmet och estetiska programmet har dock tappat elever sett till förra årets redovisning. Yrkesprogrammen ökar med 3 procent. Det är handel- och administrationsprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet som står för de största ökningarna med 15 respektive 11 procent. Samtidigt minskar hotell- och turismprogrammet med 11 procent.

Totalt har elever som går på ett introduktionsprogram år 1 i gymnasieskolan läsåret 2016/17 ökat med cirka 12 500 elever eller 45 procent jämfört med läsåret innan. En stor majoritet av dessa elever går, som tidigare nämnts, på språkintröduktion. Eleverna som går på språkintröduktion år 1 har ökat från 13 500 till 25 700. Det innebär en ökning med närmare 12 200 elever eller 91 procent i relation till förra läsåret. Individuellt alternativ ökar med 9 procent och yrkesintröduktion 8 procent. Både programinriktat individuellt val och preparandutbildningen har minskat i antal elever år 1, med 9 respektive 8 procent.

Med hänsyn till elevvolymerna på programmen har i själva verket elevfördelningen mellan programmen förändrats endast marginellt – med undantag för språkintröduktion. För vissa av programmen har elevförändringen skett kontinuerligt sedan hösten 2011, för andra har den skett mellan de två senaste läsåren. Tabellen på nästa sida visar hur andelen av samtliga gymnasieelever i år 1 varit fördelade på de olika programmen respektive läsår.

Tabell 2. Andel av eleverna i år 1 per program respektive läsår samt förändring (procentenheter) läsåret 2016/17 jämfört med 2011/12.

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	Förändring 2011/12– 2016/17
Barn- och fritidsprogrammet (BF)	2,8	2,5	2,6	2,3	2,3	2,0	-0,8
Bygg- och anläggningsprogrammet (BA)	4,5	4,1	3,8	3,5	3,2	3,1	-1,4
El- och energi-programmet (EE)	4,3	4,2	4,1	4,1	3,9	3,5	-0,8
Fordons- och transportprogrammet (FT)	3,1	3,1	3,1	3,1	2,8	2,5	-0,6
Handels- och administrationsprogrammet (HA)	2,5	2,3	2,2	2,3	2,0	2,1	-0,4
Hantverksprogrammet (HV)	2,9	2,5	2,2	2,0	1,8	1,6	-1,3
Hotell- och turismprogrammet (HT)	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	0,8	-0,4
Industri tekniska programmet (IN)	1,5	1,6	1,4	1,3	1,1	1,0	-0,5
Naturbruksprogrammet (NB)	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3	2,1	-0,4
Restaurang- och livsmedelspr. (RL)	2,2	2,0	1,9	1,8	1,5	1,3	-0,9
VVS- och fastighetsprogrammet (VF)	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	0,8	-0,3
Vård- och omsorgsprogrammet (VO)	2,5	2,5	2,7	2,6	2,6	2,4	-0,1
Riksrekryterande utbildningar (RX)	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	-0,1
Yrkesprogram totalt	31,4	29,4	28,6	27,4	25,6	23,4	-8,0
Ekonomiprogrammet (EK)	7,4	7,9	9,4	10,1	10,5	10,0	2,6
Estetiska programmet (ES)	7,6	8,1	6,8	6,3	5,8	5,1	-2,5
Humanistiska programmet (HU)	0,9	0,9	0,7	0,7	0,7	0,6	-0,3
Naturvetenskapsprogrammet (NA)	11,5	12,3	11,7	11,6	11,5	10,5	-1,0
Samhällsvetenskapsprogrammet (SA)	15,8	16,7	15,7	15,7	14,8	13,3	-2,5
Teknikprogrammet (TE)	6,7	7,1	7,3	7,4	7,5	7,3	0,6
International baccalaureate (IB)	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9	0,8	-0,1
Högskoleförberedande program totalt	50,9	52,4	52,5	52,7	51,7	47,6	-3,3

Fortsättning på nästa sida

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	Förändring 2011/12– 2016/17
Individuellt alternativ (IMIND)	4,2	4,7	4,6	4,4	4,3	4,1	-0,1
Preparandutbildning (IMPRE)	2,1	2,0	1,6	1,6	1,6	1,3	-0,8
Programinriktat ind. val (IMPRO)	2,4	2,7	2,5	2,7	3,0	2,4	0,0
Språkintröduktion (IMSPR)	5,7	6,1	7,6	8,4	10,9	18,4	12,7
Yrkesintröduktion (IMYRK)	2,6	2,7	2,6	2,7	2,8	2,7	0,1
Introduktionsprogram totalt	17,7	18,2	18,9	19,9	22,6	29,0	11,3

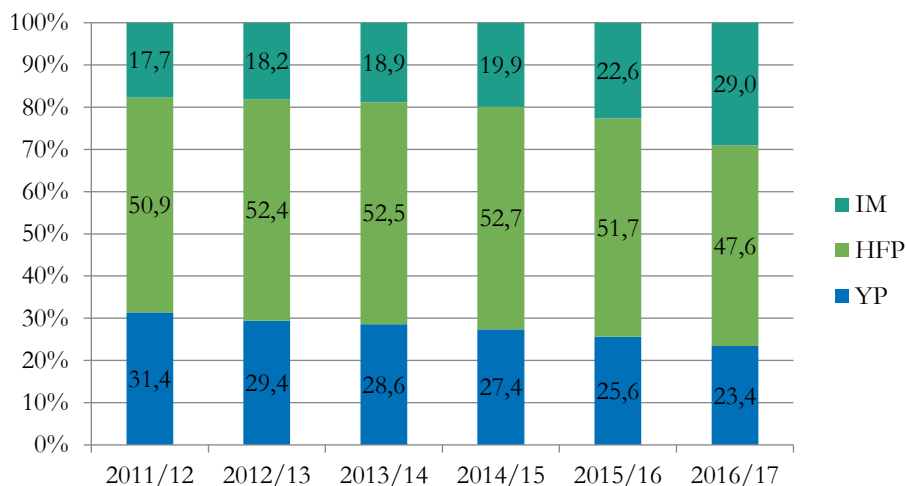
Språkintröduktion utgör nu 7,5 procentenheter mer av elevkullen än vad det gjorde föregående läsår. Denna stora ökning av andelen förstaårselever på ett program gör att flera av de program som i sig själva har ökat i antal ändå minskar sin elevandel sett till elevkullen som helhet.

De högskoleförberedande programmen har ökat i andel fram till föregående läsår men har nu minskat i andel jämfört med läsåret 2011/12. Även ekonomiprogrammet och teknikprogrammet som har ökat i antal elever sedan föregående läsår har minskat i andel till följd av den stora ökningen på introduktionsprogrammen. Nästan alla yrkesprogram minskar i andel trots att flera av dem ökar i antal. Handels- och administrationsprogrammet som ökar mer än snittet sett till antal elever ökar bara med 0,1 procent i andel av elevkullen.

Introduktionsprogrammen växer

Programmen kan slås samman i programtyper för att göra förändringarna över tid mer överskådliga. Diagrammen på följande sidor visar fördelningen av elever mellan programtyperna per läsår.

Diagram 4. Andel (%) elever i år 1 per programtyp



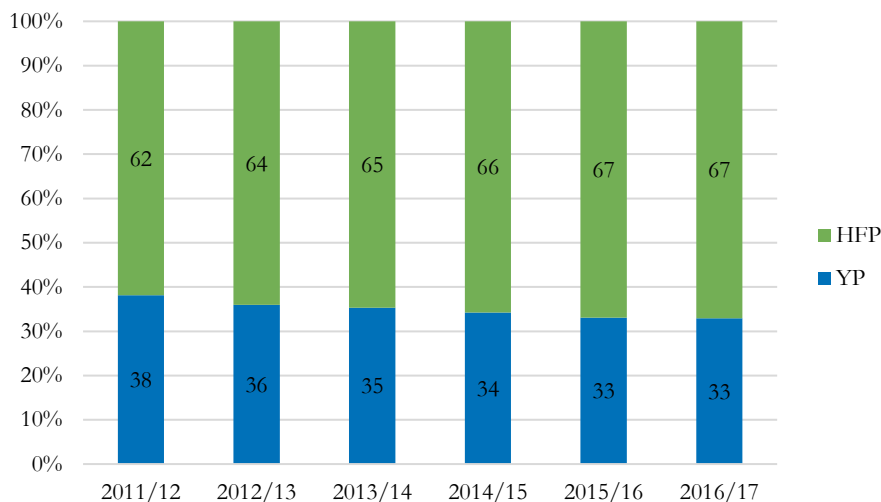
Andelen elever i år 1 har minskat på yrkesprogrammen sedan starten av Gy 2011. Under de första åren motsvarade minskningen på yrkesprogrammen i stort ökningen på de högskoleförberedande programmen. Läsåret 2016/17 går 47,6 procent av eleverna på ett högskoleförberedande program, 23,4 procent på ett yrkesprogram och 29,0 procent på ett introduktionsprogram. Eleverna på introduktionsprogram har ökat med drygt 11 procent sedan läsåret 2011/12 vilket innebär att mer än var fjärde elev som går i år 1 i gymnasieskolan läsar 2016/17 går på ett introduktionsprogram. Till följd av den stora ökningen av elever på introduktionsprogrammen, främst språkintröduktion, de senaste två åren utgör eleverna på såväl yrkesprogram som högskoleförberedande program en allt lägre andel av hela kullen.

Om man särskiljer de nationella programmen från introduktionsprogrammen framkommer att fördelningen av elever mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program kvarstår sedan föregående läsår.

2017-04-05

16 (207)

Dnr 2016:01706

Diagram 5. Andel (procent) på nationella program, eller motsvarande, år 1 per programtyp läsåren 2011/12-2016/17

Andelen elever i år 1 som läser ett yrkesprogram har fortsatt att minska i ungefär samma takt sedan gymnasiereformen men har nu stannat av. Denna minskning av elever på yrkesprogrammen har motsvarats av en ökning av andelen nybörjarelever på högskoleförberedande program. Förändringen har varit relativt jämn sedan 2011 med skillnader på omkring en procent per läsår men sedan förra läsåret har ingen förändring skett.

Fristående skolenheter blir färre

Det finns gymnasiala skolenheter⁷ med registrerade elever i 263 av landets 290 kommuner. Läsåret 2016/17 finns det totalt 1 313 skolenheter. 870 av dessa har kommunal huvudman, 15 landstingskommunal huvudman och 428 enskild huvudman. Av gymnasieskolans 343 900 elever så har 256 300 av dessa en kommunal eller landstingskommunal huvudman, en ökning med cirka 16 900 elever. Antal elever med enskild huvudman är 87 600 vilket motsvarar 25 procent av alla elever i gymnasieskolan. För att fånga utvecklingen görs nedan en sammanställning av skolenheter med elever i år 1.

⁷ När skollagen (2010:800) började tillämpas ersattes begreppet skola med skolenhet. I uppföljningsstatistiken infördes den nya definitionen från läsåret 2012/13. I redogörelsen används här både begreppet skola och skolenhet, skola i mer allmän bemärkelse och skolenhet när exakta antalsuppgifter anges. En skola kan bestå av ett flertal skolenheter.

Tabell 3. Antal skolenheter med elever i år 1

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Yrkesprogram	797	825	829	808	794
Offentlig huvudman	498	539	550	536	531
Enskild huvudman	299	286	279	272	263
Högskoleförberedande program	762	818	826	808	797
Offentlig huvudman	460	526	535	531	526
Enskild huvudman	302	292	291	277	271

De högskoleförberedande programmen ges idag för första gången av något fler skolenheter än yrkesprogrammen. Båda programtyperna ges av allt färre skolenheter med enskilda huvudmän. Skolenheter med offentliga huvudmän ökade i antal fram till läsåret 2014/15 för att sedan minska i antal.

Genomströmning och studieresultat – två perspektiv på utfall

Våren 2016 avslutade den tredje elevkullen i Gy 2011 sin gymnasieutbildning. Det var 80 238⁸ elever som slutförde sin utbildning. Med det menas att eleverna antingen har en gymnasieexamen eller har ett studiebevis om 2 500 poäng betygssatta kurser. Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet för gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmningen ökar efter 4 år

I normalfallet behöver en elev som börjar på ett nationellt program tre år för att slutföra sina gymnasiestudier. Elever som byter utbildning, gör studieuppehåll eller inleder sin gymnasieutbildning på ett introduktionsprogram kan behöva ett fjärde eller femte studieår för att slutföra ett nationellt program i gymnasieskolan. Därutöver finns det elever som behöver längre tid på sig att slutföra gymnasieutbildningen av andra orsaker. I Skolverkets genomströmningsstatistik följer man en elevkull 3, 4 och 5 år efter att eleverna började gymnasieskolan.

⁸ År 2016 fick 820 elever diplom från Internationell Baccalaureate, (IB). Dessa IB-elever ingår inte i elevantalet 80 238 som den genomsnittliga betygspoängen är beräknad på. IB har kurser och examensmål som skiljer sig från dem på nationella program.

2017-04-05

18 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 4. Andelen elever som slutfört gymnasieskolan inom 3, 4 och 5 år, startår 2011 – 2013 (inkl. introduktionsprogram)

Startår	Andel som slutfört nationella program inom 3 år (%) med ...		Andel som slutfört nationella program inom 4 år (%) med...		Andel som slutfört nationella program inom 5 år (%) med...	
	...examen eller studiebevis á 2500 p (%)	...examen (%)	...examen eller studiebevis á 2500 p (%)	...examen (%)	...examen eller studiebevis á 2500 p (%)	...examen (%)
2013	71	65
2012	72	65	79	71	.	.
2011	71	63	78	69	79	70

Hösten 2013 började 99 713 ungdomar gymnasieskolan i år 1, varav 13 138 (13 procent) på ett introduktionsprogram. Våren 2016 – tre år senare – slutförde drygt 71 procent av dessa elever gymnasieskolan med gymnasieexamen (65 procent) eller ett studiebevis om 2 500 poäng (6 procent). För de elever som började gymnasieskolan 2011 och 2012 är det tydligt att ytterligare en grupp (ca 7 procentenheter) slutför sina studier efter fyra år.

Andelen elever med examen efter 3 år ökar över tid

Hur stor andel av eleverna som tar examen inom tre år är ett viktigt mått eftersom tre år är den ”förväntade” studietiden en elev behöver på sig för att slutföra gymnasieskolan.

2017-04-05

19 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 5. Andelen elever med examen inom tre år: 2014, 2015 samt 2016, redovisade på startprogram

	Startår 2011/examen 2014	Startår 2012/examen 2015	Startår 2013/examen 2016
Gymnasieskolan Totalt	63,4	65,2	65,2
Nationella program	71,4	73,7	74,2
Yrkesprogram	66,6	69,9	70,8
Barn och fritid	63,9	65,8	66,6
Bygg och anläggning	72,3	74,9	73,3
El och energi	68,2	71,6	74,5
Fordon och transport	61,3	65,6	65,2
Handel och administration	63,6	69,0	67,2
Hantverk	65,7	68,0	70,9
Hotell och turism	68,1	72,2	71,9
Industritekniska	69,6	72,3	78,7
Naturbruk	65,6	71,0	72,4
Restaurang och livsmedel	62,9	66,2	68,7
VVS och fastighet	71,6	69,0	73,7
Vård och omsorg	66,0	68,6	68,1
Riksrekryterande utbildningar	61,8	74,4	71,3
Högskoleförberedande program	73,8	75,5	75,8
Ekonomi	76,8	78,9	78,0
Estetiska	68,6	71,9	72,0
Humanistiska	73,9	71,8	74,2
Naturvetenskap	78,6	79,5	78,9
Samhällsvetenskap	74,0	74,9	75,4
Teknik	70,1	72,3	74,5
Introduktionsprogram	5,2	6,7	5,6
Individuellt alternativ	0,7	1,1	1,0
Preparandutbildning	5,7	6,3	6,0
Programinriktat individuellt val	23,0	28,6	26,8
Språkintröduktion	0,4	0,3	0,2
Yrkesintroduktion	2,7	4,4	5,2

År 2016 var det 74,2 procent av eleverna på de 18 nationella programmen som tagit examen inom tre år. Det är en liten ökning jämfört med år 2015 då 73,7 procent tog examen. Jämför man de tre första elevkullarna som slutfört Gy 2011 så har andelen elever som tagit examen inom tre år på nationella program ökat med 2,8 procentenheter, från 71,4 procent år 2014 till 74,2 procent år 2016. Den största ökningen skedde mellan 2014 och 2015. Denna ökning var påtaglig både på yrkesprogram och högskoleförberedande program.

Kvinnor uppnår oftare examen efter tre år

Kvinnor uppnår i högre utsträckning examen inom tre år jämfört med män sett till gymnasieskolan som helhet. På de högskoleförberedande programmen uppnår kvinnor i högre utsträckning än män examen inom tre år på samtliga program. För dessa program är det nästan 79,1 procent av kvinnorna som har fått examen inom

2017-04-05

20 (207)

Dnr 2016:01706

tre år jämfört med 72,2 procent av männen. Allra störst skillnad är det på samhällsvetenskapsprogrammet där 79,9 procent av kvinnorna tagit examen jämfört med 67,7 procent av männen.

På yrkesprogrammen är skillnaderna mellan andelen kvinnor och män som klarat examen mycket liten jämfört med de högskoleförberedande programmen. Även om 70,9 procent av kvinnorna på yrkesprogram fick examen inom tre år jämfört med 70,7 procent av männen tar en högre andel män examen på hälften av programmen. Det är på bygg- och anläggningsprogrammet, el- och energiprogrammet, fordon- och transportprogrammet, industritekniska programmet, naturbruksprogrammet samt VVS- och fastighetsprogrammet som män i högre utsträckning än kvinnor tagit examen inom loppet av tre år. Störst skillnad mellan könen på yrkesprogrammen återfinns på handels- och administrationsprogrammet. Där tog 72,8 procent av kvinnorna examen inom tre år jämfört med 58,2 procent bland männen.

Noterbart är att det är förhållandevis liten skillnad mellan andelen män som tar examen på högskoleförberedande program (72,2 procent) jämfört med andelen kvinnor (70,9 procent) och män (70,7 procent) på yrkesprogrammen som tar examen. Att de högskoleförberedande programmen totalt har en högre andel med examen på tre år, 75,8 procent, jämfört med 70,8 procent på yrkesprogrammen verkar till en del förklaras av att kvinnor i mycket högre utsträckning än män tar examen på de högskoleförberedande programmen (79,1 procent). Jämför man enbart andelen män med examen från högskoleförberedande program med kvinnor och män på yrkesprogram är det, som ovan nämnts enbart, omkring drygt en procent, som skiljer högskoleförberedande program från yrkesprogram i genomströmning.

Barn till högutbildade föräldrar uppnår oftare examen

Det finns ett samband mellan en elevs studieresultat och föräldrarnas högsta utbildningsnivå. Elever som har föräldrar med eftergymnasial utbildning uppnår i högre grad gymnasieexamen jämfört med andra elever. Bland de elever som började gymnasieskolan hösten 2013 fick 75,1 procent av dem vars föräldrar hade eftergymnasial utbildning examen 2016. Motsvarande siffra för elever med föräldrar med gymnasial utbildning är 62,9 procent och för elever med föräldrar med förgymnasial utbildning 32,9 procent. Dessa andelar har varit förhållandevis oförändrade sedan år 2014.

Grundläggande behörighet blir vanligare

Av de 80 238 elever som slutförde gymnasieskolan på ett nationellt program våren 2016 är det 72 procent av eleverna som har en grundläggande behörighet till studier på universitet och högskola. Det kan jämföras med år 2014 och år 2015, då 70 respektive 71 procent av eleverna fick en grundläggande behörighet. Andelen elever som går ut gymnasieskolan med grundläggande behörighet har alltså ökat något, från 70 till 72 procent.

2017-04-05

21 (207)

Dnr 2016:01706

Den genomsnittliga betygspoängen är stabil över tid

Våren 2016 slutförde 80 238 elever ett nationellt program med examen eller studiebevis om minst 2500 poäng. Den genomsnittliga betygspoängen för samtliga dessa elever var 14,1 poäng. Året före, våren 2015, var den genomsnittliga betygspoängen 14,0 och för den första kullen elever som år 2013 slutförde den reformerade gymnasieskolan 14,0. För de tre första elevkullarna i Gy 2011 har den genomsnittliga betygspoängen alltså varit stabil och ökat marginellt med 0,1 poäng åren 2014-2016.

Den genomsnittliga betygspoängen skiljer sig mellan elevkategorier

Kvinnor har generellt högre studieresultat än män. Våren 2016 var den genomsnittliga betygspoängen⁹ för kvinnor som slutförde gymnasieskolan 14,7 och för männen 13,6. Den genomsnittliga betygspoängen 2015 var 14,6 för kvinnor och 13,4 för män.

Den genomsnittliga betygspoängen för elever som slutfört gymnasieskolan våren 2016 är högre bland elever med föräldrar som har hög utbildningsnivå. Högst genomsnittlig betygspoäng har elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning, 14,7. Därefter följer elever med föräldrar med gymnasial utbildning (13,4) och lägst genomsnittlig betygspoäng (12,5) har elever med föräldrar med förgymnasial utbildning.

Elever med svensk bakgrund har högre genomsnittlig betygspoäng (14,3) än elever med utländsk bakgrund (13,2). Tittar man på både kön och utländsk bakgrund så har kvinnor med svensk bakgrund högst genomsnittlig betygspoäng (14,9) följt av kvinnor med utländsk bakgrund (13,7) och män med svensk bakgrund (13,7). Lägst poäng har män med utländsk bakgrund (12,7). Noterbart är att män med utländsk bakgrund ökat sin betygspoäng med 0,2 poäng – från 12,5 till 12,7 poäng – mellan år 2015 och år 2016.

En tredjedel läser utökat program

En elev kan läsa ett utökat program, och läser då fler kurser än vad som normalt ingår i gymnasiestudierna på ett nationellt program (2 500 poäng). Bland eleverna som slutfört gymnasieskolan våren 2016 med examen eller studiebevis om minst 2500 poäng, var det 33 procent som läst utökat program. Generellt kan man säga att det är vanligare bland elever på yrkesprogram att läsa utökade program än bland elever som läser högskoleförberedande program. Högst andel elever som läst utökat program fanns på industritekniska programmet. På detta program slutförde 60 procent av eleverna gymnasieskolan med utökat program våren 2016. Även på naturbruksprogrammet (54 procent) och hantverksprogrammet (52 procent) läste en

⁹ Den genomsnittliga betygspoängen som återges för kön, utbildningsbakgrund samt utländsk bakgrund gäller för elever som slutfört gymnasieskolan med examen eller studiebevis om minst 2500 betygssatta poäng.

hög andel av eleverna ett utökat program. Lägst andel elever som avslutat gymnasieskolan med utökat program återfanns på ekonomiprogrammet (24 procent) och samhällsvetenskapsprogrammet (21 procent). Männerna läste utökat program i något högre utsträckning än kvinnorna, 35 respektive 31 procent slutförde gymnasieskolan med ett utökat program våren 2016. Elever med utländsk bakgrund läste oftare utökat program än elever med svensk bakgrund, 39 respektive 32 procent. Det är något fler elever med föräldrar med förgymnasial utbildning (35 procent) som slutfört gymnasieskolan med utökat program än elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning (34 procent) och elever med föräldrar med gymnasial utbildning (32 procent).

Elever med reducerat program blir allt färre

En elev som har studiesvårigheter kan beviljas ett reducerat gymnasieprogram, vilket innebär att eleven befrias från undervisning i ett eller flera ämnen. Eleven får därmed inte heller betyg i alla kurser som normalt ingår i utbildningen. Elever i Gy 2011 kan inte få examen eller grundläggande behörighet till universitet och högskolestudier om de läser reducerat program. Därför återfinns inte elever som läst reducerat program i gruppen av elever som slutfört ett nationellt program med examen eller studiebevis om minst 2 500 poäng. Sammanlagt var det 1 239 elever som gick ut våren 2016 med reducerade program.¹⁰

De senaste tio åren har andelen elever som avslutat gymnasieskolan med ett reducerat program minskat kraftigt. Den stora minskningen av andelen elever som läst reducerat program sammanfaller inte med den första avgångskullen som avslutade den reformerade gymnasieskolan 2014 utan hänger samman med de förändrade behörighetsregler till universitet och högskola som infördes 2010. De nya reglerna innebär att elever som avslutade ett reducerat program på gymnasieskolan 2010 eller senare inte blev behöriga till högre studier.

¹⁰ Våren 2015 var det 1 176 elever som lämnade gymnasieskolan med reducerat program och 1 129 elever våren 2014. Antalet elever som lämnat gymnasieskolan med reducerat program har varit förhållandevis konstant år 2014–2016 men kan variera något beroende på att elevkullarna skiljer sig i antal under dessa år.

Yrkesprogram

Antalet sökande ökar

Antalet sökande till yrkesprogrammen ökar beroende på att elevkullen är större. Yrkesprogrammen har däremot en minskande andel förstahandssökande och har så haft sedan 2011/12. Men elevantalet på yrkesprogrammen har för första gången sedan 2011 ökat.

Tabell 6. Sökande och nybörjare, yrkesprogram

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahands-sökande	49 191	43 620	41 065	39 520	39 119	40 253
Andel (%) första-handssökande	41,1	39,0	38,4	37,4	36,7	36,3
Antal elever i år 1	41 725	36 841	34 450	33 191	31 802	32 781
Antal nybörjarele-ver i år 1*						
Andel (%) nybör-jare	32 754 78,6	28 976 78,8	27 462 79,9	26 644 80,6	25 432 80,3	26 748 82,0

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

Antalet sökande ökade för majoriteten av yrkesprogrammen jämfört med föregående läsår. Mest ökade bygg- och anläggningsprogrammet med 500 fler förstahandssökande. Handels- och administrationsprogrammet gjorde den procentuellt största ökningen bland samtliga nationella program med 14 procent, motsvarande 400 fler förstahandssökande än förra året.

Till restaurang- och livsmedelsprogrammet minskade antalet sökande mest bland yrkesprogrammen med 170 elever inför detta läsår. Sökande till hotell- och turismprogrammet minskade med 150 elever, motsvarande 11 procent, vilket är den procentuellt största minskningen bland samtliga nationella program.

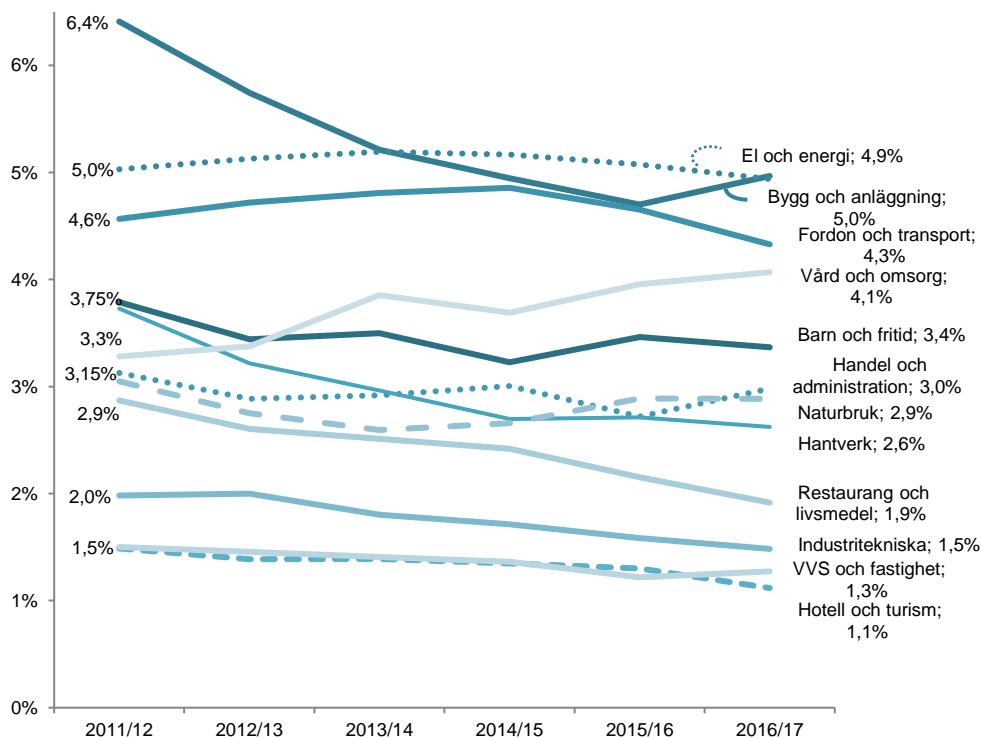
Då antalet sökande varierar med storleken på ålderskullarna är andelen sökande per program ett bättre mått för att studera utvecklingen över tid.

2017-04-05

24 (207)

Dnr 2016:01706

Diagram 6. Andel av förstahandssökande till ett nationellt program per respektive yrkesprogram, mellan läsåren 2011/12 och 2016/17



Sedan läsåret 2011/12 har bygg- och anläggningsprogrammet och hantverksprogrammet tappat en dryg procentenhet vardera av förstahandssökande till ett nationellt program. Övriga yrkesprogram har minskat i andel av sökande mer måttligt under femårsperioden. Vård- och omsorgsprogrammet är det enda yrkesprogram som ökat i andel av förstahandssökande till ett nationellt program över perioden, från 3 till 4 procent.

Männen dominerar på de största yrkesprogrammen**Tabell 7. Eleverna på yrkesprogram, år 1, 2 och 3**

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever*	41 725	75 667	107 037	99 681	95 042	94 232
Andel (%) lärlingar	3,2	4,5	5,6	7,3	8,8	10,0
Andel (%) kvinnor	41,9	41,3	41,2	40,7	40,7	40,6
Andel (%) män	58,1	58,7	58,8	59,3	59,3	59,4
Andel (%) svensk bakgrund	85,9	85,1	84,5	83,2	82,6	81,8
Andel (%) utländsk bakgrund	14,1	14,9	15,5	16,8	17,4	18,2
Andel (%) offentlig huvudman	72,2	72,6	72,9	72,6	72,1	71,6
Andel (%) enskild huvudman	27,8	27,4	27,1	27,4	27,9	28,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	31,9	32,8	33,3	34,1	35,0	35,8
– gymnasial (%)	68,1	67,2	66,7	65,9	65,0	64,2

*Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

Det är fler män än kvinnor som går på ett yrkesprogram och det är ofta större skillnader i könsfördelningen på de enskilda programmen jämfört med de högskoleförberedande programmen. De tre största yrkesprogrammen är el- och energiprogrammet (13 900 elever), bygg- och anläggningsprogrammet (12 200 elever) samt fordons- och transportprogrammet (10 500 elever). Alla tre programmen har en stor majoritet män. Hantverksprogrammet (6 500 elever) och vård- och omsorgsprogrammet (9 500 elever) är de två yrkesprogram som har högst andel kvinnor.

Andelen elever med utländsk bakgrund har kontinuerligt ökat sedan 2011/12. Likaså har andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning ökat. Andelen elever på yrkesprogram som läser hos en enskild huvudman stiger kontinuerligt sedan 2013/14 efter en nedgång de första två åren. Andelen lärlingar är nu 10 procent av eleverna på yrkesprogrammen. Dock varierar det från 4 procent på naturbruksprogrammet till över 19 procent på bygg- och anläggningsprogrammet och VVS- och fastighetsprogrammet.

Genomströmningen ökar över tid

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Tabell 8. Genomströmning för nybörjarelever på yrkesprogram ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Elever på yrkesprogram						
Kvinnor	11 254	77,5	70,9	6,5	75,6	10,0
Män	16 208	78,7	70,7	8,0	77,1	8,9
Svensk bakgrund	23 921	79,6	73,1	6,5	78,0	9,1
Utländsk bakgrund	3 529	68,6	55,1	13,5	66,4	11,6
Offentlig huvudman	20 226	79,1	71,6	7,5	78,0	8,9
Enskild huvudman	7 236	75,6	68,5	7,1	72,4	10,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	9 267	80,4	74,9	5,5	78,3	9,4
– gymnasial	17 827	77,2	69,0	8,2	75,8	9,4

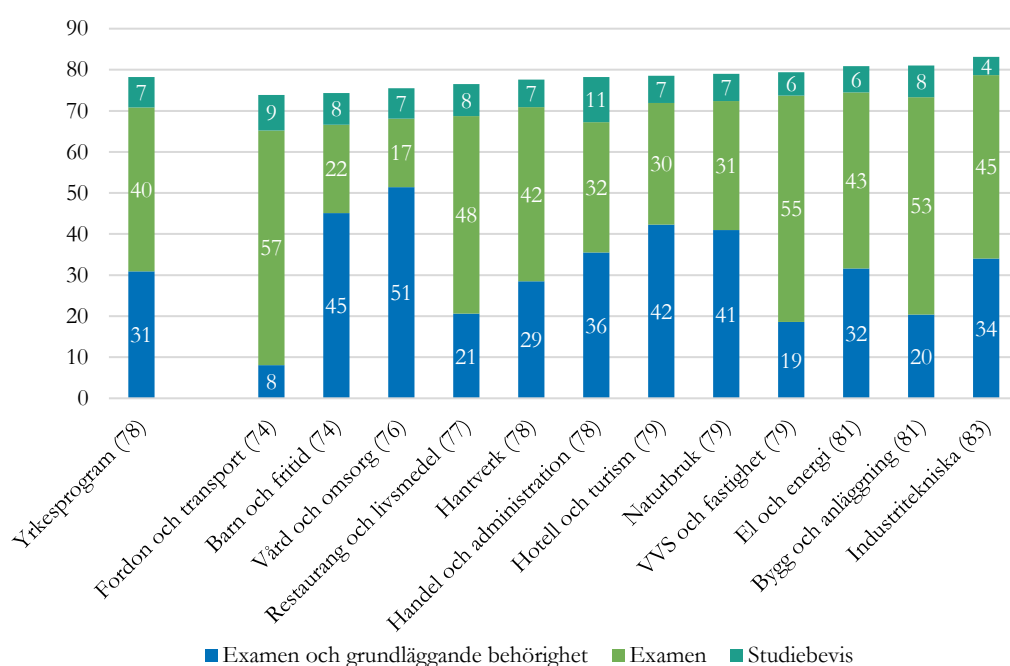
Av de ungefär 27 500 elever som påbörjade ett yrkesprogram hösten 2013 var det 70,8 procent som genomfört gymnasieskolan på 3 år och tagit yrkesexamen våren 2016. Andelen med yrkesexamen har ökat de tre senaste åren och år 2016 är det första gången andelen med examen överstigit 70 procent. Industritekniska programmet är det yrkesprogram där högst andel elever, 78,7 procent, tagit examen inom tre år. Även el- och energiprogrammet (74,5 procent), VVS- och fastighetprogrammet (73,7 procent) samt Bygg- och anläggningsprogrammet (73,3 procent) har förhållandevis hög andel med examen inom tre år. De yrkesprogram som har förhållandevis låga andelar med elever med examen inom tre år är fordons- och transportprogrammet, där 65,2 procent av eleverna tog examen samt barn- och fritidsprogrammet, där 66,6 procent av eleverna tog examen.

Våren 2016 var det totalt 23 858 elever som gick ut med examen från ett yrkesprogram. Ytterligare 3 473 elever lämnade gymnasieskolan med ett studiebevis med 2 500 poäng betygsatta kurser.

Andelen elever med grundläggande behörighet varierar mellan programmen

Hur många elever som läser in grundläggande behörighet kan också ses ur två perspektiv. Dels hur stor andel av de elever som påbörjar sin gymnasieutbildning ett givet år, dels hur stor andel av de som tar sin examen ett givet år. Syftet med att visa på hur hög andel av elever med examen på respektive yrkesprogram som också har läst in grundläggande behörighet är inte att rangordna programmen från ”sämst till bäst” utan att visa på den stora variation som finns mellan yrkesprogram.

Diagram 7. Andel (%) elever som påbörjade respektive yrkesprogram 2013 och slutförde gymnasieutbildning 2016 med examen och grundläggande behörighet, examen eller studiebevis



Baserat på de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning 2013 är det 31 procent som efter tre år har lämnat gymnasieskolan med examen och grundläggande behörighet. På vård- och omsorgsprogrammet är det drygt hälften av eleverna som har både examen och grundläggande behörighet efter tre år i gymnasieskolan. Dock är programmet ett av yrkesprogrammen med lägst genomströmning efter tre år. Fordons- och transportprogrammet har så väl den lägsta genomströmningen som den lägsta andelen elever med grundläggande behörighet.

Ser man enbart till de elever som lämnar gymnasieskolan med examen blir andelen med grundläggande behörighet högre. Av de 23 858 eleverna med examen från yrkesprogram 2016 har 41 procent lämnat gymnasieskolan med en grundläggande be-

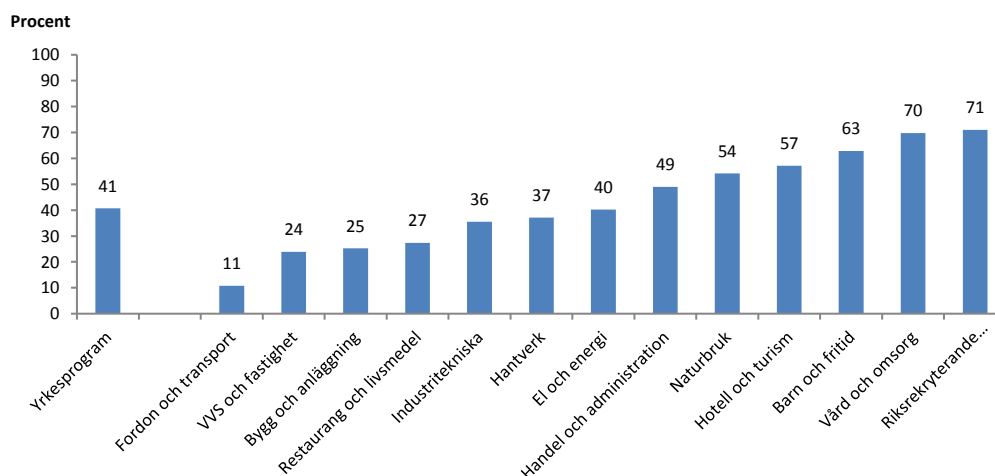
2017-04-05

28 (207)

Dnr 2016:01706

hörighet. Åren 2014-2016 har andelen elever med yrkesexamen som har grundläggande behörighet varit förhållandevis konstant på en nivå av drygt 40 procent, för 2015 var det 40,5 och för 2014 var det 41 procent.

Diagram 8. Andel (%) elever med yrkesexamen våren 2016 som har grundläggande behörighet till universitet och högskolestudier – redovisade per yrkesprogram



På de riksrekryterande utbildningarna som brukar räknas till yrkesprogrammen är det högst andel av eleverna med examen som också slutfört gymnasieskolan med en grundläggande behörighet (71 procent). Andra program där förhållandevis många elever med examen läst in grundläggande behörighet är vård- och omsorgsprogrammet (70 procent), barn- och fritidsprogrammet (63 procent) och hotell- och turismprogrammet (57 procent). Det yrkesprogram där lägst andel av eleverna med examen läst in grundläggande behörighet är fordons- och transportprogrammet, där 11 procent av avgångseleverna var behöriga att söka vidare till universitet och högskola. Jämfört med år 2014 och år 2015 har det skett mycket marginella förändringar på något av yrkesprogrammen gällande andelen elever med examen som läst in grundläggande behörighet. Den inbördes ordningen mellan programmen har heller inte förändrats.

Naturbruksprogrammet har högst genomsnittlig betygspoäng.

Den genomsnittliga betygspoängen¹¹ för samtliga 27 090 elever som slutförde yrkesprogram med examen eller studiebevis om minst 2500 poäng våren 2016 var 13,0. För yrkeseleverna som slutförde gymnasieskolan våren 2015 var den genomsnittliga betygspoängen 12,9 och för eleverna 2014 var poängen 13,0.

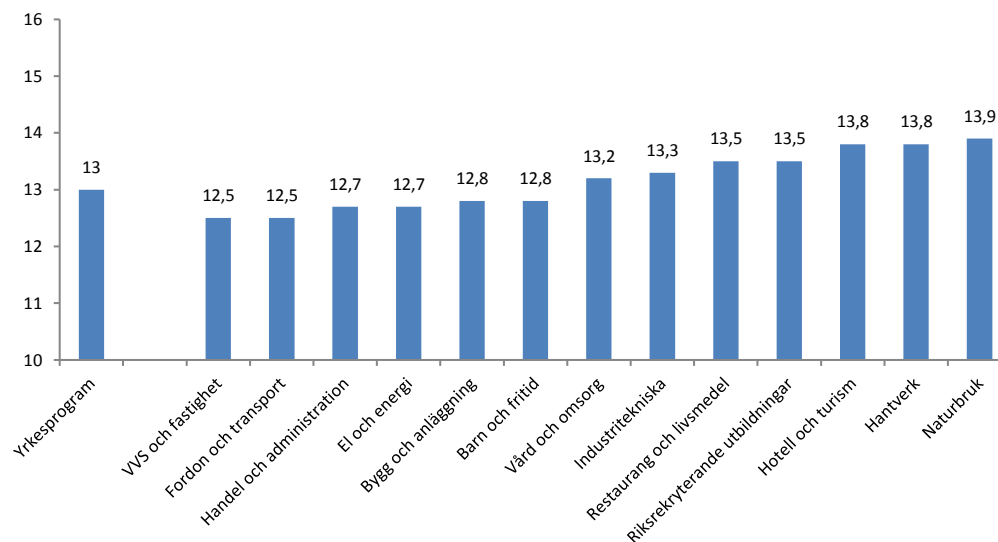
¹¹ I beräkningen av yrkesprogram ingår 243 elever som fick avgångsbetyg från riksrekryterande utbildningar (RX). Den genomsnittliga betygspoängen för dessa var 13,5.

2017-04-05

29 (207)

Dnr 2016:01706

Diagram 9. Genomsnittlig betygspoäng på yrkesprogram redovisat för respektive program, våren 2016 (elever med examen samt studiebevis om minst 2500 poäng)



Elever som går naturbruksprogrammet har högst genomsnittlig betygspoäng (13,9) följt av elever på hantverksprogrammet (13,8) och hotell- och turismprogrammet (13,8). Lägst betyg har elever som läst VVS- och fastighetsprogrammet (12,5) samt fordons- och transportprogrammet. På det yrkesprogram där flest elever slutförde gymnasieskolan¹² våren 2016, el- och energiprogrammet, var den genomsnittliga betygspoängen 12,7. Det finns inget yrkesprogram våren 2016 där eleverna har högre genomsnittlig betygspoäng än på något högskoleförberedande program.

Gymnasieutbildning inom bygg och vård viktig enligt arbetsledare

I en enkätundersökning riktad till arbetsledare inom branscherna byggverksamhet, handel, restaurang samt vård och omsorg framkom att ungdomars gymnasiebakgrund hade olika stor betydelse i de olika branscherna.¹³ Inom byggverksamhet samt vård och omsorg var det en majoritet av arbetsledarna (åtta respektive nio av tio) som ansåg att gymnasiebakgrunden var mycket viktig. Inom handel och restaurang var det däremot bara en respektive två av tio som ansåg det samma. Oavsett bransch ansåg arbetsledarna att det var av stor vikt att *passa tider, hålla vad man lovat* och *följa regler*, förmågor som i undersökningen kopplas till skötsamhet.

¹² På el- och energiprogrammet slutförde 4 055 elever gymnasieskolan våren 2016 med examen eller studiebevis med minst 2500 betygssatta poäng, följt av bygg- och anläggningsprogrammet med 3 686 elever och fordons- och transportprogrammet med 2 880 elever. Dessa tre yrkesprogram hade flest elever med yrkesexamen och studiebevis även år 2015.

¹³ Skolverket 2016, Arbetslivet efter skolan, rapport 441.

Högskoleförberedande program**Fler sökande till högskoleförberedande program**

Det ökande antalet förstahandssökande kan förklaras med en större årskull. Högskoleförberedande program har sedan 2011/12 en allt större andel sökande jämfört med yrkesprogrammen.

Tabell 9. Sökande och nybörjare, högskoleförberedande program

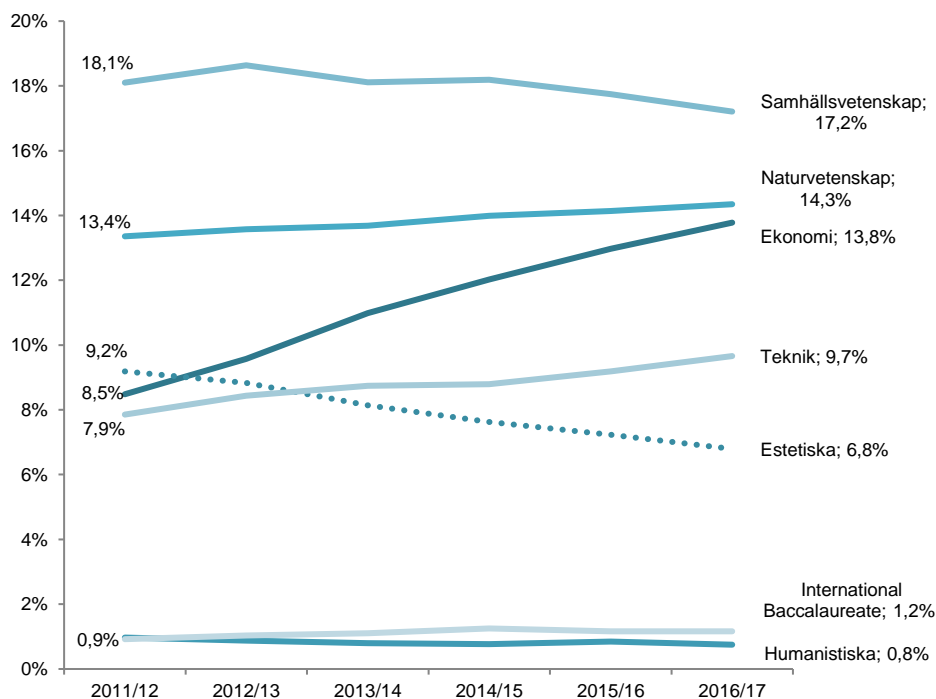
	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahands-sökande	70 405	68 102	65 765	66 272	67 426	70 647
Andel (%) första-handssökande	58,9	61,0	61,6	62,6	63,3	63,7
Antal elever i år 1	67 582	65 646	63 181	63 799	64 198	66 768
Antal nybörjarele- ver i år 1*						
Andel (%) nybör- jare	63 931 94,9	61 412 93,9	59 113 93,8	59 834 94,2	60 242 94,2	62 667 94,3

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

Inför detta läsår ökade antalet förstahandssökande till ekonomiprogrammet mest bland de nationella programmen, med 1 500 fler elever jämfört med föregående år. Ökningen var något större bland männen. Antalet sökande till ekonomiprogrammet har därmed ökat årligen sedan starten 2011/12 och är det nationella gymnasieprogram som ökat mest de senaste fem åren. Antalet sökande minskade till två av de högskoleförberedande programmen. Det estetiska och humanistiska programmet minskade med 70 respektive 170 elever jämfört med föregående läsår. Då antalet sökande varierar med storleken på ålderskullarna är andelen sökande per program ett bättre mått för att studera utvecklingen över tid.

2017-04-05
31 (207)
Dnr 2016:01706

Diagram 10. Andel av förstahandssökande till ett nationellt program per respektive högskoleförberedande program, mellan läsåren 2011/12 och 2016/17



Mellan läsåren 2011/12 och 2016/17 har andelen förstahandssökande ökat med drygt 5 procentenheter för ekonomiprogrammet, från 9 till 14 procent. Det program som minskat mest i andel av förstahandssökande över perioden är det estetiska programmet. Inför läsåret 2011/12 hade drygt 9 procent av de sökande det estetiska programmet som förstahandsval, en något högre andel än ekonomiprogrammet. Inför läsåret 2016/17 hade andelen förstahandssökande till det estetiska programmet minskat till 7 procent, motsvarande hälften så många sökande som ekonomiprogrammet. Andelen sökande till teknikprogrammet och naturvetenskapsprogrammet har ökat över femårsperioden, men minskat för samhällsvetenskapsprogrammet. Andelen sökande till humanistiska programmet har varit stabilt runt en procent under perioden.

Könsfördelningen är relativt jämn**Tabell 10. Eleverna på högskoleförberedande program, år 1, 2 och 3.**

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever*	67 582	129 241	188 772	187 056	185 509	189 491
Andel (%) kvinnor	52,7	53,1	53,1	53,1	52,7	52,5
Andel (%) män	47,3	46,9	46,9	46,9	47,3	47,5
Andel (%) svensk bakgrund	80,7	80,0	79,3	78,0	77,0	76,2
Andel (%) utländsk bakgrund	19,3	20,0	20,7	22,0	23,0	23,8
Andel (%) offentlig huvudman	71,0	71,6	72,0	72,2	71,8	71,2
Andel (%) enskild huvudman	29,0	28,4	28,0	27,8	28,2	28,8
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	62,3	62,8	63,5	64,1	64,9	65,6
– gymnasial (%)	37,7	37,2	36,5	35,9	35,1	34,4

*Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

De tre största programmen i gymnasieskolan är högskoleförberedande. Samhällsvetenskapsprogrammet (55 600 elever), naturvetenskapsprogrammet (41 300 elever) och ekonomiprogrammet (38 600 elever). Könsfördelningen är relativt jämn i de tre programmen men med något högre andel kvinnor. Detta gör att fördelningen även ser sådan ut för högskoleförberedande program i stort. Andelen elever med utländsk bakgrund har kontinuerligt ökat sedan 2011/12 och har hela tiden legat högre än för yrkesprogrammen. Andelen elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning ökar också och utgör snart två tredjedelar av elevunderlaget. Andelen elever som läser sin utbildning hos enskild huvudman har ökat de två senaste läsåren efter en initial sänkning och är nästan tillbaka på samma nivå som läsåret 2011/12.

Genomströmningen är störst på naturvetenskapsprogrammet

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska resultatet för gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Tabell 11. Genomströmning för nybörjarelever på högskoleförberedande program ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
HFP totalt	59 113	82,4	75,8	6,5	79,3	9,3
Elever på högskoleförberedande program						
Kvinnor	31 279	84,1	79,1	5,0	80,8	8,5
Män	27 834	80,5	72,2	8,2	77,6	10,3
Svensk bakgrund	46 711	83,8	78,6	5,2	80,9	9,0
Utländsk bakgrund	12 343	77,1	65,4	11,7	73,7	10,5
Offentlig huvudman	42 898	82,8	76,5	6,3	80,1	9,3
Enskild huvudman	16 215	81,4	74,2	7,2	77,4	9,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	37 350	84,2	79,2	5,0	81,3	9,0
– gymnasial	20 712	79,8	70,3	9,4	76,4	9,8

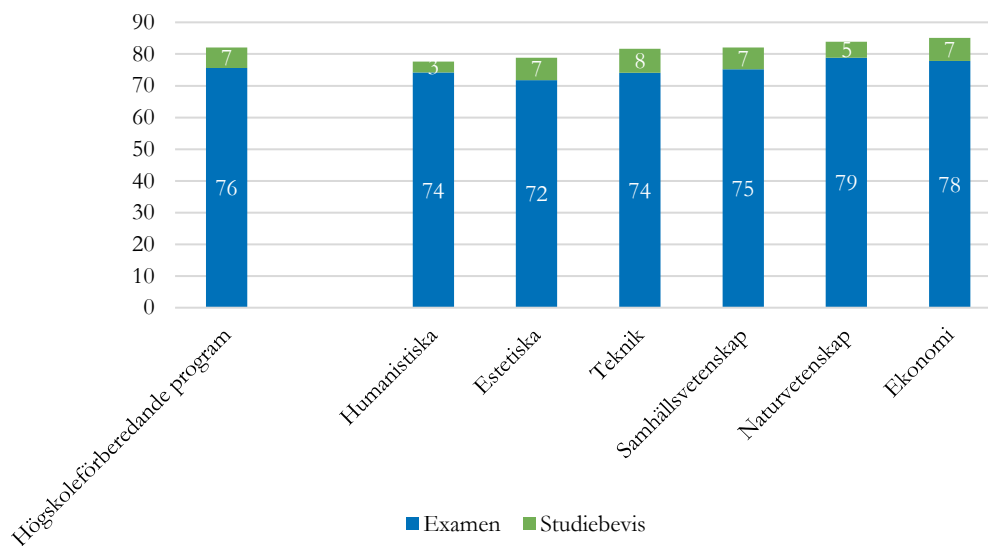
Av de ungefär 59 100 elever som började ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan 2013 var det 75,8 procent som genomfört utbildningen på 3 år och fick examen 2016. Naturvetenskapsprogrammet är det program där högst andel elever, 78,9 procent, fått en examen inom tre år. Även ekonomiprogrammet har en hög andel elever som tagit examen inom tre år, 78,0 procent. De högskoleförberedande program där lägst andel elever fått en examen inom tre år är estetiska programmet, där 72,0 procent tog examen.

2017-04-05

34 (207)

Dnr 2016:01706

Diagram 11. Andel (%) elever som påbörjade respektive högskoleförberedande program 2013 och slutförde gymnasieutbildningen 2016 med examen respektive studiebevis

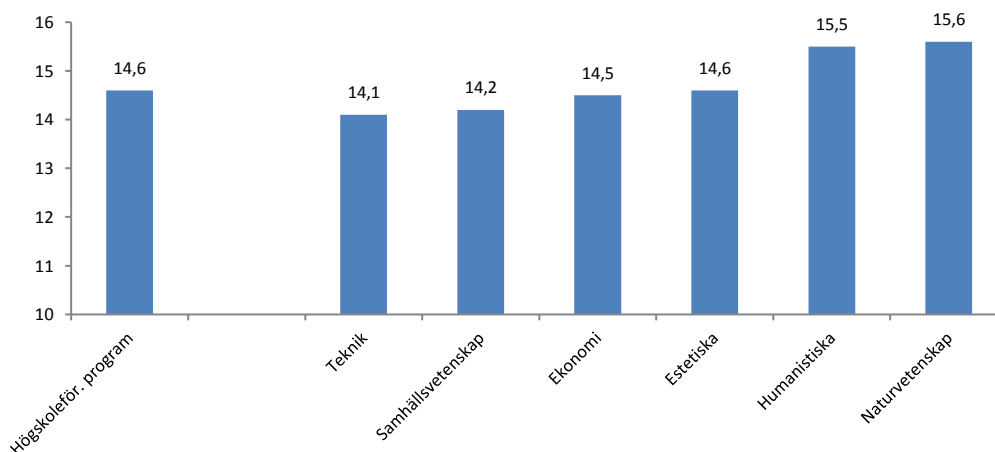


Naturvetenskapseleverna har även högst genomsnittlig betygspoäng

Den genomsnittliga betygspoängen för elever som slutförde högskoleförberedande program med examen och studiebevis om minst 2500 poäng våren 2016 är 14,6.

För eleverna på högskoleförberedande program våren 2015 var den genomsnittliga betygspoängen 14,5.

Diagram 12. Genomsnittlig betygspoäng för högskoleförberedande program för respektive program, våren 2016 (elever med examen samt studiebevis om minst 2500 poäng)



Eleverna på naturvetenskapsprogrammet har högst genomsnittlig betygspoäng (15,6). Även elever på humanistiska programmet (15,5) har en genomsnittlig be-

tygspoäng över 15. Lägst genomsnittlig betygspoäng bland de högskoleförberedande programmen har eleverna på teknikprogrammet (14,1). Det program i gymnasieskolan där flest elever¹⁴ slutförde gymnasieskolan 2016 – samhällsvetenskapsprogrammet – var den genomsnittliga betygspoängen 14,2. Mellan år 2014-2016 har det skett mycket marginella förändringar i den genomsnittliga betygspoängen för de olika högskoleförberedande programmen. Noterbart är dock att den genomsnittliga betygspoängen på teknikprogrammet ökat från 13,9 till 14,1 poäng mellan år 2015 och 2016.

¹⁴ På samhällsvetenskapsprogrammet slutförde 16 412 elever gymnasieskolan våren 2016 med examen eller studiebevis med minst 2500 betygsatta poäng, följt av naturvetenskapsprogrammet med 11 985 elever och ekonomiprogrammet med 9 965 elever.

Introduktionsprogram

För elever som saknar behörighet för studier på nationella program finns möjligheten att läsa ett av de fem introduktionsprogrammen. Introduktionsprogrammen ska leda till etablering på arbetsmarknaden och en så god grund för fortsatt utbildning som möjligt. Den individuella studieplanen är mycket viktig på introduktionsprogrammen då det inte finns något examensmål eller någon programstruktur. Utbildning på introduktionsprogram följer elevens individuella studieplan. I den officiella statistiken redovisas däremot elever på introduktionsprogram per år på programmet, motsvarande de uppgifter som skolor rapporterat in för eleverna.

Programinriktat individuellt val är det enda av introduktionsprogrammen som har behörighetskrav och som är möjligt att söka på motsvarande sätt som de nationella programmen. Yrkesintroduktionsprogrammet kan också vara sökbart. Övriga introduktionsprogram beslutar anordnaren om på vilket sätt antagning sker. 1 100 elever sökte till programinriktat individuellt val, av dessa var 55 procent behöriga enligt kraven för programinriktat individuellt val. Till yrkesintroduktion sökte 1 500 elever.

Språkintröduktion är det största introduktionsprogrammet

Av de totalt 60 200 eleverna som läser ett introduktionsprogram läsåret 2016/17 befinner sig 60 procent av dessa elever på språkintröduktion, vilket motsvarar ungefär 35 900 elever. Efter språkintröduktion är individuellt alternativ det största programmet med 8 900 elever. Yrkesintroduktion och programinriktat individuellt val 6 600 och 6 400 elever. Minst antal har preparandutbildning, cirka 2 400 elever. För samtliga introduktionsprogram är det en betydligt större andel elever i år 1. Därefter går många elever vidare till nationella program eller yrkeslivet. Det händer att elever som är kvar på programmet i vissa fall blir omregistrerade på år 1. Detta kan förekomma där det inte finns en tydlig struktur för respektive år, exempelvis för språkintröduktion där fokus ligger på att lära sig svenska språket.

Många elever saknar uppgift om folkbokföring

Antalet elever i gymnasieskolan som saknar uppgift om folkbokföring har ökat för varje år och är fler än någonsin tidigare under läsåret 2016/17. Det är en grupp som är svår att följa över tid just eftersom de saknar uppgifter i befolknings- och utbildningsregister. Eleverna som saknar uppgift om folkbokföring är med stor majoritet ungdomar som nyligen invandrat till landet, men här ingår även elever som saknar personuppgifter p.g.a. skyddad identitet. Denna grupp är dock mycket liten. Ungdomar som tidigare haft tillfälliga personnummer och får stanna i landet får helt nya personnummer, vilket innebär att det i statistiken gör det svårt att koppla en elev som byter från ett tillfälligt till ett ordinarie personnummer. Ungefär 21 900 (92 procent) av eleverna som saknar folkbokföringsuppgifter går på språkintröduktion.

Hösten 2016 uppges 22 500 elever vara registrerade på språkintröduktionsprogrammet för första gången. Av dessa elever var knappt 27 procent nyinvandrade, 1 procent var inte nyinvandrade och knappt 73 procent saknade uppgift om det. Att så många elever på språkintröduktion saknar bakgrundsuppgifter beror till övervägande del på att de nyligen invandrat till landet och endast hunnit få tillfälliga personnummer. Vi kan därmed anta att 99 procent av nybörjarna på språkintröduktion hösten 2016 var nyanlända.

Enligt skollagen har ungdomar rätt att påbörja en gymnasieutbildning fram till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. Bland elever som påbörjade språkintröduktion hösten 2016 var de allra flesta (96 procent) mellan 16 och 18 år. Knappt 50 elever var äldre än 19 år, vilket innebär att det för dessa elever inte kommer vara möjligt att påbörja en gymnasieutbildning på ett nationellt program.¹⁵ Drygt 850 elever var 19 år och fyller därmed 20 år under 2017. De måste därför bli behöriga inom ett läsår för att hinna påbörja en utbildning på nationellt program. Ytterligare 3 800 elever var 18 år när de började på språkintröduktion. Dessa elever måste bli behöriga innan vårterminen 2018.

Tabell 12. Åldersfördelning för nybörjarelever på språkintröduktion

Ålder 2016	Antal	Andel (%)
<16	92	0,4
16	8353	37,2
17	9297	41,4
18	3822	17,0
19	855	3,8
>19	48	0,2
Totalt	22467	100,0

¹⁵ Anledningen till att de återfinns som nybörjare på språkintröduktion kan bero på att de har inlett sin utbildning med ett tillfälligt personnummer och sedan fått ett permanent, då framstår de som nybörjare (första gången personnumret påträffas i registren) trots att de egentligen påbörjat utbildningen tidigare.

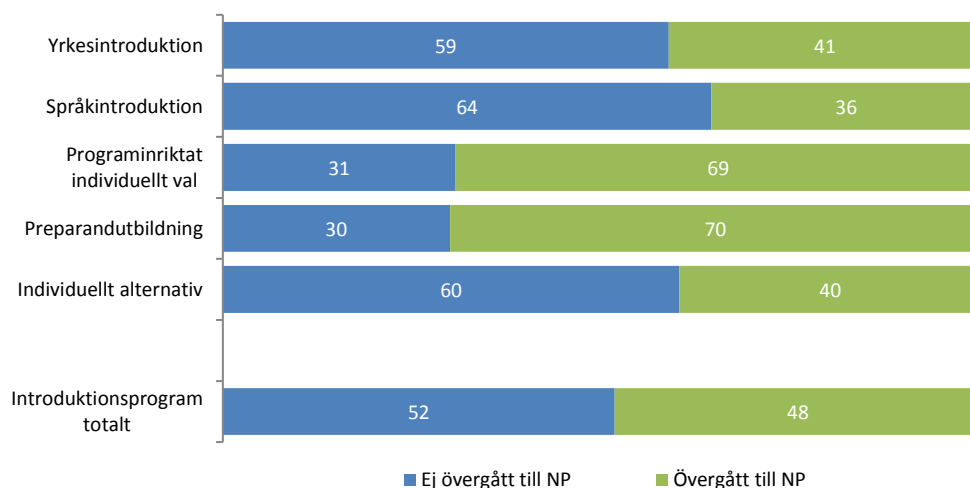
Ovanligt att nå examen inom tre år

Det är en väsentligt lägre andel elever som uppnår examen inom tre år efter att ha påbörjat studier på introduktionsprogrammen jämfört med elever som påbörjat gymnasiestudierna på de nationella programmen. Elever som börjat på ett introduktionsprogram och övergår till ett nationellt program behöver ofta mer än tre år på sig för att slutföra gymnasieskolan. Undantaget är programinriktat individuellt val där nästan 27 procent av eleverna hade hunnit lämna gymnasieskolan med en examen efter tre år. Sammantaget gör det att genomströmningen på tre år med examen inte är ett lika relevant mått för introduktionsprogrammen som för de nationella programmen.

Nästan hälften har gått till nationella program efter 5 år

Skolverket har år 2016 följt upp hur det gått för elever som började på introduktionsprogram 2011. Uppföljningen visar hur stor andel som övergått till nationella program samt hur ”långt” de kommit i sina studier efter 5 år. Denna uppföljning fångar inte in den stora gruppen nyinvandrade elever som anlände år 2015.

Diagram 13. Nybörjare på introduktionsprogram 2011: Övergång till nationellt program inom 5 år

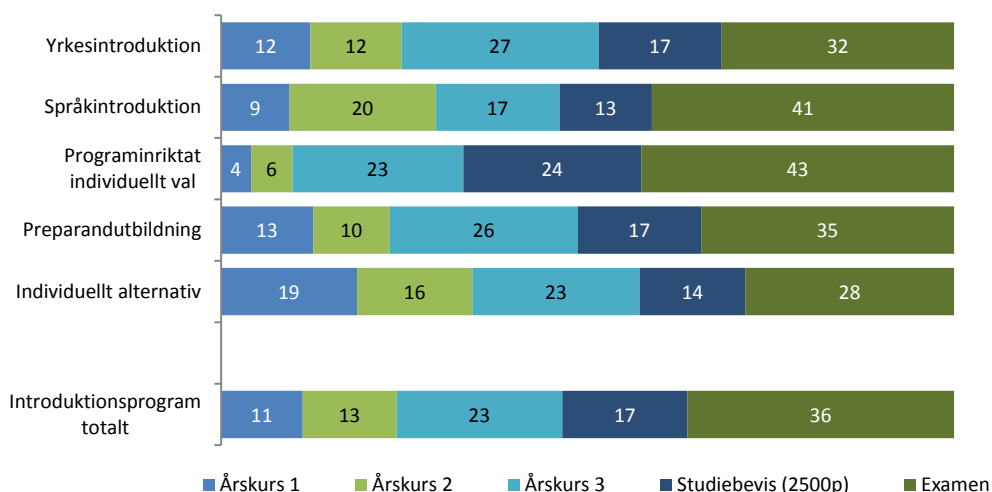


Diagrammet ovan visar andelen elever som började ett introduktionsprogram hösten 2011 som övergått till ett nationellt program. Uppföljningen är gjord efter fem år, 2016. Totalt för samtliga introduktionsprogram är det 48 procent av eleverna som började hösten 2011 som inom loppet av fem år övergått till ett nationellt program och övriga 52 procent har inte övergått. Det är ungefär lika vanligt att kvinnor (49,2 procent) och män (47,7 procent) övergår till nationella program från introduktionsprogram.

2017-04-05
39 (207)
Dnr 2016:01706

Hur stor andel av eleverna som övergått till ett nationellt program efter fem år skiljer sig mycket åt mellan de olika introduktionsprogrammen. På programinriktat individuellt val och preparandutbildning har 70 respektive 69 procent av nybörjareleverna övergått till ett nationellt program inom fem år. På yrkesintroduktion och individuellt alternativ har 41 respektive 40 procent övergått till ett nationellt program inom fem år. Språkintröduktion är det individuella program där minst andel, 36 procent, av eleverna övergått till ett nationellt program. Andelen som övergår per år från språkintröduktion till nationella program har varit relativt konstant över tid¹⁶.

Diagram 14. Nybörjare på introduktionsprogram år 2011 som övergått till nationellt program, andelar (%) redovisade med examen, studiebevis samt högsta år för inskrivning efter fem år



Omkring hälften av eleverna som började på introduktionsprogram år 2011 har övergått till nationella program inom fem år. Diagrammet ovan visar att bland elevgruppen som övergått till nationella program finns en stor variation i hur långt olika elever nått mot målet att slutföra gymnasieskolan. Omkring hälften av eleverna, 53 procent, som övergått till ett nationellt program har läst in ett fullständigt nationellt program och slutfört¹⁷ gymnasieskolan med examen, 37 procent, eller studiebevis, 17 procent (om minst 2500 betygsatta poäng).

¹⁶ Detta avser nybörjare på introduktionsprogram år 2011 och fem år framåt i tiden. Den stora grupp som invandrat till Sverige år 2015 hade vid år 2011 alltså inte börjat i gymnasieskolan.

¹⁷ För att en elev i statistiken ska anses ha slutfört gymnasieskolan ska eleven ha 2500 betygsatta poäng (F-A). För att få examen måste 2250 av dessa 2500 poäng vara godkända (E-A). Där måste kurser i svenska, engelska och matematik samt gymnasiearbetet ingå. För elever på yrkesprogram behövs också 400 godkända poäng i programgemensamma ämnen. För studiebevis krävs inte att 2250 poäng är godkända.

Övriga elever som inom loppet av fem år inte slutfört med examen eller studiebevis har kommit olika långt i slutförandet av nationella programmen och fördelar sig enligt följande: 23 procent var inskrivna i år 3 som högsta år, 13 procent var inskrivna i år 2 samt 11 procent var inskrivna i år 1. Med inskriven menas att eleven vid uppföljningen år 2016 varit registrerad i detta år som högsta år. Av statistiken framgår dock inte hur många av dessa elever som fortfarande fanns kvar på nationella program och läste ett eventuellt sjätte år, hur många som övergått till arbetsmarknad eller andra studier eller hur många som avbrutit sina studier.

Andelen elever som övergått från ett introduktionsprogram till ett nationellt program och tagit examen skiljer sig mellan de olika introduktionsprogrammen. Högst andel med examen återfinns på programinriktat individuellt val, 43 procent. Sedan följer språkintröduktion där 41 procent och preparandutbildning där 35 procent av de elever som har gått över till nationella program har en examen efter fem år. Lägst andel med examen efter fem år har individuellt alternativ där 28 procent tog examen. På programinriktat individuellt val och preparandutbildning där omkring sju av tio elever övergått till ett nationellt program tar mellan 35-43 procent av eleverna examen inom loppet av fem år. Noterbart är att på språkintröduktion, där färre än fyra av tio elever övergått till nationellt program, uppnår 41 procent av eleverna som övergått till nationellt program examen inom fem år. På språkintröduktion övergår alltså en lägre andel till nationella program jämfört med övriga introduktionsprogram, men bland dem som övergår är examensfrekvensen hög jämfört med övriga introduktionsprogram med undantag för programinriktat individuellt val.

Redovisning per program – yrkesprogram

Barn- och fritidsprogrammet (BF)

Barn- och fritidsprogrammet är ett av de medelstora yrkesprogrammen med drygt 8 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 60 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 67 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en lägre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från barn- och fritidsprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta med barn, ungdomar eller vuxna inom pedagogiska och sociala yrkesområden eller i fritids- och friskvårdssektorn. Programmet har tre inriktningar: fritid och hälsa; pedagogiskt arbete; socialt arbete.

Elever på programmet

Jämfört med 2011 har andelen förstahandssökande till programmet så väl som andelen elever i år 1 minskat. Samtidigt har antalet elever i år 1 ökat de senaste två åren. Även det genomsnittliga meritvärdet har ökat. Andelen lärlingar på programmet har ökat drygt en procentenhet till 6,9 procent.

Tabell 13. Sökande och nybörjare på barn- och fritidsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	4 531	3 844	3 736	3 414	3 689	3 734
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	3,8	3,4	3,5	3,2	3,5	3,4
Antal nybörjarelever i år 1*	2 895	2 284	2 377	2 096	2 157	2 241
Andel (%) nybörjare	77,4	74,4	77,5	76,3	77,5	79,5
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	174,8	174,5	179,8	183,5	185,8	187,9

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 14. Andel (%) elever i år 1 på barn- och fritidsprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,8	2,5	2,6	2,3	2,3	2,0
... av elever på nationella program	3,4	3,0	3,2	2,8	2,9	2,8
... av elever på yrkesprogram	9,0	8,4	8,9	8,3	8,8	8,6

Tabell 15. Antal elever på barn- och fritidsprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	3 746	3 078	3 076	2 762	2 794	2 828
Antal elever i år 2	-	3 456	2 923	2 865	2 660	2 666
Antal elever i år 3	-	-	3 428	2 962	2 882	2 705
Totalt antal elever			9 427	8 589	8 336	8 199
Varav lärlingar	108	270	408	379	473	562

Programmet är fortsatt kvinnodominerat även om männen kontinuerligt ökar något i andel sedan läsåret 2011/12. Fyra av fem elever på programmet går hos en offentlig huvudman. Andelen elever med utländsk bakgrund och andelen elever med eftergymnasialt utbildade föräldrar ligger i nivå med genomsnittet för elever på yrkesprogram.

Tabell 16. Eleverna på barn- och fritidsprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	3 746	6 534	9 427	8 589	8 336	8 199
Andel (%) kvinnor	65,2	63,9	63,7	61,8	60,9	60,4
Andel (%) män	34,8	36,1	36,3	38,2	39,1	39,6
Andel (%) svensk bakgrund	85,3	84,2	83,5	81,6	80,6	78,5
Andel (%) utländsk bakgrund	14,7	15,8	16,5	18,4	19,4	21,5
Andel (%) offentlig huvudman	81,4	82,3	82,5	83,2	82,1	82,1
Andel (%) enskild huvudman	18,6	17,7	17,5	16,8	17,9	17,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	29,0	31,0	32,5	33,7	34,1	35,6
– gymnasial (%)**	71,0	68,4	67,5	66,3	65,9	64,4

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Efter en tidigare minskning av antalet skolenheter som anordnar barn- och fritidsprogrammet har antalet nu legat på drygt 190 de senaste två åren. Antalet skolkommuner som erbjuder programmet har dock gått tillbaka något det senaste året, från 134 till 130.

Tabell 17. Antal skolenheter med elever i år 1 på barn- och fritidsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	188	175	177	192	191
Offentlig huvudman	-	143	136	139	151	153
Enskild huvudman	-	45	39	38	41	38

Tabell 18. Antal skolkommuner med elever i år 1 på barn- och fritidsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	158	140	134	121	134	130

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Fördelningen av elever mellan inriktningarna har varit förhållandevis stabil genom åren. Männen finns främst inom inriktningen *fritid och hälsa* medan kvinnorna dominerar inriktningen *pedagogiskt arbete* vilket också är den största inriktningen.

2017-04-05

44 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 19. Antal och andel (%) elever per barn- och fritidsprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	To- talt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män
Fritid och hälsa									
Antal elever	946	335	611	914	349	565	843	302	541
Andel (%) elever	32,4	18,0	58,0	31,7	19,4	52,2	31,2	17,9	53,3
Pedagogiskt arbete									
Antal elever	1 563	1 270	293	1 588	1 225	363	1 528	1 188	340
Andel (%) elever	53,6	68,2	27,8	55,1	68,1	33,5	56,5	70,3	33,5
Socialt arbete									
Antal elever	407	257	150	380	226	154	334	200	134
Andel (%) elever	14,0	13,8	14,2	13,2	12,6	14,2	12,3	11,8	13,2
Alla elever med regi- strerad inriktning									
Antal elever	2 916	1 862	1 054	2 882	1 800	1 082	2 705	1 690	1 015
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Det är drygt tio procent som försvinner från programmet efter ett år och ytterligare ett par procentenheter som lämnar efter två år. Det vanligaste är att eleverna byter till ett annat yrkesprogram men det finns en grupp som inte återfinns i gymnasieskolan alls efter två år.

Tabell 20. Fördelning av nybörjarelever på barn- och fritidsprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare	Nybörjare	Nybörjare	Nybörjare	Nybörjare
		2011	2012	2013	2014	2015
Efter ett år	Samma program	87,2	87,9	89,1	90,7	88,5
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,5	5,8	4,6	4,7	5,4
	Bytt till högskoleförberedande program	3,4	2,9	3,1	2,1	2,8
	Bytt till introduktionsprogram	1,4	1,3	1,5	1,1	0,8
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,4	2,1	1,7	1,3	2,5
Efter två år	Samma program	85,0	84,9	86,7	87,6	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,2	5,8	4,8	5,2	
	Bytt till högskoleförberedande program	3,5	3,2	3,2	2,1	
	Bytt till introduktionsprogram	0,9	1,6	1,3	0,8	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	4,4	4,6	4,0	4,3	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Det är en lägre genomströmning på barn- och fritidsprogrammet än på yrkesprogrammen generellt sett. Totalt 74,4 procent av eleverna som påbörjade barn- och fritidsprogrammet höstterminen 2013 slutförde gymnasiestudierna efter tre år, jämfört med 78,2 procent av eleverna på yrkesprogrammen totalt sett. Sammantaget 72,9 procent av nybörjarna på barn- och fritidsprogrammet slutförde utbildningen inom samma program. Det är en övervägande del kvinnor, elever med svensk bakgrund, och elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning som slutförde gymnasieutbildningen inom tre år. Vidare är det en lägre andel elever på barn- och fritidsprogrammet som erhöll examen efter tre års studier, 66,6 procent jämfört med snittet på 70,8 procent.

Tabell 21. Genomströmning för nybörjarelever på barn- och fritidsprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Barn- och fritidsprogrammet	2 377	74,4	66,6	7,7	72,9	11,1
Kvinnor	1 490	76,4	70,0	6,4	74,9	10,3
Män	887	70,9	61,0	9,9	69,6	12,5
Svensk bakgrund	2 047	76,6	69,7	6,9	75,0	10,9
Utländsk bakgrund	328	60,7	47,9	12,8	60,1	12,5
Offentlig huvudman	1 977	74,4	66,4	8,0	72,9	10,9
Enskild huvudman	400	74,5	68,0	6,5	73,0	12,5
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	753	76,1	69,2	6,9	74,4	12,1
– gymnasial*	1 580	74,1	66,1	8,0	72,7	10,8

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Det har inte skett några nämnvärda förändringar i genomströmning för nybörjarna på barn- och fritidsprogrammet mellan åren 2012 och 2013.

Studieresultat

Andelen elever som har avslutat gymnasieskolans barn- och fritidsprogram med en examen är lägre än andelen elever som har avslutat yrkesprogrammen med en examen generellt sett. Resultatet innebär att det är en lägre andel elever på barn- och fritidsprogrammet som har nått examensmålen. Vanligast förekommande är detta bland eleverna med utländsk bakgrund, eleverna vars föräldrar saknar eftergymnasial utbildning, liksom bland männen. Eleverna på barn- och fritidsprogrammet har även en lägre genomsnittlig betygspoäng jämfört med yrkesprogrammen sammantaget. Däremot är det en högre andel av eleverna på barn- och fritidsprogrammet som erhållit grundläggande behörighet till högskolan, 53,5 procent, jämfört med eleverna på yrkesprogrammen generellt sett.

Tabell 22. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på barn- och fritidsprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Barn- och fritidsprogrammet	2 379	85,1	14,9	35,9	53,5	12,8
Kvinnor	1 500	86,9	13,1	31,1	56,8	13,2
Män	879	82,0	18,0	44,1	47,8	12,0
Svensk bakgrund	1 978	87,3	12,7	34,6	56,6	12,9
Utländsk bakgrund	399	74,2	25,8	42,1	37,8	11,9
Offentlig huvudman	1 936	84,9	15,1	35,2	52,8	12,7
Enskild huvudman	443	86,2	13,8	38,8	56,2	13,0
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	785	88,5	11,5	39,4	61,7	13,1
– gymnasial*	1 534	84,0	16,0	33,8	50,1	12,6

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Det är en något högre andel elever som avslutade gymnasieskolans barn- och fritidsprogram med examen år 2016 (85,1) jämfört med år 2015 (83,4). Andelen som erhöll grundläggande högskolebehörighet är däremot relativt oförändrad, 53,0 procent uppnådde grundläggande högskolebehörighet bland avgångseleverna 2015 jämfört med 53,5 bland avgångseleverna 2016. Vidare är det en lägre andel elever som har läst utökat program bland avgångseleverna 2016 jämfört med föregående år (35,9 procent jämfört med 40,3 procent).

Kommentarer om barn- och fritidsprogrammet

Elevutveckling och utbud

Till läsåret 2016/17 ser vi i likhet med föregående läsår en liten ökning av antalet elever både vad gäller förstahandssökande och antalet elever i år 1. Däremot fortsätter andelen elever som påbörjar barn- och fritidsprogrammet att minska i förhållande till hela elevkullen. Andelen elever som väljer lärlingsplatsförlagd utbildning har med undantag för läsåret 2014/15 kontinuerligt ökat. Dominansen av kvinnor på programmet har minskat något sedan 2011. Majoriteten av männen återfinns på inriktningen *fritid och hälsa*. Detta kan delvis förklaras med att huvudmännen ofta väljer att lägga så kallade NIU-utbildningar (nationellt godkända idrottsutbildningar) inom denna inriktning. Inriktningen *socialt arbete* lockar få av programmets elever, trots att den ger kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. Det som utbildningsanordnare och referensskolor dock anger är att flera elever från inriktningen *pedagogiskt arbete* får ett intresse för inriktningen *socialt arbete* efter den första apl-perioden. Detta kan till viss del förklaras med att eleverna först då får upp ögonen för en yrkesutgång och ett kompetensområde inriktat mot arbete med människor med funktionsnedsättning. Barn i behov av extra stöd och assistans är idag integrerade i förskola eller skola. Som en naturlig följd av detta kan elever på barn- och fritidsprogrammet bli medvetna om ett kompetensområde som de initialt inte varit intresserade av. I diskussioner med såväl nationella programråd som referensskolor har framkommit förslag på en sammanslagning av inriktningarna *pedagogiskt arbete* och *socialt arbete*.

Iakttagelser om programmet

Enligt programmets nationella råd behöver samverkan med och förberedelse för arbetsliv stimuleras. Viktigt är också att bevaka kvaliteten och nivån på det arbetsplatsförlagda lärandet och lärlingsutbildningen. Det råder redan idag konkurrens om apl-platser, varför ersättning till arbetsplatser och handledare många gånger blir avgörande för huruvida huvudmannen kan hitta bra och kvalitativa utbildningsplatser för eleverna. Här fyller de lokala och i förekommande fall de regionala programråden en mycket viktig roll, men idag finns ingen direkt koppling mellan dessa. Framförallt saknas kopplingen upp till de nationella programråden. Detta har sin förklaring i att barn- och fritidsprogrammet till stor del har kommun och landsting som såväl utbildare som arbetsgivare, och därför svag branschkoppling i jämförelse med många övriga yrkesprogram. Arbetsbeskrivningarna är i många avseenden ottydliga när det gäller personal inom kommun och landsting. Det förekommer olika benämningar på yrken och kompetensområden som gör det svårare för utbildningsanordnaren att matcha mot och beskriva konkreta yrkesutgångar.

Vid besök på Skolverkets referensskolor har ett problem uppmärksammats när det gäller elever som inte har svenska som modersmål och som har bristande kunskaper i engelska. Dessa elever kan tas in på dispens om de bedöms klara studierna, men trots omfattande stödinsatser från skolornas sida har eleverna mycket svårt att

2017-04-05

48 (207)

Dnr 2016:01706

klara engelska 5. Detta medför att de inte får någon yrkesexamen. Däremot klarar flertalet av dessa elever gymnasiearbetet.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Det nationella programrådet menar att det finns ett stort behov av utbildad personal inom de yrken som barn- och fritidsprogrammet utbildar för. Detta gäller arbeten inom funktionshinderområdet, arbete som väktare, barnskötare, personlig assistans, samt arbete på fritids, idrotts-, bad- och friskvårdsanläggningar. Sedan flera år har det funnits en osäkerhet kring anställningsbarheten hos barnskötare. Situationen ser dock olika ut i landets kommuner, och bristen på förskollärare gör också att flera barnskötare med examen från barn- och fritidsprogrammet nu i högre utsträckning får tillsvidareanställningar

Det nationella programrådet såväl som referensskolorna påpekar att yrkesutgången personlig tränare i många fall kräver certifiering som skolan inte kan ge. Dock får eleverna kunskaper så att de kan certifieras genom branschen efter avslutade gymnasiestudier alternativt genom YH-utbildningar inom friskvårdssektorn. Många huvudmän väljer istället att kalla yrkesutgången gyminstructör alternativt hälsocoach med kompetens inom friskvårdsområdet.

Inom inriktningen *fritid och hälsa* ser man också ett ökat behov av kompetens inom bland annat simhallspersonal och simlärare. Den höga andelen nyanlända gör att fler av eleverna har svårt att nå kraven för simkunnighet i grundskolan.

Intresset för yrkesutgången väktare håller sig på en stabil nivå. Branschen ser ett fortsatt starkt behov av arbetskraft.

Bygg- och anläggningsprogrammet (BA)

Bygg- och anläggningsprogrammet är ett av de största yrkesprogrammen med drygt 12 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 90 procent av eleverna är män. Efter tre år lämnar 73 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en högre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från bygg- och anläggningsprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom något av bygg- och anläggningsbranschens yrken, till exempel som anläggningsarbetare, anläggningsmaskinförare, betongarbetare, byggnadsmålare eller plåtslagare. Programmet har fem inriktningar: anläggningsfordon; husbyggnad; mark och anläggning; måleri; plåtslageri.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande har sjunkit men senaste läsåret stigit igen. Det genomsnittliga meritvärdet har dock stigit under flertalet år. Eleverna på programmet har över åren kommit att utgöra en allt mindre andel av elevkullen och även ett mindre antal elever i år 1. Till läsåret 2016/17 har dessa siffror vänt uppåt. Även andelen lärlingar har ökat från 18 till 19,1 procent.

Tabell 23. Sökande och nybörjare på bygg- och anläggningsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	7 666	6 417	5 568	5 231	5 008	5 508
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	6,4	5,7	5,2	4,9	4,7	5,0
Antal nybörjarelever i år 1*	4 792	4 137	3 683	3 530	3 269	3 684
Andel (%) nybörjare	81,0	80,7	81,3	83,0	83,0	84,4
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	175,5	174,3	175,5	178,0	180,5	182,0

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 24. Andel (%) elever i år 1 på bygg- och anläggningsprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	4,5	4,1	3,8	3,5	3,2	3,1
... av elever på nationella program	5,4	5,0	4,6	4,4	4,1	4,4
... av elever på yrkesprogram	14,2	13,9	13,2	12,8	12,4	13,3

Tabell 25. Antal elever på bygg- och anläggningsprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	5 923	5 128	4 532	4 256	3 950	4 375
Antal elever i år 2	-	5 556	4 931	4 324	4 081	3 887
Antal elever i år 3	-	-	5 353	4 719	4 136	3 965
Totalt antal elever			14 816	13 299	12 167	12 227
Varav lärlingar	270	655	1 292	1 912	2 145	2334

Programmet är mansdominerat och andelen kvinnor ligger relativt stilla över tid. Andelen elever med utländsk bakgrund är relativt låg även om den över tid ser ut att öka något. De flesta elever på programmet läser programmet hos en offentlig huvudman och den andelen ökar successivt. Andelen elever på programmet vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning har successivt ökat sedan läsåret 2011/12 men är kontinuerligt något mindre än genomsnittet för yrkesprogrammen.

Tabell 26. Eleverna på bygg- och anläggningsprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	5 923	10 684	14 816	13 299	12 167	12 227
Andel (%) kvinnor	9,2	8,9	8,4	8,5	8,5	8,7
Andel (%) män	90,8	91,1	91,6	91,5	91,5	91,3
Andel (%) svensk bakgrund	90,2	89,8	89,1	88,0	87,9	87,6
Andel (%) utländsk bakgrund	9,8	10,2	10,9	12,0	12,1	12,4
Andel (%) offentlig huvudman	79,9	81,3	82,2	83,2	83,7	84,3
Andel (%) enskild huvudman	20,1	18,7	17,8	16,8	16,3	15,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	30,9	31,1	31,7	32,1	32,6	33,4
– gymnasial (%)**	69,1	68,9	68,3	67,9	67,4	66,6

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Sedan föregående läsår har antalet skolenheter som ger bygg och anläggningsprogrammet ökat med enstaka skolenheter för både offentlig och enskild huvudman.

Likaså har antalet skolkommuner ökat med en kommun sedan läsåret 2015/16.

Tabell 27. Antal skolenheter med elever i år 1 på bygg- och anläggningsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	227	213	214	217	220
Offentlig huvudman	-	151	145	149	156	157
Enskild huvudman	-	76	68	65	61	63

Tabell 28. Antal skolkommuner med elever i år 1 på bygg- och anläggningsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	162	158	152	148	149	150

2017-04-05

51 (207)

Dnr 2016:01706

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Av programmets inriktningar går de flesta eleverna i år 3 inriktningen *husbyggnad*. Där återfinns en tredjedel av kvinnorna och två tredjedelar av männen. På den relativt lilla inriktningen *måleri* återfinns däremot majoriteten av kvinnorna.

Tabell 29. Antal och andel (%) elever per bygg- och anläggningsprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Anläggningsfordon									
Antal elever	360	22	338	416	24	392	428	26	402
Andel (%) elever	7,6	5,7	7,8	10,1	6,9	10,4	10,8	7,9	11,1
Husbyggnad									
Antal elever	3 087	100	2 987	2 669	94	2 575	2 553	103	2 450
Andel (%) elever	65,4	25,8	69,0	64,6	27,0	68,0	64,4	31,4	67,4
Mark och anläggning									
Antal elever	380	29	351	253	21	232	249	15	234
Andel (%) elever	8,1	7,5	8,1	6,1	6,0	6,1	6,3	4,6	6,4
Måleri									
Antal elever	690	227	463	635	204	431	549	181	368
Andel (%) elever	14,6	58,5	10,7	15,4	58,6	11,4	13,8	55,2	10,1
Plåtslageri									
Antal elever	200	10	190	161	5	156	185	3	182
Andel (%) elever	4,2	2,6	4,4	3,9	1,4	4,1	4,7	0,9	5,0
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	4 717	388	4 329	4 134	348	3 786	3 964	328	3 636
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Det är ungefär tio procent av eleverna som har lämnat programmet efter ett år. Ytterligare ett par procentenheter har lämnat efter två år. De flesta som lämnar programmet går till ett annat yrkesprogram.

Tabell 30. Fördelning av nybörjarelever på bygg- och anläggningsprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	91,8	91,1	91,5	91,4	92,0
	Bytt till (annat) yrkesprogram	5,3	4,6	4,5	4,8	4,2
	Bytt till högskoleförberedande program	1,4	2,4	1,3	1,5	1,6
	Bytt till introduktionsprogram	0,8	0,6	1,4	1,4	0,9
	Ej registrerad i gymnasieskolan	0,8	1,3	1,4	1,0	1,4
Efter två år	Samma program	88,1	87,6	88,6	88,0	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,4	5,6	5,5	5,7	
	Bytt till högskoleförberedande program	1,7	2,8	1,7	1,6	
	Bytt till introduktionsprogram	0,7	0,6	1,0	1,1	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,1	3,4	3,2	3,7	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Andelen nybörjare på bygg- och anläggningsprogrammet som efter tre år har slutfört sina studier är högre än snittet för yrkesprogrammen, 80,9 procent jämfört med 78,2 procent. Totalt 73,3 av nybörjarna slutförde utbildningen med examen och 76,5 procent slutförde samma program som de påbörjat. På bygg- och anläggningsprogrammet har männen en högre genomströmning än kvinnorna, 81,5 procent av männen slutförde studierna inom tre år, jämfört med 74,5 procent av kvinnorna.

Tabell 31. Genomströmning för nybörjarelever på bygg- och anläggningsprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Bygg- och anläggningsprogrammet	3 683	80,9	73,3	7,7	79,6	7,4
Kvinnor	306	74,5	69,0	5,6	71,6	13,7
Män	3 377	81,5	73,7	7,8	80,3	6,8
Svensk bakgrund	3 358	82,6	75,6	7,0	81,4	6,8
Utländsk bakgrund	325	63,4	48,9	14,5	60,6	12,6
Offentlig huvudman	3 120	83,0	75,6	7,4	82,2	6,6
Enskild huvudman	563	69,3	60,4	8,9	65,2	11,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	1 212	82,2	76,8	5,4	80,2	6,8
– gymnasial*	2 437	80,6	71,9	8,7	79,6	7,7

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen elever som slutför bygg- och anläggningsprogrammet inom tre år har minskat med 1,3 procentenheter. Andel elever som slutför programmet med en examen har också minskat, med 1,6 procentenheter.

Studieresultat

Andelen elever som avslutade gymnasieskolans bygg- och anläggningsprogram med examen är ungefär lika stor som genomsnittet för gymnasieskolans yrkesprogram, 87,8 respektive 87,3 procent. Även bland dessa elever är det vanligast förekommande att eleverna med svensk bakgrund, männen, samt eleverna vars föräldrar har eftergymnasial utbildning erhållit en examen. Däremot är det en lägre andel elever som har uppnått grundläggande högskolebehörighet bland avgångseleverna på bygg- och anläggningsprogrammet jämfört med avgångseleverna på yrkesprogrammen generellt sett. Totalt 22,1 procent av eleverna på bygg- och anläggningsprogrammet erhöll grundläggande högskolebehörighet jämfört med 35,5 procent av eleverna på yrkesprogrammen sammantaget.

Tabell 32. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på bygg- och anläggningsprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Bygg- och anläggningsprogrammet	3 686	87,8	12,2	41,3	22,1	12,8
Kvinnor	297	89,2	10,8	50,2	33,7	13,4
Män	3 389	87,7	12,3	40,5	21,1	12,8
Svensk bakgrund	3 323	89,3	10,7	41,3	22,7	12,9
Utländsk bakgrund	363	73,8	26,2	40,8	16,5	11,9
Offentlig huvudman	3 099	88,5	11,5	42,1	22,8	12,9
Enskild huvudman	587	84,2	15,8	36,8	18,2	12,3
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	1 204	91,4	8,6	48,8	28,4	13,0
– gymnasial*	2 430	86,4	13,6	37,9	19,2	12,7

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Det har inte skett några större förändringar mot föregående år i andel som avslutar bygg- och anläggningsprogrammet med examen, som läser utökat program eller som erhåller grundläggande behörighet till högskolan.

Kommentarer om bygg- och anläggningsprogrammet

Elevutveckling och utbud

Antalet elever som går på bygg- och anläggningsprogrammet har tidigare minskat sedan införandet av Gy 2011. Antalet förstahandssökande har däremot vänt upp med 500 elever sedan läsåret 2015-2016, och antalet elever i år 1 är över 4 300 vilket gör programmet till ett av de största yrkesprogrammen. Även antalet kommuner och skolenheter som erbjuder programmet, som har elever i år 1, ökar långsamt.

Rekryteringsbehoven av yrkeslärare är stora och de förväntas öka. På många program löser skolorna behoven genom att anställa annan undervisande personal än lärare. Att det samtidigt råder brist på yrkeserfaren arbetskraft inom byggsektorn¹⁸ bidrar sannolikt till en ökad brist på yrkeserfarna sökande till lärartjänster i bygg- och anläggningsämnen.¹⁹

¹⁸ Arbetsförmedlingen, Var finns jobben? Bedömning för 2017

¹⁹ Skolverket, 2014: Yrkeslärare per program, rapport 414.

2017-04-05

55 (207)

Dnr 2016:01706

Programmet har en hög andel obehöriga lärare. Det nationella programrådet varnar för en ökande brist på legitimerade yrkeslärare om regelsystemet är för kantigt och lärarnas breda kompetens inte synliggörs, och menar att den nuvarande förordningen om lärarlegitimation inte är anpassad till yrkesämnena. Programrådet framför en önskan om en ökad samordning mellan den bedömning som görs angående utfärdande av lärarlegitimation och den bedömning som görs vid antagning till yrkeslärarutbildningen.

Bygg- och anläggningsprogrammet är kraftigt mansdominerat. Detsamma gäller för lärarkåren som undervisar i yrkesämnena på programmet. Kvinnorna utgör endast fem procent av yrkeslärarna på programmet.²⁰

lakttagelser om programmet

I det nationella programrådet har diskussioner förts om att utveckla ett teknikspår i programmet. Ett sådant teknikspår skulle ge möjlighet för elever att läsa ämnen som krävs för vidare studier inom olika ingenjörsutbildningar. Programrådet menar att det inom branschen finns behov av kvalificerade arbetsledare som även har ett yrkeskunnande.

Knappt en av tio elever på programmet är kvinna. Det nationella programrådet har diskuterat hur man kan bryta den ojämna könsfördelningen på programmet, men menar också att det speglar hur det ser ut i branschen. Inom bygg- och anläggningsprogrammet odlas en vi-känsla som bygger på en snäv maskulinitetsnorm. Den blir problematisk för de elever som inte motsvarar idealen inom gemenskapen. Erfarenheter från yrkesprogramutredningens skolbesök²¹ har visat att kvinnor som väljer exempelvis bygg- och anläggningsprogrammet ofta förväntas vara starka personer med ”skinn på näsan”, som själva kan försvara sig mot skämt och sexistisk jargong som kan förekomma i skolan och på det arbetsplatsförlagda lärandet. Kvinnorna kan också mötas av fördomar om att de på grund av sitt kön inte förväntas klara yrket.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Bygg- och anläggningsprogrammet är ett av de yrkesprogram som har högst andel lärlingar. Elever som avslutar programmet går ofta vidare i kollektivavtalsreglerade lärlingsanställningar och får sedan ett yrkesbevis. Skolverket bedömer att en möjlig förklaring till den höga andelen lärlingar är att arbetsgivare inom branschen har en vana av att ta emot unga människor i utbildning.²² Det nationella programrådet anser att gymnasial lärlingsutbildning bör vara avgränsat till de yrken där det finns behov av lärlingar, där branscherna kan ge ett rejält stöd till verksamheten. Programrådet framför också att många skolor inte vågar ställa krav på företagen av rädsla

²⁰ Skolverkets statistik för läsåret 2015/16.

²¹ Välja yrke SOU 2015:97

²² Skolverket 2013: *Utvecklingen av lärlingsutbildningen*, rapport 397.

för att inte få ut eleverna på apl. Dessutom poängteras att endast de största företagen har resurser att utbilda i enlighet med kurs- och examensmål. De små företagen har alltför begränsade ekonomiska och personella resurser.

En uppföljning av det tidigare byggprogrammet (före Gy 2011) visar att detta program tillhörde dem med störst andel etablerade på arbetsmarknaden ett år efter gymnasieskolan.²³ Enligt Arbetsförmedlingens bedömning av efterfrågan på arbetskraft är bygg- och anläggningsprogrammet ett av fyra yrkesprogram där sannolikheten är god att man etablerar sig snabbt på arbetsmarknaden efter en fullföljd utbildning.²⁴ Denna bedömning grundar sig i att det kommer att råda goda eller mycket goda möjligheter till anställning inom flera av programmets yrkesutgångar, till exempel betongarbetare och anläggningsarbetare.

Flertalet av Skolverkets programreferensskolor anger att runt hälften av eleverna och ibland ännu fler väljer att läsa de kurser som ger grundläggande högskolebehörighet. Trots detta intresse är andelen elever som avslutat programmet med grundläggande behörighet så låg som 22²⁵ procent. Erfarenheter från programreferensskolorna är att eleverna hoppar av från behörighetskurserna och att de ibland saknar kopplingen mellan dessa ämnen och bygg- och anläggningsprogrammets karaktär, eller att organisationen på skolan är bristfällig (till exempel att apl och behörighetsgivande kurser ligger på samma schemaposition).

²³ Skolverket 2014: *Vad ungdomar gör efter gymnasieskolan*, rapport 411.

²⁴ Arbetsförmedlingen 2015: *Var finns jobben? Bedömning för 2015 och en långsiktig utblick*.

²⁵ Betyg och studieresultat år 2016. Tabeller publicerade på www.skolverket.se

El- och energiprogrammet (EE)

El- och energiprogrammet är det största yrkesprogrammet med nästan 14 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 97 procent av eleverna är män. Efter tre år lämnar 75 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en högre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från el- och energiprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta med automatiserade produktionssystem, system för energi-, miljö- och vattenteknik eller dator- och kommunikationssystem, eller för att arbeta som elektriker inom eldistribution eller installation. Programmet har fyra inriktningar: automation; dator- och kommunikationsteknik, elteknik; energiteknik.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande till programmet har varit förhållandevis stabil under åren. Eleverna utgör dock en något mindre andel av elevkullen idag jämfört med läsåret 2011/12. Däremot utgör de idag en något större andel av eleverna på yrkesprogram än de gjorde 2011/12. Meritvärdet så väl som andelen lärlingar fortsätter att öka, andelen lärlingar är idag 5 procent.

Tabell 33. Sökande och nybörjare på el- och energiprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	6 016	5 729	5 548	5 467	5 408	5 477
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	5,0	5,1	5,2	5,2	5,1	4,9
Antal nybörjarelever i år 1*	4 762	4 409	4 207	4 137	4 002	4 162
Andel (%) nybörjare	84,2	84,0	84,8	83,9	83,0	86,1
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	179,1	180,1	185,6	187,7	189,2	191,7

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 34. Andel (%) elever i år 1 på el- och energiprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	4,3	4,2	4,1	4,1	3,9	3,5
... av elever på nationella program	5,2	5,1	5,1	5,1	5,0	4,9
... av elever på yrkesprogram	13,6	14,3	14,4	14,9	15,2	14,8

Tabell 35. Antal elever på el- och energiprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	5 661	5 259	4 966	4 943	4 827	4 849
Antal elever i år 2	-	5 193	4 974	4 636	4 579	4 597
Antal elever i år 3	-	-	5 083	4 897	4 534	4 441
Totalt antal elever			15 023	14 476	13 940	13 887
Varav lärlingar	35	170	368	494	621	693

Programmet är det mest mansdominerade av samtliga gymnasieprogram. Andelen kvinnor på programmet minskar dessutom över tid. Andelen elever med utländsk bakgrund ligger nu enligt snittet för yrkesprogrammen. Andelen har ökat sedan läsåret 2011/12 men inte lika mycket som genomsnittet för yrkesprogrammen. Det är något fler elever än genomsnittet som läser hos en enskild huvudman. Andelen elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning ligger över genomsnittet för yrkesprogrammen och ökar över tid.

Tabell 36. Eleverna på el- och energiprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	5 661	10 452	15 023	14 476	13 940	13 887
Andel (%) kvinnor	4,3	4,2	4,0	3,8	3,6	3,3
Andel (%) män	95,7	95,8	96,0	96,2	96,4	96,7
Andel (%) svensk bakgrund	84,3	83,3	82,9	82,4	82,2	81,9
Andel (%) utländsk bakgrund	15,7	16,7	17,1	17,6	17,8	18,1
Andel (%) offentlig huvudman	66,8	68,0	68,6	69,1	69,0	69,1
Andel (%) enskild huvudman	33,2	32,0	31,4	30,9	31,0	30,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	37,5	38,4	38,6	39,4	40,1	41,2
– gymnasial (%)**	62,5	61,6	61,4	60,6	59,9	58,8

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Antalet skolenheter som ger el- och energiprogrammet har varierat kraftigt sedan 2012/13. Hos de enskilda huvudmännen har antalet skolenheter stadigt minskat men läsåret 2014/15 vägdes detta upp av en ökning bland de offentliga huvudmännen. Sedan dess har dock antalet skolenheter som ger el- och energiprogrammet minskat även hos de offentliga huvudmännen. Antalet skolkommuner har däremot varit mer stabilt, dock med en nedåtgående utveckling.

Tabell 37. Antal skolenheter med elever i år 1 på el- och energiprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	275	250	266	259	248
Offentlig huvudman	-	156	147	164	162	156
Enskild huvudman	-	119	103	102	97	92

Tabell 38. Antal skolkommuner med elever i år 1 på el- och energiprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skol-kommuner	163	165	154	152	154	151

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Majoriteten av eleverna på el- och energiprogrammet läser inriktningen *elteknik* och en tredjedel läser *dator- och kommunikationsteknik*. Av de kvinnor som går på programmet läser två tredjedelar *elteknik*. Andelen elever som läser inriktningen *energiteknik* har minskat ytterligare.

Tabell 39. Antal och andel (%) elever per el- och energiprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Automation									
Antal elever	504	19	485	450	16	434	441	17	424
Andel (%) elever	10,3	9,6	10,3	9,9	9,5	9,9	9,9	11,6	9,9
Dator- och kommunikationsteknik									
Antal elever	1 548	35	1 513	1 455	36	1 419	1 445	24	1 421
Andel (%) elever	32,0	17,8	32,2	32,1	21,3	32,5	32,5	16,3	33,1
Elteknik									
Antal elever	2 729	131	2 598	2 510	112	2 398	2 484	101	2 383
Andel (%) elever	55,7	66,5	55,3	55,4	66,3	54,9	55,9	68,7	55,5
Energiteknik									
Antal elever	116	12	104	119	5	114	71	5	66
Andel (%) elever	2,4	6,1	2,2	2,6	3,0	2,6	1,6	3,4	1,5
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	4 897	197	4 700	4 534	169	4 365	4 441	147	4 294
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Andelen elever som lämnar programmet efter ett respektive två år har minskat något över tid. För de som lämnar är det främst för att byta till ett annat yrkesprogram.

2017-04-05

60 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 40. Fördelning av nybörjarelever på el- och energiprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	89,4	89,8	90,9	90,5	92,4
	Bytt till (annat) yrkesprogram	5,9	5,1	4,7	5,0	4,1
	Bytt till högskoleförberedande program	3,3	3,3	2,6	3,0	2,2
	Bytt till introduktionsprogram	0,6	0,5	0,6	0,3	0,5
	Ej registrerad i gymnasieskolan	0,8	1,3	1,3	1,2	0,7
Efter två år	Samma program	85,7	87,0	88,1	88,0	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,8	5,8	5,6	5,6	
	Bytt till högskoleförberedande program	3,6	3,7	3,2	2,9	
	Bytt till introduktionsprogram	0,5	0,6	0,5	0,5	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,4	2,8	2,6	3,1	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Totalt 80,8 procent av eleverna på gymnasieskolans el- och energiprogram slutförde programmet inom tre år, jämfört med 78,2 procent av eleverna på yrkesprogrammen sammantaget. Det är således en något högre genomströmning på el- och energiprogrammet än på yrkesprogrammen generellt sett. Det är även en högre andel som har slutfört studierna med examen, 74,5 procent av eleverna har gjort det. Männerna slutförde i högre utsträckning utbildningen på el- och energiprogrammet inom tre år än kvinnorna, liksom erhöll i högre utsträckning examen vid utbildningens slut.

2017-04-05

61 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 41. Genomströmning för nybörjarelever på el- och energiprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
El- och energiprogrammet	4 207	80,8	74,5	6,4	79,3	9,7
Kvinnor	159	70,4	66,0	4,4	67,9	18,9
Män	4 048	81,3	74,8	6,4	79,7	9,3
Svensk bakgrund	3 602	82,3	77,2	5,2	80,8	9,1
Utländsk bakgrund	603	72,0	58,5	13,4	70,3	13,1
Offentlig huvudman	2 996	82,5	76,8	5,7	81,4	9,2
Enskild huvudman	1 211	76,8	68,8	8,0	74,2	10,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	1 606	82,3	76,9	5,4	80,7	9,8
– gymnasial*	2 553	79,9	73,1	6,8	78,4	9,6

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andel elever som slutför utbildningen på el- och energiprogrammet efter tre års studier har minskat något mellan åren, från 82,2 procent till 80,8 procent. Det är även en högre andel elever som är kvar i gymnasieskolan efter tre år. Hösten 2015 var 6,9 procent av eleverna på el- och energiprogrammet kvar i gymnasieskolan efter tre års studier, jämfört med 9,7 procent av eleverna hösten 2016.

Studieresultat

Bland avgångseleverna på el- och energiprogram avslutade 90,4 procent gymnasieskolan med en examen år 2016, vilket är en högre andel än snittet för gymnasieskolans yrkesprogram. Det är även en högre andel elever som har läst utökad program och som har uppnått grundläggande högskolebehörighet jämfört med eleverna på yrkesprogrammen totalt sett.

Tabell 42. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på el- och energiprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökad program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
El- och energiprogrammet	4 055	90,4	9,6	45,3	36,3	12,7
Kvinnor	143	93,7	6,3	49,7	46,2	13,5
Män	3 912	90,3	9,7	45,1	36,0	12,6

2017-04-05

62 (207)

Dnr 2016:01706

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Svensk bakgrund	3 369	92,8	7,2	44,5	37,4	12,8
Utländsk bakgrund	684	78,7	21,3	49,3	31,0	11,8
Offentlig huvudman	2 883	91,2	8,8	43,5	32,3	12,7
Enskild huvudman	1 172	88,5	11,5	49,7	46,3	12,6
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	1 608	92,4	7,6	50,2	43,0	12,9
– gymnasial*	2 343	89,4	10,6	41,7	32,5	12,5

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Det är en något högre andel av avgångseleverna år 2016 som erhållit examen jämfört med föregående år, 90,4 procent jämfört med 88,1 procent. Det är också en något lägre andel elever som har läst utökat program år 2016 jämfört med år 2015 (45,3 respektive 47,3 procent).

Kommentarer om el- och energiprogrammet

Elevutveckling och utbud

El- och energiprogrammet är det största av yrkesprogrammen i gymnasieskolan och erbjuds, till skillnad från flertalet yrkesprogram, även i många avfolkningskommuner. Andelen av gymnasieeleverna som går detta program är relativt konstant sedan införandet av Gy 2011. Programmet är också oförändrat kraftigt mansdominerat. Referensskolor menar att det är svårt att rekrytera kvinnor till ett program med redan få kvinnor om det inte finns kvinnor som förebilder vare sig på skolan eller i arbetslivet.

El- och energiprogrammet omfattar en stor del av det el-, dator- och energitekniska området. Programmets bredd innebär att få skolor erbjuder och anordnar samtliga inriktningar. *Elteknik*, där eleven kan utbildas mot bland annat yrket elektriker, är den populäraste inriktningen. I Skolverkets kontakter med programreferensskolor har det framkommit att många elever tvingas till sitt andrahandsval, då skolorna har ett begränsat antal platser på elteknik. Skolorna erbjuder oftast endast två inriktningar, och den andra inriktningen är vanligen *dator- och kommunikationsteknik*. Denna inriktning är emellanåt ifrågasatt som en del av programmet, men vissa fristående skolor erbjuder med framgång enbart denna inriktning, där man profilerar nätverkstekniker som ett möjligt yrke efter examen.

Inriktningen *energiteknik* är alltför liten i förhållande till arbetsmarknadsbehovet. Detta är till stor del utbudsrelaterat – det är dyrt att bygga upp en maskinpark i skolmiljö, samt svårt att hitta skickliga och behöriga lärare.

Allmänt på programmet råder ett stort behov av kompetensutveckling för lärare samt att det är svårt att rekrytera behöriga lärare.

lakttagelser om programmet

En stor andel elever på programmet läser extra kurser i svenska och engelska för att få grundläggande högskolebehörighet, och 40,2²⁶ procent av eleverna som fick examen våren 2016 hade också läst in grundläggande behörighet. Referensskolorna berättar att de kommit väl tillrätta med att sprida information om möjligheten att läsa in grundläggande högskolebehörighet under utbildningen och att de numera anordnar dessa kurser på ett för eleven tillfredsställande sätt. De viktigaste frågorna för det nationella programrådet framöver är fortsatt utveckling av kvaliteten på programmet samt att i högre grad stärka aktuella branschers engagemang i dator- och kommunikationsinriktningen.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Det nationella programrådet menar att geografiska skillnader gör kompetensförsörjningsfrågan komplex. Inom vissa branscher kan det exempelvis finnas ett överskott av utbildade i Stockholm, men ett underskott i resten av landet. Enligt programrådet är behovet stort av utbildade inom inriktningarna *automation* och *energiteknik*. Dessa är dock de två minsta inriktningarna, och de har läsåret 2016/17 tillsammans endast omkring 12 procent av programmets elever i år 3. Detta är kopplat till att det är få huvudmän som erbjuder just dessa inriktningar. Båda inriktningarna kräver kostsam utrustning som behöver regelbunden modernisering och uppdatering, menar programrådet.

Av Skolverkets studie om apl framgår att el- och energiprogrammet är det program där det är svårast att få ut eleverna på utbildningsrelevant apl.²⁷ Det nationella programrådet anser att branscherna bör få större inflytande över vad eleven bör kunna innan eleven får gå ut på apl. Enligt Skolverkets programreferensskolor är det mycket svårt att rekrytera yrkeslärare för undervisning på el- och energiprogrammet. Andelen lärlingar inom programmet är låg. Det nationella programrådet menar att det inom vissa av el- och energiprogrammets yrkesområden är svårt att nå upp till 50 procents lärande på arbetsplatsen. Innehållet i programmet gör att det, enligt programrådet, finns behov av att kunna anpassa apl-perioden och att det behöver finnas utrymme för flexibilitet.

²⁶ Betyg och studieresultat år 2016. Tabeller publicerade på www.skolverket.se

²⁷ Skolverket, 2016: *Det arbetsplatsförlagda lärandet*.

Fordons- och transportprogrammet (FT)

Fordons- och transportprogrammet är ett av de största yrkesprogrammen med över 10 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 83 procent av eleverna är män. Efter tre år lämnar 65 procent av eleverna programmet med en examen vilket är den lägsta andelen med examen på ett yrkesprogram.

Efter examen från fordons- och transportprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta som till exempel mekaniker, yrkesförare, lager- eller terminalarbetare. Programmet har fem inriktningar: godshantering; karosseri och lackering; lastbil och mobila maskiner; personbil; transport.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande till programmet har nu sjunkit två år i rad efter att ha ökat under flera års tid. Eleverna utgör en minskande andel av hela elevkullen med undantag för elever på yrkesprogram även om det har skett en tillbakagång även där under de senaste två åren. Andelen lärlingar är nu 9,5 procent vilket är en ökning med 1,3 procentenheter sedan förra året.

Tabell 43. Sökande och nybörjare på fordons- och transportprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	5 461	5 273	5 137	5 138	4 958	4 800
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	4,6	4,7	4,8	4,9	4,7	4,3
Antal nybörjarelever i år 1*	2 993	2 914	2 829	2 850	2 698	2 768
Andel (%) nybörjare	73,1	75,7	75,4	77,4	77,5	79,2
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	156,5	159,0	163,9	166,9	168,5	169,9

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 44. Andel (%) elever i år 1 på fordons- och transportprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	3,1	3,1	3,1	3,1	2,8	2,5
... av elever på nationella program	3,7	3,8	3,8	3,8	3,6	3,5
... av elever på yrkesprogram	9,8	10,5	10,9	11,1	11,0	10,7

Tabell 45. Antal elever på fordons- och transportprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	4 098	3 860	3 755	3 694	3 488	3 505
Antal elever i år 2	-	3 887	3 669	3 558	3 606	3 447
Antal elever i år 3	-	-	3 784	3 603	3 502	3 545
Totalt antal elever			11 208	10 855	10 596	10 497
Varav lärlingar	118	356	590	722	869	1002

Kvinnorna är underrepresenterade på programmet men har ökat i andel sedan läsåret 2013/14. Andelen elever med utländsk bakgrund har också ökat sedan 2013/14 men ligger fortfarande under snittet. De allra flesta eleverna, fler än genomsnittet för yrkesprogram, läser hos en offentlig huvudman men den andelen minskar kontinuerligt. Andel elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning ligger under genomsnittet för yrkesprogram och har sedan föregående läsår minskat.

Tabell 46. Eleverna på fordons- och transportprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	4 098	7 747	11 208	10 855	10 596	10 497
Andel (%) kvinnor	14,1	14,1	14,0	14,3	15,3	16,6
Andel (%) män	85,9	85,9	86,0	85,7	84,7	83,4
Andel (%) svensk bakgrund	85,5	85,4	85,4	85,3	85,0	84,7
Andel (%) utländsk bakgrund	14,5	14,6	14,6	14,7	15,0	15,3
Andel (%) offentlig huvudman	82,0	81,2	80,6	80,9	80,0	78,6
Andel (%) enskild huvudman	18,0	18,8	19,4	19,1	20,0	21,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	24,5	24,6	25,5	26,5	27,2	26,7
– gymnasial (%)**	75,5	75,4	74,5	73,5	72,8	73,3

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Antalet skolenheter som erbjuder fordons- och transportprogrammet har legat relativt stilla sedan 2012/13. Likaså har antalet skolkommuner som erbjuder programmet varit förhållandevis stabilt de senaste åren efter en inledande minskning.

Tabell 47. Antal skolenheter med elever i år 1 på fordons- och transportprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	198	193	201	198	203
Offentlig huvudman	-	134	133	142	139	145
Enskild huvudman	-	64	60	59	59	58

Tabell 48. Antal skolkommuner med elever i år 1 på fordons- och transportprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	154	148	144	147	146	145

2017-04-05

66 (207)

Dnr 2016:01706

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Fördelningen av elever mellan programmets inriktningar är stabil över tid. Inriktningarna *transport* och *personbil* dominerar utbildningen med hälften respektive en tredjedel av eleverna. Kvinnorna på programmet väljer i högre utsträckning än männen inriktningarna *transport* eller *karosseri och lackering*. Männen i sin tur väljer i högre utsträckning *personbil* eller *lastbil och mobila maskiner*.

Tabell 49. Antal och andel (%) elever per fordons- och transportprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Godshantering									
Antal elever	12	2	10	7	1	6	11	3	8
Andel (%) elever	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,6	0,3
Karosseri och lackering									
Antal elever	197	39	158	199	47	152	189	42	147
Andel (%) elever	5,5	8,0	5,1	5,7	9,9	5,1	5,4	8,2	4,9
Lastbil och mobila maskiner									
Antal elever	361	27	334	347	20	327	348	16	332
Andel (%) elever	10,1	5,6	10,9	10,0	4,2	10,9	9,9	3,1	11,0
Personbil									
Antal elever	1 228	78	1 150	1 256	70	1 186	1 279	87	1 192
Andel (%) elever	34,5	16,0	37,4	36,1	14,7	39,4	36,2	17,0	39,5
Transport									
Antal elever	1 759	340	1 419	1 674	338	1 336	1 704	365	1 339
Andel (%) elever	49,5	70,0	46,2	48,1	71,0	44,4	48,3	71,2	44,4
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	3 557	486	3 071	3 483	476	3 007	3 531	513	3 018
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Andelen elever som lämnar programmet minskar något över tid. Det är mindre än tio procent som lämnar efter ett år. Majoriteten av de som lämnar programmet efter ett år går till ett annat yrkesprogram men efter två år är det en nästan lika stor grupp av de som lämnat som inte är registrerade i gymnasieskolan.

2017-04-05

67 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 50. Fördelning av nybörjarelever på fordons- och transportprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	90,6	90,6	91,2	92,0	91,7
	Bytt till (annat) yrkesprogram	5,7	4,7	4,3	4,5	4,6
	Bytt till högskoleförberedande program	1,4	0,8	0,9	0,8	1,1
	Bytt till introduktionsprogram	0,6	1,4	1,7	0,9	0,6
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,7	2,5	1,8	1,8	2,1
Efter två år	Samma program	86,5	87,2	88,4	88,9	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,0	5,3	5,3	5,1	
	Bytt till högskoleförberedande program	1,3	1,5	0,9	0,8	
	Bytt till introduktionsprogram	1,0	1,4	1,5	0,8	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	5,2	4,6	4,0	4,4	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

En relativt låg andel av eleverna som påbörjade fordons- och transportprogrammet höstterminen 2013 slutförde sina studier efter tre år, 73,9 procent av eleverna gjorde det jämfört med 78,2 procent av eleverna på yrkesprogrammen totalt. Andelen som slutförde utbildningen med examen är 65,2 procent vilket är lägre än snittet för yrkesprogrammen. Det är även en lägre andel än snittet som har avslutat samma program som de har påbörjat, 73,0 procent av eleverna gjorde det.

2017-04-05

68 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 51. Genomströmning för nybörjarelever på fordons- och transportprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Fordons- och transportprogrammet	2 829	73,9	65,2	8,7	73,0	10,5
Kvinnor	385	65,7	60,3	5,5	64,2	17,4
Män	2 444	75,2	66,0	9,2	74,4	9,4
Svensk bakgrund	2 540	75,3	67,1	8,2	74,5	10,1
Utländsk bakgrund	288	62,2	48,6	13,5	60,4	13,5
Offentlig huvudman	2 304	76,0	67,0	9,0	75,4	9,7
Enskild huvudman	525	64,8	57,3	7,4	62,7	13,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	730	80,3	73,8	6,4	79,6	8,2
– gymnasial*	2 071	71,9	62,5	9,5	71,0	11,2

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Det har inte skett några märkbara förändringar beträffande genomströmning på fordons- och transportprogrammet mellan åren.

Studieresultat

Bland avgångseleverna på gymnasieskolans fordons- och transportprogram erhöll 83,9 procent examen år 2016 vilket är en lägre andel än snittet för yrkesprogrammen (87,3). Det är också en lägre andel som har läst ett utökat program och som har uppnått grundläggande högskolebehörighet jämfört med snittet. Däremot hade eleverna på fordons- och transportprogrammet ett genomsnittligt betygspoäng liknande snittet för yrkesprogrammen (12,5 jämfört med 13,0). I likhet med många andra nationella program i gymnasieskolan är det en högre andel elever med svensk bakgrund som har uppnått examen på fordons- och transportprogrammet än elever med utländsk bakgrund.

2017-04-05

69 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 52. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på fordons- och transportprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Fordons- och transportprogrammet	2 880	83,9	16,1	29,6	9,1	12,5
Kvinnor	368	89,7	10,3	34,2	11,1	12,4
Män	2 512	83,0	17,0	28,9	8,8	12,5
Svensk bakgrund	2 458	86,0	14,0	27,0	9,0	12,7
Utländsk bakgrund	421	71,7	28,3	44,9	10,0	11,5
Offentlig huvudman	2 355	83,8	16,2	27,8	8,2	12,4
Enskild huvudman	525	84,0	16,0	37,9	13,3	12,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	819	87,8	12,2	36,4	13,9	12,8
– gymnasial*	1 987	82,7	17,3	26,2	7,3	12,4

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Det har inte skett några större förändringar mot föregående år i andel som har avslutat fordons- och transportprogrammet med examen, som har läst utökat program eller som har erhållit grundläggande behörighet till högskolan.

Kommentarer om fordons- och transportprogrammet

Elevutveckling och utbud

Andelen elever på fordons- och transportprogrammet har långsamt sjunkit sedan Gy 2011 infördes, även om det läsåret 2016/17 märks en viss liten ökning av elever i år 1. Programmet är väl spritt över landets kommuner, och erbjuds till skillnad från flera andra program även i glesbefolkade kommuner i Norrlands inland.

I möten med det nationella programrådet för fordons- och transportprogrammet förs återkommande diskussioner om den ojämna könsfördelningen. Fordons- respektive transportbranschen gör egna kampanjer för att få fler kvinnor till branscherna och stöttar i viss mån skolorna i arbetet. Majoriteten av de kvinnor som finns på programmet går inriktningen *transport*.

lakttagelser om programmet

Fordons- och transportprogrammet har en låg andel elever som uppnår gymnasieexamen²⁸ jämfört med andra yrkesprogram, och det är det yrkesprogram som har lägst andel elever med grundläggande högskolebehörighet. Enligt Skolverkets programreferensskolor beror detta delvis på att det är svårt att få utrymme för de behörighetsgivande kurserna inom ramen för programmets 2 500 poäng. Detta gäller i synnerhet för inriktningarna *transport*, *lastbil och mobila maskiner* samt *personbil*. Dessutom berättar skolorna att eleverna generellt sett är mer intresserade av att fördjupa sig inom sina yrkesämnen än av att läsa mer svenska och engelska. Det nationella programrådet för fordons- och transportprogrammet menar att när gymnasiegemensamma kurser läggs in i programfördjupningen finns risk för att yrkeskurserna konkurreras ut.

Diskussioner kommer föras under 2017 med Nationella programrådet samt experter från både skola och bransch om det finns revideringsbehov av ämnesplaner som tillämpas inom inriktningarna *personbil* och *lastbil och mobila maskiner*. Vidare förs det diskussion om det låga intresset för eleverna att välja inriktningen *godshantering*. Denna problematik tas upp i gymnasieutredningen.²⁹ Nationella programrådet anser att den bästa lösningen är att lägga ner inriktningen *godshantering* under förutsättning att kurserna kan erbjudas inom programfördjupningen.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Före införandet av Gy 2011 visade uppföljningar av det gamla fordonsprogrammet att utbildningsområdet i hög grad ledde till etablering på arbetsmarknaden.³⁰ Bedömningar från Arbetsförmedlingen³¹ visar att det även fortsatt kommer att råda goda eller mycket goda möjligheter till anställning inom flera av fordons- och transportprogrammets yrkesutgångar. Bilden bekräftar dessutom av det nationella programrådet för fordons- och transportprogrammet, som menar att arbetsmarknaden för de elever som lämnar programmet är god och kommer att förbli så de kommande åren. Programrådet menar vidare att det är särskilt stor brist på bussförare och maskinmekaniker och uttrycker oro över att få utbildas inom dessa yrken i gymnasieskolan.³²

Programrådet har identifierat ett behov av ytterligare en yrkesutgång inom programmet – reservdelsspecialist. Rådet menar att kurser inom handel samt service

²⁸ 65,2 procent av eleverna som började fordons- och transportprogrammet 2013 tog examen tre år senare, våren 2016. Källa: Betyg och studieresultat 2016. www.skolverket.se

²⁹ SOU 2016:77: *En gymnasieutbildning för alla: Betänkande av Gymnasieutredningen*. Hämtad från <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/10/sou-201677/>

³⁰ Skolverket 2014: *Vad ungdomar gör efter gymnasieskolan*, rapport 411.

³¹ Arbetsförmedlingen 2015: *Var finns jobben? Bedömning för 2015 och en långsiktig utblick*.

³² Utbildning till yrkesförare erbjuds också inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.

2017-04-05

71 (207)

Dnr 2016:01706

och bemötande måste erbjudas inom programmet för att möta den kompetens som krävs när det gäller bilreservdelshandeln.

Programrådet ser även ett behov av en ny yrkesutgång på fordons- och transportprogrammet, där en kombination av kunskaper inom fordonslackering och bilskadereparationer skulle ingå.

Vidare pågår det ett resonemang mellan Skolverket, branschföreträdare och Myndigheten för yrkeshögskolan om yrkesområdena handel, logistik och spedition. Dessa områden hamnar idag lite mellan stolarna och tangerar både fordons- och transportprogrammet och handels- och administrationsprogrammet. Under 2017 planeras fortsatta diskussioner för att söka en lösning i frågan. Kompetensbehoven inom dessa branschområden är stora.

Enligt Skolverkets referensskolor fungerar apl ofta väl på fordons- och transportprogrammet och det råder ingen större brist på platser. Andelen lärlingar på programmet har ökat kontinuerligt de senaste åren. Det finns dock en gammal problematik inom inriktningen *transport* som på nytt har aktualiserats. Problematiken består av att det finns en stor osäkerhet huruvida elever får övningsköra med tunga fordon i samband med kommersiella transporter inom apl eller ej. Regelverken upplevs som otydliga och det finns en rädsla bland skolorna att utsätta eleverna och apl-företagen för eventuella lagbrott. Skolverket och Transportstyrelsen har enats om en hållning i frågan som redogörs för i det myndighetsövergripande stödmaterial: Stödmaterial för förarutbildning inom gymnasieutbildning och kommunal vuxenutbildning.³³ Där framgår att det inte finns någon rättspraxis och inga prejudicerade domar i huruvida övningskörning med tunga fordon i samband med kommersiella transporter kan falla inom lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens tillämpningsområden.

³³ sid 60 kap. 8.1 Stödmaterial för förarutbildning inom gymnasieutbildning och kommunal vuxenutbildning. Hämtat från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3424>

Handels- och administrationsprogrammet (HA)

Handels- och administrationsprogrammet är ett av de medelstora yrkesprogrammen med drygt 8 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 53 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 67 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en lägre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från handels- och administrationsprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom handelsyrken som till exempel säljare, inköpare och butiksledare, eller inom administrativa yrken som till exempel personal-, ekonomi- och IT-administratör. Programmet har två inriktningar: administrativ service samt handel och service.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande till programmet har varit relativt konstant över åren. Även andelen elever i relation till elevkullen har rört sig marginellt så väl upp som ner under tidigare år. Läsåret 2016/17 pekar siffrorna uppåt, främst avseende andelen elever på yrkesprogram som återfinns på handels- och administrationsprogrammet. Det genomsnittliga meritvärdet har kontinuerligt ökat och andelen lärlingar är nu 13,6 procent. Det är en ökning med nästan 2 procentenheter sedan förra året.

Tabell 53. Sökande och nybörjare på handels- och administrationsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	3 740	3 224	3 117	3 179	2 897	3 306
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	3,1	2,9	2,9	3,0	2,7	3,0
Antal nybörjarelever i år 1*	2 499	2 066	2 010	2 031	1 868	2 232
Andel (%) nybörjare	74,9	72,9	75,8	74,4	74,5	77,2
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	170,0	171,1	176,4	178,3	179,0	182,4

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 54. Andel (%) elever i år 1 på handels- och administrationsprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,5	2,3	2,2	2,3	2,0	2,1
... av elever på nationella program	3,1	2,8	2,7	2,8	2,6	2,9
... av elever på yrkesprogram	8,0	7,7	7,7	8,3	7,9	8,8

2017-04-05

73 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 55. Antal elever på handels- och administrationsprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	3 340	2 836	2 656	2 746	2 521	2 899
Antal elever i år 2	-	3 236	2 773	2 632	2 739	2 586
Antal elever i år 3	-	-	3 197	2 769	2 611	2 660
Totalt antal elever			8 626	8 147	7 871	8 145
Varav lärlingar	208	450	759	818	921	1105

Handels- och administrationsprogrammet har den mest jämna könsfördelningen av samtliga yrkesprogram, andelen män har stigit sedan läsåret 2013/14. Elever med utländsk bakgrund har blivit allt fler på programmet sedan läsåret 2011/12 och ligger över genomsnittet för yrkesprogram. Fördelningen av elever mellan offentlig och enskild huvudman ligger mycket nära genomsnittet för yrkesprogram. Även där syns en ökning av elever hos enskilda huvudmän sedan 2013/14. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning har ökat sedan starten men ligger fortfarande under genomsnittet för yrkesprogram.

Tabell 56. Eleverna på handels- och administrationsprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	3 340	6 072	8 626	8 147	7 871	8 145
Andel (%) kvinnor	59,2	59,5	59,4	57,5	54,9	53,3
Andel (%) män	40,8	40,5	40,6	42,5	45,1	46,7
Andel (%) svensk bakgrund	77,5	76,6	75,5	74,5	73,8	73,2
Andel (%) utländsk bakgrund	22,5	23,4	24,5	25,5	26,2	26,8
Andel (%) offentlig huvudman	72,2	72,1	72,3	70,9	70,6	70,3
Andel (%) enskild huvudman	27,8	27,9	27,7	29,1	29,4	29,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	30,4	31,1	31,4	31,6	31,9	32,6
– gymnasial (%)**	69,6	68,9	68,6	68,4	68,1	67,4

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Antalet skolenheter som erbjuder handels- och administrationsprogrammet har varierat något, främst hos de offentliga huvudmännen men det har även skett en minskning av antalet enskilda huvudmän. Antalet skolkommuner där programmet fanns efter införandet av Gy 2011 sjönk kraftigt under de första åren men har sedan 2013/14 stabiliserats.

Tabell 57. Antal skolenheter med elever i år 1 på handels- och administrationsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	200	185	200	192	196
Offentlig huvudman	-	133	128	144	132	136
Enskild huvudman	-	67	57	56	60	60

2017-04-05

74 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 58. Antal skolkommuner med elever i år 1 på handels- och administrationsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	150	137	127	133	127	127

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

En överväldigande majoritet av programmets elever läser inriktningen *handel och service*. Både män och kvinnor väljer denna inriktning i lika stor utsträckning.

Tabell 59. Antal och andel (%) elever per handels- och administrationsprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Administrativ service									
Antal elever	267	166	101	215	124	91	237	131	106
Andel (%) elever	9,6	10,0	9,0	8,3	8,1	8,4	8,9	8,9	9,0
Handel och service									
Antal elever	2 487	1 480	1 007	2 391	1 398	993	2 421	1 346	1 075
Andel (%) elever	89,8	89,6	90,2	91,7	91,9	91,6	91,1	91,1	91,0
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	2 754	1 646	1 108	2 606	1 522	1 084	2 658	1 477	1 181
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Det är drygt tio procent som lämnar programmet efter ett år och ytterligare ett par procentenheter som har lämnat efter två år. De flesta går till ett annat yrkesprogram men ungefär hälften så många söker sig till ett högskoleförberedande program.

2017-04-05

75 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 60. Fördelning av nybörjarelever på handels- och administrationsprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	87,6	87,7	90,0	89,3	89,7
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,6	6,0	5,3	5,6	4,0
	Bytt till högskoleförberedande program	3,5	4,1	2,3	2,6	3,3
	Bytt till introduktionsprogram	0,6	0,6	0,8	0,7	1,1
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,8	1,6	1,5	1,8	2,0
Efter två år	Samma program	84,6	85,8	88,2	86,0	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,9	6,0	4,6	5,9	
	Bytt till högskoleförberedande program	3,4	4,0	2,7	2,7	
	Bytt till introduktionsprogram	0,6	0,7	1,2	0,5	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	4,5	3,5	3,2	4,9	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Genomströmningen på handels- och administrationsprogrammet är densamma som snittet för yrkesprogrammen, 78,2 procent av eleverna avslutade utbildningen inom tre år. Däremot är det en lägre andel än snittet som erhöll examen efter tre års studier, 67,2 procent av eleverna på handels- och administrationsprogrammet erhöll examen jämfört med 70,8 procent av eleverna på yrkesprogrammen totalt. På handels- och administrationsprogrammet är det en högre andel kvinnor än män som slutför utbildningen inom tre år, 81,2 procent av kvinnorna gjorde det jämfört med 73,5 procent av männen. Kvinnorna erhöll även examen, samt slutförde samma program som de påbörjat, i högre utsträckning än männen.

Tabell 61. Genomströmning för nybörjarelever på handels- och administrationsprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Handels- och administrationsprogrammet	2 010	78,2	67,2	11,0	76,3	8,1
Kvinnor	1 234	81,2	72,8	8,4	78,9	7,2
Män	776	73,5	58,2	15,2	72,2	9,5
Svensk bakgrund	1 603	81,3	72,4	8,9	79,4	7,2
Utländsk bakgrund	407	66,1	46,7	19,4	64,1	11,5
Offentlig huvudman	1 497	78,3	68,3	10,0	76,8	7,7
Enskild huvudman	513	78,0	63,7	14,2	75,0	9,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	603	78,8	69,3	9,5	76,6	8,6
– gymnasial*	1 380	78,3	66,6	11,7	76,5	7,8

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen elever som slutför utbildningen med examen efter tre år har minskat, bland nybörjarna 2012 avslutade 69,0 procent utbildningen med examen efter tre år, jämfört med 67,2 procent av nybörjarna 2013. Däremot är det en högre andel som slutför utbildningen inom samma program som de har påbörjat, 76,3 procent av eleverna gör det år 2016 jämfört med 74,7 procent av eleverna 2015.

Studieresultat

Totalt 82,5 procent av avgångseleverna på handels- och administrationsprogrammet avslutade gymnasieskolan med examen år 2016, vilket är en lägre andel än snittet för yrkesprogrammen. Andelen som har läst utökat program är också lägre jämfört med snittet. Däremot var det en högre andel elever på handels- och administrationsprogrammet som erhöll grundläggande behörighet till högskolan jämfört med yrkesprogrammen sammantaget (40,5 procent jämfört med 35,5 procent).

2017-04-05

77 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 62. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på handels- och administrationsprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Handels- och administrationsprogrammet	2 185	82,5	17,5	34,7	40,5	12,7
Kvinnor	1 319	86,5	13,5	34,3	45,9	13,3
Män	866	76,4	23,6	35,3	32,2	11,7
Svensk bakgrund	1 665	86,8	13,2	32,1	43,8	13,0
Utländsk bakgrund	519	68,8	31,2	43,0	29,9	11,5
Offentlig huvudman	1 557	83,5	16,5	36,2	38,3	12,8
Enskild huvudman	628	80,1	19,9	30,9	45,7	12,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	666	84,2	15,8	39,0	48,8	12,8
– gymnasial*	1 467	81,9	18,1	32,4	37,2	12,6

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Det har inte skett några märkbara förändringar beträffande elevernas studieresultat mellan åren 2015 och 2016.

Kommentarer om handels- och administrationsprogrammet

Elevutveckling och utbud

Den kontinuerliga elevminskningen på handels- och administrationsprogrammet sedan införandet av Gy 2011 har nu vänt till en relativt kraftig ökning i och med läsårets antagning. Antalet elever i år 1 är nu fler än de var 2012. Elevminskningen har tidigare kunnat betraktas i relation till ökningen av antalet elever på ekonomiprogrammet – som i hög grad leder till anställningsbarhet inom samma yrken och dessutom har inbyggd högskolebehörighet. Den kopplingen är inte längre tydlig i statistiken då ökningen av elever på ekonomiprogrammet fortsatt och nu skett parallellt med ökningen av elever på handels- och administrationsprogrammet. Därmed finns inte längre någon självklar förklaring till programmets tidigare minskning och den nuvarande ökningen av elever.

Handels- och administrationsprogrammet har två inriktningar, *handel och service* samt *administrativ service*. Enligt det nationella programrådet och lärare på referensskolor har handelsinriktningen ett tydligare och mer riktat innehåll i utbildningen som vänder sig mot en tydlig bransch. Inriktningen erbjuder också större möjligheter till generell lärande på en arbetsplats på ett sätt som underlättar arbetslivsanknytningen.

Det är också vanligare att eleven erbjuds möjligheten att genomföra sin utbildning som gymnasial lärling än på de flesta andra inriktningar i gymnasieskolan. Detta skulle kunna vara en anledning till att skolhuvudmän oftare väljer att erbjuda inriktningen *handel och service* än inriktningen *administrativ service* där arbetslivsanknytningen är svårare att få till.

lakttagelser om programmet

Vid besök på referensskolor möts Skolverket av engagerade lärare och skolledare i organisationer som verkar välorganiserade. När lärare och skolledare på referensskolor lyfter problem och förbättringsområden ligger ofta lärarlegitimationsfrågor överst, sedan kommer sådant som är mer kopplat till programmet. De elever som intervjuats är i stort positiva till såväl utbildningen på skolan som den arbetsplatsförlagda delen. Detta gäller särskilt de som går gymnasial lärling.

Lärarna på några referensskolor efterlyser mera kompetensutveckling när det gäller yrkesämnena inom programmet. Förändringarna går snabbt inom handelsbranschen, med stark utveckling inom exempelvis näthandel och konceptbutiker. Programrådet instämmer i den bilden och man vill tillsammans med Skolverket ordna konferenser och utbildningar för programmets yrkeslärare för att utveckla och stärka lärarnas yrkeskunskaper, samt för att uppmuntra till flera lärar- och skolnätverk inom området.

Det har framkommit synpunkter – från såväl nationella programrådet och handelsbranschen som från lärare – att programmet bör renodlas och inriktas mot ett tydligt handelsprogram med inriktning mot försäljning och marknadsföring. Man menar att den administrativa inriktningen gör programmets innehåll otydligt. Det finns också en oro för brist på apl-platser inom inriktningen.

Programrådet menar att det vore ett alternativ att ta in administrativa ämnen och kurser inom alla förekommande yrkesprogram där sådana kurser efterfrågas. Arbetet med detta har skett fortlöpande sedan 2011 med stöd från de nationella programråden utifrån kompetensbehoven på arbetsmarknaden för de yrkesområden som gäller för respektive program.

Det har framkommit att elever inte känner till yrken som exempelvis logistiker och speditörer, varför efterfrågan på utbildning inom detta område är låg. Det leder till att utbildningen inte erbjuds i kommunerna. Ytterligare en orsak till att utbildningen inte erbjuds kan vara bristen på utbildade lärare inom området. I möte med branschföreträdare och Myndigheten för yrkeshögskolan har denna fråga diskuterats, i förhållande till branschens stora kompetensbehov inom logistik och spedition.

Även innehåll i andra ämnen och kurser inom handels- och administrationsprogrammet har varit uppe till diskussion med branscher och Myndigheten för yrkeshögskolan. Dessa anser att innehållet i programmets yrkesämnena och kurser ligger på en nivå som företrädesvis hör hemma på yrkeshögskolan. Detta avspeglas även i

2017-04-05

79 (207)

Dnr 2016:01706

de ansökningar om kurser som inkommer till Myndigheten för yrkeshögskolan, där dessa ofta har ett innehåll med både grundare och smalare innehåll än vad som erbjuds inom gymnasieskolan. Flera aktörer menar att progressionen mellan gymnasieskolan och yrkeshögskolan bör ses över.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Det nationella programrådet är positivt till Skolverkets satsning på apl-utvecklare och handledarutbildning då man menar att detta är viktigt för att främja kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Man menar vidare att de lokala programråden har en nyckelroll i den samverkan mellan skolor och företag som krävs för att eleverna ska nå examensmålen. Branshperspektivet på den lokala nivån krävs för att ge eleverna en god förberedelse för yrkeslivet.

Lärlingsutbildning kan medföra ökade etableringsmöjligheter för ungdomar, men för detta krävs motiverade ungdomar samt att mottagande arbetsplatser har kunskaper om utbildningens innehåll. Det senare för att kunna bedöma kvaliteten i och utveckla elevens kunskaper och lärande. Det behövs även stöd för att främja relationer och informationsutbyte mellan skolan och apl-platsen.

Nationella programrådet framhåller att social kompetens, kommunikativ förmåga samt förmåga och vilja till utveckling är viktiga egenskaper för att arbeta inom handeln. Man menar att detta oftare finns hos elever som går högskoleförberedande program. Det är också därför som företagen ofta även anställer individer som gått högskoleförberedande program. Bilden bekräftas av Skolverkets rapport "Arbetslivet efter skolan"³⁴ där bland annat arbetsledares bedömning av unga medarbetares kompetens inom handelsområdet undersöks. Rapporten kompletterar bilden genom att visa att man i stort sett är nöjd med de ungas kompetenser inom dessa viktiga områden oavsett vilket program man gått.

Vidare menar nationella programrådet att vuxenutbildning inom handels- och administrationsprogrammet har stor betydelse för att tillgodose branschens kompetensbehov.

³⁴ Skolverket 2016: *Arbetslivet efter skolan*, rapport nr 441.

Hantverksprogrammet (HV)

Hantverksprogrammet är ett av de medelstora yrkesprogrammen med drygt 6 500 elever läsåret 2016/17, ungefär 94 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 71 procent av eleverna programmet med en examen vilket är i nivå med yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från hantverksprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom floristryrken, frisörbranschen, snickeribranschen, textilbranschen eller branschen inom det valda hantverket. Programmet har fem inriktningar: fin-snickeri; florist; frisör; textil design; övriga hantverk.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande har kontinuerligt sjunkit. Eleverna i år 1 utgör också en allt mindre andel av elevkullen. Trots detta har det genomsnittliga meritvärdet ökat under samma tid. Andelen lärlingar ökar på samtliga program och har på hantverksprogrammet ökat med nästan tre procentenheter till 11,0 procent för läsåret 2016/17.

Tabell 63. Sökande och nybörjare på hantverksprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	4 459	3 593	3 167	2 852	2 890	2 909
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	3,7	3,2	3,0	2,7	2,7	2,6
Antal nybörjarelever i år 1*	2 938	2 377	2 023	1 905	1 789	1 817
Andel (%) nybörjare	75,1	77,7	77,3	78,7	78,7	79,9
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	182,9	184,2	186,9	187,6	191,2	193,0

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomsnittligt beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 64. Andel (%) elever i år 1 på hantverksprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,9	2,5	2,2	2,0	1,8	1,6
... av elever på nationella program	3,6	3,0	2,7	2,5	2,4	2,3
... av elever på yrkesprogram	9,4	8,3	7,6	7,3	7,2	6,9

Tabell 65. Antal elever på hantverksprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	3 917	3 070	2 627	2 426	2 278	2 276
Antal elever i år 2	-	3 479	2 807	2 417	2 224	2 126
Antal elever i år 3	-	-	3 337	2 697	2 322	2 147
Totalt antal elever			8 771	7 540	6 824	6 549
Varav lärlingar	93	309	473	497	562	722

Hantverksprogrammet är starkt kvinnodominerat. Andelen män på programmet har dessutom minskat sedan läsåret 2011/12. Andelen elever med utländsk bakgrund har tidigare ökat men detta år finns ingen skillnad sedan föregående år. Andelen elever som läser programmet hos en enskild huvudman är en av de högsta. Denna andel har ökat sedan 2013/14 då det var knappt hälften av eleverna som läste hos en enskild huvudman. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning har kontinuerligt ökat och ligger i närheten av genomsnittet för yrkesprogrammen.

Tabell 66. Eleverna på hantverksprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	3 917	6 549	8 771	7 540	6 824	6 549
Andel (%) kvinnor	91,1	92,1	92,7	93,5	94,1	94,3
Andel (%) män	8,9	7,9	7,3	6,5	5,9	5,7
Andel (%) svensk bakgrund	85,5	85,2	84,6	83,5	83,1	83,1
Andel (%) utländsk bakgrund	14,5	14,8	15,4	16,5	16,9	16,9
Andel (%) offentlig huvudman	48,9	50,1	50,9	49,8	47,2	45,9
Andel (%) enskild huvudman	51,1	49,9	49,1	50,2	52,8	54,1
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	30,1	30,9	31,0	32,1	33,3	34,3
– gymnasial (%)**	69,9	69,1	69,0	67,9	66,7	65,7

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Över åren har det skett en minskning av såväl antalet skolenheter som antalet kommuner som anordnar hantverksprogrammet. Minskningen stagnerade dock efter läsåret 2014/15. Programmet är ett av få som ges av fler skolenheter med enskilda än offentliga huvudmän.

Tabell 67. Antal skolenheter med elever i år 1 på hantverksprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	184	163	154	156	148
Offentlig huvudman	-	81	73	65	68	64
Enskild huvudman	-	103	90	89	88	84

Tabell 68. Antal skolkommuner med elever i år 1 på hantverksprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	113	91	79	75	75	74

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Minskningen av elever på programmet är främst fördelad över programmets mindre inriktningar så som *finsnickeri*, *florist* och *textil design*. Den stora inriktningen

2017-04-05

82 (207)

Dnr 2016:01706

frisör har minskat i antal elever i samband med programmets minskning men andelsmässigt ligger det stabilt. Inriktningen *övriga hantverk* utgörs av nästan hälften av eleverna. Männerna som går på programmet väljer i mycket högre utsträckning än kvinnorna inriktningen *finsnickeri*.

Tabell 69. Antal och andel (%) elever per hantverksprogrammet inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Finsnickeri									
Antal elever	150	36	114	81	12	69	58	10	48
Andel (%) elever	5,6	1,4	56,7	3,5	0,5	49,6	2,7	0,5	39,7
Florist									
Antal elever	170	168	2	133	132	1	113	112	1
Andel (%) elever	6,3	6,7	1,0	5,7	6,0	0,7	5,3	5,5	0,8
Frisör									
Antal elever	1 078	1 048	30	964	940	24	870	842	28
Andel (%) elever	40,0	42,1	14,9	41,5	43,1	17,3	40,5	41,6	23,1
Textil design									
Antal elever	196	183	13	133	121	12	112	100	12
Andel (%) elever	7,3	7,3	6,5	5,7	5,5	8,6	5,2	4,9	9,9
Övriga hantverk									
Antal elever	1 098	1 056	42	1 011	978	33	994	962	32
Andel (%) elever	40,8	42,4	20,9	43,5	44,8	23,7	46,3	47,5	26,4
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	2 692	2 491	201	2 322	2 183	139	2 147	2 026	121
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Efter två år är det mer än 15 procent som har lämnat programmet. Ungefär hälften har bytt till ett annat yrkesprogram. Andelen som söker sig till ett högskoleförberedande program har minskat över tid.

Tabell 70. Fördelning av nybörjarelever på hantverksprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	86,9	87,5	88,9	87,1	87,5
	Bytt till (annat) yrkesprogram	5,7	6,3	5,0	6,2	6,1
	Bytt till högskoleförberedande program	4,4	3,4	3,2	3,3	3,3
	Bytt till introduktionsprogram	1,7	0,8	1,3	0,9	1,1
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,4	1,9	1,6	2,6	2,0
Efter två år	Samma program	83,3	84,2	85,6	83,4	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	7,1	6,9	6,0	6,8	
	Bytt till högskoleförberedande program	4,5	3,4	3,7	2,9	
	Bytt till introduktionsprogram	0,9	1,1	1,1	0,9	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	4,2	4,3	3,6	6,0	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Andelen elever som avslutade studierna på hantverksprogrammet inom tre år är något lägre än snittet för yrkesprogrammen totalt, 77,7 procent gjorde det. Däremot är det ungefär en lika stor andel som har erhållit examen efter tre år, samt har slutfört utbildning på samma program som de har påbörjat, som snittet för yrkesprogrammen.

Tabell 71. Genomströmning för nybörjarelever på hantverksprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Hantverksprogrammet	2 023	77,7	70,9	6,7	75,9	10,3
Kvinnor	1 912	78,1	71,3	6,7	76,4	10,1
Män	111	70,3	64,0	6,3	67,6	13,5
Svensk bakgrund	1 731	78,1	73,0	5,1	76,4	10,3
Utländsk bakgrund	291	74,9	58,8	16,2	72,5	10,3
Offentlig huvudman	1 014	80,4	74,0	6,4	78,7	9,7
Enskild huvudman	1 009	74,9	67,9	7,0	73,0	10,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	615	80,2	75,3	4,9	77,4	11,1
– gymnasial*	1 379	76,5	69,3	7,3	75,2	9,9

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen elever som slutför utbildningen med examen har ökat med 2,3 procentenheter. Andelen elever som slutför utbildningen inom samma program som de har påbörjat har också ökat, med 2,3 procentenheter.

Studieresultat

Det var en något högre andel elever som avslutade gymnasieskolans hantverksprogram med examen (88,5 procent) jämfört med snittet för gymnasieskolans yrkesprogram (87,3 procent). Det var också en högre andel av dessa elever som läste utökad program. Däremot var det en lägre andel av eleverna på hantverksprogrammet som uppnådde grundläggande högskolebehörighet.

2017-04-05

85 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 72. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på hantverksprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Hantverksprogrammet	2 025	88,5	11,5	49,4	32,8	13,8
Kvinnor	1 913	88,8	11,2	49,3	33,2	13,8
Män	112	84,8	15,2	50,0	25,9	13,4
Svensk bakgrund	1 698	91,2	8,8	50,1	35,2	14,0
Utländsk bakgrund	325	74,8	25,2	45,2	20,3	12,6
Offentlig huvudman	1 037	89,0	11,0	51,3	29,3	13,8
Enskild huvudman	988	88,1	11,9	47,4	36,5	13,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	645	92,2	7,8	58,3	43,7	14,3
– gymnasial*	1 349	86,9	13,1	45,1	27,7	13,5

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som avslutar gymnasieskolans hantverksprogram med examen har ökat med cirka 2 procentenheter mellan åren, år 2015 var det 86,2 procent av avgångseleverna som erhöll en examen jämfört med 88,5 procent år 2016. Andelen elever som når grundläggande behörighet till högskolan har också ökat från 31,8 procent till 32,8 procent.

Kommentarer om hantverksprogrammet

Elevutveckling och utbud

Hantverksprogrammet fortsätter att minska läsåret 2016/17. Det är främst inriktningen *frisör* och yrkesutgången hår- och makeupstylist inom *övrigt hantverk* som lockar elever. Dessa yrken attraherar främst kvinnor och hantverksprogrammet är därför starkt könsuppdelat. Många skolor erbjuder en bredd av hantverksyrken inom övriga hantverk, men få elever läser dessa yrkesinriktningar. Yrkena är traditionella hantverksyrken som oftast ges som lärlingsutbildning.

Enligt referensskolorna har det inte varit svårt att rekrytera behöriga lärare till programmet. En förklaring till detta är att antalet skolor som erbjuder programmet har minskat under senare år. Om trenden att lägga ner hantverksprogrammet håller i sig kan det leda till att allt färre utbildar sig till lärare inom hantverk, med framtida kompetensbrist som följd.

lakttagelser om programmet

Hantverksprogrammet är speciellt till sin karaktär med fem helt olika inriktningar, varav en – *övrigt hantverk* – är profilerad mot arton små hantverksyrken. Denna bredd är inte representerad vare sig i Skolverkets referensskolor eller i programmets nationella programråd. En stor andel av programmets elever läser stylistprofilen, och Skolverkets information om denna profil är mycket begränsad. Det följande är alltså skrivet med reservation för bristande representativitet.

Från referensskolorna uttrycks att man är ganska nöjd med programstrukturen. En synpunkt som förts fram är dock att elever på de olika yrkesutgångarna i olika grad har för avsikt att studera vidare, och att programmet därför borde beakta den grundläggande högskolebehörigheten i förhållande till elevintresset på de olika inriktningarna. De elever som i hög grad vill läsa vidare går på inriktningarna *textil design*. Det speglas även av den betydligt högre andel elever som läser de behörighetsgivande kurserna Engelska 6 och Svenska 3, än för genomsnittet på programmet³⁵. Elever inom inriktningarna *florist* och *frisör* är i högre grad styrda av branschernas gesällprov. Det har även uttryckts önskemål om en ny yrkesutgång mot barberare inom inriktningen *frisör*.

Nationella programrådet menar att det är få eller inga hantverksutbildningar idag där det räcker med 3 års utbildning för att bli så färdig att eleven klarar gesällbrev, och att flertalet av yrkesutgångarna är av aspirantkaraktär. Yrkesutgången för exempelvis inriktningen *frisör* är frisöraspirant. Det diskuteras vidare om yrkesutgångar är lämpliga på gymnasial nivå, eller om de bör förekomma först på yrkeshögskolenivå.

Elever som läser behörighetsgivande kurser och utökat program vittnar om att det är tungt att hinna och att orka med. Vid referensskolorna har man upplevt att det är ett bekymmer att få ihop ett schema som både fungerar för elever som vill läsa in högskolebehörighet och elever som vill fördjupa sig inom karaktären. Små elevvolymer gör att skolorna måste schemalägga behörighetsgivande kurser så att eleverna samläser med elever från andra program och att schemat då ofta krockar med apl. Vid programreferensskolorna uttrycks olika åsikter om fördelningen av timmarna i utbildningen. Det uttrycks såväl att eleverna har för lite tid och för få kurser inom yrket, som att eleverna bör få möjlighet att läsa fler kurser för högskolebehörighet, vilket ställer stora organisatoriska krav på skolorna som ska optimera resurser och vill erbjuda utbildningar efter elevernas önskemål. Inom inriktningen *textil design* har elever uttryckt önskemål om att studera vidare på exempelvis designhögskolan och har önskemål om att uppnå grundläggande behörighet, medan elever från flertalet andra inriktningar önskar en fördjupning inom yrkesområdet.

³⁵ Under läsåret 2015/16 hade 55 % av avgångseleverna inom *Textil design* läst Svenska 3 och 73 % Engelska 6, vilket kan jämföras med 40 % respektive 49 % av alla avgångselever från programmet.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Det nationella programrådet uttrycker en oro över att gymnasieskolan inte täcker kompetensförsörjningen för små traditionella hantverksyrken. Det bekymrar programrådet att det är så svårt att få sökande till inriktningen *finsnickeri*, men även till *textil design*. Man oroas av att det enbart finns ett litet antal skolor med få elever trots att branschen har stora rekryteringsbehov. Det nationella programrådet är också oroliga för den framtida kompetensförsörjningen inom floristrycket, samt inom flera av de mindre hantverken inom inriktningen *övrigt hantverk*. Däremot ser det nationella programrådet ett överskott för yrkesutgången hår- och makeupstylist. För utgången hudvård ser branschen inte kompetensförsörjning som bekymmersam. Hudterapeututbildning finns inom yrkeshögskolan, och branschen efterfrågar också personal som är äldre än i gymnasieålder.

Vid referensskolebesöken har det framkommit att det är svårt att få branschföreträdare till skolan för att ingå i lokala programråd. Man menar att företagen inte har tid. I många hantverksyrken är det en ensam hantverkare som både bedriver verkstad och butik och inte har möjlighet att gå ifrån verksamheten. Det är också svårt att få företagen att genomgå handledarutbildningen.

Det nationella programrådet anser att programmets apl är av stor betydelse för yrkesutbildningen, men ledamöterna i det nationella programrådet har olika syn på om apl hålls i tillräcklig omfattning och är av god kvalitet såväl inom skol- som lärlingsförlagd utbildning. Inom inriktningen *florist* har man i allmänhet lätt att hitta apl-platser och eleverna får i allmänhet anställning efter utbildningen. Floristlärarna uttrycker även att de har goda branschkontakter genom de regelbundna mötena med branschens yrkesråd. För yrkesutgången hår- och makeupstylist vittnar lärare och elever om att det är svårt att både hitta apl-platser och få anställning. Inom inriktningen *textil design* är det, enligt en programreferensskola, svårt att hitta apl-platser, vilket medför att man inte kan behålla inriktningen vid skolan.

Det nationella programrådet har diskuterat vikten av att fler fullföljer och slutför sin utbildning för att kunna bli anställda efter utbildningen. Av de ca 600-700 frisöraspiranter som utbildas tar cirka hälften gesällprovet. Problemet man ser är att arbetsgivarna inte vill ta ansvar för färdigutbildningen. Elever som gått *textil design* går ofta vidare till andra utbildningar eller till handeln. De som gör sitt yrkesbevis som florister får i allmänhet anställning. Däremot minskar antalet som läser inriktningen och man befärar en brist på florister i framtiden. Det nationella programrådet menar att de florister som gått en lärlingsutbildning i allmänhet blir anställda.

Hotell- och turismprogrammet (HT)

Hotell- och turismprogrammet är ett av de minsta yrkesprogrammen med drygt 3 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 79 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 72 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en något högre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från hotell- och turismprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom hotell-, konferens- och turismnäringen. Programmet har två inriktningar: hotell och konferens respektive turism och resor.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökanden samt andelen elever i år 1 har sjunkit något sedan 2011. Programmet var redan 2011 ett av de minsta. Andelen lärlingar ligger stilla på ca 10 procent.

Tabell 73. Sökande och nybörjare på hotell- och turismprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	1 779	1 551	1 484	1 427	1 385	1 240
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	1,5	1,4	1,4	1,3	1,3	1,1
Antal nybörjarelever i år 1*	1 215	1 064	1 037	1 015	979	870
Andel (%) nybörjare	77,7	79,0	80,8	84,2	81,5	82,0
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	179,7	183,3	186,9	190,7	193,0	196,3

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 74. Andel (%) elever i år 1 på hotell- och turismprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	1,2	1,1	1,1	1,0	1,1	0,8
... av elever på nationella program	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,1
... av elever på yrkesprogram	3,8	3,7	3,8	3,7	3,8	3,3

Tabell 75. Antal elever på hotell- och turismprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	1 566	1 352	1 292	1 213	1 215	1 077
Antal elever i år 2	-	1 463	1 234	1 205	1 124	1 058
Antal elever i år 3	-	-	1 393	1 227	1 136	1 089
Totalt antal elever			3 919	3 645	3 475	3 224
Varav lärlingar	53	70	167	210	357	319

Drygt en femtedel av eleverna på programmet är män, andelen har ökat under de senaste två åren. Andelen elever med utländsk bakgrund har även den ökat i relation till läsåret 2011/12 men med en tillbakagång under föregående läsår. Det är fler elever med utländsk bakgrund på programmet än i genomsnitt på yrkesprogrammen. En fjärdedel av eleverna läser programmet hos en enskild huvudman. Andelen har krympt fram till föregående läsår men har i år vänt uppåt igen. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning har stigit sedan starten 2011/12 och är i paritet med genomsnittet för yrkesprogrammen.

Tabell 76. Eleverna på hotell- och turismprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	1 566	2 815	3 919	3 645	3 475	3 224
Andel (%) kvinnor	79,4	79,5	80,1	80,4	79,9	78,8
Andel (%) män	20,6	20,5	19,9	19,6	20,1	21,2
Andel (%) svensk bakgrund	83,1	82,3	81,6	79,9	80,3	79,4
Andel (%) utländsk bakgrund	16,9	17,7	18,4	20,1	19,7	20,6
Andel (%) offentlig huvudman	72,7	72,6	74,0	75,3	76,1	75,6
Andel (%) enskild huvudman	27,3	27,4	26,0	24,7	23,9	24,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	33,5	33,9	34,6	35,4	37,2	38,4
– gymnasial (%)**	66,5	66,1	65,4	64,6	62,8	61,6

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Hotell- och turismprogrammet är det program som ges av det minsta antalet skolenheter. Det är även det program som återfinns i det minsta antalet skolkommuner. Programmets förekomst har minskat sedan införandet av Gy 2011 men ligger de senaste tre läsåren har siffrorna varit stabila.

Tabell 77. Antal skolenheter med elever i år 1 på hotell- och turismprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	102	94	86	86	84
Offentlig huvudman	-	71	65	58	61	59
Enskild huvudman	-	31	29	28	25	25

Tabell 78. Antal skolkommuner med elever i år 1 på hotell- och turismprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	85	80	75	67	67	65

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Programmets elever är jämnt fördelade mellan inriktningarna *hotell och konferens* respektive *turism och resor* då den förstnämnda har ökat i omfattning och den senare har minskat. Dock väljer männen i högre utsträckning inriktningen *turism och resor*.

Tabell 79. Antal och andel (%) elever per hotell- och turismprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	To- talt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Hotell och konferens									
Antal elever	533	440	93	464	390	74	534	448	86
Andel (%) elever	44,0	45,1	39,2	40,8	42,2	34,9	49,1	50,7	42,0
Turism och resor									
Antal elever	679	535	144	672	534	138	554	435	119
Andel (%) elever	56,0	54,9	60,8	59,2	57,8	65,1	50,9	49,3	58,0
Alla elever med regi- strerad inriktning									
Antal elever	1 212	975	237	1 136	924	212	1 088	883	205
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Nybörjareleverna 2015 var den elevkull som lämnade programmet i störst utsträckning efter ett år. De flesta av de som lämnade programmet gick till ett annat yrkesprogram.

Tabell 80. Fördelning av nybörjarelever på hotell- och turismprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	86,1	86,2	87,8	86,8	82,5
	Bytt till (annat) yrkesprogram	8,2	7,9	6,2	6,7	9,4
	Bytt till högskoleförberedande program	3,6	3,8	3,8	3,3	4,8
	Bytt till introduktionsprogram	0,8	0,4	0,8	0,9	..
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,2	1,8	1,4	2,4	2,3
Efter två år	Samma program	83,1	84,0	84,7	83,6	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	8,9	7,9	6,7	6,5	
	Bytt till högskoleförberedande program	3,9	3,8	3,9	3,0	
	Bytt till introduktionsprogram	0,8	0,3	0,7	0,9	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,3	4,0	4,1	6,0	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Hotell- och turismprogrammet har en genomströmning nära snittet för yrkesprogrammen, 78,5 procent slutförde studierna inom tre år. Vidare erhöll 71,9 procent av eleverna examen efter tre års studier, och 75,8 procent påbörjade och slutförde utbildningen inom hotell- och turismprogrammet. Det är en högre andel av kvinnorna, eleverna med svensk bakgrund, samt eleverna vars föräldrar har eftergymnasial utbildning, som avslutade utbildningen inom tre år och även erhöll examen vid utbildningens slut.

Tabell 81. Genomströmning för nybörjarelever på hotell- och turismprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Hotell- och turismprogrammet	1 037	78,5	71,9	6,6	75,8	9,1
Kvinnor	854	80,3	74,2	6,1	77,6	8,4
Män	183	69,9	61,2	8,7	67,2	12,0
Svensk bakgrund	879	79,3	73,3	6,0	77,2	9,0
Utländsk bakgrund	158	74,1	64,6	9,5	67,7	9,5
Offentlig huvudman	815	78,9	71,9	7,0	76,8	8,7
Enskild huvudman	222	77,0	72,1	5,0	72,1	10,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	366	79,0	73,8	5,2	76,0	9,8
– gymnasial*	657	78,1	70,6	7,5	75,5	8,5

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen som slutför utbildningen inom tre år har minskat med 1,6 procentenheter mellan åren. Utöver denna förändring har inga nämnvärda förändringar skett.

Studieresultat

Bland eleverna på hotell- och turismprogrammet var det 89,4 procent som erhöll en gymnasieexamen år 2016, jämfört med 87,3 procent av eleverna på yrkesprogrammen sammantaget. Det var således en högre andel av dessa elever som avslutade gymnasieskolan med examen. Det var också en högre andel av eleverna på hotell- och turismprogrammet som läste utökad program och erhöll högskolebehörighet jämfört med snittet för yrkesprogrammen. Hela 51,2 procent av dessa elever erhöll grundläggande behörighet till högskolan år 2016, jämfört med 35,5 procent av eleverna på yrkesprogrammen generellt sett.

Tabell 82. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på hotell- och turismprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökad program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Hotell- och turismprogrammet	989	89,4	10,6	46,8	51,2	13,8
Kvinnor	821	90,3	9,7	47,1	53,2	14,0
Män	168	85,1	14,9	45,2	41,1	12,9
Svensk bakgrund	806	90,9	9,1	45,0	52,9	13,9
Utländsk bakgrund	183	82,5	17,5	54,6	43,7	13,0
Offentlig huvudman	778	89,2	10,8	44,6	53,2	13,8
Enskild huvudman	211	90,0	10,0	55,0	43,6	13,5
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	355	91,0	9,0	51,5	58,6	13,9
– gymnasial*	613	88,3	11,7	43,4	47,1	13,7

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse mellan avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Det var en högre andel elever som avslutade hotell- och turismprogrammet med examen år 2016 än föregående år (89,4 procent jämfört med 85,9 procent). Även andelen elever som erhåller behörighet till högskolan har ökat mellan åren, från 48,1 procent år 2015 till 51,2 procent år 2016.

Kommentarer om hotell- och turismprogrammet

Elevutveckling och utbud

Hotell- och turismprogrammet är ett av de minsta yrkesprogrammen och erbjuds endast i 65 kommuner. Det är en minskning från 85 kommuner läsåret 2011/2012.

Branschföreträdarna anser att branschen måste ta ansvar för frågan om hur karriärvägarna inom programmets olika yrkesområden kan lyftas fram för att på olika sätt skapa ett ökat intresse för utbildningen.

Majoriteten av lärarna inom hotell- och konferensämnen har yrkeslärarexamen och har fått sin legitimation. Inom turismområdet är endast ett fåtal av lärarna behöriga och behovet av kompetensutveckling är därmed stort. Det är problematiskt för rektorer att rekrytera legitimerade lärare då respektive ämnesområde endast omfattar omkring 300-400 poäng.

lakttagelser om programmet

Det nationella programrådet har vid upprepade tillfällen föreslagit att inriktningarna ska tas bort. Inriktningarna omfattar 400 poäng och tas de bort skulle skolorna bättre kunna anpassa utbildningen efter lokala behov, då valmöjligheten av kurser ur programfördjupningen ökar. Turismkurserna kan då ge en grundläggande kompetens för vidare studier inom området samtidigt som eleverna får en yrkesutbildning inom hotell- och konferensområdet. Programrådet anser att genom en mer flexibel programstruktur och nära samverkan med arbetslivet skapas bättre förutsättningar för elever att bli anställningsbara direkt efter utbildningen.

Enligt vad Skolverket erfar är skolorna överlag nöjda med programstrukturen. Däremot har framkommit att man inte riktigt utnyttjat den frihetsgrad programstrukturen faktiskt medger att forma och anpassa utbildningen efter lokala behov. Det har också framkommit att skolornas val av kursutbud är avhängigt lärarnas kompetens snarare än branschens efterfrågan på vad eleverna ska kunna när de är färdiga.

Inom programmet fanns två ämnen, hotell respektive turism, som upphört hösten 2015 med anledning av att de varit för breda i sin konstruktion för att kunna ge lärare behörighet att bedriva undervisning i ämnena. Därför har Skolverket delat dessa yrkesämnen i nya ämnen och därmed anpassat legitimationskraven i samklang med antagningskraven till yrkeslärarutbildningen. Det krävdes endast smärre justeringar i de befintliga ämnesplanerna vid delningen och kurserna kunde behållas intakta, men fördelades i de nya ämnena. I och med att kurserna lämnats oförändrade till sitt innehåll har de delade ämnena inte inneburit någon större omställning för undervisande lärare.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Erfarenheter från nationella programrådet, lokala och regionala programråd, referensskolor och nätverksträffar visar på stora svårigheter för skolorna att skaffa apl-platser inom turismområdet. Detta faktum medför en del frågor kring varför skolor i större utsträckning erbjuder inriktningar där man har uppenbara problem med tillgången på apl-platser.

2017-04-05

94 (207)

Dnr 2016:01706

Nationella programrådet anser att skolorna generellt bör erbjuda mer apl än de obligatoriska 15 veckorna, eftersom elever som varit längre på en arbetsplats har större chans att få anställning. Elever ger också uttryck för att det är på arbetsplatsen de verkligen lär sig det de behöver kunna. Det är vanligt förekommande med apl utomlands för elever på hotellinriktningen.

Antalet lärlingar på programmet ökar i likhet med samtliga yrkesprogram. Det finns en efterfrågan på lärlingar inom hotell- och konferensverksamhet och programrådet har uttryckt en förhoppning om att skolor ska erbjuda lärlingsutbildning i högre grad och även anpassa läsårstiderna efter branschens mest intensiva säsonger.

Behovet av arbetskraft inom programmets yrkesområden är stort och ökar i takt med ökad inkommande turism. Många arbetsgivare inom turismområdet väljer dock att hellre ta emot elever från vuxenutbildning eller med yrkeshögskoleutbildning. Anledningen är att äldre elever nått en högre grad av livserfarenhet. De flesta yrken som är tillgängliga inom turismområdet handlar om att skapa trygghet för resenärer/turister på olika sätt, vilket man inte förväntas klara av redan efter ungdomsgymnasiet.

Till skillnad från turisminriktningen är hotellinriktningen väl etablerad och har flera tydliga yrkesutgångar. Här stämmer ämnes- och kursutbudet väl överens med branschens behov av kompetens. Skolorna har på de flesta håll ett väl fungerande samarbete med arbetsplatser för apl-placering av elever på hotellinriktningen. Efter avslutad utbildning på hotellinriktningen går eleverna ofta direkt över i någon form av anställning.

Gymnasiearbetet har inte varit en angelägen fråga i möten med referensskolorna. Det framstår som tämligen oproblematiskt. Många skolor låter eleverna genomföra gymnasiearbetet som en förlängning av sin avslutande apl-period och handledaren blir en naturlig medbedömare.

En relativt hög andel av de elever som avslutar gymnasieskolan på programmet har yrkesexamen. Det är också en förhållandevis hög andel av eleverna som läser in grundläggande högskolebehörighet jämfört med elever på övriga yrkesprogram. Skolverket bedömer att en förklaring kan vara att engelska 6 är obligatoriskt, vilket underlättar för eleverna att nå den grundläggande behörigheten. En del skolor har lagt svenska 2 och 3 som obligatoriskt inom ramen för det individuella valet, medan andra skolor har valt att erbjuda eleverna utökat program för att eleverna inte ska gå miste om fördjupande eller breddande yrkeskurser. Nationella programrådet har påtalat vikten av att eleverna ges möjlighet att läsa moderna språk. Man ser ett ökat behov av språkkunniga medarbetare med anledning av att turismen från flera länder till Sverige ökar.

Beträffande rekrytering har det nationella programrådet uppgett att det föreligger ett stort behov av framtida arbetskraft inom hela besöksnäringen. Man anser dock

inte att det är ett problem att det är ett relativt lågt antal elever som går ut varje år då man ser andra gymnasieprogram som rekryteringsbas. Det är främst samhällsvetenskapsprogrammet och humanistiska programmet som åsyftas, med anledning av att eleverna där ofta har breda språkkunskaper.

Industritekniska programmet (IN)

Industritekniska programmet är ett av de minsta yrkesprogrammen med drygt 4 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 88 procent av eleverna är män. Efter tre år lämnar 79 procent av eleverna programmet med en examen vilket är den högsta andelen elever med examen på ett yrkesprogram.

Industritekniska programmet är ett yrkesprogram. Efter examen från programmet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom områden som processinriktad eller maskinell materialbearbetning och produktframställning, driftsäkerhet och underhåll samt svetsning och annan sammanfogning. Programmet har fyra inriktningar: driftsäkerhet och underhåll; processteknik; produkt- och maskinteknik; svetsteknik.

Elever på programmet

Programmet minskar i andelen förstahandssökanden och även i andelen av elevkullen för år 1. Andelen lärlingar utgör nu 7,8 procent vilket är en ökning från föregående läsår.

Tabell 83. Sökande och nybörjare på industritekniska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	2 369	2 234	1 925	1 813	1 687	1 645
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	2,0	2,0	1,8	1,7	1,6	1,5
Antal nybörjarelever i år 1*	1 553	1 557	1 336	1 260	1 164	1 088
Andel (%) nybörjare	75,9	79,2	80,9	82,6	82,1	81,5
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	171,7	176,4	182,9	188,1	188,5	191,7

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 84. Andel (%) elever i år 1 på industritekniska programmet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	1,5	1,6	1,4	1,3	1,1	1,0
... av elever på nationella program	1,9	1,9	1,7	1,6	1,5	1,4
... av elever på yrkesprogram	4,9	5,3	4,8	4,6	4,5	4,1

Tabell 85. Antal elever på industritekniska programmet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	2 051	1 968	1 654	1 529	1 422	1 344
Antal elever i år 2	-	1 998	1 916	1 601	1 508	1 419
Antal elever i år 3	-	-	1 956	1 832	1 554	1 494
Totalt antal elever			5 526	4 962	4 484	4 257
Varav lärlingar	63	129	231	299	327	333

Det industritekniska programmet är mansdominerat men andelen kvinnor har ökat sedan läsåret 2011/12. Andelen elever med utländsk bakgrund ligger stabilt över åren. Andelen elever som läser programmet hos enskild huvudman har successivt ökat fram till läsåret 2015/16 men har en tillbakagång det senaste läsåret. Det har sedan starten varit något vanligare för elever på industritekniska programmet att läsa hos en enskild huvudman än för yrkesprogramselever över lag. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning har successivt ökat och ligger nu över genomsnittet för yrkesprogrammen.

Tabell 86. Eleverna på industritekniska programmet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	2 051	3 966	5 526	4 962	4 484	4 257
Andel (%) kvinnor	9,8	10,2	10,7	11,3	11,2	11,6
Andel (%) män	90,2	89,8	89,3	88,7	88,8	88,4
Andel (%) svensk bakgrund	87,4	87,1	87,2	87,7	87,6	87,2
Andel (%) utländsk bakgrund	12,6	12,9	12,8	12,3	12,4	12,8
Andel (%) offentlig huvudman	70,3	68,0	66,7	65,5	64,2	65,0
Andel (%) enskild huvudman	29,7	32,0	33,3	34,5	35,8	35,0
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	32,8	35,3	36,2	38,0	40,2	41,6
– gymnasial (%)**	67,2	64,7	63,8	62,0	59,8	58,4

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Den minskning som skedde av programmets förekomst hos så väl skolenheter som skolkommuner initialt tycks ha avtagit. Antalet skolenheter med offentlig huvudman är förhållandevis många i relation till antalet skolenheter med enskild huvudman.

Tabell 87. Antal skolenheter med elever i år 1 på industritekniska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	159	142	152	138	140
Offentlig huvudman	-	123	109	118	106	112
Enskild huvudman	-	36	33	34	32	28

Tabell 88. Antal skolkommuner med elever i år 1 på industritekniska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	141	134	124	126	117	120

2017-04-05

98 (207)

Dnr 2016:01706

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

De största inriktningarna på programmet är *produkt- och maskinteknik* samt *svetsteknik*. Inriktningarna *processteknik* samt *svetsteknik* har minskat något under de senaste åren. Samtidigt har *driftsäkerhet och underhåll* samt *produkt och maskinteknik* ökat. De kvinnor som läser programmet väljer i högre utsträckning *produkt- och maskinteknik* än männen.

Tabell 89. Antal och andel (%) elever per industritekniska programmets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	To- talt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Driftsäkerhet o underhåll									
Antal elever	141	11	130	127	11	116	148	12	136
Andel (%) elever	7,7	5,8	7,9	8,2	6,4	8,4	9,9	7,0	10,3
Processteknik									
Antal elever	66	17	49	53	13	40	45	10	35
Andel (%) elever	3,6	8,9	3,0	3,4	7,6	2,9	3,0	5,8	2,7
Produkt- och maskinteknik									
Antal elever	831	121	710	683	91	592	735	111	624
Andel (%) elever	45,4	63,7	43,3	44,0	52,9	42,8	49,3	64,5	47,3
Svetsteknik									
Antal elever	791	41	750	691	57	634	564	39	525
Andel (%) elever	43,2	21,6	45,8	44,5	33,1	45,9	37,8	22,7	39,8
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	1 829	190	1 639	1 554	172	1 382	1 492	172	1 320
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Det är en mindre andel elever idag som lämnar programmet efter både ett och två år än det var vid starten. Inledningsvis gick de flesta som lämnade programmet till ett annat yrkesprogram men den gruppen har minskat, istället är det ungefär lika många som idag inte är registrerade i gymnasieskolan efter två år som har bytt till ett yrkesprogram.

Tabell 90. Fördelning av nybörjarelever på industritekniska programmet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	88,6	88,7	90,4	92,5	92,2
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,2	5,7	3,6	4,3	3,6
	Bytt till högskoleförberedande program	2,6	2,9	2,8	1,3	1,7
	Bytt till introduktionsprogram	1,4	1,2	1,9	0,8	..
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,2	1,6	1,3	1,1	1,9
Efter två år	Samma program	85,4	82,6	85,9	89,3	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	7,0	5,9	4,3	4,4	
	Bytt till högskoleförberedande program	2,9	5,8	6,7	2,0	
	Bytt till introduktionsprogram	1,4	2,4	0,3	1,0	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,4	3,3	2,8	3,3	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Totalt 83,1 procent av eleverna som påbörjade industritekniska programmet höstterminen 2013 slutförde studierna inom tre år, vilket är en högre andel än snittet för yrkesprogrammen. Det är även en högre andel som erhöll examen (78,7 procent) och som slutförde utbildningen inom samma program (78,0 procent). Det är företräddandervis männen som slutför utbildningen inom tre år, 83,7 procent av männen gjorde det, jämfört med 78,8 procent av kvinnorna.

2017-04-05

100 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 91. Genomströmning för nybörjarelever på industritekniska programmet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Industritekniska programmet	1 336	83,1	78,7	4,4	78,0	7,0
Kvinnor	170	78,8	75,9	2,9	72,4	8,8
Män	1 166	83,7	79,1	4,6	78,8	6,8
Svensk bakgrund	1 214	83,2	78,7	4,4	78,6	7,1
Utländsk bakgrund	121	81,8	77,7	4,1	71,9	6,6
Offentlig huvudman	807	79,6	73,7	5,8	78,2	7,3
Enskild huvudman	529	88,5	86,2	2,3	77,7	6,6
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	532	85,2	82,3	2,8	77,4	8,1
– gymnasial*	789	82,0	76,6	5,4	78,6	6,3

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Genomströmningen har ökat mellan åren, 79,5 procent av nybörjarna 2012 slutförde utbildningen inom tre år, jämfört med 83,1 procent av nybörjarna året därpå. Andelen som slutför industritekniska programmet med examen har även ökat med 6,4 procentenheter. Dessutom är det en högre andel av nybörjarna 2013 som slutför utbildningen inom samma program, 78,0 procent jämfört med tidigare 74,6 procent.

Studieresultat

Andelen elever som avslutade industritekniska programmet på gymnasieskolan med examen (89,9 procent) är något högre än snittet för yrkesprogrammen. Det är även en högre andel av dessa elever som läste utökad program (59,9 procent). Däremot är det en lägre andel elever på gymnasieskolans industritekniska program som har erhållit grundläggande högskolebehörighet (31,9 procent).

2017-04-05

101 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 92. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på industritekniska programmet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Industritekniska programmet	1 353	89,9	10,1	59,9	31,9	13,3
Kvinnor	154	94,8	5,2	75,3	52,6	14,3
Män	1 199	89,2	10,8	58,0	29,3	13,2
Svensk bakgrund	1 188	91,2	8,8	59,8	32,2	13,4
Utländsk bakgrund	165	80,0	20,0	60,6	29,7	12,4
Offentlig huvudman	859	87,3	12,7	47,1	14,6	12,9
Enskild huvudman	494	94,3	5,7	82,2	62,1	14,1
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	507	93,5	6,5	68,6	47,1	13,9
– gymnasial*	815	88,3	11,7	54,1	23,2	13,0

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som erhåller examen har ökat med 2,2 procentenheter mellan åren (från 87,7 till 89,9 procent). Andelen elever som läser utökat program har tvärtom minskat med 2 procentenheter, från 57,9 till 59,9 procent.

Kommentarer om industritekniska programmet

Elevutveckling och utbud

Antalet elever som påbörjar industritekniska programmet är fortsatt få. Däremot är programmet relativt väl representerat i landets kommuner. Industritekniska programmet har flera inriktningar som efterfrågas starkt på arbetsmarknaden. På flera orter har därför skolor och lokala företag arbetat tillsammans för att behålla och stärka utbildningen. Erfarenheter från Skolverkets programreferensskolor visar att det är vanligt att gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen delar lokaler och lärare. Ibland blandas också grupperna. Eventuella nedläggningar av industritekniska skolor får därför större konsekvenser än bara för eleverna på gymnasieskolan.

Behovet av kompetensutveckling och legitimerade lärare är stort på programmet. Det är mycket svårt att rekrytera legitimerade yrkeslärare till detta program, enligt rektorer på referensskolorna. Lärare på skolorna menar att utrymmet för yrkeslärare är mindre än för andra lärargrupper, och att därför statusmarkör som förstälrare skulle vara ett sätt att öka intresset för att bli yrkeslärare.

lakttagelser om programmet

Det nationella programrådet anser att de viktigaste frågorna framöver är behovet av industriteknisk arbetskraft samtidigt som det är svårt att rekrytera elever till industritekniska programmet. Nationella programrådet framhåller också huvudmännens ansvar för apl, till exempel genom att betona vikten av att handledaren på arbetsplatsen genomgår handledarutbildning.

På plussidan framhåller programrådet att samarbetet med de lokala programråden har förbättrats efter gymnasiereformen 2011. Erfarenheterna av övergången från yrkesförberedande program till yrkesprogram är positiva och man anser att elevernas praktiska kunskaper har ökat. Det nationella programrådet har föreslagit en översyn av antalet föreslagna programfördjupningar för industritekniska programmet. Antalet fördjupningar är många och långt ifrån alla används. Samtidigt betonar rådet vikten av lokala branschpassningar.

En stor andel elever läser högskoleförberedande kurser i svenska och engelska. Referensskolorna uppfattar programmet och inriktningarna som bra och välfungerande. Industritekniska programmet är det yrkesprogram som har den största andelen elever med examen inom tre år. Sedan 2014 har genomströmningen ökat från 70 till 79 procent. På industritekniska programmet har också sex av tio elever läst minst en kurs utöver vad som krävs för att få examen. Inget annat nationellt program har så hög andel elever med utökat program.³⁶

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Kopplingen mellan utbildningen och arbetslivet är stark på de orter där programmet finns. Landets fristående industrigymnasier har alla startats utifrån behovet av arbetskraft där samverkan mellan ett eller flera stora lokala företag och gymnasieskola startat.

Nationella programrådet har fört fram det ökade behovet av kunskaper i automation. De menar också att en automationsinriktning bättre hör hemma på industritekniska programmet än på el- och energiprogrammet.

Det finns, menar programrådet, ett stort behov av utbildade elever från programmet samtliga inriktningar. Enligt Arbetsförmedlingens bedömning av efterfrågan på arbetskraft är industritekniska programmet ett av fyra yrkesprogram där sannolikheten är god att man etablerar sig snabbt på arbetsmarknaden efter en fullföljd utbildning.³⁷ Arbetsförmedlingens bedömning grundar sig i att det kommer att råda goda eller mycket goda möjligheter till anställning inom flera av programmets yrkesutgångar, till exempel CNC-operatör.

³⁶ Betyg och studieresultat år 2016. Tabeller publicerade på www.skolverket.se

³⁷ Arbetsförmedlingen 2015: *Var finns jobben? Bedömning för 2015 och en långsiktig utblick.*

Naturbruksprogrammet (NB)

Naturbruksprogrammet är ett av de medelstora yrkesprogrammen med drygt 8 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 68 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 72 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en något högre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från naturbruksprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom naturbrukssektorn med växter, djur, mark, vatten eller skog. Inom programmet ska eleverna också ges möjligheter att läsa kurser som förbereder för högskolestudier inom naturvetenskap, främst med koppling till naturbruk. Programmet har fyra inriktningar: djur; lantbruk; skog; trädgård.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande har legat stilla sedan föregående år och är nästan på den nivå programmet hade läsåret 2011/12. Andelen elever i år 1 har sjunkit i relation till hela elevkullen men ökat i relation till yrkesprogrammen. Andelen lärlingar är 3,8 procent vilket är en ökning med en procentenhet i förhållande till föregående läsår.

Tabell 93. Sökande och nybörjare på naturbruksprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	3 646	3 074	2 771	2 813	3 079	3 199
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	3,0	2,8	2,6	2,7	2,9	2,9
Antal nybörjarelever i år 1*	2 710	2 453	2 361	2 404	2 440	2 609
Andel (%) nybörjare	82,8	84,1	84,1	87,5	86,5	88,0
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	192,0	193,5	197,5	199,8	202,1	205,6

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 94. Andel (%) elever i år 1 på naturbruksprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3	2,1
... av elever på nationella program	3,0	2,9	2,9	2,9	3,0	3,0
... av elever på yrkesprogram	7,9	8,0	8,1	8,3	8,9	9,1

Tabell 95. Antal elever på naturbruksprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	3 280	2 930	2 807	2 765	2 845	2 998
Antal elever i år 2	-	3 064	2 706	2 600	2 560	2 652
Antal elever i år 3	-	-	3 034	2 673	2 562	2 534
Totalt antal elever			8 547	8 038	7 967	8 184
Varav lärlingar	42	110	199	195	220	315

Drygt två tredjedelar av eleverna på naturbruksprogrammet är kvinnor. Andelen män har ökat något under flera år men har nu minskat sedan föregående år. Andelen elever med utländsk bakgrund har kontinuerligt ökat sedan läsåret 2011/12 men programmet har den minsta andelen elever med utländsk bakgrund av samtliga gymnasieprogram. Det är också det program med den största andelen elever på skolenheter med enskild huvudman. Programmet utmärker sig också genom att vara det yrkesprogram där störst andel elever har föräldrar med en eftergymnasial utbildning.

Tabell 96. Eleverna på naturbruksprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	3 280	5 994	8 547	8 038	7 967	8 184
Andel (%) kvinnor	68,9	68,2	67,8	67,1	66,7	67,5
Andel (%) män	31,1	31,8	32,2	32,9	33,3	32,5
Andel (%) svensk bakgrund	96,4	95,7	95,2	94,6	94,4	94,0
Andel (%) utländsk bakgrund	3,6	4,3	4,8	5,4	5,6	6,0
Andel (%) offentlig huvudman	55,9	54,8	53,5	51,1	47,4	45,4
Andel (%) enskild huvudman	44,1	45,2	46,5	48,9	52,6	54,6
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	37,3	38,9	39,8	41,0	42,5	43,8
– gymnasial (%)**	62,7	61,1	60,2	59,0	57,5	56,2

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Efter att antalet skolenheter med offentlig huvudman tillika antalet skolkommuner har sjunkit sedan 2011/12 har siffrorna vänt uppåt för läsåret 2016/17. Naturbruksprogrammet är ett av få program som ges av fler enskilda huvudmän än offentliga.

Tabell 97. Antal skolenheter med elever i år 1 på naturbruksprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	107	101	98	97	102
Offentlig huvudman	-	50	45	43	41	42
Enskild huvudman	-	57	56	55	56	60

Tabell 98. Antal skolkommuner med elever i år 1 på naturbruksprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	86	80	78	73	72	77

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

De senaste tre åren syns en svag nedgång för inriktningen *trädgård* och en svag uppgång för inriktningen *lantbruk*. Programmets största inriktning, *djur*, är starkt kvindominerad. Männerna på programmet väljer i högre utsträckning inriktningarna *skog* samt *lantbruk*.

Tabell 99. Antal och andel (%) elever per naturbruksprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Djur									
Antal elever	1 628	1 516	112	1 502	1 365	137	1 505	1 350	155
Andel (%) elever	63,5	86,2	13,9	61,4	82,8	17,1	62,0	81,7	19,9
Lantbruk									
Antal elever	419	171	248	453	202	251	458	208	250
Andel (%) elever	16,4	9,7	30,8	18,5	12,3	31,4	18,9	12,6	32,2
Skog									
Antal elever	460	47	413	451	61	390	439	81	358
Andel (%) elever	18,0	2,7	51,4	18,4	3,7	48,8	18,1	4,9	46,1
Trädgård									
Antal elever	55	24	31	42	20	22	27	13	14
Andel (%) elever	2,1	1,4	3,9	1,7	1,2	2,8	1,1	0,8	1,8
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	2 562	1 758	804	2 448	1 648	800	2 429	1 652	777
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Andelen elever som lämnar programmet efter ett år har legat stabilt runt tio procent sedan starten. Det är ytterligare ca tre procentenheter som har lämnat efter två år. Ungefär hälften av de som lämnade programmet gick till ett annat yrkesprogram. Övriga fördelar sig främst mellan högskoleförberedande program och att inte vara registrerad i gymnasieskolan alls efter två år.

Tabell 100. Fördelning av nybörjarelever på naturbruksprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	89,9	89,2	90,4	89,9	91,0
	Bytt till (annat) yrkesprogram	4,5	4,2	3,6	4,0	3,4
	Bytt till högskoleförberedande program	3,5	3,3	3,1	2,6	2,4
	Bytt till introduktionsprogram	1,4	1,7	1,3	1,2	1,5
	Ej registrerad i gymnasieskolan	0,7	1,6	1,5	2,2	1,6
Efter två år	Samma program	86,6	87,1	87,5	86,4	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	4,8	4,5	4,0	4,7	
	Bytt till högskoleförberedande program	4,3	3,5	3,6	3,0	
	Bytt till introduktionsprogram	1,6	1,5	1,4	1,5	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	2,7	3,4	3,5	4,4	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

En något högre andel, 79,1 procent, av eleverna på naturbruksprogrammet slutförde utbildningen inom tre år jämfört med snittet för yrkesprogrammen. Andelen som slutförde utbildningen med examen, och andelen som slutförde utbildningen inom samma program, ligger också något över snittet.

2017-04-05

107 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 101. Genomströmning för nybörjarelever på naturbruksprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Naturbruksprogrammet	2 361	79,1	72,4	6,6	77,4	9,7
Kvinnor	1 577	77,6	71,9	5,7	75,6	11,4
Män	784	82,0	73,5	8,5	81,1	6,4
Svensk bakgrund	2 246	79,3	72,8	6,5	77,6	9,8
Utländsk bakgrund	113	75,2	66,4	8,8	73,5	8,8
Offentlig huvudman	1 231	78,5	71,2	7,3	77,8	9,5
Enskild huvudman	1 130	79,7	73,8	5,9	77,0	9,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	987	82,0	77,2	4,8	79,7	10,0
– gymnasial*	1 339	77,4	69,4	8,0	76,1	9,4

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen som slutför utbildningen på naturbruksprogrammet med examen har ökat med 1,4 procentenheter. Utöver denna förändring har inga noterbara förändringar ägt rum mellan åren.

Studieresultat

Bland eleverna på naturbruksprogrammet i gymnasieskolan var det en något högre andel som avslutade studierna med examen (88,8 procent) än bland eleverna på yrkesprogrammen generellt sett (87,3 procent). Det var även en högre andel som läste utöka program i gymnasieskolan.

Tabell 102. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på naturbruksprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Naturbruksprogrammet	2 239	88,8	11,2	54,4	48,2	13,9
Kvinnor	1 490	90,0	10,0	59,6	56,6	14,2
Män	749	86,5	13,5	43,9	31,5	13,3
Svensk bakgrund	2 126	89,2	10,8	54,4	48,8	13,9
Utländsk bakgrund	110	81,8	18,2	52,7	35,5	12,9
Offentlig huvudman	1 108	88,1	11,9	47,7	38,8	13,8
Enskild huvudman	1 131	89,6	10,4	60,8	57,4	14,0
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	958	91,5	8,5	64,5	59,2	14,4
– gymnasial*	1 248	86,9	13,1	46,6	40,3	13,5

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som läser utökat program på naturbruksprogrammet har minskat med 7,5 procentenheter. Utöver denna förändring har inga märkbara förändringar skett beträffande elevernas studieresultat.

Kommentarer om naturbruksprogrammet

Elevutveckling och utbud

Naturbruksprogrammet erbjuds i ett begränsat antal av landets kommuner, men har en god geografisk spridning så till vida att det finns i samtliga län. Detta gäller tre av programmets inriktningar: *djur*, *lantbruk* och *skog*. Däremot har den fjärde inriktningen, *trädgård*, en svag spridning över landet och förekommer endast i 11 kommuner i södra Sverige. Inom vissa regioner, särskilt de med högre befolkningstäthet, är det en hård konkurrens om eleverna mellan skilda anordnare av naturbruksprogrammet.

Det finns, jämfört med andra gymnasieprogram, omfattande nätverk inom naturbrukssektorn som bidrar till att förena skolorna. Ett sådant nätverk är den tidigare gemensamma organisatoriska tillhörigheten genom landstingsförbundet. Vidare finns det inom sektorn aktiva och välorganiserade branschorganisationer som är engagerade i utbildningarna. Dessutom är många av naturbruksskolorna medlemmar i Naturbruksskolornas förening, som årligen arrangerar Naturbruksskolornas Rikskonferens och ett antal fortbildningsdagar inom skilda yrkesämnen.

En annan förenande faktor är att det stora flertalet av lärarna på programmet är utbildade vid samma lärosäte, Sveriges Lantbruksuniversitet. Skolverkets uppfattning är att skolorna överlag har god tillgång till lärare, som i de flesta fall är behöriga. Enstaka skolor har haft svårt att rekrytera lärare i vissa ämnen. Något som försvårar rekryteringen är att många av naturbruksskolorna ligger på landsbygden och att de har svårt att erbjuda heltidstjänster.

lakttagelser om programmet

Efter kontakter med referensskolor och framförallt genom den årligen återkommande rikskonferensen är Skolverkets intryck att skolorna överlag är mycket nöjda med programstrukturen för programmet. Man är också nöjd med det stora antal kurser som är möjligt att erbjuda inom programfördjupningen.

Volymen av inriktningsgemensamma kurser är relativt liten jämfört med övriga program, endast 300 poäng. Då de programgemensamma kurserna omfattar 400 poäng blir utrymmet för programfördjupningen hela 900 poäng. Dessa 900 poäng använder skolorna på mycket olika sätt. Förutom programfördjupningspaket inriktade på skilda yrkesutgångar erbjuder en hel del skolor ett antal naturvetenskapliga kurser. Erbjudandet av dessa kurser utformas som ett paket, som får beteckningar såsom ”naturvetenskaplig profil”. Poängtalet på dessa paket är relativt stort, i storleksordningen 500 poäng eller mer, och tar således en avsevärd del av det tillgängliga poängantalet i programfördjupningen på bekostnad av yrkeskurser. Konsekvensen blir många gånger dessutom ett utökat poängantal för den enskilde eleven. Skolverkets hållning till detta är negativ, då de naturvetenskapliga kurserna i hög grad inkräktar på elevernas möjligheter att läsa yrkeskurser, samt att dessa kurser inte heller används på det sätt som det var tänkt. Tanken var att enskilda kurser inlagda i sitt yrkesmässiga sammanhang skulle fördjupa och stärka elevens yrkeskunskande inom ett visst område, inte att skolorna delvis skulle ge ett naturvetenskapligt program på bekostnad av en reducerad yrkesutbildning.

Även när det gäller individuellt val är det stora variationer i de olika skolornas uppbygg. Ett mönster är att många skolor erbjuder yrkeskurser i anslutning till den eller de inriktningar som skolan erbjuder.

Det finns utbildningar inom programmet som skiljer sig avsevärt åt beloppsmässigt inom samma inriktning. Detta kan dels leda till att vissa skolor inte får full kostnadsersättning för en utbildning, dels att vissa skolor överkompenseras och får en icke avsedd konkurrensfördel. Riksprislistans nivå kan därför påverka vilka utbildningar som erbjuds av skolorna. Yrkesprogramsutredningen lyfte samma fråga och föreslog en ändring i programstrukturen och inriktningarna som ett sätt att komma

åt problemet och skapa tydlighet.³⁸ Denna utrednings förslag resulterade i ett regeringsuppdrag till Skolverket att se över inriktningarna på programmet. Skolverket har under 2016 utrett frågan och föreslagit regeringen åtgärder.³⁹

Nationella programrådet framhåller frågan om riksrekrytering som angelägen, och bedömer att en sådan på ett positivt sätt skulle effektivisera utbildningen. Ett riksinlag skulle ge möjlighet till större klasser inom yrkesutgångar som i ett närområde lockar få elever.⁴⁰

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Elever från naturbruksprogrammet blir i huvudsak väl förberedda för arbetslivet. Många skolor, dock inte alla, anser att det är viktigt för skolorna att ge eleverna en bred kompetens och inte låta studieplanerna vara alltför specialiserade.

Arbetslivets efterfrågan på elever från naturbruksprogrammets yrkesutgångar varierar. Behovet av personer som är utbildade inom inriktningen trädgård överstiger vida det antal som utbildas.⁴¹ Programrådet anser att när skolor med goda resurser för utbildning inom trädgård blir tvungna att lägga ner inriktningen, kan det i framtiden bli svårt att återskapa nödvändiga resurser såsom yrkeslärare, undervisningsmaterial i form av markbyggnadshallar, växthus etc. samt tillgång till lämpliga arbetsplatser för elevernas arbetsplatsförlagda lärande. Vidare anser programrådet att behovet av möjligheter till vuxenutbildning i detta sammanhang blir särskilt angeläget. Programrådet menar att en konsekvens av att få ha en grundutbildning inom trädgårdsområdet, är att det blir alltför få sökande till trädgårdsutbildningar på yrkeshögskola för att sådana ska kunna starta, vilket leder till alltför få vidareutbildade i förhållande till behoven.

Det nationella programrådet anser att arbetsmarknadens behov av utbildade elever på alla yrkesutgångar inom inriktningen *lantbruk*, yrkesutgången skogsmaskinförare och yrkesutgången skogsvårdare inom inriktningen *skog* är större än antalet som utbildas. Det är också en god arbetsmarknad för elever på yrkesutgångarna hästskötare – trav, djursjukvård samt arbete med forskningsdjur inom inriktningen *djur*. Däremot är arbetsmarknadens behov mindre än det antal elever som utbildas på yrkesutgången jakt- och viltvård inom inriktningen *skog*, samt yrkesutgångarna arbete med hund, djurvård och hästskötare – ridning inom inriktningen *djur*.⁴²

³⁸ SOU 2015:29: *En yrkesinriktning inom teknikprogrammet*. Delbetänkande av Yrkesprogramsutredningen.

³⁹ Skolverkets diarienummer 2015:1247

⁴⁰ Redovisning av uppdrag om Skolverkets samverkan med de nationella programråden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan (U2013/1100/S).

⁴¹ SLU 2012: *Branschbeskrivning trädgård*.

⁴² Protokoll från Nationella programrådet för naturbruksprogrammet 2014-05-18

2017-04-05
111 (207)
Dnr 2016:01706

Eftersom vissa av naturbruksskolorna ägs av branscherna underlättas möjligheterna att organisera en bra apl-verksamhet. Det är lätt eller relativt lätt att hitta apl-platser för så gott som alla yrkesutgångar inom inriktningarna *lantbruk*, *skog* och *trädgård*. Däremot varierar det avseende olika yrkesutgångar inom inriktningen *djur*. Avseende yrkesutgången hästkötare går det relativt bra. Däremot är det betydande svårigheter på många skolor när det gäller alla andra yrkesutgångar inom inriktningen *djur*.

Samverkan med arbetslivet genom lokala programråd på inriktningen *skog* fungerar bra på de skolor som har yrkesutgångarna skogsmaskinförare, skogsvårdare och skogsmaskin – service. På de få skolor i landet som har inriktningen *trädgård* fungerar det också bra på alla yrkesutgångar.

På andra yrkesutgångar än de ovan nämnda är det mycket varierande kvalitet på verksamheten med lokala programråd. På många av de skolor som har dessa inriktningar, och där det ändå finns lokala programråd, utgörs ledamöterna många gånger av få representanter från arbetslivet. Arbetslivsrepresentation förekommer i några regionala programråd, men dessa samverkar sällan med de lokala programråden.

Restaurang- och livsmedelsprogrammet (RL)

Restaurang- och livsmedelsprogrammet är ett av de medelstora yrkesprogrammen med drygt 5 500 elever läsåret 2016/17, ungefär 56 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 69 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en något lägre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från restaurang- och livsmedelsprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom restaurang- och livsmedelssektorn, till exempel inom restaurang, bageri och med färskvaror. Programmet har tre inriktningar: bageri och konditori; färskvaror, delikatesser och catering; kök och servering.

Elever på programmet

Andelen elever som söker programmet i första hand har successivt minskat sedan starten. Programmets elever utgör en allt mindre andel i relation till elevkullen som helhet men också i relation till eleverna på yrkesprogrammen. Andelen lärlingar är 8 procent läsåret 2016/17 vilket är det samma som föregående år.

Tabell 103. Sökande och nybörjare på restaurang- och livsmedelsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	3 433	2 909	2 683	2 559	2 293	2 125
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	2,9	2,6	2,5	2,4	2,2	1,9
Antal nybörjarelever i år 1*	2 343	1 973	1 831	1 813	1 513	1 483
Andel (%) nybörjare	79,8	79,4	80,6	81,7	82,6	82,4
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	176,3	179,1	185,0	188,8	190,9	193,0

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 104. Andel (%) elever i år 1 på restaurang- och livsmedelsprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,2	2,0	1,9	1,8	1,5	1,3
... av elever på nationella program	2,7	2,4	2,3	2,3	1,9	1,8
... av elever på yrkesprogram	7,0	6,7	6,6	6,7	5,8	5,5

Tabell 105. Antal elever på restaurang- och livsmedelsprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	2 940	2 486	2 275	2 224	1 834	1 803
Antal elever i år 2	-	2 702	2 261	2 096	2 054	1 730
Antal elever i år 3	-	-	2 582	2 178	2 029	1 985
Totalt antal elever			7 118	6 498	5 917	5 518
Varav lärlingar	119	228	335	453	478	446

Bland eleverna på restaurang- och livsmedelsprogrammet är kvinnor och män förhållandevis jämnt fördelade. Andelarna ligger dessutom stabilt över tid. Det är relativt få elever med utländsk bakgrund på programmet även om andelen har ökat något över tid. Det är det program där det är vanligast att eleverna läser hos en offentlig huvudman och andelen har ökat över tid. Andelen elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning har ökat över tid och ligger nu över genomsnittet för yrkesprogrammen.

Tabell 106. Eleverna på restaurang- och livsmedelsprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	2 940	5 188	7 118	6 498	5 917	5 518
Andel (%) kvinnor	54,1	56,6	57,0	57,9	57,7	56,4
Andel (%) män	45,9	43,4	43,0	42,1	42,3	43,6
Andel (%) svensk bakgrund	91,1	91,1	90,6	89,4	89,3	88,8
Andel (%) utländsk bakgrund	8,9	8,9	9,4	10,6	10,7	11,2
Andel (%) offentlig huvudman	82,9	83,8	85,6	86,2	85,9	86,0
Andel (%) enskild huvudman	17,1	16,2	14,4	13,8	14,1	14,0
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	31,6	32,9	33,8	34,9	36,9	38,1
– gymnasial (%)**	68,4	67,1	66,2	65,1	63,1	61,9

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Restaurang- och livsmedelsprogrammet har sedan 2011 minskat, främst vad gäller antalet skolenheter med enskild huvudman samt antal skolkommuner.

Tabell 107. Antal skolenheter med elever i år 1 på restaurang- och livsmedelsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	145	131	141	133	124
Offentlig huvudman	-	110	103	112	107	105
Enskild huvudman	-	35	28	29	26	19

Tabell 108. Antal skolkommuner med elever i år 1 på restaurang- och livsmedelsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	132	115	107	110	102	102

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Fördelningen mellan programmets inriktningar är stabil över tid. Den största inriktningen, *kök och servering*, läses av tre fjärdedelar av programmets elever. Där återfinns nio av tio av de män som läser på programmet. Den näst största, *bageri och konditori*, läses av drygt en femtedel av eleverna. Det är endast en procent som väljer inriktningen *färskevaror, delikatesser och catering*.

2017-04-05

114 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 109. Antal och andel (%) elever per restaurang- och livsmedelsprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Bageri och konditori									
Antal elever	483	408	75	442	354	88	442	377	65
Andel (%) elever	22,3	32,2	8,3	21,9	29,8	10,6	22,4	32,0	8,2
Färsvaror, delikatesser och catering									
Antal elever	12	9	3	35	25	10	19	15	4
Andel (%) elever	0,6	0,7	0,3	1,7	2,1	1,2	1,0	1,3	0,5
Kök och servering									
Antal elever	1 674	849	825	1 540	808	732	1 515	787	728
Andel (%) elever	77,2	67,1	91,4	76,4	68,1	88,2	76,7	66,8	91,3
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	2 169	1 266	903	2 017	1 187	830	1 976	1 179	797
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Det är ungefär tio procent av elever som lämnar programmet efter ett år. De flesta byter till ett annat yrkesprogram. Det är ytterligare några procentenheter som lämnar programmet efter två år. Andelen som inte är registrerade i gymnasieskolan efter två år har minskat över tid.

2017-04-05

115 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 110. Fördelning av nybörjarelever på restaurang- och livsmedelsprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	88,2	86,9	89,9	90,7	89,6
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,7	5,9	5,0	4,2	5,6
	Bytt till högskoleförberedande program	2,7	3,0	2,4	2,4	2,6
	Bytt till introduktionsprogram	0,9	2,3	0,9	1,3	0,7
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,5	1,9	1,8	1,5	1,7
Efter två år	Samma program	84,6	82,7	85,9	87,8	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,8	7,7	5,4	5,4	
	Bytt till högskoleförberedande program	2,7	3,0	2,9	2,6	
	Bytt till introduktionsprogram	0,9	1,9	0,9	0,9	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	5,0	4,7	4,9	3,3	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Totalt 76,5 procent av eleverna på restaurang- och livsmedelsprogrammet slutförde utbildningen inom tre år, jämfört med snittet för yrkesprogrammen på 78,2 procent. Vidare har en något lägre andel tagit examen, samt slutfört utbildningen inom samma program som de har påbörjat, jämfört med yrkesprogrammen sammantaget.

Tabell 111. Genomströmning för nybörjarelever på restaurang- och livsmedelsprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Restaurang- och livsmedels-programmet	1 831	76,5	68,7	7,8	75,8	9,3
Kvinnor	1 066	78,3	72,2	6,1	77,6	8,8
Män	765	73,9	63,7	10,2	73,2	9,9
Svensk bakgrund	1 682	77,3	70,2	7,2	76,6	9,2
Utländsk bakgrund	149	66,4	51,7	14,8	66,4	10,1
Offentlig huvudman	1 571	77,5	69,1	8,4	77,0	9,2
Enskild huvudman	260	70,4	66,2	4,2	68,5	10,0
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	654	80,3	74,3	6,0	79,5	8,3
– gymnasial*	1 145	74,3	65,8	8,6	73,6	10,0

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Genomströmningen har ökat med 3,2 procentenheter mellan åren, liksom andelen som slutför utbildningen med examen (från 66,2 procent till 68,7 procent). Det är även en högre andel av nybörjareleverna 2013 som slutför utbildningen inom samma program (75,8) jämfört med nybörjareleverna 2012 (71,2 procent).

Studieresultat

Det var en något lägre andel elever som avslutade gymnasieskolans restaurang- och livsmedelsprogram med examen (85,9 procent) jämfört med snittet för yrkesprogrammen (87,3 procent). Det var också en lägre andel som läste utökad program och som avslutade gymnasiestudierna med grundläggande högskolebehörighet. Sammantaget var det 23,5 procent av eleverna på restaurang- och livsmedelsprogrammet som erhöll grundläggande behörighet till högskolan jämfört med 35,5 procent av eleverna på yrkesprogrammen totalt sett. Fördelningen mellan män och kvinnor, elever med svensk respektive utländsk bakgrund, samt mellan elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning och lägre utbildning är liknande fördelningen i de flesta yrkesprogrammen. De elever som har erhållit examen och grundläggande högskolebehörighet är företräddandevis kvinnor, elever med svensk bakgrund och elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning.

2017-04-05

117 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 112. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på restaurang- och livsmedelsprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	1 746	85,9	14,1	40,1	23,5	13,5
Kvinnor	1 036	88,3	11,7	42,3	26,8	14,0
Män	710	82,4	17,6	36,9	18,7	12,8
Svensk bakgrund	1 574	87,3	12,7	40,0	24,6	13,6
Utländsk bakgrund	172	73,3	26,7	40,7	14,0	12,8
Offentlig huvudman	1 519	85,1	14,9	40,0	21,7	13,4
Enskild huvudman	227	91,6	8,4	40,5	35,7	13,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	628	89,2	10,8	45,9	32,8	13,8
– gymnasial*	1 083	84,3	15,7	36,9	18,5	13,3

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

En lägre andel elever erhöll grundläggande högskolebehörighet år 2016 jämfört med föregående år, 23,5 respektive 26,5 procent. Därutöver har inga nämnvärda förändringar skett.

Kommentarer om restaurang- och livsmedelsprogrammet

Elevutveckling och utbud

Mellan läsåren 2011/12 och 2016/17 har restaurang- och livsmedelsprogrammet haft en kontinuerlig minskning av andelen förstahandssökande från 2,9 procent till 1,9 procent av det totala antalet förstahandssökande. Minskningen går å ena sidan att beskriva som liten då den endast omfattar en procent av landets elever. Å andra sidan så är den dramatisk ur ett elevperspektiv då den påverkar elevens möjlighet att få tillgång till programmets utbud. En minskad tillgång till utbudet på orten påverkar i sin tur sannolikt också elevernas gymnasieval där valet mellan att få läsa det man helst vill ska vägas mot att studera på annan ort. Denna negativa spiral ur ett elevperspektiv syns tydligast på programmets mindre inriktningar. Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är detta bekymmersamt även för programmets större inriktningar.

Restaurang- och livsmedelsprogrammet har idag tre inriktningar. Inriktningen *kök och servering* är störst med ungefär 80 procent av programmets elever. Yrkesutgången

2017-04-05

118 (207)

Dnr 2016:01706

kock är den som elever oftast förknippar med programmet. Kockyrket får stort utrymme i media och i tävlingssammanhang och efterfrågan på kockar är stor. Trots detta viker elevunderlaget. Elever med yrkesutgång mot servering är även de efterfrågade på arbetsmarknaden.

Inriktningen *bageri och konditori* omfattar mindre än 20 procent av programmets elever och utbildar mot den hantverksmässiga och kundnära delen av näringen. Före 2011 var motsvarande utbildning även inriktad mot industrin, vilket krävt ett omställningsarbete på skolorna. Yrkesutgångarna inom inriktningen *bageri och konditori* innefattar en dubbel kompetens i både bageri och konditori men utbildningen kan också nischas mot *ett* av de två yrkesområdena, utöver den generella kompetensen.

Inriktningen *färskevaror, delikatesser och catering* har mycket få elever. Programrådet anser att denna inriktning inte fyller något tydligt behov ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Samtidigt ska det noteras att de skolor som erbjuder inriktningen vittnar om en arbetsmarknad som efterfrågar kompetensen och om elever som tas emot med öppna armar. Antalet kommuner som erbjuder inriktningen har minskat till en så förhållandevis låg nivå att inriktningen för de flesta elever i praktiken inte ses som en del av utbudet. Vissa skolor som tidigare erbjudit inriktningen *färskevaror, delikatesser och catering* erbjuder nu istället yrkesutgångar mot området inom de övriga inriktningarna. Yrkesutgången expertsäljare har då exempelvis blivit butikskock eller liknande.

lakttagelser om programmet

Den vanligaste frågan som uppkommer vid skolbesök eller i diskussioner med arbetslivet på nationell nivå är att programmet tappar elever och vad som kan göras åt problemet med ett minskande elevunderlag. Det verkar inte finnas något givet svar på detta. Förslag till lösningar saknas inte, men dessa pekar åt olika håll och är ofta inte underbyggda. På skolorna arbetar man ofta mer aktivt med att informera elever på grundskolan och arbetslivets organisationer har satt in kampanjer i syfte att göra programmets yrken mer attraktiva. På skolor med lågt elevunderlag förkommer att elevgrupperna integreras med elever från introduktionsprogrammen och med vuxenstuderande.

Elever på referensskolorna för restaurang- och livsmedelsprogrammet vittnar om svårigheter att välja mellan kurser som ger grundläggande högskolebehörighet och kurser som är mer yrkesanpassade. Yrkeskurserna saknas ofta som alternativ i det individuella valet. Schematekniska svårigheter anges ofta som skäl bland lärare och skolledning till varför yrkeskurserna ofta förläggs till hela dagar medan schemat för det individuella valet ofta innebär kortare lektionstid.

De mest prioriterade frågorna enligt det nationella programrådet för restaurang- och livsmedelsprogrammet är att öka antalet elever på programmet och göra fler elever anställningsbara. Programrådet har uppmärksammat att vissa bageriutbildningar inom programmet inte har noterat den förändring från det industriella till det hantverksmässiga som skett i och med reformen.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Enligt erfarenheter från Skolverkets programreferensskolor⁴³ följer skolorna i stor utsträckning det av Skolverket och nationella programrådet föreslagna innehållet för yrkesutgångarna kock respektive bagare och konditor. Istället för yrkesutgången servitör erbjuder flera skolor yrkesutgången kock som förstärkts med serveringskurser. Skolorna menar att en sådan yrkesutgång ger eleverna större möjligheter på arbetsmarknaden än den som branschen på nationell nivå rekommenderar.

Det nationella programrådet menar att det finns mycket som talar för ett kraftigt ökande rekryteringsbehov inom restaurang- och livsmedelssektorn, särskilt inom restaurang. Enligt Arbetsförmedlingens bedömning är arbetsmarknaden mycket god för kockar med relevant utbildning och yrkeserfarenhet. Arbetsförmedlingen bedömer att även bagare och konditorer samt servitörer med relevant utbildning har goda möjligheter till jobb. Även här betonas erfarenhet och hantverksmässig kunskap.⁴⁴

⁴³ Skolverkets programreferensskolor för restaurang- och livsmedelsprogrammet är främst skolor med ganska många elever. Drygt hälften av skolorna som erbjuder programmet har färre än 15 elever per årskull.

⁴⁴ Arbetsförmedlingen 2015: *Var finns jobben? Bedömning för 2015 och en långsiktig utblick.*

VVS- och fastighetsprogrammet (VF)

VVS- och fastighetsprogrammet är det minsta yrkesprogrammet med drygt 3 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 97 procent av eleverna är män. Efter tre år lämnar 74 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en högre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från VVS- och fastighetsprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom sektorerna fastighet, kyl- och värmepump, ventilation samt VVS. Programmet har fyra inriktningar: fastighet; kyl- och värmepumpsteknik; ventilationsteknik; VVS.

Elever på programmet

Andelen elever som söker programmet i första hand ligger något lägre än det gjorde inledningsvis. Likaså har andelen elever i år 1 på programmet minskat i förhållande till hela elevkullen men ligger förhållandevis stabilt i relation till de övriga yrkesprogrammen. Andelen lärlingar på programmet har stigit från 18 till 19,5 procent.

Tabell 113. Sökande och nybörjare på VVS- och fastighetsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	1 795	1 628	1 504	1 441	1 298	1 414
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	1,5	1,5	1,4	1,4	1,2	1,3
Antal nybörjarelever i år 1*	1 233	1 149	1 061	984	904	1 012
Andel (%) nybörjare	81,5	82,7	85,4	83,6	82,5	87,6
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	174,1	171,5	177,3	178,4	180,9	184,1

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomsnittligt beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 114. Andel (%) elever i år 1 på VVS- och fastighetsprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	0,8
... av elever på nationella program	1,4	1,4	1,3	1,2	1,1	1,2
... av elever på yrkesprogram	3,6	3,8	3,6	3,6	3,4	3,5

Tabell 115. Antal elever på VVS- och fastighetsprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	1 513	1 390	1 242	1 180	1 097	1 156
Antal elever i år 2	-	1 412	1 268	1 158	1 103	1 025
Antal elever i år 3	-	-	1 364	1 244	1 129	1 043
Totalt antal elever			3 874	3 582	3 329	3 224
Varav lärlingar	75	271	531	576	599	630

Eleverna på programmet är nästan uteslutande män. Andelen elever med utländsk bakgrund ökade fram till föregående läsår men har nu minskat något. Fördelningen av elever mellan offentlig och enskild huvudman ligger nära genomsnittet för yrkesprogrammen. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning har ökat något sedan läsåret 2012/13 men inte lika mycket som genomsnittet för yrkesprogrammen har ökat.

Tabell 116. Eleverna på VVS- och fastighetsprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	1 513	2 802	3 874	3 582	3 329	3 224
Andel (%) kvinnor	2,0	2,3	2,5	2,5	2,9	3,0
Andel (%) män	98,0	97,7	97,5	97,5	97,1	97,0
Andel (%) svensk bakgrund	88,4	86,5	86,0	85,0	83,8	84,6
Andel (%) utländsk bakgrund	11,6	13,5	14,0	15,0	16,2	15,4
Andel (%) offentlig huvudman	69,4	70,6	70,3	69,9	70,7	72,1
Andel (%) enskild huvudman	30,6	29,4	29,7	30,1	29,3	27,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	32,3	31,9	32,2	33,0	33,6	34,6
– gymnasial (%)**	67,7	68,1	67,8	67,0	66,4	65,4

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

VVS- och fastighetsprogrammet har sedan starten långsamt minskat i antal skolenheter samt skolkommuner och ges under läsåret 2016/17 av 103 skolenheter och i 71 skolkommuner.

Tabell 117. Antal skolenheter med elever i år 1 VVS- och fastighetsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	110	102	102	105	103
Offentlig huvudman	-	69	64	61	67	65
Enskild huvudman	-	41	38	41	38	38

Tabell 118. Antal skolkommuner med elever i år 1 på VVS- och fastighetsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	87	79	72	69	73	71

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Majoriteten av eleverna på programmet läser inriktningen *VVS*. Av de mindre inriktningarna väljer männen främst *kyl- och värmepumpsteknik*. Kvinnorna på programmet är mycket få i antal men väljer utöver *VVS* främst inriktningen *fastighet*.

Tabell 119. Antal och andel (%) elever per VVS- och fastighetsprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män
Fastighet									
Antal elever	102	2	100	68	3	65	66	3	63
Andel (%) elever	8,2	6,1	8,3	6,0	10,7	5,9	6,4	12,0	6,3
Kyl- och värme- pumpsteknik									
Antal elever	94	5	89	103	3	100	83	1	82
Andel (%) elever	7,6	15,2	7,3	9,1	10,7	9,1	8,0	4,0	8,1
Ventilationsteknik									
Antal elever	19	1	18	18	0	18	12	0	12
Andel (%) elever	1,5	3,0	1,5	1,6	0,0	1,6	1,2	0,0	1,2
VVS									
Antal elever	1 029	25	1004	940	22	918	872	21	851
Andel (%) elever	82,7	75,8	82,9	83,3	78,6	83,4	84,4	84,0	84,4
Alla elever med regi- strerad inriktning									
Antal elever	1 244	33	1 211	1 129	28	1 101	1 033	25	1 008
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Efter två år är det ungefär 15 procent av eleverna som inte längre är kvar på programmet. Drygt hälften av dessa byter till ett annat yrkesprogram. Ytterligare en tredjedel återfinns inte i gymnasieskolan.

Tabell 120. Fördelning av nybörjarelever på VVS- och fastighetsprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	91,2	87,3	89,6	88,7	88,1
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,4	8,4	7,2	6,9	6,4
	Bytt till högskoleförberedande program	1,1	2,3	0,7	0,9	1,9
	Bytt till introduktionsprogram	0,4	1,0	1,0	1,2	..
	Ej registrerad i gymnasieskolan	0,9	1,0	1,5	2,2	2,8
Efter två år	Samma program	88,2	83,7	85,7	84,2	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	6,4	9,1	8,1	8,2	
	Bytt till högskoleförberedande program	1,5	2,0	1,3	1,5	
	Bytt till introduktionsprogram	0,6	0,9	1,8	1,5	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,4	4,3	3,1	4,5	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Det är en högre andel elever på VVS- och fastighetsprogrammet som slutförde studierna inom tre år (79,4) än på yrkesprogrammen sammantaget (78,2). Framst är det männen, eleverna med svensk bakgrund, samt eleverna vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning som har slutfört utbildningen inom tre år. Det är även en högre andel av elever på VVS- och fastighetsprogrammet som har erhållit examen efter tre års studier, liksom har slutfört samma program som de har påbörjat, jämfört med snittet.

Tabell 121. Genomströmning för nybörjarelever på VVS- och fastighetsprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångs-elever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
VVS- och fastighetsprogrammet	1 061	79,4	73,7	5,7	77,9	8,7
Kvinnor	31	64,5	61,3	3,2	54,8	9,7
Män	1 030	79,8	74,1	5,7	78,5	8,6
Svensk bakgrund	922	81,2	76,5	4,8	79,7	8,6
Utländsk bakgrund	137	67,9	56,2	11,7	66,4	9,5
Offentlig huvudman	758	86,0	79,7	6,3	85,1	6,5
Enskild huvudman	303	62,7	58,7	4,0	59,7	14,2
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	334	81,4	76,3	5,1	79,6	8,7
– gymnasial*	714	78,6	72,7	5,9	77,2	8,7

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen elever som slutför utbildningen på VVS- och fastighetsprogrammet inom tre år har ökat, bland nybörjarna 2012 var det 76,6 procent som slutförde utbildningen inom tre år jämfört med 79,4 procent av nybörjarna 2013. Tidigare låg andelen elever som slutförde utbildningen inom tre år under snittet för yrkesprogrammen medan andelen nu ligger över snittet. Även andelen elever som erhåller en examen efter tre års studier har ökat med 4,7 procentenheter. Vidare har andelen elever som slutför utbildningen inom samma program ökat från 73,2 till 77,9 procent.

Studieresultat

Det är en relativt stor andel elever som avslutade VVS- och fastighetsprogrammet med examen, 91,7 procent av eleverna gjorde det jämfört med 87,3 procent av eleverna på yrkesprogrammen sammantaget. Däremot är det en lägre andel elever på VVS- och fastighetsprogrammet som läste utökat program (36,5 procent), samt nådde högskolebehörighet (21,9 procent). Till skillnad från många andra program är det en något högre andel män än kvinnor som erhöll examen på VVS- och fastighetsprogrammet, 91,7 procent jämfört med 90,9 procent. Det är dock vanligare att kvinnorna erhållit grundläggande högskolebehörighet, 22,7 procent av kvinnorna gjorde det jämfört med 21,9 procent av männen.

2017-04-05

125 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 122. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på VVS- och fastighetsprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
VVS- och fastighetsprogrammet	990	91,7	8,3	36,5	21,9	12,5
Kvinnor	22	90,9	9,1	27,3	22,7	12,7
Män	968	91,7	8,3	36,7	21,9	12,5
Svensk bakgrund	857	92,9	7,1	36,5	22,3	12,6
Utländsk bakgrund	133	84,2	15,8	36,1	19,5	11,7
Offentlig huvudman	731	91,2	8,8	35,4	20,2	12,6
Enskild huvudman	259	93,1	6,9	39,4	26,6	12,2
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	324	93,2	6,8	40,1	26,2	12,6
– gymnasial*	644	91,1	8,9	34,2	20,0	12,4

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som avslutar studierna med examen har ökat med 5,1 procentenheter mellan åren. Ökningen har skett i alla grupper som presenteras i tabell 11. Andelen elever som läser utökat program, samt som erhåller grundläggande behörighet till högskolan har också ökat. Föregående år var det 30,9 procent av eleverna som läste utökat program jämfört med 36,5 procent av eleverna år 2016. Vidare var det 19,9 procent som uppnådde grundläggande högskolebehörighet föregående år jämfört med 21,9 procent året därpå.

Kommentarer om VVS- och fastighetsprogrammet

Utvecklingen av elever och utbud

VVS- och fastighetsprogrammet är ett av de minsta yrkesprogrammen, och andelen av gymnasieeleverna som börjat på detta program har dessutom minskat något under de fem läsåren sedan Gy 2011 infördes. Programmet är gles förekommande över landets kommuner.

Inriktningen *VVS* dominerar programmet då de flesta av yrkeslärarna har denna bakgrund. En tendens är att inriktningar som får få sökande läggs ner. Ett förslag från Skolverkets nationella programråd är att begränsa antalet yrkesutgångar från programmet.

Endast omkring två procent av eleverna på programmet är kvinnor. Det nationella programrådet önskar en översyn av programmet för att förbättra balansen mellan inriktningarna, och för att granska styrdokumenterna ur bl.a. ett genusperspektiv.

lakttagelser om programmet

Erfarenheter från Skolverkets programreferensskolor visar att eleverna inte alltid har kunskap om vad de tre mindre inriktningarna, *fastighet, kyl- och värmepumpsteknik* och *ventilationsteknik* innebär. Bäst information anser eleverna att man har om *VVS*, som är den största av programmets inriktningar. Det nationella programrådet önskar ett antal ändringar av examensmål och ämnesplaner för att ge eleverna bättre kunskap om de olika yrken programmet leder till, innan val av inriktning görs.

Enligt det nationella programrådet är det en pedagogisk uppgift för branscher och skolor att få företagen att se eleverna som en tillgång. Programrådet anser att skolorna även behöver ha reda på vilka krav branscherna ställer. En möjlig slutsats av detta är att samverkan mellan skola och arbetsliv behöver vidareutvecklas.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Skolverkets senaste uppföljning av elevernas verksamhet efter gymnasieskolan visar att nästan hälften av eleverna från det tidigare energiprogrammet var etablerade på arbetsmarknaden ett år efter utbildningen.⁴⁵ Arbetsförmedlingen gör bedömningen att det finns en stor efterfrågan på VVS-montörer, en vanlig yrkesutgång från inriktningen VVS.⁴⁶ Enligt programrådet finns även ett stort rekryteringsbehov inom ventilation, men inriktningen *ventilationsteknik* är programmets minsta och har ett mycket begränsat elevantal. Programrådet menar att ventilationsteknik är ett relativt nytt utbildningsområde och befinner sig på flera sätt ännu i en utvecklingsfas, såväl vad gäller rekrytering av elever som av bra arbetsplatser för apl.

VVS- och fastighetsprogrammet är det yrkesprogram som har högst andel lärlingar. Inom några av programmets yrkesutgångar, till exempel VVS-montör, förekommer färdigutbildning efter gymnasieskolan i form av en lärlingsanställning. Branschföreträdare anser att den gymnasiala lärlingsutbildningen kan passa in i branschens utbildningsvägar men lyfter fram vikten av att kvalitetssäkra utbildningen.⁴⁷ Det nationella programrådet framhåller att fastighetsbranschen har behov av arbetskraft, men att företagen drar sig för att anställa ungdomar utan yrkeserfarenhet. Samma sak gäller för VVS-montörer som i statistiken ser ut att vara ett bristyrke, men där det ändå är svårt för nytexaminerade att få jobb då branschen föredrar utbildade med yrkeserfarenhet. Vissa företag anställer nästan enbart utbildade från yrkeshögskolan.

⁴⁵ Skolverket 2014: *Vad ungdomar gör efter gymnasieskolan*, rapport 411. Det ska poängteras att det tidigare Energiprogrammet inte är fullt jämförbart med VVS- och fastighetsprogrammet.

⁴⁶ Arbetsförmedlingen 2015: *Var finns jobben? Bedömning för 2015 och en långsiktig utblick*.

⁴⁷ Skolverket 2013: *Utvecklingen av lärlingsutbildningen*, rapport 397.

Vård- och omsorgsprogrammet (VO)

Vård- och omsorgsprogrammet är ett av de medelstora yrkesprogrammen med drygt 9 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 80 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 68 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en något lägre andel än på yrkesprogrammen över lag.

Efter examen från vård- och omsorgsprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Programmet har inga inriktningar.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande till programmet har stigit sedan läsåret 2011/12. Andelen elever i år 1 är stabil i relation till hela elevkullen men det är en allt större andel av eleverna som läser yrkesprogram som går på just vård- och omsorgsprogrammet. Andelen lärlingar har ökat från knappa 8 till 9,3 procent.

Tabell 123. Sökande och nybörjare på vård- och omsorgsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	3 924	3 772	4 117	3 905	4 216	4 512
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	3,3	3,4	3,9	3,7	4,0	4,1
Antal nybörjarelever i år 1*	2 546	2 300	2 435	2 344	2 399	2 516
Andel (%) nybörjare	76,3	73,6	75,3	75,4	75,0	75,8
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	180,9	178,4	183,5	187,5	188,6	190,4

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 124. Andel (%) elever i år 1 på vård- och omsorgsprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,5	2,5	2,7	2,6	2,6	2,4
... av elever på nationella program	3,1	3,1	3,3	3,2	3,4	3,4
... av elever på yrkesprogram	8,0	8,5	9,4	9,4	10,1	10,3

Tabell 125. Antal elever på vård- och omsorgsprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	3 345	3 142	3 250	3 132	3 218	3 362
Antal elever i år 2	-	3 078	2 967	3 063	3 010	3 118
Antal elever i år 3	-	-	3 062	2 969	3 040	2 981
Totalt antal elever			9 279	9 164	9 268	9 461
Varav lärlingar	134	356	575	715	729	877

Eleverna på programmet är övervägande kvinnor även om andelen män ökar något över tid. Vård- och omsorgsprogrammet är det program som har den största andelen elever med utländsk bakgrund. En fjärdedel av eleverna läser programmet hos enskilda huvudmän. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning är relativt stabil över tid.

Tabell 126. Eleverna på vård- och omsorgsprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	3 345	6 220	9 279	9 164	9 268	9 461
Andel (%) kvinnor	82,2	82,3	82,4	81,4	81,1	80,4
Andel (%) män	17,8	17,7	17,6	18,6	18,9	19,6
Andel (%) svensk bakgrund	75,8	73,1	71,9	68,1	66,2	62,9
Andel (%) utländsk bakgrund	24,2	26,9	28,1	31,9	33,8	37,1
Andel (%) offentlig huvudman	80,7	79,4	78,3	75,4	77,0	76,0
Andel (%) enskild huvudman	19,3	20,6	21,7	24,6	23,0	24,0
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	31,9	32,1	31,5	30,9	31,3	32,0
– gymnasial (%)**	68,1	67,9	68,5	69,1	68,7	68,0

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Sedan införandet av Gy 2011 har vård- och omsorgsprogrammet ökat i antal skolenheter med offentlig huvudman medan antalet skolenheter med enskild huvudman varit stabilt. Det har även skett en mindre ökning av antalet skolkommuner som har elever i år 1 på programmet.

Tabell 127. Antal skolenheter med elever i år 1 på vård- och omsorgsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	180	186	191	205	214
Offentlig huvudman	-	133	138	144	160	166
Enskild huvudman	-	47	48	47	45	48

Tabell 128. Antal skolkommuner med elever i år 1 på vård- och omsorgsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	142	136	138	132	143	147

Elever som stannat kvar eller bytt program

Det är knappt tio procent som lämnar programmet efter ett år, dessa elever byter framför allt till ett annat yrkesprogram men denna andel liksom de elever som byter

till ett högskoleförberedande program har minskat över tid. Andelen elever som efter två år inte är registrerade i gymnasieskolan har däremot ökat sedan starten.

Tabell 129. Fördelning av nybörjarelever på vård- och omsorgsprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	89,6	90,2	90,3	91,2	90,9
	Bytt till (annat) yrkesprogram	5,4	4,9	5,2	4,4	4,3
	Bytt till högskoleförberedande program	2,8	2,7	2,1	2,0	2,0
	Bytt till introduktionsprogram	1,1	1,1	1,3	1,1	0,8
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,1	1,2	1,1	1,3	2,0
Efter två år	Samma program	87,1	86,9	87,1	87,6	
	Bytt till (annat) yrkesprogram	5,7	5,7	5,5	5,0	
	Bytt till högskoleförberedande program	2,7	2,8	2,3	2,2	
	Bytt till introduktionsprogram	0,6	0,7	1,0	0,9	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,8	3,9	4,0	4,3	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Andelen elever som slutförde utbildningen på gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram inom tre år är relativt låg, 75,4 procent gjorde det jämfört med 78,2 procent av eleverna på yrkesprogrammen totalt. På det här programmet har kvinnorna en bättre genomströmning än männen, 77,0 procent av kvinnorna slutförde utbildningen inom tre år jämfört med 67,2 procent av männen. Vidare är det en lägre andel av eleverna på vård- och omsorgsprogrammet som har slutfört utbildningen inom samma program som de har påbörjat (74,1 procent) jämfört med snittet för yrkesprogrammen (76,5 procent). Det är också en lägre andel som har tagit examen efter tre år än snittet.

2017-04-05

130 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 130. Genomströmning för nybörjarelever på vård- och omsorgsprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
YP totalt	27 462	78,2	70,8	7,4	76,5	9,4
Vård- och omsorgsprogrammet	2 435	75,4	68,1	7,4	74,1	10,5
Kvinnor	2 045	77,0	69,8	7,2	75,7	9,2
Män	390	67,2	59,0	8,2	65,9	17,4
Svensk bakgrund	1 871	77,4	71,5	5,9	76,0	10,0
Utländsk bakgrund	564	69,0	56,7	12,2	67,9	12,1
Offentlig huvudman	1 904	75,1	67,6	7,5	73,8	10,4
Enskild huvudman	531	76,8	69,9	7,0	75,1	10,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	738	74,7	70,9	3,8	73,8	11,4
– gymnasial*	1 650	76,0	67,2	8,8	74,4	10,1

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Genomströmningen har försämrats något mellan åren, tidigare var det 76,6 procent av eleverna som slutförde utbildningen inom tre år jämfört med 75,4 procent nu. Utöver denna förändring har inga nämnvärda förändringar ägt rum.

Studieresultat

Andelen elever som erhållit examen från vård- och omsorgsprogrammet ligger nära snittet för yrkesprogrammen, 86,0 respektive 87,3 procent. Däremot är det en högre andel elever på programmet som erhållit grundläggande högskolebehörighet (59,9 procent) jämfört med på yrkesprogrammen sammantaget (35,5 procent).

2017-04-05

131 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 131. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på vård- och omsorgsprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	andel (%) med grundläggande högskolebehörighet	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	72,0	14,1
YP totalt	27 331	87,3	12,7	42,4	35,5	13,0
Vård- och omsorgsprogrammet	2 563	86,0	14,0	41,8	59,9	13,2
Kvinnor	2 128	86,3	13,7	39,8	60,6	13,4
Män	435	84,1	15,9	52,0	56,6	12,6
Svensk bakgrund	1 751	90,9	9,1	36,4	66,9	13,7
Utländsk bakgrund	812	75,4	24,6	53,6	44,8	12,3
Offentlig huvudman	1 964	85,1	14,9	40,4	58,0	13,2
Enskild huvudman	599	88,6	11,4	46,6	66,1	13,5
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	750	92,0	8,0	43,3	71,5	13,9
– gymnasial*	1 695	84,1	15,9	40,2	56,6	13,0

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andel elever som erhåller examen från gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram har ökat med cirka 1 procentenhet mellan åren. Andel elever som erhåller grundläggande högskolebehörighet har också ökat marginellt, med 0,8 procentenheter.

Kommentarer om vård- och omsorgsprogrammet

Utvecklingen av elever och utbud

Vård- och omsorgsprogrammet har sedan länge haft ett ganska stabilt elevunderlag. Programmet har en fortsatt stor övervikt av kvinnor trots att många skolor aktivt arbetar med att försöka bredda rekryteringen till programmet.

Programmet har inga inriktningar och det finns heller inga önskemål om några. En tendens som kan anas är att alltfler skolor går mot att erbjuda ett ganska gemensamt utbud av kurser. Skolverket uppfattar det som att det är en typ av mer generell utbildning som efterfrågas med en breddning inom akutsjukvård, psykiatri och vård och omsorg vid demenssjukdom. Vilka kurser som ska ges beslutas oftast i samråd med det lokala arbetslivet i lokala eller regionala programråd.

Programmet har stor andel behöriga lärare. På Skolverkets referensskolor har samtliga lärare varit behöriga och de allra flesta har även lärarlegitimation inom de ämnen de undervisar i. På tre av fyra skolor har minst en lärare i vård och omsorg varit förstelärare.

lakttagelser om programmet

Andelen elever med utländsk bakgrund är förhållandevis hög på programmet. På vissa skolor har en stor majoritet av eleverna inte gått hela grundskolan i Sverige. Många av dessa har dessutom en mycket kort skolbakgrund från sina hemländer. Detta skapar ett stort behov av stöd i flertalet ämnen, i synnerhet engelskan. En del elever har kommit in med dispens i engelska och har kanske bara läst engelska något enstaka år före gymnasieskolan. Andra har läst något mer men är ändå långt ifrån klara med grundskolans engelska. Att bli klar med både grundskolans engelska och gymnasieskolans engelskakurser inom ramen för 3 år bedöms av samtliga uppgiftslämnare som i stort sett omöjligt. Följden blir att dessa elever inte får ut sin yrkesexamen. Många gånger får de arbete ändå då arbetsgivaren ser bortom yrkesexamen och gör bedömningen att de ändå kan utföra de förväntade arbetsuppgifterna. Detta fungerar så länge det råder brist på arbetskraft inom området.

I alla forum där frågan om programstrukturen diskuteras är man i stort nöjd. Skolorna ger eleverna möjlighet att läsa in både grundläggande och särskild behörighet till de mest efterfrågade eftergymnasiala utbildningarna. Många skolor är också generösa med att bevilja utökad studiekurs.

Frågan om tillgång till behörighetsgivande kurser diskuteras inte alls inom vård- och omsorgsprogrammet till skillnad från flera andra yrkesprogram. Alla skolor löser den frågan utifrån elevernas behov även om lösningen ser lite olika ut. Frågan om svårigheterna att få meritpoängen inom ramen för vård- och omsorgsprogrammet är fortsatt under diskussion. Många eftergymnasiala utbildningar som är vanliga efter vård- och omsorgsprogrammet – exempelvis utbildningar till sjuksköterska, arbetsterapeut och socionom – har höga antagningskrav vilket gör att meritpoängen är en viktig fråga.

För många elever på vård- och omsorgsprogrammet är det ofta matematik, engelska, samhällskunskap och historia som är utmanande för eleverna. När det gäller matematik och engelska är det ofta stora studiesvårigheter eller bristande förkunskaper som ligger till grund men när det gäller samhällskunskap och historia är det ofta bristande motivation som tycks vara orsaken. Många skolor arbetar mycket aktivt med stöd i olika former både inom ramen för schemat och utanför schemat.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Det finns en stark tradition inom vårdområdet att satsa mycket på handledarutbildning, och är man ansluten till Vård- och omsorgscollege⁴⁸ så är kraven på handledarutbildning reglerad i avtalet. Många kommuner och landsting erbjuder en central funktion för fördelning av apl-platser. Allmänt är uppfattningen att apl fungerar bra gällande tillgången på kvalitetssäkrade arbetsplatser vad gäller arbetsplatsens utformning, personalens utbildning samt tid för handledning.

Generellt sett fungerar de lokala programråden bra. De är ofta knutna till Vård- och omsorgscollege. Arbetslivet har ofta en stor möjlighet att påverka kurser och vilka yrkesutgångar som ges, men en begränsning ligger i att skolor in-tecknar i stort sett hela programfördjupningen med behörighetsgivande kurser.

De vanligaste yrkesutgångarna är mot akutsjukvård, psykiatri och äldreomsorg eller mot funktionshinderområdet. Vissa skolor satsar även på yrkesutgång mot räddningstjänst, som anses locka killar till programmet. Ett problem har dock visat sig vara att finna relevanta apl-platser och att en del elever känner sig lurade eftersom det inte går att få arbete inom räddningstjänst och ambulans efter genomförd gymnasieutbildning – detta kräver eftergymnasiala studier. Även åldersgränser på 18 år lyfts som ett problem för genomförande av apl.

En mycket stor andel av de elever Skolverket mött har planer på att fortsätta att utbildas efter gymnasieskolan. De vanligaste önskemålen är att läsa till sjuksköterska, socionom och polis. Andelen avgångselever med examen som uppnått grundläggande högskolebehörighet är hög i jämförelse med övriga yrkesprogram.

Vid samtal med eleverna framkommer att gymnasiearbetets roll i utbildningen upplevs som väldigt varierande. Skolverket bedömer dock att vad gymnasiearbetet innebär och hur det ska genomföras har förbättrats och blivit tydligare för eleverna.

Den allmänna bilden hos lärare och skolledare är att de elever som klarar sina betyg och som sköter sin apl får arbete i någon form. Oftast är det i form av timanställningar och vikariat till att börja med, men med tiden finns chans att få en tillsvidare-tjänst inom området. Svårast verkar det vara att få tjänst inom landstingsvården, vilket är vad många ungdomar önskar. Den stora arbetsmarknaden finns inom äldreomsorgen och funktionshinderområdet där de flesta som går en vård- och omsorgsutbildning arbetar.

En relativt stor fråga som diskuterats på olika håll under 2016 är frågan om en undersköterskeexamen efter genomfört vård- och omsorgsprogram. Frågan har

⁴⁸ Vård- och omsorgscollege är en plattform för samverkan mellan arbetsgivare, fackförbund och utbildare inom vård- och omsorgssektorn.

2017-04-05

134 (207)

Dnr 2016:01706

väckts i gymnasieutredningen⁴⁹ men även i andra utredningar⁵⁰ kopplade till kompetensförsörjning inom vården och drivs även av andra organisationer, t ex kommunal, Vård- och omsorgscollege, som har kopplingar till området. Bland lärare och elever ses det som mycket positivt om en undersköterskeexamen skulle införas igen.

⁴⁹ En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)

⁵⁰ Nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen. Dir. 2015:72

⁵¹ Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom

Redovisning per program – högskoleförberedande program

Ekonomiprogrammet (EK)

Ekonomiprogrammet är det tredje största högskoleförberedande programmet med drygt 38 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 52 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 78 procent av eleverna programmet med en examen vilket är den näst högsta andelen på ett högskoleförberedande program.

Efter examen från ekonomiprogrammet ska eleverna ha kunskaper för högskolestudier inom främst ekonomi, juridik och andra samhällsvetenskapliga områden. Programmet har två inriktningar: ekonomi och juridik.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande på programmet fortsätter att stiga. Ekonomiprogrammet tar dessutom upp en allt större andel av eleverna från så väl elevkullen som helhet som eleverna på de högskoleförberedande programmen.

Tabell 132. Sökande och nybörjare på ekonomiprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	10 143	10 690	11 731	12 719	13 823	15 281
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	8,5	9,6	11,0	12,0	13,0	13,8
Antal nybörjarelever i år 1*	9 503	9 872	10 764	11 655	12 502	13 465
Andel (%) nybörjare	96,2	95,3	95,7	95,9	96,1	96,1
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	237,2	236,8	237,8	239,8	241,4	244,8

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 133. Andel (%) elever i år 1 på ekonomiprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	7,4	8,3	9,4	10,1	10,5	10,0
... av elever på nationella program	9,1	10,1	11,5	12,6	13,6	14,1
... av elever på högskoleförberedande program	14,6	15,8	17,8	19,1	20,3	21,0

Tabell 134. Antal elever på ekonomiprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	9 893	10 377	11 263	12 180	13 044	14 048
Antal elever i år 2	-	9 580	10 189	10 996	11 794	12 707
Antal elever i år 3	-	-	9 455	10 217	10 976	11 888
Totalt antal elever	-	-	30 907	33 393	35 814	38 643

Eleverna på ekonomiprogrammet har den jämnaste könsfördelningen av samtliga program. Andelen elever med utländsk bakgrund ökar något sedan läsåret 2012/13 men inte lika fort som genomsnittet för högskoleförberedande program. Från att ha legat något över genomsnittet ligger man nu något under. Andelen elever som läser programmet hos enskild huvudman ligger stabilt över tid. Elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning är något färre på ekonomiprogrammet än för högskoleförberedande program över lag. Det sker en ökning men i långsammare takt än för de högskoleförberedande programmen sammantagna.

Tabell 135. Eleverna på ekonomiprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	9 893	19 957	30 907	33 393	35 814	38 643
Andel (%) kvinnor	50,7	50,4	51,1	51,8	51,9	51,7
Andel (%) män	49,3	49,6	48,9	48,2	48,1	48,3
Andel (%) svensk bakgrund	78,5	79,3	78,5	78,1	78,1	78,0
Andel (%) utländsk bakgrund	21,5	20,7	21,5	21,9	21,9	22,0
Andel (%) offentlig huvudman	67,9	67,5	68,8	69,6	69,7	68,8
Andel (%) enskild huvudman	32,1	32,5	31,2	30,4	30,3	31,2
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	58,4	58,5	58,8	59,4	59,9	60,9
– gymnasial (%)**	41,6	41,5	41,2	40,6	40,1	39,1

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Antalet skolenheter som ger ekonomiprogrammet fortsätter att öka för femte året i rad. Ökningen är tydligast bland de offentliga huvudmännen. Likaså ökar antalet skolkommuner som erbjuder programmet med ytterligare fem kommuner i likhet med föregående år.

Tabell 136. Antal skolenheter med elever i år 1 på ekonomiprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	293	295	333	336	347
Offentlig huvudman	-	181	178	212	214	223
Enskild huvudman	-	112	117	121	122	124

Tabell 137. Antal skolkommuner med elever i år 1 på ekonomiprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	168	159	156	158	163	168

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Det sker en successiv minskning av andelen elever på den dominerande inriktningen *ekonomi* och en motsvarande ökning på den mindre inriktningen *juridik*.

Könsfördelningen är på programmet som helhet mycket jämn men kvinnorna väljer i något högre utsträckning inriktningen *juridik* medan männen väljer *ekonomi*.

Tabell 138. Antal och andel (%) elever per ekonomiprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Ekonomi									
Antal elever	7 183	3 428	3 755	7 608	3 610	3 998	8 159	3 954	4 205
Andel (%) elever	72,1	66,9	77,6	69,7	63,7	76,2	69,1	64,2	74,4
Juridik									
Antal elever	2 785	1 699	1 086	3 311	2 060	1 251	3 657	2 207	1 450
Andel (%) elever	27,9	33,1	22,4	30,3	36,3	23,8	30,9	35,8	25,6
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	9 968	5 127	4 841	10 919	5 670	5 249	11 816	6 161	5 655
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Andelen elever som lämnar programmet efter ett respektive två år har minskat över tid. De flesta som lämnar programmet har bytt till ett annat högskoleförberedande program.

Tabell 139. Fördelning av nybörjarelever på ekonomiprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	90,5	91,5	92,7	92,2	93,1
	Bytt till yrkesprogram	2,7	2,5	1,9	2,3	2,1
	Bytt till annat högskoleförberedande program	4,9	4,0	3,1	3,2	3,0
	Bytt till introduktionsprogram	0,1	0,0	0,1	0,1	..
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,7	2,0	2,2	2,2	1,8
Efter två år	Samma program	89,1	91,2	92,0	92,0	
	Bytt till yrkesprogram	3,3	2,7	2,3	2,7	
	Bytt till annat högskoleförberedande program	5,3	4,3	3,9	3,6	
	Bytt till introduktionsprogram	0,1	0,1	0,1	0,1	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	2,1	1,8	1,8	1,7	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

En något högre andel elever på ekonomiprogrammet slutförde utbildningen inom tre år jämfört med de högskoleförberedande programmen sammantaget, 85,3 procent av eleverna som påbörjade ekonomiprogrammet slutförde utbildningen inom tre år jämfört med 82,4 procent av nybörjarna på de högskoleförberedande programmen totalt. Det är även en något högre andel elever på ekonomiprogrammet som har erhållit examen efter studiernas slut, och som har slutfört utbildningen inom samma program som de har påbörjat. Kvinnor, elever med svensk bakgrund, samt elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning, har en bättre genomströmning än männen, eleverna med utländsk bakgrund, samt eleverna vars föräldrar saknar eftergymnasial utbildning.

Tabell 140. Genomströmning för nybörjarelever på ekonomiprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
HFP totalt	59 113	82,4	75,8	6,5	79,3	9,3
Ekonomi programmet	10 764	85,3	78,0	7,3	82,7	7,1
Kvinnor	5 593	87,5	82,3	5,2	84,8	6,4
Män	5 171	83,0	73,3	9,7	80,4	7,9
Svensk bakgrund	8 501	86,9	81,4	5,4	84,3	7,0
Utländsk bakgrund	2 260	79,6	65,1	14,5	76,8	7,7
Offentlig huvudman	7 648	86,0	79,0	7,0	83,7	6,8
Enskild huvudman	3 116	83,6	75,4	8,2	80,3	7,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	6 281	86,3	80,9	5,4	83,7	7,1
– gymnasial*	4 336	84,1	74,0	10,1	81,5	7,0

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Även om genomströmning för elever på ekonomiprogrammet ligger över snittet för de högskoleförberedande programmen totalt, har genomströmningen minskat något. Tidigare avslutade 86,1 procent utbildningen inom tre år jämfört med 85,3

procent det senaste året. Andelen som slutför utbildningen med examen har också minskat med 0,9 procentenheter.

Studieresultat

Andelen elever som avslutade gymnasieskolans ekonomiprogram med examen ligger nära snittet för de högskoleförberedande programmen, cirka 90 procent. Det är en högre andel kvinnor, elever med svensk bakgrund, samt elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning som avslutade ekonomiprogrammet med examen. Däremot är det en något lägre andel elever på ekonomiprogrammet som läste utökad program jämfört med snittet för de högskoleförberedande programmen. Det var främst männen och eleverna med utländsk bakgrund som läste utökad program.

Tabell 141. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på ekonomiprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökad program	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	14,1
HFP totalt	53 727	90,8	9,2	28,2	14,6
Ekonomiprogrammet	9 965	90,3	9,7	23,5	14,5
Kvinnor	5 267	93,2	6,8	21,7	15,0
Män	4 698	87,1	12,9	25,6	13,8
Svensk bakgrund	7 899	93,1	6,9	21,3	14,8
Utländsk bakgrund	2 062	79,9	20,1	32,1	13,3
Offentlig huvudman	7 056	91,1	8,9	23,7	14,3
Enskild huvudman	2 909	88,6	11,4	23,3	14,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå					
– eftergymnasial	5 930	92,9	7,1	23,4	14,9
– gymnasial*	3 897	86,6	13,4	23,4	13,9

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som läser utökad program har ökat med 1,4 procentenheter mellan åren. Därutöver har inga nämnvärda förändringar ägt rum.

Kommentarer om ekonomiprogrammet

Elevutveckling och utbud

Antalet elever på ekonomiprogrammet ökar över tid och har så gjort sedan införandet av programmet 2011. Sedan dess har antalet elever i år 1 på programmet ökat med 42 procent. Andelen elever i år 1 på ekonomiprogrammet har gått från att utgöra 9 procent av samtliga elever i år 1 på nationella program till att utgöra 14 procent. Om denna utveckling fortsätter kommer inom kort ekonomiprogrammet att vara ikapp elevvolymen på naturvetenskapsprogrammet, som nu är det näst största

av gymnasieprogrammen. Ekonomiprogrammet är relativt väl spritt över landets kommuner. Könsfördelningen på ekonomiprogrammet är jämn.

Nära 70 procent av eleverna på ekonomiprogrammet i riket läser inriktningen *ekonomi* och resterande andel läser inriktningen *juridik*. Enligt företrädare för Skolverkets programreferensskolor speglar inriktningssvalen elevernas intresse för antingen ekonomiska respektive juridiska frågor, men det förekommer att elever väljer bort inriktningen ekonomi på grund av kursen matematik 3b, som anses krävande. Samtidigt finns det tecken på att många skolor erbjuder inriktningskurser från inriktning *ekonomi* till elever vid inriktning *juridik* inom ramen för programfördjupningen, och omvänt. Detta har även bekräftats vid referensskolebesök och av interna statistikunderlag hos Skolverket. Möjliga förklaringar är att det kan finnas ekonomiska skäl för skolorna att eleverna samläser kurser vilket möjliggör för fler skolor att erbjuda inriktningen *juridik*. Ytterligare en förklaring är att elever önskar läsa dessa kurser som en breddning inom ramen för programmet.

Genom information från programreferensskolorna framkommer också att det i vissa ämnen är bristande tillgång till behöriga lärare. Exempel på ämnen som nämns är filosofi, företagsekonomi, psykologi, och framförallt juridik, där det enligt skolorna finns ett kompetensutvecklingsbehov för att förebygga den bristande tillgången på behöriga lärare.

lakttagelser om programmet

Av de besök Skolverket genomfört på programreferensskolor framgår att ekonomiprogrammet vid dessa skolor bl.a. erbjuds med anledning av att det finns en tradition på de respektive skolorna att bedriva ekonomisk utbildning, och att det därmed fallit sig naturligt i och med införandet av Gy 2011 att erbjuda utbildning på ekonomiprogrammet. Vidare finns det enligt skolorna en stor elev efterfrågan för programmet. Av de kontakter Skolverket haft med programreferensskolor framgår att de är nöjda med programstrukturen för ekonomiprogrammet. Referensskolorna erbjuder ett flertal olika alternativ till programfördjupning, vanligen kurserna engelska 7 och matematik 3b. Detta med anledning av meritpoängen, men även för att det är fördjupningar som eleverna och skolorna bedömer ger god grund för högre studier då de i flera fall även ger särskild behörighet.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Av de samtal Skolverket haft med elever vid och företrädare för Skolverkets programreferensskolor framkommer att de flesta elever har någon form av framtidsplan som inbegriper utbildning på högskola/universitet, men att det inte nödvändigtvis innebär studier i ekonomi eller juridik. Detta bekräftas av de samtal Skolverket haft med studie- och yrkesvägledare. Vidare framgår av samtalen med såväl elever som personal att de upplever att eleverna som läser på ekonomiprogrammet blir väl förberedda för studier på högskola/universitet.

2017-04-05

142 (207)

Dnr 2016:01706

Vad gäller gymnasiearbetets roll i utbildningen redogör representanter för samtliga programreferensskolor att det bidrar väl till högskoleförberedelse. Det bedrivs ett kontinuerligt arbete för att utveckla gymnasiearbetet. Detta utvecklingsarbete handlar om hur gymnasiearbetet organiseras i såväl tid som rum, hur handledare utses, hur ämnen för gymnasiearbetet formas men även om utmaningar avseende reglering kring innehåll och bedömning.

Estetiska programmet (ES)

Estetiska programmet är det näst minsta högskoleförberedande programmet med drygt 21 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 65 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 72 procent av eleverna programmet med en examen vilket är den lägsta andelen på ett högskoleförberedande program.

Efter examen från estetiska programmet ska eleverna ha kunskaper för högskolestudier inom främst de konstnärliga, humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena. Programmet har fem inriktningar: bild och formgivning; dans; estetik och media; musik; teater.

Elever på programmet

Andelen elever som söker programmet i första hand har kontinuerligt minskat sedan starten 2011. Programmets elever utgör även en allt mindre del av elevkullen som helhet och av de elever som läser högskoleförberedande program. Trots detta har det genomsnittliga meritvärdet fortsatt att öka.

Tabell 142. Sökande och nybörjare på estetiska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	10 986	9 868	8 699	8 063	7 704	7 534
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	9,2	8,8	8,1	7,6	7,2	6,8
Antal nybörjarelever i år 1*	9 046	8 203	7 275	6 774	6 359	6 380
Andel (%) nybörjare	89,8	89,3	89,1	89,3	89,6	90,6
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	218,1	219,8	221,4	224,6	226,6	229,7

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 143. Andel (%) elever i år 1 på estetiska programmet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	7,6	7,4	6,8	6,3	6,8	5,1
... av elever på nationella program	9,3	9,0	8,4	7,9	7,9	7,1
... av elever på högskoleförberedande program	15,0	14,0	13,0	12,0	11,9	10,6

Tabell 144. Antal elever på estetiska programmet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	10 120	9 217	8 202	7 640	7 146	7 085
Antal elever i år 2	-	9 512	8 687	7 823	7 268	6 818
Antal elever i år 3	-	-	9 343	8 620	7 713	7 162
Totalt antal elever			26 232	24 083	22 127	21 065

2017-04-05

144 (207)

Dnr 2016:01706

På det estetiska programmet utgör kvinnorna ungefär två tredjedelar av eleverna, könsfördelningen är stabil över tid. Andelen elever med utländsk bakgrund ökar långsamt men programmet är det högskoleförberedande program som har den minsta andelen elever med utländsk bakgrund. Andelen elever som läser programmet hos en enskild huvudman har ökat sedan läsåret 2012/13 och är det program som har den största andelen elever i fristående skolenheter. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning ökar över tid men ligger fortfarande något under genomsnittet för högskoleförberedande program.

Tabell 145. Eleverna på estetiska programmet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	10 120	18 729	26 232	24 083	22 127	21 065
Andel (%) kvinnor	64,6	65,4	65,6	65,5	65,3	65,2
Andel (%) män	35,4	34,6	34,4	34,5	34,7	34,8
Andel (%) svensk bakgrund	90,8	90,8	90,2	89,2	88,2	87,4
Andel (%) utländsk bakgrund	9,2	9,2	9,8	10,8	11,8	12,6
Andel (%) offentlig huvudman	61,2	62,0	61,4	60,1	58,3	57,2
Andel (%) enskild huvudman	38,8	38,0	38,6	39,9	41,7	42,8
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	56,2	57,4	58,5	60,0	61,9	62,7
– gymnasial (%)**	43,8	42,6	41,5	40,0	38,1	37,3

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Det estetiska programmet ges av färre huvudmän än föregående år. Minskningen sker hos både offentliga och enskilda huvudmän. Nedgången är även synlig bland antalet skolkommuner som ger programmet.

Tabell 146. Antal skolenheter med elever i år 1 på estetiska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	274	265	257	245	224
Offentlig huvudman	-	147	146	140	135	125
Enskild huvudman	-	127	119	117	110	99

Tabell 147. Antal skolkommuner med elever i år 1 på estetiska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	140	132	126	113	114	109

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Programmets största inriktning är *musik* följt av *estetik och media* och *bild och formgivning*. Männen återfinns främst på inriktningen *musik*. Programmets minsta inriktningar, *teater* och *dans*, läses främst av kvinnor.

Tabell 148. Antal och andel (%) elever per estetiska programmets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	To- talt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Bild och formgivning									
Antal elever	1 536	1 107	429	1 353	969	384	1 303	932	371
Andel (%) elever	18,2	20,0	14,8	17,9	19,5	15,0	18,7	20,5	15,3
Dans									
Antal elever	449	424	25	387	366	21	428	403	25
Andel (%) elever	5,3	7,7	0,9	5,1	7,4	0,8	6,1	8,9	1,0
Estetik och media									
Antal elever	2 596	1 784	812	2 252	1 457	795	1 938	1 174	764
Andel (%) elever	30,8	32,2	28,0	29,9	29,3	31,0	27,8	25,8	31,4
Musik									
Antal elever	3 213	1 735	1 478	2 948	1 710	1 238	2 730	1 614	1 116
Andel (%) elever	38,1	31,4	51,0	39,1	34,4	48,2	39,1	35,5	45,9
Teater									
Antal elever	636	482	154	598	470	128	577	422	155
Andel (%) elever	7,5	8,7	5,3	7,9	9,5	5,0	8,3	9,3	6,4
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	8 430	5 532	2 898	7 538	4 972	2 566	6 976	4 545	2 431
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Andelen elever som lämnat programmet efter ett år har minskat över tid men i gengäld har detta jämnat ut sig efter två år. Det är ungefär lika många som går till ett yrkesprogram som till ett annat högskoleförberedande program.

Tabell 149. Fördelning av nybörjarelever på estetiska programmet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	90,9	91,4	92,0	91,6	92,7
	Bytt till yrkesprogram	3,7	3,2	3,0	3,2	2,6
	Bytt till annat högskoleförberedande program	3,7	3,6	3,2	3,2	2,7
	Bytt till introduktionsprogram	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,2	1,3	1,5	1,7	1,5
Efter två år	Samma program	88,2	89,0	89,3	88,8	
	Bytt till yrkesprogram	4,0	3,7	3,6	3,3	
	Bytt till annat högskoleförberedande program	4,2	3,9	3,4	3,6	
	Bytt till introduktionsprogram	0,4	0,4	0,5	0,4	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,2	3,1	3,3	3,9	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Det är en lägre genomströmning på det estetiska programmet jämfört med de högskoleförberedande programmen totalt. Sammantaget var det 79,0 procent av eleverna som slutförde utbildningen inom tre år och 72,0 procent som erhöll examen efter tre år. Bland eleverna på de högskoleförberedande programmen sammantaget var det 82,4 procent som slutförde utbildningen inom tre år och 75,8 procent som erhöll examen. Det är också en lägre andel som har slutfört utbildningen inom samma program som de har påbörjat, 77,2 procent av eleverna på ekonomiprogrammet slutförde samma program som de påbörjat, jämfört med 79,3 procent av eleverna på de högskoleförberedande programmen totalt.

2017-04-05

147 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 150. Genomströmning för nybörjarelever på estetiska programmet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
HFP totalt	59 113	82,4	75,8	6,5	79,3	9,3
Estetiska programmet	7 275	79,0	72,0	7,0	77,2	9,4
Kvinnor	4 888	79,5	73,1	6,4	77,3	9,5
Män	2 387	78,0	69,8	8,1	76,8	9,2
Svensk bakgrund	6 537	79,6	73,1	6,5	77,7	9,3
Utländsk bakgrund	737	74,1	62,6	11,5	72,2	10,9
Offentlig huvudman	4 384	78,3	70,9	7,4	76,4	9,5
Enskild huvudman	2 891	80,1	73,7	6,4	78,3	9,2
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	4 354	81,8	76,2	5,6	79,9	8,5
– gymnasial*	2 797	74,9	65,7	9,1	72,9	10,9

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Det är en något högre andel som slutför samma program som de har påbörjat, andelen har ökat med 0,9 procentenheter mellan åren. Utöver denna förändring finns inga märkbara förändringar mellan åren.

Studieresultat

Totalt 89,8 procent av eleverna på gymnasieskolans estetiska program erhöll examen, jämfört med 90,8 procent av eleverna på de högskoleförberedande programmen sammantaget. Däremot är det en högre andel av eleverna på det estetiska programmet som har läst ett utökat program, 34,2 procent av eleverna på det estetiska programmet har gjort det jämfört med 28,2 procent av eleverna på högskoleförberedande programmen.

2017-04-05

148 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 151. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på estetiska programmet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	14,1
HFP totalt	53 727	90,8	9,2	28,2	14,6
Estetiska programmet	6 644	89,8	10,2	34,2	14,6
Kvinnor	4 396	91,2	8,8	34,3	14,9
Män	2 248	87,2	12,8	34,2	14,0
Svensk bakgrund	5 950	90,7	9,3	33,9	14,7
Utländsk bakgrund	690	82,8	17,2	37,4	13,8
Offentlig huvudman	3 874	89,2	10,8	34,4	14,6
Enskild huvudman	2 770	90,8	9,2	34,0	14,6
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå					
– eftergymnasial	4 153	92,0	8,0	37,6	15,0
– gymnasial*	2 369	86,3	13,7	28,4	13,9

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som läser utökat program har ökat från 32,0 procent till 34,2 procent mellan åren. Därutöver är det inga större förändringar mellan åren.

Kommentarer om estetiska programmet

Elevutveckling och utbud

Estetiska programmet är det nationella program som minskat mest både i andel och i antal elever sedan införandet av Gy 2011. Det har också fortsatt skett en minskning från drygt 22 000 elever läsåret 2015/16 till drygt 21 000 elever läsåret 2016/17. Det estetiska programmet är dock fortfarande ett stort program – det femte största i landet. En möjlig anledning till elevminskningen kan enligt Skolverkets programreferensskolor vara att det råder osäkerhet hos föräldrar och elever om programmet är ett högskoleförberedande program. En annan trolig anledning som diskuterats på skolorna är samhälleliga signaler om att estetiska ämnen inte är viktiga. Flera elever som Skolverket mött under sina besök på referensskolorna hade tidigare mött negativa attityder gentemot programmet inför sitt gymnasieval. De elever som studerar på programmet och som Skolverket mött under sina besök är dock överlag mycket nöjda med sin utbildning.

lakttagelser om programmet

Av de kontakter Skolverket haft med referensskolorna framgår att de är nöjda med programstrukturen för estetiska programmet. Lärare har framfört att många elever har svårt med matematikämnet. Kraven inom matematik har höjts de senaste åren och många elevers förkunskaper från grundskolan har brister, vilket försvårar för

vissa elever. Trots det erbjuder skolorna ofta matematik 2b därför att den ger särskild behörighet till vissa utbildningar.

Skolorna erbjuder också ett flertal andra alternativ till programfördjupning. Bland annat nämns att moderna språk steg 1 efterfrågas av eleverna. Meritgivande kurser är vanliga inom det individuella valet, exempelvis matematik och engelska 7. Det har framkommit att elever går ut med fler än de 2 500 poängen, eftersom de vill läsa många kurser och har svårt att välja bort någon kurs.

Några referensskolor efterlyser att även de estetiska kurserna ska ge meritpoäng, eftersom det är viktigt att eleverna både breddar och spetsar sina kunskaper i dessa ämnen. Det individuella valet som minskat till 200 poäng med Gy11 (tidigare 300 poäng) har inneburit ett minskat utrymme för elever att välja estetiska ämnen inom det individuella valet eftersom många elever väljer meritgivande kurser.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Av de samtal Skolverket haft med elever vid referensskolor framkommer att de flesta har någon form av framtidsplan som inbegriper utbildning på högskola/universitet, men inte nödvändigtvis studier inom ett estetiskt område. Eleverna i år 3 menar i samtal också att de får en god förberedelse för studier på högskola och universitet, främst inom samhällsvetenskap och humaniora men också till viss del inom det estetiska området. Inom vissa inriktningar, som *musik* och *teater* behövs dock ofta vidare studier inom folkhögskola för att kunna klara antagningsproven till högskolorna. Elever framhåller samtidigt att utbildningen ger många tillfällen till personlig utveckling som de anser att de kommer att ha nytta av i framtida studier och arbete.

Representanter för samtliga referensskolor för estetiska programmet redogör för att gymnasiearbetet bidrar till elevernas högskoleförberedelse. Dock framkommer att skolorna efterfrågar en starkare styrning av gymnasiearbetet. Det finns önskemål om att eleverna i en skriftlig rapport ska formulera och besvara en frågeställning eftersom detta förbereder dem för studier på högskolor generellt men även för studier på konstnärliga högskolor.

Humanistiska programmet (HU)

Humanistiska programmet är det minsta högskoleförberedande programmet med knappt 2 500 elever läsåret 2016/17, ungefär 82 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 74 procent av eleverna programmet med en examen vilket är en något lägre andel elever med examen än på de högskoleförberedande programmen över lag.

Efter examen från humanistiska programmet ska eleverna ha kunskaper för högskolestudier inom främst humaniora och samhällsvetenskap. Programmet har två inriktningar: kultur och språk.

Elever på programmet

Föregående läsår vände andelen förstahandssökande uppåt efter en tids nedgång. Läsåret 2016/17 minskar andelen förstahandssökanden återigen. Likaså utgör elevunderlaget i år 1 en något mindre andel av eleverna så väl i hela elevkullen som inom de högskoleförberedande programmen. Programmet har det näst högsta meritvärdet bland elever i år 1, endast naturvetenskapsprogrammet ligger högre.

Tabell 152. Sökande och nybörjare på humanistiska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	1 160	973	852	816	906	832
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	1,0	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8
Antal nybörjarelever i år 1*	1 095	953	743	741	810	789
Andel (%) nybörjare	93,3	92,2	90,1	91,4	91,0	91,5
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	248,0	243,5	243,7	246,8	249,0	252,0

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 153. Andel (%) elever i år 1 på humanistiska programmet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6
... av elever på nationella program	1,1	1,0	0,8	0,8	0,9	0,9
... av elever på högskoleförberedande program	1,7	1,6	1,3	1,3	1,4	1,3

Tabell 154. Antal elever på humanistiska programmet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	1 181	1 036	827	814	891	868
Antal elever i år 2	-	1 112	946	766	765	838
Antal elever i år 3	-	-	1 102	958	758	748
Totalt antal elever			2 875	2 538	2 414	2 454

Drygt fyra femtedelar av eleverna på humanistiska programmet är kvinnor vilket gör det till det mest kvinnodominerade av de högskoleförberedande programmen. Andelen elever med utländsk bakgrund är mindre än genomsnittet men har ökat sedan läsåret 2013/14. Den stora majoriteten av eleverna läser programmet hos en offentlig huvudman, den andelen har dessutom ökat sedan föregående läsår. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning ökar och ligger något över genomsnittet för högskoleförberedande program.

Tabell 155. Eleverna på humanistiska programmet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	1 181	2 148	2 875	2 538	2 414	2 454
Andel (%) kvinnor	81,2	80,1	82,1	82,9	82,9	82,3
Andel (%) män	18,8	19,9	17,9	17,1	17,1	17,7
Andel (%) svensk bakgrund	85,5	85,1	85,5	84,2	83,8	81,9
Andel (%) utländsk bakgrund	14,5	14,9	14,5	15,8	16,2	18,1
Andel (%) offentlig huvudman	85,9	85,8	85,8	85,8	86,0	87,3
Andel (%) enskild huvudman	14,1	14,2	14,2	14,2	14,0	12,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	63,2	65,8	66,1	66,4	66,9	66,8
– gymnasial (%)**	36,8	34,2	33,9	33,6	33,1	33,2

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Det humanistiska programmet har minskat ytterligare något sedan förra året. Programmet finns nu endast i 36 kommuner och hos ungefär lika många offentliga huvudmän. Det är endast tio enskilda huvudmän som har elever i år 1 på programmet läsåret 2016/17.

Tabell 156. Antal skolenheter med elever i år 1 på humanistiska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	69	54	54	54	49
Offentlig huvudman	-	54	40	39	41	39
Enskild huvudman	-	15	14	15	13	10

Tabell 157. Antal skolkommuner med elever i år 1 på humanistiska programmet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	67	51	41	37	39	36

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Programmet har två inriktningar, *kultur* och *språk*, vilka i sig är stabila över tid. Det minskande elevunderlaget på programmet fördelar sig jämnt mellan inriktningarna. Innevarande läsår har män och kvinnor valt de olika inriktningarna i samma utsträckning. Tidigare år har männen i något högre utsträckning än kvinnorna valt att läsa inriktningen *kultur*.

Tabell 158. Antal och andel (%) elever per humanistiska programmets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	To- talt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Kultur									
Antal elever	362	286	76	294	243	51	291	249	42
Andel (%) elever	38,3	37,0	43,7	39,3	38,1	45,9	39,7	39,9	38,5
Språk									
Antal elever	584	486	98	455	395	60	442	375	67
Andel (%) elever	61,7	63,0	56,3	60,7	61,9	54,1	60,3	60,1	61,5
Alla elever med regi- strerad inriktning									
Antal elever	946	772	174	749	638	111	733	624	109
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Över tid är det färre elever som lämnar programmet även om trenden bröts innevarande läsår. Av de som lämnar byter de allra flesta till ett annat högskoleförberedande program.

Tabell 159. Fördelning av nybörjarelever på humanistiska programmet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	81,4	82,1	84,9	87,3	86,5
	Bytt till yrkesprogram	2,3	2,6	2,2	2,4	2,3
	Bytt till annat högskoleförberedande program	13,2	12,4	10,0	9,0	7,9
	Bytt till introduktionsprogram	0,1
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,0	2,9	3,0	1,2	2,8
Efter två år	Samma program	79,4	79,6	82,0	83,9	
	Bytt till yrkesprogram	2,6	2,6	2,2	2,7	
	Bytt till annat högskoleförberedande program	14,6	13,4	12,1	9,0	
	Bytt till introduktionsprogram	0,1	0,3	0,3	.	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	3,3	4,0	3,5	4,3	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Andelen elever som slutför utbildningen på gymnasieskolans humanistiska program är lägre än snittet för gymnasieskolans högskoleförberedande program. Totalt 77,5 procent av dessa elever slutförde utbildningen inom tre år, jämfört med 82,4 procent av eleverna på de högskoleförberedande programmen sammantaget. Det är också en lägre andel som har erhållit examen efter tre år (74,2 procent) och som har slutfört utbildningen inom samma program som de har påbörjat (71,1 procent). Till skillnad från många andra program är det nästan ingen skillnad i genomströmning mellan elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning (77,7 procent) och elever vars föräldrar saknar eftergymnasial utbildning (77,4 procent).

2017-04-05

154 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 160. Genomströmning för nybörjarelever på humanistiska programmet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
HFP totalt	59 113	82,4	75,8	6,5	79,3	9,3
Humanistiska programmet	743	77,5	74,2	3,4	71,1	11,4
Kvinnor	638	77,7	74,6	3,1	71,8	11,4
Män	105	76,2	71,4	4,8	66,7	11,4
Svensk bakgrund	638	78,2	75,2	3,0	71,5	11,3
Utländsk bakgrund	104	74,0	68,3	5,8	69,2	12,5
Offentlig huvudman	630	77,6	74,9	2,7	72,1	11,7
Enskild huvudman	113	77,0	69,9	7,1	65,5	9,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	489	77,7	74,8	2,9	70,3	12,1
– gymnasial*	243	77,4	72,8	4,5	72,4	10,3

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen elever som slutför utbildningen inom tre år har ökat från 76,3 procent till 77,5 procent. Andelen som erhåller examen efter tre år har också ökat med 2,4 procentenheter. Det är också en något högre andel som slutför samma program som de har påbörjat, tidigare var det 68,5 procent som gjorde det jämfört med 71,1 procent nu.

Studieresultat

Det är en högre andel elever på gymnasieskolans humanistiska program som avslutade studierna med examen (94,8 procent) än på gymnasieskolans högskoleförberedande program sammantaget (90,8 procent). Den genomsnittliga betygspoängen för eleverna på programmet är även något högre än snittet för de högskoleförberedande programmen, 15,5 jämfört med 14,6.

2017-04-05

155 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 161. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på humanistiska programmet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	14,1
HFP totalt	53 727	90,8	9,2	28,2	14,6
Humanistiska programmet	638	94,8	5,2	27,6	15,5
Kvinnor	548	95,4	4,6	26,6	15,6
Män	90	91,1	8,9	33,3	14,9
Svensk bakgrund	547	95,1	4,9	27,6	15,6
Utländsk bakgrund	91	93,4	6,6	27,5	14,8
Offentlig huvudman	546	95,4	4,6	23,4	15,4
Enskild huvudman	92	91,3	8,7	52,2	15,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå					
– eftergymnasial	428	95,8	4,2	29,0	15,8
– gymnasial*	202	92,6	7,4	25,7	14,8

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som avslutar humanistiska programmet med examen har ökat mellan åren. År 2015 var det 92,1 procent av eleverna som erhöll examen medan det år 2016 var 94,8 procent av eleverna som gjorde det. Andelen elever som läser ett utökat program har däremot minskat med 2,3 procentenheter.

Kommentarer om humanistiska programmet

Elevutveckling och utbud

Humanistiska programmet är det minsta nationella programmet och har varit litet sedan starten höstterminen 2011. Programmet saknas i stora delar av landet. Därför blir det ett osynligt och i praktiken omöjligt val för många elever. Flera av de skolor som erbjuder programmet har haft svårt att rekrytera elever och förklarar det ofta med att programmet är okänt för den stora gruppen elever och deras vårdnadshavare och att valet kan upplevas som osäkert.

Skolverkets erfarenhet från kontakter med skolor och elever är att elever och vårdnadshavare missförstår programmets innehåll och vad det leder till. Eleverna berättar att programmet ibland presenteras som nischat och smalt. Detta får till följd att många istället väljer samhälls- eller naturvetenskapsprogrammet som upplevs vara ”bredare” i sitt upplägg. På flera av programreferensskolorna vittnar man om att humaniora är något som behöver försvaras i dagens samhälle men att få instanser utanför de humanistiska fakulteterna lyfter värdet av humanistisk bildning. Rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare vittnar om ett stort informationsbehov, helst med stöd från nationellt håll.

lakttagelser om programmet

Skolorna är samstämmiga i att programmets kärna med språk och kultur är viktig, men att inriktningarna är mycket skilda åt och lockar olika elevgrupper. Skolorna erbjuder dock ofta en programfördjupning som gör att inriktningarna närmar sig varandra av praktiska och ekonomiska skäl. Det gör att inriktningarna ändå inte blir så tydliga för eleverna. Det finns några skolor där programmet nu är etablerat och lockar motsvarande en klass om året.

Rektorer och programansvariga berättar att ekonomin framför allt är det som gör programmet svårt att erbjuda. Innehållet och utformningen av programmet ser man i princip utslutande positivt på, men utan fulla klasser eller medel för att erbjuda olika språkkurser är det på många håll ohållbart.

När det gäller språkinriktningen framförs det ibland önskemål från lärar- och skolledarhåll om att tydligare styra vilka språk och språksteg som anordnas. Flera elever vittnar om att de vill ha möjlighet att få gå snabbare fram i eller läsa mer ovanliga moderna språk. Elever på programmet berättar ofta om heterogena språkgrupper där elever har varierade förkunskaper beroende av hur undervisningen i grundskolan fungerat. Språklärare är också kritiska till att man sammanför elever från flera kurser (ex. elever som läser olika steg) i en undervisningsgrupp. Ibland lyckas lärarna överbrygga detta men ibland upplever eleverna att lärarna utgår från den tänkta nivån på kursen utan att säkerställa att eleverna har med sig nödvändiga förkunskaper. De berättar också att de upplever språk delvis som ett färdighetsämne där de behöver träna mycket och hålla språket levande samt att få utrymme att fortsätta med sina språkval genom alla tre år. Det kräver att undervisningen i moderna språk organiseras på ett klokt sätt samtidigt som det är dyrt och svårt att organisera. Ibland framförs att några av kurserna inom konst- och kultur och historia 2b – kultur överlappar varandra och att de skulle kunna tjäna på att byggas ihop. Flera korta 50-poängskurser som filosofikurserna och psykologikursen kan upplevas som fragmentiserande.

Programstrukturen

På det hela taget är man nämligen från skolornas håll tillfreds med och positiv till programstrukturen och examensmålen för programmet. En eventuell justering behövs, om den blir aktuell, görs varsamt.

Matematik 2b som inte är obligatorisk i strukturen diskuteras som en avgörande faktor för att elever väljer men också för att de väljer bort programmet. Kursen ger särskild behörighet till exempelvis psykologprogrammet och är därför ofta ett intressant alternativ för eleverna. Alla skolor erbjuder matematik 2b och det anses att eleverna borde bli tydligare informerade om möjligheten att läsa denna.

När det gäller kurser som inte är obligatoriska på programmet utan återfinns i programfördjupning eller individuellt val⁵², läser eleverna på humanistiska programmet i stor utsträckning engelska 7 och matematik 2b. De största valbara kurserna på

⁵² D.v.s. styrs av skolan, antingen obligatoriskt eller valbart

kulturinriktningen utöver de olika kurserna i moderna språk var för avgångseleverna 2016 engelska 7 (69 %), matematik 2b (68 %), humanistisk och samhällsvetenskaplig specialisering (67 %), skrivande (28 %) och retorik (24 %). På språkinriktningen förekom engelska 7 i mycket hög utsträckning (89⁵³%), matematik 2b (71 %), psykologi 1a (49 %), humanistisk och samhällsvetenskaplig specialisering (35 %) och retorik (28 %). Den andra inriktningens kurser förekommer i 10-i-topp på båda inriktningarna, dvs. till exempel latin – språk och kultur 1 på kulturinriktningen (15 %) och psykologi 1a (49 %) på språkinriktningen. Filosofi 2 och kurserna i konst och kulturämnet är dock relativt sett ovanliga på språkinriktningen (4 %) medan psykologi 2a, en kurs som är valbar för båda inriktningarna, är lika vanlig på båda inriktningarna (ca 20 %). Det som i hög grad är gemensamt för inriktningarna är således engelska 7, matematik 2 och psykologi 1a. Dessutom är kurserna humanistisk och samhällsvetenskaplig specialisering, retorik och psykologi 2a intressant, om än inte dominerande på båda inriktningarna.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Referensskolor beskriver elevgruppen som en grupp som valt programmet aktivt, som lyckas väl och som i hög grad går vidare till studier på högskolor och universitet. De elever som lämnar programmet gör det av skäl som mycket sällan kan kopplas till humanistiska programmet. Det handlar om byten till andra skolor, där programmet inte finns, om utlandsstudier och om byten till ett annat program på samma skola. Elevgruppen beskrivs ofta som mycket engagerad i ämnesstudierna. Det förekommer också att elever reser långt eller flyttar för att få gå programmet.

⁵³ Högst andel av alla nationella program. På NA, SA, EK är det ungefär 70 %.

Naturvetenskapsprogrammet (NA)

Naturvetenskapsprogrammet är det näst största högskoleförberedande programmet med drygt 41 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 54 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 79 procent av eleverna programmet med en examen vilket är den högsta andelen på ett högskoleförberedande program.

Naturvetenskapsprogrammet är ett högskoleförberedande program. Efter examen från programmet ska eleverna ha kunskaper för högskolestudier inom naturvetenskap, matematik och teknik men även inom andra områden. Programmet har två inriktningar: naturvetenskap och naturvetenskap och samhälle.

Elever på programmet

Andelen elever som söker naturvetenskapsprogrammet har successivt ökat sedan läsåret 2011/12. Däremot utgör andelen elever på programmet en mindre andel av elevkullen samt av de elever som läser högskoleförberedande program än föregående år.

Tabell 162. Sökande och nybörjare på naturvetenskapsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	15 974	15 166	14 615	14 805	15 068	15 911
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	13,4	13,6	13,7	14,0	14,1	14,3
Antal nybörjarelever i år 1*	14 791	13 930	13 428	13 360	13 630	13 940
Andel (%) nybörjare	96,7	96,0	95,4	95,3	95,5	94,8
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	266,9	266,9	264,0	267,1	268,9	272,3

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 163. Andel (%) elever i år 1 på naturvetenskapsprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	11,5	11,6	11,7	11,6	11,5	10,5
... av elever på nationella program	14,0	14,2	14,4	14,5	14,9	14,8
... av elever på högskoleförberedande program	22,7	22,2	22,3	22,0	22,3	22,1

Tabell 164. Antal elever på naturvetenskapsprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	15 344	14 559	14 096	14 055	14 318	14 771
Antal elever i år 2	-	13 944	13 318	13 061	13 005	13 375
Antal elever i år 3	-	-	13 895	13 576	13 126	13 150
Totalt antal elever			41 309	40 692	40 449	41 296

Könsfördelningen på naturvetenskapsprogrammet ligger mycket nära genomsnittet för högskoleförberedande program. Det finns en liten övervikt av kvinnor och den andelen ökar något över tid. Elever med utländsk bakgrund utgör knappt en tredjedel av eleverna på programmet, vilket är den högsta andelen för ett högskoleförberedande program. Tre fjärdedelar av eleverna läser hos en offentlig huvudman vilket är mer än genomsnittet. Naturvetenskapsprogrammet är det program där störst andel av eleverna (tre av fyra) har föräldrar med eftergymnasial utbildning.

Tabell 165. Eleverna på naturvetenskapsprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	15 344	28 503	41 309	40 692	40 449	41 296
Andel (%) kvinnor	51,5	52,0	52,0	52,7	53,1	53,7
Andel (%) män	48,5	48,0	48,0	47,3	46,9	46,3
Andel (%) svensk bakgrund	72,9	71,9	71,1	69,4	68,2	67,7
Andel (%) utländsk bakgrund	27,1	28,1	28,9	30,6	31,8	32,3
Andel (%) offentlig huvudman	77,5	78,3	77,9	78,1	77,3	76,7
Andel (%) enskild huvudman	22,5	21,7	22,1	21,9	22,7	23,3
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	73,0	73,8	74,3	74,5	75,0	75,6
– gymnasial (%)**	27,0	26,2	25,7	25,5	25,0	24,4

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Sedan starten 2011 har antalet huvudmän som ger naturvetenskapsprogrammet ökat. Ökningen finns bland de offentliga huvudmännen. Antalet skolkommuner som ger programmet har däremot minskat något.

Tabell 166. Antal skolenheter med elever i år 1 på naturvetenskapsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	363	370	401	392	391
Offentlig huvudman	-	246	251	284	274	274
Enskild huvudman	-	117	119	117	118	117

Tabell 167. Antal skolkommuner med elever i år 1 på naturvetenskapsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	196	193	189	188	182	183

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Majoriteten av eleverna på programmet läser inriktningen *naturvetenskap* medan en mindre grupp väljer inriktningen *naturvetenskap och sambälle*. Kvinnorna väljer i något

2017-04-05

160 (207)

Dnr 2016:01706

högre utsträckning än männen inriktningen *naturvetenskap och samhälle*. Fördelningen mellan inriktningarna är stabil över tid.

Tabell 168. Antal och andel (%) elever per naturvetenskapsprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Naturvetenskap	10			10			10		
Antal elever	579	5 339	5 240	494	5 426	5 068	515	5 452	5 063
Andel (%) elever	81,7	79,0	84,7	82,7	81,1	84,4	82,5	80,9	84,3
Naturvetenskap och samhälle									
Antal elever	2 373	1 423	950	2 199	1 264	935	2 234	1 291	943
Andel (%) elever	18,3	21,0	15,3	17,3	18,9	15,6	17,5	19,1	15,7
Alla elever med registrerad inriktning	12			12			12		
Antal elever	952	6 762	6 190	693	6 690	6 003	749	6 743	6 006
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Andelen elever som lämnar programmet har minskat något över tid såväl efter ett som två år. Av de som lämnar programmet går de flesta till ett annat högskoleförberedande program.

Tabell 169. Fördelning av nybörjarelever naturvetenskapsprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	88,3	88,7	89,9	89,5	90,6
	Bytt till yrkesprogram	2,0	1,4	1,2	1,3	1,2
	Bytt till annat högskoleförberedande program	7,5	7,4	6,4	6,8	5,9
	Bytt till introduktionsprogram	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	Ej registrerad i gymnasieskolan	2,1	2,3	2,3	2,3	2,2
Efter två år	Samma program	87,0	88,2	89,1	89,0	
	Bytt till yrkesprogram	2,2	1,7	1,5	1,5	
	Bytt till annat högskoleförberedande program	8,7	8,3	7,6	7,7	
	Bytt till introduktionsprogram	0,1	0,1	0,1	0,1	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	2,0	1,7	1,7	1,7	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Det är en högre andel avgångselever inom tre år på naturvetenskapsprogrammet jämfört med de högskoleförberedande programmen sammantaget. Totalt 84,0 procent av eleverna på naturvetenskapsprogrammet slutförde studierna inom tre år, jämfört med 82,4 procent av eleverna på de högskoleförberedande programmen totalt. Det är även en högre andel elever som har erhållit examen efter tre år (78,9 procent) och som har slutfört utbildningen inom samma program som de påbörjade (79,7 procent).

Tabell 170. Genomströmning för nybörjarelever på naturvetenskapsprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
HFP totalt	59 113	82,4	75,8	6,5	79,3	9,3
Naturvetenskapsprogrammet	13 428	84,0	78,9	5,1	79,7	10,3
Kvinnor	7 154	84,6	80,1	4,4	79,7	10,4
Män	6 274	83,4	77,5	5,9	79,6	10,1
Svensk bakgrund	9 409	85,4	82,7	2,7	81,2	10,0
Utländsk bakgrund	4 009	80,9	70,1	10,8	76,1	10,9
Offentlig huvudman	10 358	84,1	79,3	4,8	80,6	10,4
Enskild huvudman	3 070	83,7	77,4	6,3	76,5	9,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	9 833	85,2	81,4	3,8	81,6	9,8
– gymnasial*	3 369	81,1	72,2	8,9	74,4	11,3

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Det har inte skett några märkbara förändringar i genomströmning på naturvetenskapsprogrammet mellan åren.

Studieresultat

Bland eleverna på gymnasieskolans naturvetenskapsprogram var det en högre andel som avslutar studierna med examen (93,0 procent) än bland eleverna på de högskoleförberedande programmen sammantaget (90,8 procent). Liksom på de flesta andra nationella programmen var det främst kvinnor, elever med svensk bakgrund och elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning som erhöll examen. En något högre andel av eleverna på naturvetenskapsprogrammet läste utökat program jämfört med de högskoleförberedande programmen totalt sett, 30,7 procent av eleverna på naturvetenskapsprogrammet gjorde det jämfört med 28,2 procent av eleverna på de högskoleförberedande programmen.

Tabell 171. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på naturvetenskapsprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	14,1
HFP totalt	53 727	90,8	9,2	28,2	14,6
Naturvetenskapsprogrammet	11 985	93,0	7,0	30,7	15,6
Kvinnor	6 382	94,2	5,8	31,5	15,9
Män	5 603	91,8	8,2	29,8	15,3
Svensk bakgrund	8 405	96,4	3,6	27,2	16,1
Utländsk bakgrund	3 574	85,1	14,9	38,9	14,3
Offentlig huvudman	9 282	93,3	6,7	29,6	15,5
Enskild huvudman	2 703	92,2	7,8	34,5	15,8
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå					
– eftergymnasial	8 939	94,9	5,1	30,2	16,0
– gymnasial*	2 816	87,6	12,4	30,4	14,4

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som erhåller examen har minskat marginellt från 93,9 till 93,0 mellan åren. Därutöver har inga märkbara förändringar ägt rum.

Kommentarer om naturvetenskapsprogrammet**Elevutveckling och utbud**

Naturvetenskapsprogrammet är det näst största av gymnasieskolans program, och det har inte genomgått några större förändringar mellan läsåren 2011/12 och 2016/17 vad avser elevtillströmning eller elevsammansättning. Programmet är väl spritt över landets kommuner och har drygt 40 000 elever sammantaget i år 1, 2 och 3. Den största inriktningen bland högskoleförberedande program är naturvetenskap på naturvetenskapsprogrammet.

Elevernas meritvärde från grundskolan är högst av alla nationella program. Det skiljer sig dock åt mellan skolor.⁵⁴ I till exempel Stockholms innerstad har många skolor återkommande haft en antagningsgräns för naturvetenskapsprogrammet på över 300 poäng.⁵⁵ På skolor i mindre städer eller utanför storstäderna tas ibland alla sökande in och de elever som kommer in med lägst meritvärde har en bra bit under 200 poäng.⁵⁶

lakttagelser om programmet

Liksom tidigare framhåller Skolverkets programreferensskolor att man i stort upplever naturvetenskapsprogrammet som väl fungerande. Elever söker programmet för att det upplevs som brett och för att de antingen med säkerhet vet vad de vill arbeta med eller precis tvärtom, för att de inte vet och därför vill ha en bred bas att stå på.⁵⁷

Referensskolorna framhåller att båda inriktningarna är naturvetenskapliga. Man marknadsför inriktningen *naturvetenskap och samhälle* så att elever som väljer denna mindre inriktning känner att de väljer en mer tvärvetenskaplig utbildning där kurserna är mer riktade mot samhällsvetenskapliga aspekter på naturvetenskap. Inom denna inriktning samlas alltså elever med engagemang för miljöfrågor och samhällets strukturer, enligt referensskolorna.

Lärare som undervisar på programmet arbetar aktivt med att motverka betygstress. Både lärare och elever anser att det är bra att gymnasiearbetet enbart kan betygsättas med E och F. Detta avlastar både lärare och elever och fokus kan i stället ligga på att lyckas i ordinarie kurser.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Eleverna på naturvetenskapsprogrammet har en jämförelsevis god genomströmning, har en hög genomsnittlig betygspoäng och går i hög grad vidare till högskola. Bredden i programmet innebär att de flesta av eleverna inom programmets 2 500 poäng får med sig en stor del av kurserna för särskild behörighet till högskolan. Trots att programmet rymmer många behörighetsgivande kurser, såsom flera matematikkurser, är naturvetenskapsprogrammet det högskoleförberedande program med störst andel elever som läser utökad program. Eleverna på referensskolorna upplever att man har fullt upp med att läsa meritpoängsgivande kurser och det finns få andningshål under utbildningen, där man som elev kan stanna upp och reflektera över lärande.

⁵⁴ Skillnader avseende antagningsgränser skolor emellan gäller förstas även andra program men när det gäller naturvetenskapsprogrammet blir det mycket tydligt.

⁵⁵ <http://www.gyantagningen.se/slutliga-antagningar.html>

⁵⁶ <http://www.utbildningsinfo.se/gymnasieskola/sa-har-fungerar-gymnasieskolan/antagningspoang-1.1539>

⁵⁷ Skolverket 2013: *Det svåra valet. Elevers val av utbildning på olika slags gymnasiearknader*, rapport 394, s. 76.

Samhällsvetenskapsprogrammet (SA)

Samhällsvetenskapsprogrammet är det största högskoleförberedande programmet med drygt 55 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 63 procent av eleverna är kvinnor. Efter tre år lämnar 75 procent av eleverna programmet med en examen vilket är i nivå med de högskoleförberedande programmen över lag.

Efter examen från samhällsvetenskapsprogrammet ska eleverna ha kunskaper för högskolestudier inom ett brett samhällsvetenskapligt område. Programmet har tre inriktningar: beteendevetenskap; medier, information och kommunikation; samhällsvetenskap.

Elever på programmet

Det var en mindre andel elever som i första hand sökte sig till samhällsvetenskapsprogrammet läsåret 2016/17 än föregående år. Andelen elever i år 1 är dessutom mindre för läsåret 2016/17 i relation till hela elevkullen likväl som elever på högskoleförberedande program.

Tabell 172. Sökande och nybörjare på samhällsvetenskapsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	21 648	20 821	19 353	19 246	18 903	19 083
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	18,1	18,6	18,1	18,2	17,7	17,2
Antal nybörjarelever i år 1*	19 822	18 859	17 491	17 746	17 130	17 424
Andel (%) nybörjare	94,8	93,2	92,9	93,6	93,5	93,7
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	230,9	230,8	230,3	232,8	234,5	237,5

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 173. Andel (%) elever i år 1 på samhällsvetenskapsprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	15,8	16,2	15,7	15,7	14,8	13,3
... av elever på nationella program	19,2	19,8	19,3	19,6	19,1	18,8
... av elever på högskoleförberedande program	31,0	30,9	29,9	29,8	28,6	28,8

Tabell 174. Antal elever på samhällsvetenskapsprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	20 949	20 283	18 861	19 010	18 370	18 673
Antal elever i år 2	-	20 275	19 900	18 476	18 595	18 086
Antal elever i år 3	-	-	20 606	20 228	18 806	18 833
Totalt antal elever			59 367	57 714	55 769	55 592

På samhällsvetenskapsprogrammet är könsfördelningen stabil över tid med kvinnor i majoritet. Andelen elever med utländsk bakgrund har kontinuerligt stigit sedan läsåret 2011/12 och överensstämmer med genomsnittet för högskoleförberedande program. Likaså är andelen elever som läser programmet hos en enskild huvudman överensstämmande med genomsnittet. Eftersom samhällsvetenskapsprogrammet är det största programmet är det naturligt att andelarna sammanfaller med genomsnittet. Däremot är programmet det högskoleförberedande program med den minsta andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning.

Tabell 175. Eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	20 949	40 558	59 367	57 714	55 769	55 592
Andel (%) kvinnor	62,6	63,0	62,9	63,2	62,7	63,1
Andel (%) män	37,4	37,0	37,1	36,8	37,3	36,9
Andel (%) svensk bakgrund	81,0	80,2	79,6	78,4	77,3	76,1
Andel (%) utländsk bakgrund	19,0	19,8	20,4	21,6	22,7	23,9
Andel (%) offentlig huvudman	70,5	71,1	72,1	72,8	72,6	72,0
Andel (%) enskild huvudman	29,5	28,9	27,9	27,2	27,4	28,0
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	58,1	58,2	58,9	59,2	60,0	60,5
– gymnasial (%)**	41,9	41,8	41,1	40,8	40,0	39,5

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

De offentliga och enskilda huvudmännen skiljer sig åt vad gäller utbudet av samhällsvetenskapsprogrammet. De offentliga huvudmännen har ökat sedan start men minskat i antal sedan föregående läsår. De enskilda huvudmännen har kontinuerligt minskat. Antalet skolkommuner har även de minskat något.

Tabell 176. Antal skolenheter med elever i år 1 på samhällsvetenskapsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	471	462	496	495	480
Offentlig huvudman	-	279	279	314	317	305
Enskild huvudman	-	192	183	182	178	175

Tabell 177. Antal skolkommuner med elever i år 1 på samhällsvetenskapsprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	201	202	196	196	194	191

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Drygt hälften av eleverna på programmet väljer att läsa inriktningen *beteendevetenskap* följt av en tredjedel av eleverna som väljer *samhällskunskap*. Programmet är kvinnodominerat men män och kvinnor fördelar sig enligt samma mönster mellan inriktningarna.

Tabell 178. Antal och andel (%) elever per samhällsvetenskapsprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Beteendevetenskap							10		
Antal elever	9 752	6 574	3 178	9 816	6 541	3 275	465	6 855	3 610
Andel (%) elever	48,8	51,3	44,4	52,4	55,4	47,3	55,8	58,1	52,0
Medier, information och kommunikation									
Antal elever	2 684	1 836	848	2 293	1 506	787	1 781	1 151	630
Andel (%) elever	13,4	14,3	11,9	12,2	12,8	11,4	9,5	9,8	9,1
Samhällsvetenskap									
Antal elever	7 539	4 409	3 130	6 626	3 759	2 867	6 504	3 797	2 707
Andel (%) elever	37,7	34,4	43,7	35,4	31,8	41,4	34,7	32,2	39,0
Alla elever med registrerad inriktning									
Antal elever	19	12		18	11		18	11	
Andel (%) elever	975	819	7 156	735	806	6 929	750	803	6 947
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Andelen elever som har lämnat programmet efter ett respektive två år har minskat något över tid. De flesta som lämnar programmet går till ett yrkesprogram men det är en nästan lika stor andel som går till ett annat högskoleförberedande program.

Tabell 179. Fördelning av nybörjarelever på samhällsvetenskapsprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	90,1	91,1	91,8	91,5	92,2
	Bytt till yrkesprogram	3,8	3,6	3,2	3,4	3,2
	Bytt till annat högskoleförberedande program	3,9	3,4	2,8	2,9	2,6
	Bytt till introduktionsprogram	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2
	Ej registrerad i gymnasieskolan	1,9	1,8	1,9	2,0	1,9
Efter två år	Samma program	89,0	90,2	91,1	90,7	
	Bytt till yrkesprogram	4,2	3,9	3,6	3,6	
	Bytt till annat högskoleförberedande program	4,0	3,5	3,0	3,0	
	Bytt till introduktionsprogram	0,3	0,2	0,2	0,2	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	2,5	2,2	2,1	2,5	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Andelen elever som har slutfört utbildningen på samhällsvetenskapsprogrammet inom tre år motsvarar snittet för de högskoleförberedande programmen (82,4 procent). Det är även ungefär lika stor andel elever som snittet som har erhållit examen efter tre år (75,4 procent) och som har slutfört utbildningen inom samma program som de har påbörjat (79,8 procent). Liksom i många av de nationella programmen är det kvinnor, elever med svensk bakgrund, samt elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning som har högst genomströmning.

2017-04-05

168 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 180. Genomströmning för nybörjarelever på samhällsvetenskapsprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
HFP totalt	59 113	82,4	75,8	6,5	79,3	9,3
Samhällsvetenskapsprogrammet	17 491	82,4	75,4	6,9	79,8	8,8
Kvinnor	11 074	85,1	79,9	5,2	82,5	7,5
Män	6 417	77,7	67,7	10,0	75,2	10,9
Svensk bakgrund	14 001	83,9	78,3	5,6	81,3	8,5
Utländsk bakgrund	3 475	76,3	63,9	12,4	73,9	9,8
Offentlig huvudman	12 799	82,5	75,7	6,8	80,2	8,9
Enskild huvudman	4 692	82,0	74,6	7,5	78,6	8,3
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	10 263	84,3	79,0	5,2	81,8	8,6
– gymnasial*	6 943	80,0	70,5	9,5	77,3	8,9

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen elever som slutför utbildningen inom samma program som de har påbörjat har ökat med en procentenhet. Utöver denna förändring har det inte skett några nämnvärda förändringar mellan åren.

Studieresultat

Eleverna på gymnasieskolans samhällsvetenskapsprogram har i något högre utsträckning läst ett utökad program jämfört med genomsnittet. Förutom denna skillnad utmärker sig inte eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet nämnvärt. Det är till exempel 90,3 procent av eleverna på programmet som når examen vid slutet av utbildningen, jämfört med snittet på 90,8 procent.

2017-04-05

169 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 181. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på samhällsvetenskapsprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	14,1
HFP totalt	53 727	90,8	9,2	28,2	14,6
Samhällsvetenskapsprogrammet	16 412	90,3	9,7	21,0	14,2
Kvinnor	10 576	93,1	6,9	18,7	14,8
Män	5 836	85,4	14,6	25,2	13,2
Svensk bakgrund	13 138	92,6	7,4	19,3	14,5
Utländsk bakgrund	3 267	81,2	18,8	27,8	13,1
Offentlig huvudman	11 969	90,7	9,3	20,3	14,1
Enskild huvudman	4 443	89,4	10,6	22,9	14,5
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå					
– eftergymnasial	9 941	92,9	7,1	20,9	14,7
– gymnasial*	6 220	86,4	13,6	20,8	13,5

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Andelen elever som läser utökat program har minskat något, med 1,5 procentenhet. Förutom denna förändring har det inte skett några märkbara förändringar mellan åren.

Kommentarer om samhällsvetenskapsprogrammet

Elevutveckling och utbud

Samhällsvetenskapsprogrammet är det stabilt största av alla program och det har en god geografisk spridning. Den huvudsakliga förklaringen till programmets popularitet är enligt programreferensskolorna att eleverna ser det som ett brett program som öppnar många dörrar för framtiden. Samhällsvetenskapsprogrammet var det största nationella programmet även före gymnasireformen men omfattade då också inriktningar som idag snarare finner sina motsvarigheter i humanistiska programmet och ekonomiprogrammet – nämligen språk, kultur och ekonomi.

Det finns en spridning mellan skolor när det gäller elevers meritvärde från grundskolan och andelen med gymnasieexamen. På attraktiva skolor kan antagningsgränsen vara hög, medan man på andra skolor tar emot alla behöriga sökande. Då 63 procent av eleverna är kvinnor har programmet en större kvinnodominans än ekonomiprogrammet och naturvetenskapsprogrammet.

lakttagelser om programmet

I Skolverkets kontakter med programreferensskolor framkommer inga synpunkter på programstrukturen. Inriktningen *samhällsvetenskap* påminner en del om grundskolans ämnen och en föreställning eleverna har är att den är som en fortsättning av grundskolan. Inriktningen beteendevetenskap och inriktningen medier, information och kommunikation upplevs som något nytt, men en önskan som framkommer från kontakter med programreferensskolorna är en önskan om att få börja med kurser inom inriktningarna i år 1.

Meritgivande kurser är vanliga inom det individuella valet, och styr ofta valen. Matematik 3b, engelska 7 och moderna språk är relativt vanliga inom det individuella valet.

Några skolor lyfter också att 50-poängskurserna har för mycket stoff, det är ”trångt” och svårt att hinna med på så korta kurser, kurserna upplevs som stressande och det finns en önskan om att bland annat religionskunskapen och psykologikurserna utökas till att omfatta 100 poäng.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Av de samtal Skolverket haft med elever vid Skolverkets programreferensskolor framkommer att de flesta elever har någon form av framtidsplan som inbegriper utbildning på högskola/universitet. Gymnasiearbetet ses som en bra förberedelse inför högskolestudier.

Även om elever i samtal med Skolverket tänker att de i framtiden ska läsa på högskola eller universitet så läser elever med samhällsvetenskaplig gymnasieinriktning inte i lika stor utsträckning vidare på högskola direkt efter avslutad gymnasieutbildning som elever på andra studieförberedande program.⁵⁸ Skolverket har tidigare redovisat att (enligt exempelvis nationella programrådet för handels- och administrationsprogrammet) man inom vissa branscher och yrkesområden föredrar att anställa personer från ett brett högskoleförberedande program, framför personer som gått ett yrkesprogram inriktade mot yrkesområdet.⁵⁹

⁵⁸ Skolverket 2014: *Vad ungdomar gör efter gymnasieskolan*, rapport 411. Denna uppföljning gäller elever som gått Samhällsvetenskapsprogrammet i det förra gymnasiesystemet, före Gy 2011.

⁵⁹ *Redovisning av uppdrag om Skolverkets samverkan med de nationella programråden för gymnasial yrkesutbildning* (U2014/3699/S).

Teknikprogrammet (TE)

Teknikprogrammet är det fjärde största högskoleförberedande programmet med drygt 25 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 84 procent av eleverna är män. Efter tre år lämnar 75 procent av eleverna programmet med en examen vilket är i nivå med de högskoleförberedande programmen över lag.

Efter examen från teknikprogrammet ska eleverna ha kunskaper för högskolestudier inom främst teknik- och naturvetenskap men även inom andra områden. Programmet har fem inriktningar: design och produktutveckling; informations- och medieteknik; produktionsteknik; samhällsbyggande och miljö; teknikvetenskap.

Elever på programmet

Andelen förstahandssökande till programmet fortsätter att stiga. Däremot utgör eleverna i år 1 på programmet en mindre andel av hela elevkullen än föregående år. Eleverna i år 1 utgör dock en större andel av eleverna på högskoleförberedande program än föregående år.

Tabell 182. Sökande och nybörjare på teknikprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal förstahandssökande	9 393	9 426	9 335	9 299	9 788	10 713
Andel (%) av 1:a-handssökande alla nationella program	7,9	8,4	8,7	8,8	9,2	9,7
Antal nybörjarelever i år 1*	8 620	8 558	8 391	8 502	8 809	9 708
Andel (%) nybörjare	96,5	95,2	95,4	95,7	95,2	95,6
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	227,3	228,0	232,3	233,7	237,0	240,4

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 183. Andel (%) elever i år 1 på teknikprogrammet...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	6,7	7,2	7,3	7,4	7,9	7,3
... av elever på nationella program	8,2	8,8	9,0	9,2	9,7	10,2
... av elever på högskoleförberedande program	13,2	13,7	13,9	14,0	14,5	15,3

Tabell 184. Antal elever på teknikprogrammet per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	8 949	9 013	8 802	8 900	9 279	10 203
Antal elever i år 2	-	8 007	8 114	8 134	8 139	8 540
Antal elever i år 3	-	-	7 769	8 084	8 027	8 105
Totalt antal elever			24 685	25 118	25 445	26 848

2017-04-05

172 (207)

Dnr 2016:01706

På teknikprogrammet är männen i majoritet, andelen kvinnor ökar mycket långsamt. Andelen elever med utländsk bakgrund stiger men ligger lägre än genomsnittet för högskoleförberedande program. Andelen elever som läser programmet hos en enskild huvudman (knappt tre av tio) ligger nära genomsnittet. Det är en högre andel elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning än genomsnittet och andelen fortsätter att öka.

Tabell 185. Eleverna på teknikprogrammet, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	8 949	17 020	24 685	25 118	25 445	26 848
Andel (%) kvinnor	15,9	16,3	16,3	16,1	16,3	16,4
Andel (%) män	84,1	83,7	83,7	83,9	83,7	83,6
Andel (%) svensk bakgrund	85,4	85,4	84,9	83,8	82,8	81,7
Andel (%) utländsk bakgrund	14,6	14,6	15,1	16,2	17,2	18,3
Andel (%) offentlig huvudman	71,4	72,1	73,3	73,5	73,2	72,6
Andel (%) enskild huvudman	28,6	27,9	26,7	26,5	26,8	27,4
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	63,5	64,9	65,8	66,8	67,4	68,3
– gymnasial (%)**	36,5	35,1	34,2	33,2	32,6	31,7

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Antalet huvudmän som ger teknikprogrammet i år 1 ökad kraftigt de första åren men har sedan haft en mindre tillbakagång. Detta beror främst på förändringar i antalet offentliga huvudmän. Antalet skolkommuner som ger programmet har minskat något sedan 2011.

Tabell 186. Antal skolenheter med elever i år 1 på teknikprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	266	259	292	283	282
Offentlig huvudman	-	171	172	199	192	192
Enskild huvudman	-	95	87	93	91	90

Tabell 187. Antal skolkommuner med elever i år 1 på teknikprogrammet

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	164	166	165	163	162	160

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Av teknikprogrammets inriktningar är *informations- och medieteknik* den största och har så varit även bakåt i tiden. Den följs av *design- och produktutveckling* samt *teknikvetenskap*. Kvinnorna på programmet fördelar sig i någon mån annorlunda än männen. Flest kvinnor återfinns på inriktningen *design- och produktutveckling* följt av *samhällsbyggande och miljö*.

2017-04-05

173 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 188. Antal och andel (%) elever per teknikprogrammets inriktningar, år 3

	2014/15			2015/16			2016/17		
	To- talt	Kv.	Män	To- talt	Kv.	Män	Totalt	Kv.	Män
Design och produkt- utveckling									
Antal elever	2 104	533	1 571	1 908	491	1 417	1 865	488	1 377
Andel (%) elever	26,3	40,2	23,5	23,8	38,2	21,1	23,1	37,2	20,3
Informations- och me- dieteknik									
Antal elever	3 163	207	2 956	3 193	223	2 970	3 413	245	3 168
Andel (%) elever	39,5	15,6	44,3	39,8	17,3	44,1	42,2	18,7	46,8
Produktionsteknik									
Antal elever	484	62	422	523	87	436	535	89	446
Andel (%) elever	6,1	4,7	6,3	6,5	6,8	6,5	6,6	6,8	6,6
Samhällsbyggande och miljö									
Antal elever	822	320	502	787	259	528	785	256	529
Andel (%) elever	10,3	24,2	7,5	9,8	20,1	7,8	9,7	19,5	7,8
Teknikvetenskap									
Antal elever	1 426	203	1 223	1 606	227	1 379	1 490	235	1 255
Andel (%) elever	17,8	15,3	18,3	20,0	17,6	20,5	18,4	17,9	18,5
Alla elever med regi- strerad inriktning									
Antal elever	7 999	1 325	6 674	8 017	1 287	6 730	8 088	1 313	6 775
Andel (%) elever	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Elever som stannat kvar eller bytt program

Det är cirka tio procent som lämnar programmet efter ett år och ytterligare ett par procentenheter som lämnar efter två år. Den största gruppen går till ett annat högskoleförberedande program men en nästan lika stor grupp går till ett yrkesprogram istället.

Tabell 189. Fördelning av nybörjarelever på teknikprogrammet efter ett respektive två år, andel (%)

		Nybörjare 2011	Nybörjare 2012	Nybörjare 2013	Nybörjare 2014	Nybörjare 2015
Efter ett år	Samma program	88,1	88,1	90,7	89,6	90,7
	Bytt till yrkesprogram	5,3	5,3	3,8	4,5	3,8
	Bytt till annat högskoleförberedande program	5,8	5,5	4,4	4,9	4,6
	Bytt till introduktionsprogram	0,1	0,2	0,2	0,1	..
	Ej registrerad i gymnasieskolan	0,7	0,9	0,9	0,9	0,8
Efter två år	Samma program	85,1	85,4	88,2	87,5	
	Bytt till yrkesprogram	6,0	6,2	4,8	5,1	
	Bytt till annat högskoleförberedande program	6,7	6,5	5,3	5,5	
	Bytt till introduktionsprogram	0,2	0,2	0,2	0,1	
	Ej registrerad i gymnasieskolan	2,0	1,7	1,5	1,7	

Resultatstatistik

Skolverket använder i sin statistik huvudsakligen två perspektiv för att utforska utfallet av gymnasieskolans elevkullar. Det ena är att utgå ifrån de elever som påbörjade sin gymnasieutbildning ett givet år och i vilken utsträckning dessa slutför sin utbildning vilket kallas genomströmning. Det andra perspektivet är att utgå ifrån de elever som slutför sin utbildning ett givet år oavsett när dessa började i gymnasieskolan vilket kallas för studieresultat.

Genomströmning

Andelen elever som har slutfört utbildningen på teknikprogrammet inom tre år ligger nära snittet för de högskoleförberedande programmen, 82,1 procent av eleverna har gjort det. Även andelen som har erhållit examen efter tre års studier (74,5 procent), och som har slutfört utbildningen inom samma program som de har påbörjat (79,0 procent), ligger nära snittet.

2017-04-05

175 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 190. Genomströmning för nybörjarelever på teknikprogrammet ht 2013, resultat efter 3 års studier

	Antal nybörjare ht 2013	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	86 575	81,0	74,2	6,8	78,4	9,4
HFP totalt	59 113	82,4	75,8	6,5	79,3	9,3
Teknikprogrammet	8 391	82,1	74,5	7,6	79,0	10,8
Kvinnor	1 326	86,8	82,5	4,3	82,4	8,3
Män	7 065	81,2	73,0	8,2	78,4	11,3
Svensk bakgrund	7 125	83,5	76,8	6,7	80,5	10,1
Utländsk bakgrund	1 262	74,2	61,6	12,7	70,7	14,9
Offentlig huvudman	6 189	83,8	76,3	7,5	81,1	10,0
Enskild huvudman	2 202	77,3	69,5	7,8	73,3	13,3
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial	5 477	84,6	78,3	6,3	81,7	9,5
– gymnasial*	2 817	77,7	67,5	10,2	74,2	13,2

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

Andelen elever som slutför utbildningen inom tre år har ökat med en procentenhet. Även andelen som erhåller examen har ökat (med 2,2 procentenheter), liksom andelen som slutför utbildningen inom samma program som de har påbörjat (med 2,5 procentenheter).

Studieresultat

Det är ungefär en lika stor andel elever som har avslutat teknikprogrammet med examen som snittet för gymnasieskolans högskoleförberedande program. Även deras genomsnittliga betygspoäng är ungefär densamma. Däremot är det en betydande högre andel elever på teknikprogrammet som har läst utökad program, 41,0 procent av dessa elever har läst ett utökad program, jämfört med 28,2 procent av eleverna på de högskoleförberedande programmen totalt sett. Det är främst kvinnor som har läst utökad program, 48,5 procent av kvinnorna har gjort det, jämfört med 39,5 procent av männen.

2017-04-05

176 (207)

Dnr 2016:01706

Tabell 191. Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan på teknikprogrammet vt 2016

	Antal elever	Därav: andel (%) med examen	andel (%) med studiebevis (ej examen)	andel (%) med utökat program	Genomsnittlig betygs-poäng
Nat. program totalt	81 058	89,6	10,4	33,0	14,1
HFP totalt	53 727	90,8	9,2	28,2	14,6
Teknikprogrammet	7 263	89,5	10,5	41,0	14,1
Kvinnor	1 202	94,5	5,5	48,5	15,3
Män	6 061	88,5	11,5	39,5	13,9
Svensk bakgrund	6 179	91,1	8,9	40,1	14,3
Utländsk bakgrund	1 082	81,0	19,0	46,1	13,0
Offentlig huvudman	5 420	89,8	10,2	41,6	14,1
Enskild huvudman	1 843	88,8	11,2	39,1	13,9
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå					
– eftergymnasial	4 937	91,2	8,8	41,8	14,4
– gymnasial*	2 254	85,9	14,1	38,7	13,5

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse avgångskullarna 2015 och 2016, studieresultat

Det är en något högre andel elever på teknikprogrammet som erhållit examen år 2016 (89,5 procent) jämfört med år 2015 (88,0). Andelen elever som läser ett utökat program har även ökat något, med 3,5 procentenheter.

Kommentarer om teknikprogrammet

Elevutveckling och utbud

Teknikprogrammet är fortsatt ett populärt program som är väl spritt över landet. Enligt Skolverkets programreferensskolor är anledningarna till det stora intresset för programmet att yrkesval och eftergymnasiala utbildningsval är tydliga, och att eleverna ser framför sig en god arbetsmarknad.

De fem inriktningarna på programmet vetter mot olika teknikområden. Det är ovanligt att alla fem inriktningarna erbjuds av samma skolhuvudman. Störst är *informations- och medieteknik*, som bland annat innehåller programmering samt dator- och kommunikationsteknik, och minst är inriktningen *produktionsteknik* – trots att det inom detta område finns ett uttalat behov av kvalificerad arbetskraft. Produktionsteknik erbjuds ofta där skolan har ett nära samarbete med ett eller flera lokala företag. Denna inriktning kräver mycket utrustning och ges därför ofta på skolor som också har industritekniska programmet.

Att rekrytera fler kvinnor till programmet är en återkommande diskussion hos referensskolorna. Könsfördelningen mellan inriktningarna är ojämn och kvinnorna återfinns framförallt på *design- och produktutveckling* samt *sambällsbyggande och miljö*.

lakttagelser om programmet

Enligt referensskolorna har programmet en elevgrupp med teknikintresse, men det lockar dessutom allmänt studiemotiverade elever. Referensskolorna beskriver också att programmet lockar elever som vid gymnasievalet har haft svårt att välja mellan yrkesutbildning och högskoleförberedelse.

På referensskolorna framkommer att de ämnen som eleverna har svårast att ta sig igenom är de högre matematikkurserna, samt kemi och fysik. Flera elever menar att man sökt teknikprogrammet främst av tekniskt intresse och inte på grund av lust för matematik och fysik. Däremot är det mångas erfarenhet att då dessa kurser får stöd i karaktärsämnen minskar svårigheterna. Dock, menar många elever, att det är kurser som ger meritpoäng som styr det individuella valet och i många fall också val av inriktning. Listan på skolornas individuella val har därför också ofta betoning på matematik, fysik, biologi och moderna språk. Utbudet av kurser i programför-djupningen uppfattas av skolorna som omfattande och att det möjliggör lokala anpassningar.

Förberedelse för yrkesliv och vidare studier

Eleverna på referensskolorna framhåller som positivt att de samtidigt som de får grundläggande behörighet till högskola – och möjlighet till särskild behörighet – kan välja ämnen som intresserar dem, som design, programmering och arkitektur. I programmets examensmål står uttalat att ”teori och praktisk tillämpning ska samverka”. Just kopplingen teori-praktik är något som eleverna lyfter fram som viktigt.

Gymnasiearbetet uppfattas av både lärare och elever som väl fungerande. På de flesta referensskolor påbörjas förberedelsen för gymnasiearbetet i god tid och integreras i flera ämnen.

För att ytterligare stärka kopplingen till arbetsmarknaden kan elever från teknikprogrammet bygga på med en ettårig vidareutbildning som leder till gymnasieingenjörsexamen.⁶⁰

⁶⁰ Se nästa avsnitt om TE4, det fjärde tekniska året.

Vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år

Det fjärde tekniska året är en riksrekryterande vidareutbildning som bygger på teknikprogrammet. Utbildningen leder till gymnasieingenjörsexamen och till arbete inom valt teknikområde. Sedan 2011 har vidareutbildningen genomförts som en försöksutbildning på ett antal skolor. Utbildningen har då getts i tre olika profiler – informationsteknik; innovation och produktion; respektive samhällsbyggande.

Elever på det fjärde tekniska året

Efter den kraftiga ökningen av antalet elever föregående läsår har elevantalet fortsatt uppåt men inte lika kraftigt. Totalt var det 538 ungdomar som sökte fjärde tekniskt år. Av dessa var 16 procent kvinnor. Tre av fyra profiler har ökat i elevantal, det är bara *design- och produktutveckling* som har backat.

Tabell 192. Elever på fjärde tekniskt år, redovisade efter profil

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	166	273	233	275	471	527
<i>därav profil:</i>						
Innovation och produktion	52	149	112	151		
Informationsteknik	27	66	67	66	190	216
Samhällsbyggande	87	58	54	58	75	84
Design och produktutveckling					116	107
Produktionsteknik					90	120

Programmet är fortsatt kraftigt mansdominerat. Kvinnorna utgör nu 14 procent av eleverna på utbildningen.

Tabell 193. Elever på fjärde tekniskt år, redovisade efter kön och profil

	2011/12		2012/13		2013/14		2014/15		2015/16		2016/17	
	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män
Totalt	39	127	53	220	35	198	53	222	60	411	75	452
<i>därav profil:</i>												
Innovation och produktion	14	38	30	119	20	92	33	118				
Informationsteknik	1	26	8	58	3	64	9	57	12	178	20	196
Samhällsbyggande	24	63	15	43	12	42	11	47	18	57	20	64
Design och produktutveckling									26	90	28	79
Produktionsteknik									4	86	7	113

Skolenheter och huvudmän

Antalet skolenheter som anordnar det fjärde tekniska året är nu 50 stycken, det har skett en liten ökning sedan föregående år. Sett till hur många skolenheter som ger respektive profil ser det ut att ha minskat vilket kan tolkas som att skolenheterna föregående läsår gav ett flertal profiler men nu väljer att smalna av sitt utbud.

2017-04-05

179 (207)

Dnr 2016:01706

Antalet skolkommuner som kan erbjuda tekniskt fjärde år har ökat något. Men även där syns att utbudet har krympt något då profilerna *samhällsbyggande* samt *design- och produktutveckling* ges i allt färre skolkommuner. Ökningen i de andra profilerna motsvarar inte minskningen i dessa.

Tabell 194. Antal skolenheter med elever på fjärde tekniskt år

	2011/12*	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	10	18	16	18	48	50
Offentlig huvudman	9	16	14	16	41	44
<i>därav profil:</i>						
Innovation och produktion	5	9	8	10		
Informationsteknik	3	6	6	6	20	19
Samhällsbyggande	1	3	2	2	8	5
Design och produktutveckling					18	14
Produktionsteknik					14	16
Enskild huvudman	1	2	2	2	7	6
<i>Därav profil:</i>						
Innovation och produktion	-	1	1	1		
Informationsteknik	-	-	-	-	5	4
Samhällsbyggande	1	1	1	1	1	1
Design och produktutveckling					1	1
Produktionsteknik					1	1

Tabell 195. Antal skolkommuner med elever på fjärde tekniskt år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	10	18	16	18	42	48
<i>därav profil:</i>						
Innovation och produktion	5	10	9	11		
Informationsteknik	3	6	6	6	22	23
Samhällsbyggande	2	4	3	3	9	6
Design och produktutveckling					19	15
Produktionsteknik					15	17

Genomströmning och studieresultat

Av de elever som var registrerade på programmet hösten 2015 var det 79 procent som erhöll en gymnasieingenjörsexamen våren 2016. Andelen med examen sjönk kraftigt förra året och har nu fortsatt nedåt. Andelen med examen är den samma för män som för kvinnor. Högst andel elever med examen våren 2016 hade profilen *produktionsteknik*. Lägst andel elever med examen hade profilen *informationsteknik*.

Tabell 196. Fjärde tekniskt år. Antal elever med examen redovisade efter profil våren 2014

	Inskrivna elever ht 2013			Gymnasieingenjörsexamen vt 2014		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
TE4 totalt	202	33	169	198	33	165
<i>därav profil:</i>						
Informationsteknik	96	18	78	96	18	78
Innovation och produktion	55	3	52	51	3	48
Samhällsbyggande	51	12	39	51	12	39

Tabell 197. Fjärde tekniskt år. Antal elever med examen redovisade efter profil våren 2015

	Inskrivna elever ht 2014			Gymnasieingenjörsexamen vt 2015		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
TE4 totalt	275	53	222	236	51	185
<i>därav profil:</i>						
Informationsteknik	66	9	57	50	8	42
Innovation och produktion	151	33	118	130	32	98
Samhällsbyggande	58	11	47	56	11	45

Tabell 198. Fjärde tekniskt år. Antal elever med examen redovisade efter profil våren 2016

	Inskrivna elever ht 2015			Gymnasieingenjörsexamen vt 2016		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
TE4 totalt	471	60	411	374	48	326
<i>därav profil:</i>						
Design och produktutveckling	116	26	90	101	22	79
Informationsteknik	190	12	178	130	9	121
Produktionsteknik	90	4	86	82
Samhällsbyggande	75	18	57	61

Kommentarer om vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år

Det fjärde tekniska året är riksrekryterande. Andelen huvudmän som erbjuder vidareutbildningen ökar stadigt och den ges över hela landet. Läsåret 2016/17 beviljades statsbidrag för 1030 elever på 82 skolor.

Könsfördelningen på vidareutbildningen är ojämn. Skolverket bedömer att det fjärde tekniska året står inför samma utmaningar som teknikprogrammet när det gäller att locka fler kvinnor till utbildningen.

Vidareutbildningen skiljer sig på flera sätt från teknikprogrammet, framförallt när det gäller fokus på apl och på ett ingenjörsmässigt arbetssätt. Behovet av stöd för lärare, rektorer och arbetsplatser är fortfarande stor, vilket både referensskolor och det nationella programrådet betonar. Det fjärde tekniska året har vuxit snabbt med tanke på antalet huvudmän som erbjuder vidareutbildningen. Ytterligare tid behövs

för att balans mellan elever och skolor samt arbetslivets behov ska stabiliseras. Erfarenheter från försöksverksamheten och referensskolor pekar på att samarbetet mellan skola och arbetsliv är avgörande för att vidareutbildningen ska etablera sig och växa.

Redovisning per program – Introduktionsprogram

Individuellt alternativ (IMIND)

Individuellt alternativ är det näst största introduktionsprogrammet med knappt 9 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 60 procent av eleverna är män.

Introduktionsprogrammen ska ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program en individuellt anpassad utbildning, som tillgodoser elevernas olika utbildningsbehov och erbjuder tydliga utbildningsvägar. Introduktionsprogrammen ska leda till etablering på arbetsmarknaden och en så god grund för fortsatt utbildning som möjligt.

Individuellt alternativ syftar till att eleverna ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden. Programmets syfte är alltså brett. Även innehållet i programmet är mindre bestämt än för övriga introduktionsprogram. Eleverna kan läsa grundskoleämnen och hela eller delar av kurser i gymnasiegemensamma ämnen och karaktärsämnen. Även andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling får ingå i utbildningen. Programmet ska utformas för den enskilde eleven.

Elever på programmet

Eleverna på individuellt alternativ har sedan läsåret 2012/13 minskat i andel i relation till så väl elevkullen som eleverna på introduktionsprogram. Däremot har inte antalet elever på programmet minskat. Läsåret 2016/17 är de ungefär lika många som de var 2012/13 men däremellan har de varit något färre.

Tabell 199. Nybörjare på individuellt alternativ

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal nybörjarelever i år 1*	3 160	3 404	3 452	3 446	3 538	3 789
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	71,3	73,9	78,3	79,2	83,8	80,7

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 200. Andel (%) elever i år 1 på individuellt alternativ...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	4,2	4,7	4,6	4,4	4,3	4,1
... av elever på introduktionsprogram	23,5	25,7	24,1	22,1	19,0	14,3

Tabell 201. Antal elever på individuellt alternativ per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	5 524	5 847	5 507	5 331	5 335	5 811
Antal elever i år 2	-	1 775	1 707	1 852	1 759	1 939
Antal elever i år 3	-	-	1 213	1 136	1 191	1 168
Totalt antal elever			8 427	8 319	8 285	8 918

På individuellt alternativ finns det i likhet med alla introduktionsprogram fler män än kvinnor, fördelningen är stabil över tid. Elever med utländsk bakgrund är i minoritet men andelen har ökat över tid. Programmet ges nästan uteslutande av offentliga huvudmän. Andelen elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning har ökat något över tid.

Tabell 202. Eleverna på individuellt alternativ, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	5 524	7 622	8 427	8 319	8 285	8 918
Andel (%) kvinnor	41,8	41,4	40,6	40,0	40,0	40,5
Andel (%) män	58,2	58,6	59,4	60,0	60,0	59,5
Andel (%) svensk bakgrund	69,3	67,6	67,1	64,1	63,6	61,1
Andel (%) utländsk bakgrund	30,7	32,4	32,9	35,9	36,4	38,9
Andel (%) offentlig huvudman	95,8	97,1	96,7	95,4	95,2	95,4
Andel (%) enskild huvudman	4,2	2,9	3,3	4,6	4,8	4,6
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	25,3	25,7	28,0	28,0	28,7	29,7
– gymnasial (%)**	74,7	74,3	72,0	72,0	71,3	70,3
<i>Uppgift saknas (antal)</i>	406	631	756	835	639	1214

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Antalet huvudmän som erbjuder introduktionsprogrammet individuellt alternativ har sjunkit något sedan läsåret 2015/16 efter att kontinuerligt ha ökat sedan 2011. Likaså har antalet skolkommuner minskat något det senaste året.

Tabell 203. Antal skolenheter med elever i år 1 på individuellt alternativ

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	308	313	315	337	332
Offentlig huvudman	-	292	295	294	316	307
Enskild huvudman	-	16	18	21	21	25

Tabell 204. Antal skolkommuner med elever i år 1 på individuellt alternativ

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	225	233	224	217	228	224

Kommentarer om individuellt alternativ

Elevutveckling och utbud

Antal nybörjarelever i motsvarande år 1 på individuellt alternativ har ökat något det senaste året för att dessförinnan varit ganska konstant. Exempel från Skolverkets programreferensskolor visar på individuellt alternativ som en möjlig studieväg från språkintrödnation för elever som vill läsa in de grundskoleämnena som behövs för att bli behöriga till ett nationellt program.

Erfarenheter från programreferensskolor och Skolverkets enkät om introduktionsprogram⁶¹ visar att elevgruppen på programmet är mycket heterogen, och att vissa av eleverna har stora stödbehov. I möte med programreferensskolorna framkommer det att inom individuellt alternativ finns elever med en långsam inläringstakt samt elever med olika typer av funktionsnedsättning så som dyslexi, autism mm.

Samtidigt finns på individuellt alternativ en stor andel elever som är behöriga till nationella program. Skolverkets statistik visar att av de elever som gick på introduktionsprogram hösten 2014 (alla år) var drygt 3 procent behöriga till yrkesprogram, och majoriteten av dessa (drygt 2 procent) dessutom behöriga till något högskoleförberedande program. På individuellt alternativ var andelen behöriga 9,7 procent.⁶² Den relativt höga siffran kan ha flera orsaker. En kan vara att huvudmannens plan för utbildning på introduktionsprogram är alltför otydlig för eleverna och deras vårdnadshavare inför val till gymnasieskolan. Följden blir att behöriga elever till nationellt program söker och antas till programmet individuellt alternativ. En annan förklaring kan vara att många elever inte finner sig till rätta i ett nationellt program och är sökande i sitt val inför framtiden. Skolor har då valt att anta eleverna till individuellt alternativ.

lakttagelser om programmet

Individuellt alternativ har det bredaste syftet och mest öppna innehållet av alla introduktionsprogram. Skolverket har ingen fördjupad bild om hur individuellt alternativ organiseras och utformas. Utifrån möten med programreferensskolor och andra skolor samt tidigare genomförda studier kan dock några gemensamma nämnare identifieras.

Erfarenheter från programreferensskolor visar att programmet ofta organiseras i små undervisningsgrupper och med olika inriktningar utifrån elevernas skilda behov. Av den ovan nämnda enkätstudien framgår att det på sju av tio skolor är grundskoleämnena som är det huvudsakliga innehållet i elevens individuella studie-

⁶¹ Skolverket 2014: *Introduktionsprogram*, rapport 413. Enkäten var riktad till rektorer på gymnasieskolor med introduktionsprogram.

⁶² 17 kap. 11§ skollagen (2010:800): "Om huvudmannen för utbildningen finner att det finns synnerliga skäl, får ungdomar som uppfyller behörighetskraven för ett yrkesprogram tas emot till yrkesintroduktion eller individuellt alternativ."

plan. Erfarenheter från programreferensskolor visar att insatser som kan vara gynnsamma för elevens kunskapsutveckling ofta ingår i elevens utbildning. Det kan till exempel röra sig om praktik eller insatser med fokus på elevens sociala utveckling.

Individuellt alternativ har ett lägre genomsnittligt antal undervisningstimmar per vecka, 15 jämfört med drygt 20 på andra introduktionsprogram. Individuellt alternativ är också det introduktionsprogram där det planerade timantalet skiljer sig mest mellan elever med det lägsta respektive det högsta timantalet.⁶³ Detta kan bero på att utbildningen anpassas för att fånga upp elever med omfattande svårigheter från grundskolan. Av besök på programreferensskolor framgår att det är inom ramen för individuellt alternativ som skolorna organiserar verksamheter som riktar sig till elever med mycket hög frånvaro.

Övergång till nationella program, annan utbildning eller yrkesliv

Individuellt alternativ ska leda till att eleverna ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden. Skolornas uppgifter om det huvudsakliga innehållet i utbildningen antyder att syftet för många elever är att komma vidare i sina studier snarare än att förberedas för en direktövergång till arbetsmarknaden. Skolverket har även mött exempel där individuellt alternativ används som en sluss, där elever som är osäkra på vad de vill eller saknar motivation får stöd och vägledning för att komma vidare till andra introduktionsprogram.

Erfarenheter från programreferensskolor visar på exempel på samverkan med Arbetsförmedlingen. Det kan till exempel röra sig om samverkan med de så kallade SIUS-konsulenterna. Genom SIUS – särskild introduktions- och uppföljningsstöd – kan ungdomar med funktionsnedsättning få stöd och hjälp inför en anställning, till exempel med introduktion.

⁶³ Skolverket, 2015: *Undervisningstid och heltidsstudier i gymnasieskolan*. Rapport 422

Preparandutbildning (IMPRE)

Preparandutbildning är det minsta introduktionsprogrammet med knappt 2 500 elever läsåret 2016/17, ungefär 57 procent av eleverna är män.

Introduktionsprogrammen ska ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program en individuellt anpassad utbildning, som tillgodoser elevernas olika utbildningsbehov och erbjuder tydliga utbildningsvägar. Introduktionsprogrammen ska leda till etablering på arbetsmarknaden och en så god grund för fortsatt utbildning som möjligt.

Preparandutbildning syftar till att eleverna ska ha uppnått behörighet till ett nationellt program inom ett år, om inte huvudmannen finner synnerliga skäl att förlänga utbildningstiden. Programmet ska utformas för den enskilde eleven, som ska läsa de grundskoleämnena som eleven saknar för behörighet. Programmet får även innehålla andra grundskoleämnena som eleven inte har betyg i, kurser från nationella program och, i mindre omfattning, andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling.

Elever på programmet

Eleverna på preparandutbildning minskar i andel av elevkullen och av elever på introduktionsprogram. I antal räknat är de något färre än föregående läsår då det var ett större antal elever på programmet än vanligt.

Tabell 205. Nybörjare på preparandutbildning

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal nybörjarelever i år 1*	1 886	1 725	1 333	1 484	1 426	1 243
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	91,9	96,9	105,5	110,1	114,1	110,2

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 206. Andel (%) elever i år 1 på preparandutbildning...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,1	2,0	1,6	1,6	1,6	1,3
... av elever på introduktionsprogram	12,0	10,9	8,7	8,3	7,3	4,6

Tabell 207. Antal elever på preparandutbildning per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	2 834	2 470	1 981	1 996	2 039	1 872
Antal elever i år 2	-	395	322	303	365	405
Antal elever i år 3	-	-	130	106	125	148
Totalt antal elever			2 433	2 405	2 529	2 425

På preparandutbildning är det en majoritet män men det har vissa läsår varit en nästan en jämlik könsfördelning. Elever med utländsk bakgrund har ökat i andel på programmet med nästan 20 procentenheter och är nu i majoritet. Andelen elever som läser programmet hos en enskild huvudman har ökat och uppgår nu till nästan var femte elev trots en tillbakagång det senaste läsåret. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning ökar och det är det introduktionsprogram med flest elever i den kategorin.

Tabell 208. Eleverna på preparandutbildning, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	2 834	2 865	2 433	2 405	2 529	2 425
Andel (%) kvinnor	46,4	48,1	47,2	45,9	48,4	43,0
Andel (%) män	53,6	51,9	52,8	54,1	51,6	57,0
Andel (%) svensk bakgrund	56,2	49,6	44,5	43,3	40,5	36,8
Andel (%) utländsk bakgrund	43,8	50,4	55,5	56,7	59,5	63,2
Andel (%) offentlig huvudman	93,7	88,1	85,1	83,4	80,7	81,9
Andel (%) enskild huvudman	6,3	11,9	14,9	16,6	19,3	18,1
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	26,6	29,3	29,3	31,6	29,8	31,3
– gymnasial (%)**	73,4	70,7	70,7	68,4	70,2	68,7
Uppgift saknas (antal)	245	276	323	277	264	472

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Preparandutbildningen ges av allt fler enskilda huvudmän samtidigt som antalet offentliga huvudmän först ökade för att sedan minska igen. Likaså har antalet skolkommuner som ger programmet först ökat för att sedan minska igen.

Tabell 209. Antal skolenheter med elever i år 1 på preparandutbildning

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	256	271	274	269	260
Offentlig huvudman	-	216	225	222	214	202
Enskild huvudman	-	40	46	52	55	58

Tabell 210. Antal skolkommuner med elever i år 1 på preparandutbildning

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	167	179	174	166	157	156

Genomströmning

Totalt 35,9 procent av nybörjareleverna på preparandutbildning höstterminen 2011 slutförde utbildning på ett nationellt program inom fem år, vilket kan jämföras med 25,8 procent av eleverna på introduktionsprogrammen totalt. Vidare har 24,2 procent av dessa elever erhållit examen efter fem år, jämfört med snittet för introduktionsprogrammen på 17,6 procent. Det är främst männen, elever med utländsk bakgrund, samt elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning som efter fem år har fullföljt ett nationellt program.

Tabell 211. Genomströmning för nybörjarelever på preparandutbildning ht 2011, resultat efter 5 års studier

	Antal nybörjare ht 2011	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	109 944	79,4	70,4	9,0	0,7
IM totalt	13 259	25,8	17,6	8,3	3,9
Preparandutbildning	1 886	35,9	24,2	11,8	1,8
Kvinnor	913	33,7	23,2	10,5	1,6
Män	973	38,0	25,1	12,9	2,0
Svensk bakgrund	1 126	32,4	22,3	10,1	1,6
Utländsk bakgrund	757	41,3	27,1	14,3	2,1
Offentlig huvudman	1 764	35,0	23,6	11,4	1,8
Enskild huvudman	122	49,2	32,0	17,2	1,6
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå					
– eftergymnasial	460	36,1	25,7	10,4	1,5
– gymnasial*	1 305	35,0	22,6	12,4	1,5

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

I föregående års uppföljning av gymnasieskolan presenterades genomströmningen för elever på preparandutbildning inom tre år, varför resultaten inte är jämförbara.

Kommentarer om preparandutbildning

Preparandutbildning ska pågå högst ett år. Syftet med tidsbegränsningen är att avgränsa en målgrupp med elever som kan antas ha förutsättningar att nå utbildningens mål, dvs. uppnå behörighet till ett visst nationellt program, inom ett år. Eleverna ska, genom den studie- och yrkesvägledning de har rätt till i grundskolan, ha informerats om de krav den tänkta gymnasieutbildningen ställer, så att deras val att gå preparandutbildning är väl underbyggt. Om huvudmannen för utbildningen finner att det finns synnerliga skäl, får preparandutbildningen förlängas till två år. I det perspektivet är det värt att notera att endast drygt hälften av nybörjareleverna efter ett år övergår till ett yrkesprogram eller ett högskoleförberedande program. Av

2017-04-05
190 (207)
Dnr 2016:01706

Skolverkets tidigare enkätstudie⁶⁴ framgår att rektorerna anser att en av de vanligaste orsakerna till detta är att eleverna inte har tillräckligt med kunskaper med sig för att bli klara på ett läsår. Skolverket menar att det är viktigt att eleverna får stöd och information i grundskolan inför påbörjandet av ett introduktionsprogram för att fastslå att det aktuella introduktionsprogrammet är bäst utifrån den enskilde elevens förutsättningar och behov.

Endast vid synnerliga skäl får eleven läsa längre tid än ett år. Av statistiken framgår dock att nära 16 procent av nybörjareleverna 2014 är kvar i programmet efter ett år och 4 procent efter två år. Det har framgått av möten med skolor, och av uppföljningen av övergång till andra introduktionsprogram, att skolorna efter ett år gör på olika sätt.

Vissa skolor använder sig av synnerliga skäl och väljer att behålla eleverna på programmet. Skolverkets uppfattning är att skolorna i sådana beslut har gjort bedömningen att det finns förutsättningar för att eleverna genom fortsatta studier ska kunna bli behöriga till nationellt program. Andra skolor väljer att skriva över eleverna på programmet individuellt alternativ.

Begreppet ”synnerliga skäl” är juridiskt sett ett mycket starkt begrepp. I det perspektivet är det värt att notera att huvudmännen i stor omfattning har fattats beslut att det föreligger synnerliga skäl att låta eleverna vara kvar på programmet mer än ett år. Det kan inte uteslutas att de många besluten riskerar att urholka innebörden i begreppet ”synnerliga skäl”.

Med utgångspunkt från den enskilde elevens behov är det viktigt att denne väljer program som har tydliga utbildningsmål, som erbjuder ett innehåll och en struktur som passar denne samt att utbildningen ger möjlighet till det stöd som eleven behöver.

⁶⁴ Skolverket 2014: *Introduktionsprogram*, rapport 413. Enkäten var riktad till rektorer på gymnasieskolor med introduktionsprogram.

Programinriktat individuellt val (IMPRO)

Programinriktat individuellt val är det näst minsta introduktionsprogrammet med drygt 6 300 elever läsåret 2016/17, ungefär 55 procent av eleverna är män.

Introduktionsprogrammen ska ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program en individuellt anpassad utbildning, som tillgodoser elevernas olika utbildningsbehov och erbjuder tydliga utbildningsvägar. Introduktionsprogrammen ska leda till etablering på arbetsmarknaden och en så god grund för fortsatt utbildning som möjligt.

Programinriktat individuellt val syftar till att elever som inte är behöriga ska uppnå behörighet till ett visst yrkesprogram. Eleverna ska läsa de grundskolekurser som de saknar för behörighet till programmet, och avsikten är att de så snart som möjligt ska kunna antas till det programmet. Förutom grundskolekurser ska utbildningen också innehålla kurser som ingår i ett nationellt yrkesprogram och apl. Programmet ska utformas för grupper av elever och är sökbart. Programmet har behörighetskrav.⁶⁵

Elever på programmet

Elevunderlaget på programinriktat individuellt val har minskat något i antal sedan föregående läsår. Det har dessutom minskat i andel i relation till elevkullen som helhet samt eleverna på introduktionsprogrammet.

Tabell 212. Nybörjare på programinriktat individuellt val

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal nybörjarelever i år 1*	2 079	2 242	1 929	2 144	2 452	2 153
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	116,1	118,8	120,7	122,1	124,2	126,1

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 213. Andel (%) elever i år 1 på programinriktat individuellt val...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,4	2,7	2,5	2,7	3,0	2,4
... av elever på introduktionsprogram	13,3	14,8	13,5	13,7	13,1	8,3

⁶⁵ Behörighetskraven är följande, enligt 17 kap. 10§ skollagen (2010:800). Godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, eller godkända betyg i engelska eller matematik samt i minst fyra andra ämnen, eller godkända betyg i engelska och matematik samt i minst tre andra ämnen.

Tabell 214. Antal elever på programinriktat individuellt val per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	3 141	3 353	3 071	3 304	3 680	3 368
Antal elever i år 2	-	1 735	1 744	1 730	1 820	1 882
Antal elever i år 3	-	-	1 022	1 209	1 080	1 107
Totalt antal elever			5 837	6 243	6 580	6 357

Det är en relativt jämn könsfördelning på programmet med vissa skiftningar från år till år. Elever med utländsk bakgrund är i majoritet på programmet för första gången i år. Tre av tio elever läser programmet hos en enskild huvudman, det har skett en successiv ökning sedan läsåret 2011/12. Andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning ligger stabilt över tid på ungefär en femtedel.

Tabell 215. Eleverna på programinriktat individuellt val, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	3 141	5 088	5 837	6 243	6 580	6 357
Andel (%) kvinnor	50,0	50,1	49,7	47,6	46,9	54,5
Andel (%) män	50,0	49,9	50,3	52,4	53,1	45,5
Andel (%) svensk bakgrund	66,2	63,8	59,4	58,3	57,4	47,3
Andel (%) utländsk bakgrund	33,8	36,2	40,6	41,7	42,6	52,7
Andel (%) offentlig huvudman	77,7	76,9	77,4	73,5	71,8	69,2
Andel (%) enskild huvudman	22,3	23,1	22,6	26,5	28,2	30,8
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	20,8	21,3	21,9	21,5	21,0	21,4
– gymnasial (%)**	79,2	78,7	78,1	78,5	79,0	78,6
<i>Uppgift saknas (antal)</i>	<i>140</i>	<i>257</i>	<i>355</i>	<i>451</i>	<i>462</i>	<i>512</i>

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Sedan 2011 har programinriktat individuellt val ökat kraftigt mätt i antalet huvudmän som ger programmet, dock med en minskning senaste året. Förändringarna har skett bland de offentliga huvudmännen samtidigt som antalet enskilda huvudmän har legat relativt stilla. Antalet skolkommuner har även de ökat men inte lika kraftigt som antalet huvudmän.

Tabell 216. Antal skolenheter med elever i år 1 på programinriktat individuellt val

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	380	443	467	506	490
Offentlig huvudman	-	267	341	358	388	365
Enskild huvudman	-	113	102	109	118	125

Tabell 217. Antal skolkommuner med elever i år 1 på programriktat individuellt val

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skolkommuner	169	168	171	179	183	181

Genomströmning

Totalt 46,4 procent av eleverna som påbörjade programriktat individuellt val höstterminen 2011 slutförde utbildning på ett nationellt program inom fem år, vilket kan jämföras med snittet för introduktionsprogrammen som ligger på 25,8 procent. Vidare erhöll 29,6 procent av dessa elever examen inom fem år.

Tabell 218. Genomströmning för nybörjarelever på programriktat individuellt val ht 2011, resultat efter 5 års studier

	Antal nybörjare ht 2011	Total andel (%) avgångselever	Andel (%) med examen	Andel (%) med studiebevis (ej examen)	Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016
Nationella program totalt	109 944	79,4	70,4	9,0	0,7
IM totalt	13 259	25,8	17,6	8,3	3,9
Programriktat individuellt val	2 079	46,4	29,6	16,8	0,6
Kvinnor	1 049	46,1	30,6	15,5	0,7
Män	1 030	46,7	28,5	18,2	0,5
Svensk bakgrund	1 492	48,1	32,0	16,1	0,7
Utländsk bakgrund	586	42,0	23,4	18,6	0,3
Offentlig huvudman	1 637	44,8	28,2	16,7	0,7
Enskild huvudman	442	52,3	34,8	17,4	0,2
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå					
– eftergymnasial	433	50,3	33,5	16,9	0,5
– gymnasial*	1 583	45,3	28,4	16,9	0,5

*Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Jämförelse nybörjarna 2012 och 2013, genomströmning

I föregående års uppföljning av gymnasieskolan presenterades genomströmningen för elever på programriktat individuellt val inom tre år, varför resultaten inte är jämförbara.

Kommentarer om programriktat individuellt val

Eleverna i år 1 på programriktat individuellt val har i genomsnitt väsentligt högre meritvärden från grundskolan jämfört med elever på de övriga introduktionsprogrammen. Till skillnad från de andra fyra introduktionsprogrammen har programriktat individuellt val behörighetsregler och erbjuds endast som sökbar utbildning vilket ibland kan leda till konkurrens om de platser som erbjuds inom kommunen eller samverkansområdet.

Programinriktat individuellt val syftar till att eleven ska bli behörig till ett yrkesprogram så snart som möjligt. Av Skolverkets uppföljning framgår att av de elever som 2011 började på programmet hade 69 procent inom fem år antagits till ett nationellt program. Av denna grupp har år 2016 43 procent slutfört gymnasieskolan med examen och 24 procent slutfört med studiebevis. Vidare framgår det av Skolverkets uppföljning att nästan 27 procent av eleverna som började på programinriktat individuellt val år 2013 tre år senare lämnat gymnasieskolan med examen från ett nationellt program. Denna tämligen stora grupp elever nådde således examen samtidigt som de elever som redan från början var behöriga till ett nationellt program.

Nämnda enkätstudie visar också att på en majoritet av skolorna läser eleverna gymnasiekurser i yrkesämnen integrerat med nationella program, och en övervägande del samläser även de gymnasiegemensamma ämnena. Av möten med referensskolor och andra skolor framgår att programinriktat individuellt val ofta organiseras så att eleverna på detta program går i samma klass som eleverna på yrkesprogrammet. Eleverna kan därför fortsätta i dessa klasser när de har blivit behöriga. Av nybörjar eleverna 2013 hade nästan tre av tio elever nått en gymnasieexamen på nationellt program tre år senare. Det innebär att dessa elevers totala studietid i gymnasieskolan inte blivit längre än för elever som antogs direkt till yrkesprogrammet.

Språkintröduktion (IMSPR)

Språkintröduktion är det största intröduktionsprogrammet med knappt 36 000 elever läsåret 2016/17, ungefär 79 procent av eleverna är män.

Intröduktionsprogrammen ska ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program en individuellt anpassad utbildning, som tillgodoser elevernas olika utbildningsbehov och erbjuder tydliga utbildningsvägar. Intröduktionsprogrammen ska leda till etablering på arbetsmarknaden och en så god grund för fortsatt utbildning som möjligt.

Språkintröduktion avser att ge ungdomar som nyligen anlänt till Sverige, och som inte är behöriga till ett nationellt program, en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket. Detta för att möjliggöra för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. Skolverket har gjort en särskild uppföljning av programmet i rapporten Språkintröduktion⁶⁶. Där finns mer statistik och information om programmet än vad som redovisas nedan.

Elever på programmet

Språkintröduktion är det största av intröduktionsprogrammen. Inget annat program har heller så många elever i år 1 som intröduktionsprogrammet. De utgör nästan två av tio av hela elevkullen i år 1 och mer än sex av tio av eleverna på intröduktionsprogram.

Tabell 219. Nybörjare på språkintröduktion

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal nybörjarelever i år 1*	3 678	3 806	4 683	4 528	5 574	6 232
Uppgift saknas	1 085	1 506	2 138	2 936	5 221	13 716
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	48,2	52,4	58,5	52,2	57,1	54,0

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 220. Andel (%) elever i år 1 på språkintröduktion...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	5,7	6,1	7,6	8,4	10,9	18,4
... av elever på intröduktionsprogram	32,2	33,8	39,9	42,1	48,1	63,4

⁶⁶ Skolverket 2016: *Språkintröduktion*, rapport 436.

Tabell 221. Antal elever på språkintrödnktion per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	7 586	7 676	9 117	10 139	13 494	25 738
Antal elever i år 2	-	2 195	2 279	2 899	3 964	8 403
Antal elever i år 3	-	-	697	928	1 236	1 722
Totalt antal elever			12 093	13 966	18 694	35 863

Andelen män på språkintrödnktion har ökat markant de senaste två åren, de utgör nu nästan fyra av fem elever på programmet. Det finns en mycket liten andel elever på programmet som har svensk bakgrund men den överväldigande majoriteten är elever med utländsk bakgrund. Det bör påpekas att stor del av eleverna har okänd bakgrund. Programmet ges nästan uteslutande av offentlig huvudman även om det har blivit vanligare under det senaste året att läsa språkintrödnktion hos en enskild huvudman. Föräldrarnas utbildningsbakgrund är okänd för majoriteten av eleverna men där uppgift finns är det en fjärdedel som har eftergymnasial utbildning.

Tabell 222. Eleverna på språkintrödnktion, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	7 586	9 871	12 093	13 966	18 694	35 863
Andel (%) kvinnor	39,3	36,1	37,2	36,1	32,7	21,4
Andel (%) män	60,7	63,9	62,8	63,9	67,3	78,6
Andel (%) svensk bakgrund	-	-	-	0,3	0,2	0,4
Andel (%) utländsk bakgrund	-	-	-	99,7	99,8	99,6
Uppgift saknas (antal)				3 405	6 183	21 871
Andel (%) offentlig huvudman	99,1	98,6	98,7	98,1	98,2	95,8
Andel (%) enskild huvudman	0,9	1,4	1,3	1,9	1,8	4,2
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå**						
– eftergymnasial (%)	30,2	27,3	22,7	21,6	23,4	24,8
– gymnasial (%)	69,8	72,7	77,3	78,4	76,6	75,2
Uppgift saknas (antal)	4 489	6 294	7 597	8 689	5 951	29 143

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

** Redovisningen av elever efter föräldrarnas utbildningsnivå är mycket osäker eftersom denna uppgift saknas för mer än hälften av eleverna. Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Så väl offentliga som enskilda huvudmän har ökat i antal när det gäller att erbjuda språkintrödnktion. Det avspeglas även i antalet skolkommuner som har ökat med nästan 50 stycken sedan 2011.

Tabell 223. Antal skolenheter med elever i år 1 på språkintröduktion

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	280	274	304	309	411
Offentlig huvudman	-	271	265	291	297	357
Enskild huvudman	-	9	9	13	12	54

Tabell 224. Antal skolkommuner med elever i år 1 på språkintröduktion

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skol- kommuner	197	219	224	227	229	246

Kommentarer om språkintröduktion

Elevutveckling och utbud

Språkintröduktion är läsåret 2016/17 räknat på antalet elever i årskurs 1 gymnasieskolans största program. Antalet elever på programmet har ökat varje år sedan 2011. Programmet står öppet för nyanlända ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett yrkesprogram och som behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket för att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.⁶⁷ Programmet finns idag i nästan 85 procent av Sveriges kommuner och det är nästan uteslutande offentliga huvudmän som har språkintröduktion. Bland dessa finns kommuner som bara erbjuder språkintröduktion och inte några andra gymnasieprogram.

Programmets innehåll

Inför mottagandet av en elev till språkintröduktion ska huvudmannen i god tid göra en bedömning av elevens språkkunskaper. Huvudmannen ska fortlöpande bedöma elevens kunskapsutveckling i övriga ämnen för att eleven så snart som möjligt ska komma vidare i sin utbildning.

Språkintröduktion ska innehålla undervisning i grundskoleämnena svenska eller svenska som andraspråk. I övrigt ska språkintröduktion utformas utifrån den bedömning som ska avseende elevens språkkunskaper och kunskapsutveckling i övriga ämnen och innehålla de ämnen och kurser som eleven behöver för sin fortsatta utbildning. Utbildningen får innehålla grundskoleämnena som eleven inte har godkända betyg i och kurser i gymnasieämnena.

Språkintröduktion får kombineras med kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare och motsvarande utbildning vid folkhögskola. Även andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling får ingå i utbildningen.⁶⁸

⁶⁷ 17 kap. 12 § skollagen (2010:800).

⁶⁸ 6 kap. 7-8 §§ gymnasieförordningen (2010:2039).

lakttagelser om programmet

Eftersom antalet nyanlända i synnerhet under 2015 var mycket omfattande under kort tid har långt ifrån allt fallit på plats vad gäller utformningen av språkin introduktion.

Av besök på referensskolor, möten med andra skolor och när skolorna själva beskriver sin verksamhet, framgår att språkin introduktion organiseras på olika sätt. I större kommuner med många nyanlända elever finns det skolor där eleverna erbjuds en inledande utbildning. Eleverna läser sedan vidare på språkin introduktion, eller andra introduktionsprogram, på andra skolor. I flera av de större kommunerna finns språkin introduktion med olika fokus beroende på om eleverna har som mål att komma in på ett högskoleförberedande program, yrkesprogram eller annat introduktionsprogram. I mindre kommuner är det vanligare att alla språkin introduktionselever går på samma skola. På dessa skolor kan det finnas särskilda mottagningsgrupper där nya elever skrivs in löpande, för att sedan slussas vidare till ordinarie undervisning på språkin introduktion.

Huvudmän och skolor som Skolverket träffat har upplevt svårigheter att bygga ut språkin introduktion i samma takt som elevunderlaget ökat, vilket dessutom sker löpande under året. Framförallt har det varit svårt att rekrytera behöriga lärare i svenska som andraspråk och modersmål, att rekrytera studiehandledare, att finna lämpliga lokaler samt att bedöma elevernas språkkunskaper i god tid före mottagandet. Vi har även fått bilden att plan för utbildning många gånger saknas som ett fungerande planeringsverktyg för huvudmannen att styra verksamheten. Härigenom uppstår även osäkerhet om ambitionsnivå när det gäller kartläggning av elever och arbetet med den individuella studieplanen.

Vad gäller utbildningens innehåll visar den enkätstudie som Skolverket genomförde år 2014 att elever på nära sex av tio skolor läser andra grundskoleämnen än svenska, men att det inte är lika vanligt att eleverna läser gymnasiekurser.

Enligt programreferensskolorna är det vanligt att utbildningen till en början enbart består av svenska som andraspråk. Matematik, samhällskunskap, idrott och hälsa samt hemkunskap är exempel på grundskoleämnen som kan introduceras tidigt i utbildningen. Även engelska kan ingå i elevernas individuella studieplan. Som nämns ovan visade enkätstudien att det är ovanligt att eleverna läser gymnasiekurser, men det finns exempel på språkin introduktion med yrkesinriktning samt exempel på elever som läser gymnasiegemensamma ämnen, mer eller mindre integrerat med elever på nationella programmen. I övrigt framstår det som ovanligt med kontaktytor mellan eleverna på språkin introduktion och svenskspråkiga elever, vilket upplevs som problematiskt bland huvudmän och skolor som Skolverket träffat.

Genom ovan nämnda enkätstudie samt Skolverkets möten med programreferensskolor och andra skolor framkommer att många rektorer upplever den mycket

heterogena elevgruppen som en stor utmaning.⁶⁹ Skolorna nämner att det finns många språkintrouktionselever som inte är läs- och skrivkunniga eller har mycket kort utbildningsbakgrund men även elever med utbildning motsvarande grundskola och gymnasieskola. Många lyfter också fram att det finns behov av kompetensutveckling hos personalen inom språkintrouktion, studie- och yrkesvägledare samt personal inom elevhälsan i att möta nyanlända elever och deras stödbehov.

Övergång till nationella program, annan utbildning eller yrkesliv

En svårighet som Skolverkets kontakter har nämnt är att utveckla utbildningsvägar för elever med kort utbildningsbakgrund och som har någon form av arbetslivserfarenhet. En del av dessa elever står så långt från behörighet till nationella program att det inte bedöms rimligt att de ska hinna uppnå behörighet innan de fyllt 20 år. Ytterligare en utmaning för övergång till andra verksamheter är att bedöma elevernas kunskapsutveckling i ämnen förutom svenska eller svenska som andra språk. Det ska huvudmännen göra kontinuerligt för att eleven så snart som möjligt ska komma vidare i sin utbildning⁷⁰. Många av huvudmännen och skolorna som Skolverket träffat efterfrågar stöd för att göra dessa bedömningar, inte minst när det kommer till att validera utländska grund- och gymnasieutbildningar. Idag försöker varje skola skapa sitt eget system vilket gör att bedömningen kan se olika ut på olika skolor.

Att anordna språkintrouktion ställer i regel större krav på samverkan, inom lärarkollegiet eller mellan olika skolor och huvudmän, än vad som är fallet för andra gymnasieprogram. Det kan också behövas samverkan med aktörer som Migrationsverket, socialtjänsten, god man eller HVB-hem, både när eleven börjar på språkintrouktion och under utbildningens gång. Därtill kan det finnas behov av samverkan kring elevernas fortsatta sysselsättning med aktörer som vuxenutbildningen, Arbetsförmedlingen eller företag på orten. Det beskrivs som en stor utmaning att skapa en fungerande samverkan och flera av Skolverkets kontakter upplever att detta saknas, något som blir extra problematiskt när antalet nyanlända ökar.

⁶⁹ Skolverket 2014: *Introduktionsprogram*, rapport 413. Enkäten var riktad till rektorer på gymnasieskolor med introduktionsprogram.

⁷⁰ 6 kap. 7 § gymnasieförordningen (2010:2039).

Yrkesintroduktion (IMYRK)

Yrkesintroduktion är det tredje största introduktionsprogrammet med drygt 6 600 elever läsåret 2016/17, ungefär 66 procent av eleverna är män.

Introduktionsprogrammen ska ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program en individuellt anpassad utbildning, som tillgodoser elevernas olika utbildningsbehov och erbjuder tydliga utbildningsvägar. Introduktionsprogrammen ska leda till etablering på arbetsmarknaden och en så god grund för fortsatt utbildning som möjligt.

Yrkesintroduktion avser att ge elever en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller leder till studier på yrkesprogram. Yrkesintroduktion ska därmed huvudsakligen innehålla yrkesinriktad utbildning. Programmet får utformas för grupper av elever och är då sökbart, men kan även utformas för enskilda elever.

Elever på programmet

Eleverna på yrkesintroduktion har ökat i antal sedan läsåret 2011/12. De utgör en ungefär lika stor andel av elevkullen idag som tidigare. Däremot har de minskat i andel av eleverna på introduktionsprogram.

Tabell 225. Nybörjare på yrkesintroduktion

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal nybörjarelever i år 1*	1 853	1 955	1 741	1 899	1 991	2 042
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan**	48,2	52,4	58,5	52,2	57,1	81,8

*Elever med tillfälliga personnummer är exkluderade

** Meritvärdet är genomgående beräknat på 16 ämnen. Från och med läsåret 2012/13 ändrades betygsskalan i grundskolan.

Tabell 226. Andel (%) elever i år 1 på yrkesintroduktion...

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
... av hela elevkullen	2,6	2,7	2,6	2,7	2,8	2,7
... av elever på introduktionsprogram	14,5	14,9	13,8	13,8	12,6	9,4

Tabell 227. Antal elever på yrkesintroduktion per år

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever i år 1	3 405	3 384	3 146	3 326	3 530	3 825
Antal elever i år 2	-	1 569	1 456	1 517	1 699	1 676
Antal elever i år 3		-	995	1 157	1 273	1 124
Totalt antal elever			5 597	6 000	6 502	6 625

På yrkesintroduktion är en tredjedel av eleverna kvinnor. Denna andel ligger stabilt över tid. Andelen elever med utländsk bakgrund har ökat successivt sedan läsåret 2011/12. De är nu i majoritet på programmet. Var tredje elev läser idag programmet hos en enskild huvudman. Detta är mer än en fördubbling sedan starten. Detta är det program som har den minsta andelen elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning. Andelen har varit stabil över tid men uppgift om föräldrars utbildningsnivå saknas för allt fler elever.

Tabell 228. Eleverna på yrkesintroduktion, alla år*

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal elever	3 405	4 953	5 597	6 000	6 502	6 625
Andel (%) kvinnor	34,2	34,1	35,4	35,5	34,7	33,9
Andel (%) män	65,8	65,9	64,6	64,5	65,3	66,1
Andel (%) svensk bakgrund	57,9	56,2	53,4	49,6	46,9	43,3
Andel (%) utländsk bakgrund	42,1	43,8	46,6	50,4	53,1	56,7
Andel (%) offentlig huvudman	88,0	81,0	80,5	75,3	71,3	68,3
Andel (%) enskild huvudman	12,0	19,0	19,5	24,7	28,7	31,7
Föräldrarnas högsta utbildningsnivå						
– eftergymnasial (%)	18,2	19,7	20,4	19,7	20,3	20,4
– gymnasial (%)**	81,8	80,3	79,6	80,3	79,7	79,6
Uppgift saknas (antal)	242	411	565	700	822	1 058

* Läsåret 2011/12 omfattar år 1, läsåret 2012/13 år 1 och 2. Från och med läsåret 2013/14 omfattas samtliga år.

**Gymnasial utbildningsnivå inkluderar även de som endast har grundskoleutbildning.

Skolenheter och huvudmän

Antalet skolhuvudmän som ger yrkesintroduktion har ökat sedan 2011 men har under det senaste läsåret minskat något bland de offentliga huvudmännen. Även antalet skolkommuner har successivt ökat något sedan starten 2011.

Tabell 229. Antal skolenheter med elever i år 1 på yrkesintroduktion

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Totalt	-	306	325	341	349	344
Offentlig huvudman	-	239	248	255	260	251
Enskild huvudman	-	67	77	86	89	93

Tabell 230. Antal skolkommuner med elever i år 1 på yrkesintroduktion

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Antal skol-kommuner	164	169	164	166	170	172

Kommentarer om yrkesintroduktion

Yrkesintroduktion syftar till att eleverna ska få en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på

ett yrkesprogram. Av en tidigare genomförd enkätstudie⁷¹ framgår att en majoritet av skolorna anger att det huvudsakliga syftet med yrkesintroduktion är att underlätta för eleverna att etablera sig på arbetsmarknaden och att detta syfte är högre prioriterat av skolorna än att eleverna ska uppnå behörighet till yrkesprogram.

På skolorna pågår ett omfattande arbete med att utveckla programmet. Vägvalsfrågor handlar bland annat om yrkesintroduktion ska vara sökbar eller utformas individuellt, om eleverna ska integreras med de nationella programmen eller samlas i särskilda grupper, om gränsdragningar mellan å ena sidan yrkesintroduktion och å andra sidan språkintröduktion respektive individuellt alternativ.⁷²

De vanligaste för elever på yrkesintroduktion är inriktning mot fordon och transport, bygg och anläggning respektive vård och omsorg. Samtidigt ska noteras att för nära en fjärdedel av eleverna i statistiken saknas information om vilket yrkesområde utbildningen är inriktad mot. Här döljer sig yrkesinriktningar som är en kombination av inriktningar från olika nationella program eller yrkesinriktningar som saknar motsvarighet i de nationella programmen. Det kan även handla om utbildningar som ger en mer allmän yrkesintroduktion och där syftet är att ge en bredare introduktion mot olika yrkesområden och ge stöd för val av yrkesinriktning.

Erfarenhetsutbyte från nätverksträffar visar att många skolor i arbetet med att utveckla programmet yrkesintroduktion har skapat samverkansformer med det lokala arbetslivet som resulterat i att skolor utvecklat ett innehåll i yrkesintroduktion som motsvarar det lokala arbetslivets behov.

⁷¹ Skolverket 2014: *Introduktionsprogram*, rapport 413. Enkäten var riktad till rektorer på gymnasieskolor med introduktionsprogram.

⁷² Skolverket 2015: *Redovisning av uppdrag om utveckling av introduktionsprogrammet yrkesintroduktion*, Dnr 2015:242.

Bilaga: Förklaringar och definitioner

I den programvisa redovisningen sammanfattas dels Skolverkets uppföljningsstatistik om elever på respektive program enligt Gy 2011, med utgångspunkt från rapporterade uppgifter om förstahandsval till gymnasieskolan och elevuppgifter per 15 oktober respektive år, dels Skolverkets statistik om betyg och studieresultat i gymnasieskolan läsåret 2014/15.⁷³

I de uppgifter som redovisar gymnasieskolan totalt ingår samtliga programtyper. Kategorin yrkesprogram inkluderar, utöver de nationella yrkesprogrammen, även elever som läser riksrekryterande utbildningar med egna examensmål.⁷⁴ Kategorin högskoleförberedande program inkluderar, utöver de nationella högskoleförberedande programmen, även elever som läser International Baccalaureate. Varken riksrekryterande utbildningar med egna examensmål eller International Baccalaureate redovisas separat. Elever som läser särskild variant, spetsutbildning eller lärlingsutbildning särredovisas inte utan ingår i uppgiften för respektive program/inriktning. Här beskrivs de begrepp som används.

Elever på programmet

Förstahandssökande avser de elever som sökt ett aktuellt program i första hand. Uppgiften redovisas enbart för de nationella programmen. Andelen förstahandssökande räknas ut som kvoten mellan antalet förstahandssökande till det aktuella programmet och det totala antalet förstahandssökande till nationella program. Uppgifter om förstahandssökande samlas in i samband med den slutliga antagningen den 1 juli respektive år.

Nybörjarelever i år 1 åsyftar dem som är registrerade i gymnasieskolans år 1 den 15 oktober eller närliggande vardag respektive år och som inte varit registrerade i gymnasieskolan de föregående sex läsåren, samt är högst 20 år det år de påbörjar sin gymnasieutbildning. Elever med tillfälliga personnummer, dvs. de som saknar personnummer t.ex. för att de är nyanlända eller har skyddad identitet, ingår inte i redovisningen av uppgifter om nybörjarelever. Detta eftersom osäkerheten i att koppla samman uppgifter från olika register för dessa elever bedömts vara för stor. Beräkningen av andelen nybörjarelever utgår från uppgifter om elever i år 1 som har personnummer. Bland de 140 163 eleverna i år 1 läsåret 2016/17 saknas uppgift om personnummer för 14 647 elever, motsvarande 10,4 procent. Merparten av de elever som saknar personnummer går på introduktionsprogrammet språkinträdning.

⁷³ Skolverkets statistik om förstahandssökande till gymnasieskolan samlas in från antagningskansliet och från de skolor som sköter sin egen antagning. Skolverkets statistik om gymnasieskolans elever hämtas från elevuppgifter som rapporteras in till Centrala studiestödsnämnden (CSN). Skolverkets statistik om genomströmning och studieresultat bygger på betygsuppgifter som huvudsakligen rapporteras in till Universitets- och högskolerådet (UHR) samt till viss del direkt till Statistiska centralbyrån (SCB).

⁷⁴ Här ingår flygteknikutbildning, marinteknikutbildning, samiska näringar, sjöfartsutbildning, tåg-teknikutbildning och yrkesdansutbildning.

Elever i år 1 avser samtliga elever som är registrerade i år 1, dvs. både nybörjarelever och elever som tidigare varit registrerade i gymnasieskolan, och oavsett om eleverna har personnummer eller inte.

Genomsnittligt meritvärde avser elevers slutbetyg från grundskolans år 9. I beräkningen av genomsnittligt meritvärde per program i gymnasieskolan ingår de elever i år 1 som det finns uppgifter för och som har ett meritvärde mellan 10 och 320 poäng – dvs. de elever som har minst ett godkänt betyg. Meritvärdet beräknas som summan av elevens 16 bästa betyg. Under den beskrivna tidsperioden har betygsskalan i grundskolan förändrats. Detta medför ett tidseriebrott mellan läsåren 2012/13 och 2013/14 i redovisningen, då majoriteten av eleverna i år 1 läsåret 2012/13 fått grundskolebetyg enligt tidigare betygsskala (G/VG/MVG) och majoriteten av eleverna i år 1 läsåret 2013/14 enligt den nya betygsskalan (F⁺-A). Fr.o.m. läsåret 2013/14 ska elever som har godkänt betyg i moderna språk som språkval få söka till gymnasieskolan med ett meritvärde om 17 ämnen. I denna redovisning har vi inte inkluderat uppgifter om meritvärden om 17 ämnen bland elever i gymnasieskolans år 1. Anledningen till detta är att insamlingarna inte alltid har hållit tillräcklig kvalitet.

Antalet lärlingar på yrkesprogrammen utgår ifrån information om rekviderade statsbidrag från Skolverket respektive hösttermin. Denna information skiljer sig från de elevuppgifter om lärlingar som skolor rapporterar in till CSN, även om skillnaden har minskat de två senaste läsåren. Skolverket har tidigare gjort bedömningen att uppgifter om rekviderade statsbidrag för lärlingar är mer tillförlitliga än de elevuppgifter som rapporteras in till CSN.⁷⁵

Svensk bakgrund anses de elever ha som är födda i Sverige och som har minst en förälder född i Sverige.

Utländsk bakgrund har elever som är födda utomlands eller elever som är födda i Sverige vars båda föräldrar är födda utomlands. Elever med okänd bakgrund exkluderas från redovisningen.

Föräldrarnas högsta utbildningsnivå redovisar den av elevens biologiska föräldrar som har högst utbildningsnivå. Till kategorin **högst gymnasial** räknas elever vars föräldrar har utbildning motsvarande grundskola eller gymnasieskola. Till **eftergymnasial** räknas elever som har minst en förälder med eftergymnasial utbildning om motsvarande minst 30 högskolepoäng. I redovisningen ingår enbart de elever som har uppgift om minst en förälders utbildningsnivå.

Skolenheter och huvudmän

I och med att skollagen 2010:800 började tillämpas ersattes skola som organisatorisk enhet med begreppet skolenhet.

Skolenhet är en administrativ enhet där undervisning bedrivs och där det finns en rektor som ansvarar för ledningen och samordningen av det pedagogiska arbetet. Skolverket anpassade sin statistik till skolenhetsbegreppet läsåret 2012/13, vilket innebär att uppgifter om skolenheter saknas för det första läsåret med den reformerade gymnasieskolan, 2011/12. Förändringen av antalet skolenheter som har elever

⁷⁵ Skolverket 2013: Utvecklingen av lärlingsutbildningen, rapport 397, s. 21-23.

på respektive program påverkas bland annat av att skolenheter kan ombildas, slås samman eller delas upp inom kommunerna.

Offentlig huvudman avser här kommuner, landsting och kommunalförbund som huvudman för en offentlig skola.

Enskild huvudman avser huvudman för en fristående skola.

Skolkommun avser skolenhetens lägeskommun.

Elevernas fördelning på programmets inriktningar

Elever per programinriktning i år 3 baseras på de elever som har en registrerad uppgift om inriktning. Att det saknas registrerade uppgifter för vissa elever kan bero på ofullständig rapportering eller att eleven inte påbörjat en inriktning vid mättillfället den 15 oktober respektive år. De andelar som presenteras för varje inriktning är beräknade utifrån de elever som det finns uppgifter om i statistiken. Elever som läser särskild variant eller spetsutbildning ingår inte i andelsberäkningen av elever fördelade på programmets inriktningar.

Elever som stannat kvar eller bytt program

Samtliga uppgifter utgår här från gruppen nybörjarelever i år 1 respektive läsår (se definition ovan).

Samma program avser elever som är registrerade på samma program som nybörjar-programmet efter ett respektive två studieår.

Bytt program avser elever som är registrerade på ett annat program än nybörjar-programmet efter ett respektive två studieår.

Ej registrerad i gymnasieskolan avser elever som varit nybörjare ett visst läsår men som inte är registrerade i gymnasieskolan ett respektive två studieår därpå.

Genomströmning och slutresultat

Uppgifterna om **genomströmning** utgår från det program en elev var registrerad på som nybörjare i gymnasieskolan (se definition ovan), oavsett vilket program man avslutade utbildningen på. Uppgifterna om **studieresultat** avser det program en elev avslutat sin gymnasieutbildning på, oavsett vilket program man påbörjat som nybörjare eller antal studieår.

Avgångselever är de elever som tagit gymnasieexamen eller erhållit ett studiebevis som innefattar betygsatta kurser som tillsammans omfattar minst 2 500 poäng. Elever som slutfört utbildning på ett introduktionsprogram och fått gymnasieintyg räknas inte som avgångselever.

Yrkesexamen innebär att en elev på ett yrkesprogram ska ha läst 2 500 poäng varav 2 250 ska vara godkända. Eleven ska ha godkänt i svenska 1, eller svenska som andraspråk 1, engelska 5 och matematik 1. Eleven ska också ha godkänt i 400 poäng av de programgemensamma ämnena. Dessutom ska eleven ha ett godkänt gymnasiearbete.

Högskoleförberedande examen innebär att en elev på ett högskoleförberedande program ska ha läst 2 500 poäng, varav 2 250 ska vara godkända. De godkända poängen ska innefatta en eller flera kurser i svenska eller svenska som andraspråk om sammanlagt 300 gymnasiepoäng, engelska om sammanlagt 200 gymnasiepoäng samt matematik om sammanlagt 100 gymnasiepoäng. Dessutom ska eleven ha ett godkänt gymnasiearbete.

Fullföljd International Baccalaureate (IB) likställs med examen i tabellen ”Genomströmning för nybörjarelever HT 2011”. I tabellen ”Studieresultat för elever som avslutat gymnasieskolan” ingår elever som avslutat ett IB-program i antalskolumnen. De är dock exkluderade från samtliga beräknade mått.

Studiebevis ska utfärdas istället för ett examensbevis för den elev som inte uppfyller kraven för gymnasieexamen.

Avgångselever inkluderar elever med minst 2 500 betygsatta poäng. Därmed redovisas studiebevis som omfattar betygsatta kurser som tillsammans utgör minst 2 500 poäng.

Andel (%) som slutfört utbildningen inom samma program avser de elever som slutfört samma program som de påbörjade som nybörjare.

Andel (%) kvar i gymnasieskolan hösten 2016 avser andelen av nybörjarna ht 2013 som våren 2016 inte ingick i kullen avgångselever och fortfarande var registrerade i gymnasieskolan hösten 2016. Syftet med måttet är att indikera hur stor del av kullen som av något skäl behövt mer än tre studieår för att avsluta gymnasieskolan. Tekniskt fjärde år räknas inte som ”kvar i gymnasieskolan” eftersom samtliga elever som läser tekniskt fjärde år redan avslutat en treårig gymnasieutbildning.

Andel (%) med utökat program avser andelen elever som blivit betygsatta i en eller flera kurser som ligger utanför elevens fullständiga program.

Genomsnittlig betygspoäng (GBP) gäller elever som blivit betygsatta i kurser om minst 2 500 poäng och fått gymnasieexamen eller studiebevis. GBP beräknas genom att poäng tilldelas för vart och ett av en elevs kursbetyg. Betyget E i en kurs ges värdet 10, betyget D 12,5 poäng, betyget C 15 poäng, betyget B 17,5 poäng, betyget A 20 poäng och F ger 0 poäng. Betygspoängen per kurs multipliceras sedan med kursernas omfattning i gymnasiepoäng. Summan av de viktade betygspoängen divideras sedan med 2 400, vilket är den totala mängden gymnasiepoäng som eleven betygsatts i, med betygen F till A. Gymnasiearbetet och kurser lästa inom utökat program exkluderas från beräkningen. Måttet skiljer sig från den meritpoäng som beräknas för antagning till universitet och högskola eftersom inga extrapoäng ges för meritpoängsgivande kurser i exempelvis matematik eller moderna språk. Gymnasiearbetet ingår inte i beräkningen av genomsnittlig betygspoäng då det bara har två betygssteg (E och F).

Andel (%) med grundläggande högskolebehörighet skiljer sig åt i redovisningen mellan programtyperna. För att uppnå grundläggande behörighet i Gy 2011 måste eleven förutom uppnådda krav för examen ha minst godkänt (betyget E) i kurserna matematik 1, engelska 5 och 6 samt svenska eller svenska som andraspråk 1, 2 och 3.⁷⁶ En gymnasieexamen från ett högskoleförberedande program ger också grundläggande behörighet till högskola. Se därför ”**andel (%) med examen**” för

⁷⁶ I Lpf 94 krävdes från 2010 följande för att få grundläggande behörighet: Slutbetyg som omfattade 2 500 poäng varav 2 250 poäng skulle vara lägst betyget godkänt. Eleven skulle också ha lägst betyget godkänt i kurserna matematik A, engelska A samt svenska eller svenska som andraspråk A och B. I Gy 2011 krävs alltså sex godkända kurser om 600 poäng i matematik, engelska och svenska samtidigt som övriga examenskrav uppfylls. I Lpf 94 krävdes fyra kurser om 400 poäng i matematik, engelska och svenska. (Lpf 94 – förordningen (SKOLFS 1994:2) om 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna.)

2017-04-05
207 (207)
Dnr 2016:01706

uppgift om andelen med grundläggande behörighet på de högskoleförberedande programmen. En yrkesexamen ger inte automatiskt grundläggande behörighet, men kan kompletteras med behörighetsgivande kurser. Dessa kurser är: svenska 2 och 3 alternativt svenska som andraspråk 2 och 3, samt engelska 6. Det är värt att notera att de flesta program på högskola eller universitet dessutom kräver en särskild behörighet utöver den grundläggande behörigheten.

Försiktighet bör iakttas vid jämförelser med det tidigare systemet. Särskilt vid jämförelser som utgår från ett visst program eftersom programstrukturen är förändrad.